

ของการจัดระบบการศึกษาในโรงเรียนปรีดิธรรมและการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กรณีการเกิดแก๊งเด็กที่ก่อกวนอยู่เพียง จังหวัดน่าน และกรณีของการศึกษาหาพื้นที่ที่ดีให้กับเด็กในเขตเทศบาลเมืองน่าน ตามที่คณะทำงานได้เสนอไว้ในรายงานฉบับสมบูรณ์บทที่ 5 ในเบื้องต้นจะทำให้เห็นถึงสาเหตุบางส่วนของปัญหาเกี่ยวกับเด็กของจังหวัดน่านได้ หากคณะทำงานนำข้อมูลทั้ง 5 ประเด็นมาทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงกันให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กจะทำให้มองเห็นว่าในอนาคตอันใกล้จำเป็นต้องแก้ไขปัญหายังไง และในระยะยาวจะต้องมีการเตรียมการอย่างไรได้ ซึ่งเป็นการนำข้อมูลมาพยากรณ์สถานการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้น แต่ในที่นี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานราชการทำให้ข้อมูลที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งของคณะทำงานจังหวัดน่านได้ (ดูบทที่ 7 สรุปบทเรียน: จุดอ่อนด้านระบบข้อมูล)

5. ข้อสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่าน

5.1 ความสำเร็จของการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่าน

การพัฒนาประชาคมด้านเด็กในจังหวัดน่าน จะมีความสำเร็จเกิดขึ้นได้จากปัจจัยต่อไปนี้

1. คณะทำงาน มีการประสานความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี เนื่องจากการก่อตัวของคณะทำงานฯ ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการประสานงานและขับเคลื่อนของประชาคม และเป็นกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การขยายเครือข่ายความร่วมมือด้วยการใช้ข้อมูลที่ศึกษาวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือในการชักนำบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรประชาชน ให้เห็นความสำคัญของปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดน่าน
2. ข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน ที่รวบรวมโดยคณะทำงานจังหวัดน่าน จะสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดของระดับปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละประเภทปัญหาได้ระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเด็กภาวะยากลำบาก หรือปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และจากการบ่งชี้ประเด็นปัญหาได้ ทำให้หน่วยงานที่ร่วมงานเห็นเป้าหมายของงานเด่นชัดขึ้นกว่าเดิม
3. ความสามารถในการนำข้อมูลที่ได้ มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอสู่เวทีทั้งในส่วนราชการ หรือองค์กรภาคเอกชน และการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ ของคณะทำงาน สามารถสร้างหรือกระตุ้นให้ประชาชนในจังหวัดน่านเกิดความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง

5.2 อุปสรรคของการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่าน

สำหรับอุปสรรคของการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่าน ในเบื้องต้นอาจจะยังไม่เห็นอุปสรรคที่จะทำให้การพัฒนาประชาคมด้านเด็กของจังหวัดน่านไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากคณะทำงานจังหวัดน่านทุกคนมีความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งรวมไปถึงการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับในเบื้องต้นกลับไปยังหน่วยงานเจ้าของข้อมูล ทำให้หัวหน้าหน่วยงานเจ้าของข้อมูลเห็นความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับการวิเคราะห์แล้วว่าเป็นตัวบ่งชี้ระดับปัญหาของเด็กและเยาวชนได้ ก่อให้หน่วยงานเกิดหน้าที่หรือภารกิจที่จะต้องหาทางป้องกันและแก้ไขทั้งในเชิงรุกและเชิงรับได้ เช่น กรณีของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน เมื่อนำข้อมูลของเด็กในโรงเรียนมาทำการวิเคราะห์แล้วได้ทำให้นักลากรของโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นสาเหตุของการเกิดปัญหาเด็กภาวะยากลำบากในจังหวัดน่าน โดยจำแนกเป็นรายพื้นที่ได้ หัวหน้าหน่วยงานได้เห็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านเด็กในอนาคต

แต่ปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นได้นั้น น่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลของการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น กรณีของปัญหาเด็กขายบริการทางเพศ หรือกระบวนการค้ามนุษย์ที่มีอยู่ในจังหวัดน่าน หากมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วเผยแพร่ต่อสาธารณะอาจผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดน่าน และเป็นผลกระทบต่อนโยบายของจังหวัด โดยเฉพาะแผนงานการปฏิบัติการเชิงรุกต่อการแก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาสและยากจน หรือแผนงาน CEO แล้ว จะทำให้ผู้บริหารระดับจังหวัด รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดข้อขัดแย้งต่อคณะทำงานขึ้นได้ ซึ่งเป็นข้อควรระวังสำหรับคณะทำงานในการเสนอข้อมูลต่อสาธารณะ จำเป็นต้องมีแหล่งอ้างอิงที่มาของข้อมูลที่ชัดเจน

5.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่าน

กลไกการขับเคลื่อนการทำงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่านในระยะต่อไป ภายหลังจากได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดน่านไปได้ระดับหนึ่งแล้ว คณะทำงานยังมีประเด็นปัญหาที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดปัญหากับเด็กของจังหวัดน่าน โดยเฉพาะปัญหาที่มีการวิเคราะห์ในเชิงลึกทั้ง 5 ประเด็นปัญหา (ดูบทที่ 5 รายงานฉบับสมบูรณ์ จ.น่าน) ซึ่งในที่นี้ในบางประเด็นปัญหาทางคณะทำงานฯ จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหายังยืนต่อไป เช่น การแก้ไขปัญหากังเด็ก การแก้ไขปัญหาค้าเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภายหลังที่จบการศึกษาไปแล้ว

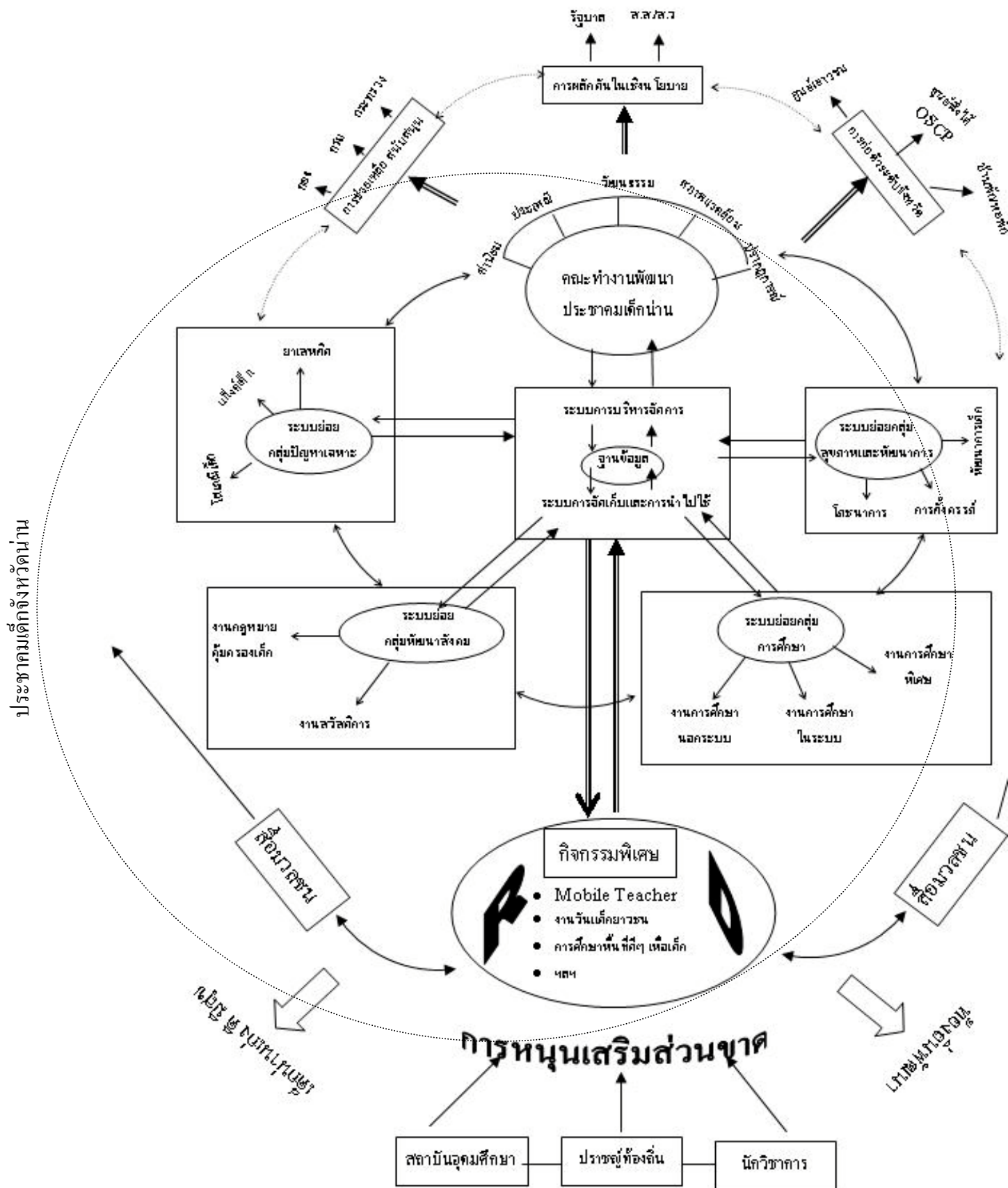
สำหรับกลไกการทำงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมเด็กนั้น บทบาทการทำงานในอนาคต คณะทำงานฯ จำเป็นจะต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการและการสร้างฐานข้อมูลด้านเด็กของจังหวัดขึ้นมารองรับการทำงานและการประสานงานกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ที่มีความต้องการใช้ข้อมูลให้มากขึ้น ดังนั้นคณะทำงานฯ จึงควรมีการพัฒนาเป็น “คลังสมองด้านเด็ก” แล้วนำข้อมูล

ออกไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติ นอกจากนั้นคณะทำงานฯ ยังต้องพยายามดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การผลักดันในเชิงนโยบายทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

จากแผนภาพที่ 3.7 หากให้บทบาทคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กเป็นกลไกขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดน่าน โดยมีฐานข้อมูลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงาน คณะทำงานเองซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดกลุ่มกันบ้างแล้วตามสายงานต่างๆ ก็สามารถพัฒนากลุ่มงานย่อยขึ้นมาเพื่อดำเนินงานวิเคราะห์หาสาเหตุ ค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ต้นเหตุ โดยกลุ่มย่อยต่างๆ เหล่านี้จะต้องกำหนดกรอบการทำงานของแต่ละกลุ่มย่อยให้ชัดเจนลงไป เช่น กลุ่มย่อยด้านการศึกษา จะทำหน้าที่และรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็กทั้งระบบ โดยครอบคลุมทั้งงานการศึกษานอกระบบ การศึกษาในระบบ และการศึกษาพิเศษ กลุ่มย่อยด้านพัฒนาสังคม จะรับผิดชอบด้านงานสวัสดิการ การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองเด็กที่มีอยู่ และในแต่ละกลุ่มย่อยก็จะมีการเชื่อมโยงเข้าหากันโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน และการบริหารจัดการจากคณะทำงานกลาง ที่จะเป็นฝ่ายวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงกันขึ้น หากปัญหาใดหรือข้อมูลใดยังไม่สามารถตอบคำถามหรือหาแนวทางแก้ไขที่ชัดเจนได้ คณะทำงานกลางจะต้องมีการศึกษาวิจัยต่อไปก็จัดเป็นกิจกรรมพิเศษที่นำคนในแต่ละระบบย่อยมาทำงานร่วมกัน หรือหากในระบบย่อยใดมีโครงการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่นๆ หรือเป็นโครงการที่ต้องเกี่ยวข้องกับส่วนงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงจัดให้อยู่ในกลุ่มกิจกรรมพิเศษและรับผิดชอบร่วมกัน เมื่อกิจกรรมพิเศษนั้นๆ สำเร็จลงจึงใช้สื่อมวลชนเข้ามาเป็นปากเสียงให้กับคณะทำงานเพื่อกระจายผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดและระดับชาติได้รับรู้ ประกอบกับคณะทำงานเองก็ต้องจัดทำเอกสารข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเสนอต่อหน่วยงานระดับชาติด้วย เพื่อเป็นการผลักดันให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกิดเป็นผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นในอนาคต คณะทำงานฯ จึงจำเป็นต้องหารูปแบบการบริหารจัดการ การจัดตั้งองค์กรซึ่งจะเป็นองค์กรเฉพาะกิจ หรือองค์กรในรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นอิสระในการทำงานขึ้นมา โดยเครื่องมือหลักของคณะทำงานนั้นก็คือ “ระบบฐานข้อมูลด้านเด็กจังหวัดน่าน” ที่คณะทำงานจะต้องพัฒนาขึ้นให้เป็นระบบเฉพาะของจังหวัดที่สามารถเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลอื่นๆ ได้ด้วย โดยในที่นี้คณะทำงานอาจต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการฐานข้อมูลเพื่องานพัฒนา ซึ่งหากคณะทำงานชุดนี้อาศัยความเข้มแข็งของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันภายในที่เหนียวแน่น และมีการเชื่อมประสานกลไกระดับจังหวัดได้ คาดว่าในอนาคตอันใกล้ “ประชาคมด้านเด็กจังหวัดน่าน” จะมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเด็กของจังหวัดน่านได้

แผนภูมิที่ 3.7 แนวทางการพัฒนากลไกและบทบาทในอนาคตของคณะทำงานด้านเด็ก จ.น่าน

ตารางที่ 3.4 แสดงรายชื่อคณะทำงานพัฒนาประชาคมจังหวัดน่าน พร้อมประวัติย่อ

คณะทำงาน	บทบาทและหน้าที่	สถานภาพ		ประวัติย่อ			
		ก่อนเริ่มโครงการ	ปัจจุบัน	สถานที่ทำงาน/อาชีพหลัก		ความสามารถเฉพาะตัว	ความสนใจพิเศษ
				ตำแหน่งงาน	สนง.		
1. คุณสำราญ ผัดผล	หัวหน้า/ผู้ประสานงาน/วิชาการ	✓	✓	-ที่ปรึกษามูลนิธิรักเมืองน่าน -ผู้ประสานงานชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน	-ชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน -มูลนิธิอภัยมิ่งเมืองน่าน	- งานด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์กรรมพืชพื้นบ้านเช่น ข้าว ผัก - วิทยาการกระบวนการ	-
2. คุณณัด ใบยา	คณะทำงาน/วิชาการ/ประสานภาครัฐ	✓	✓	นักวิชาการสาธารณสุข สุข 7	สำนักงานสาธารณสุข สุโขทัย	- การใช้คอมพิวเตอร์และการจัดทำระบบฐานข้อมูล - วิทยาการกระบวนการ	- การจัดการข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล
3. คุณกัญญารัตน์ วงศ์ภูคา	คณะทำงาน/วิชาการ	✓	✓	พยาบาลวิชาชีพ - งานสวัสดิการสังคม - งานกฎหมายสาธารณสุข - คณะทำงานประชาคมจังหวัดน่าน	โรงพยาบาลน่าน	- วิทยาการกระบวนการ - เป็นผู้ร่วมจัดทำแผนงานยุทธศาสตร์ของโรงพยาบาลน่าน แนวทางเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยของกระทรวงสาธารณสุข สุข - เป็นผู้วางแผนการจัดตั้งศูนย์ฯได้ - การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ	- การจัดการข้อมูล - การจัดตั้งศูนย์ฯได้ช่วยเหลือสตรีและเด็กของโรงพยาบาลน่าน

คณะทำงาน	บทบาทและหน้าที่	สถานภาพ		ประวัติย่อ				
		ก่อนเริ่มโครงการ	ปัจจุบัน	สถานที่ทำงาน/อาชีพหลัก		ความสามารถเฉพาะตัว	ความสนใจพิเศษ	
				ตำแหน่งงาน	สนง.			
4. คุณลักษณะพร ทศนาวลัย	คณะทำงาน	✓	✓	-ประธานกองทุนเด็กและคนชรา -ข้าราชการบำนาญ	-กองทุนเด็กและคนชรา -สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1	- คิลปินส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดน่าน(นักร้องเพลง / นักแต่งเพลงล้านนา จังหวัดน่าน) ใช้ความสามารถพิเศษในการระดมทุนและจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กและคนชราจังหวัดน่าน	-การบริหารงานการศึกษา -งานสื่อเพื่อการศึกษา	
5. คุณแสนันท์ วิเศษสุข	คณะทำงาน	✓	✓	นักการศึกษา - งานพัฒนาเด็กและเยาวชน - งานวิจัยทางสังคม - งานประชาสัมพันธ์ - การบริหารจัดการองค์กร	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1	- วิทยากร - งานวิจัยทางสังคม	-งานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน(การจัดเวทีเด็ก) -การบริหารจัดการองค์กร -การเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก	
6. คุณมะลิวัลย์ ผัดผล	คณะทำงาน			ออกจากคณะทำงานแล้ว(ย้ายที่ทำงาน)				
7. คุณพนงศักดิ์ ธรรมะ	คณะทำงาน	✓	✓	อาสาสมัคร มูลนิธิศกเมืองน่าน (ผู้ประสานงานเครือข่ายชุมชนเพื่อการป้องกันและแก้ไข	มูลนิธิศกเมืองน่าน	- วิทยากรกระบวนการ - งานด้านการประสานงาน	- การประเมินผลข้อมูล -รูปแบบการนำเสนอข้อมูล -ข้อมูลที่เข้าใจง่าย ครอบคลุม	

คณะทำงาน	บทบาทและหน้าที่	สถานภาพ		ประวัติย่อ		
		ก่อนเริ่มโครงการ	ปัจจุบัน	สถานที่ทำงาน/อาชีพหลัก	ความสามารถเฉพาะตัว	ความสนใจพิเศษ
				ตำแหน่งงาน	สนง.	
				ปัญหา/สาเหตุ		
8. คุณอรไท พิพิธพัฒน์ พิไลฐ	คณะทำงาน			ออกจากคณะทำงานแล้ว(ติดภาระกิจงานที่รับผิดชอบ)		
9. อาจารย์ประภารัตน์ สายวงศ์	คณะทำงาน	✓	✓	อาจารย์/นักวิชาการ	โรงเรียนสตรีศรีน่าน	- งานพิธีกร / ประชาสัมพันธ์ - งานพัฒนาเด็กและเยาวชน ในโรงเรียน
10. คุณจิรวัดน์ กำคำมูล	คณะทำงาน	✓	✓	ผู้ประสานงานชมรมอนุรักษ์พันธ์พืชพื้นบ้าน	ชมรมอนุรักษ์พันธ์พืชพื้นบ้าน	- การจัดการข้อมูล - การวิเคราะห์ประเมินผลข้อมูล
11. คุณเกียวะดี มีสิทธิ์	คณะทำงาน			ออกจากคณะทำงานแล้ว(ย้ายสถานที่ทำงาน)		
12. นางสาวบุญยารัตน์ ผัดผล	คณะทำงาน			ติดภาระกิจด้านการเรียน		
13. นางสาวยุวริดา พลพิชัย	คณะทำงาน			ติดภาระกิจด้านการเรียน		
14. คุณเพิ่มศักดิ์ ทาไชย	กองเลขา/ประมวลผล	✓	✓	นักวิชาการ	โรงพยาบาลอภัยภูเบศร	-
15. คุณชาณิดา กิณารธรรม	กองเลขา/รวบรวมข้อมูล	✓	✓	อาสาสมัครมูลนิธิอภัยภูเบศร (ผู้ประสานงานเครือข่ายเยาวชน)	มูลนิธิอภัยภูเบศร	- งานด้านการสืบพินัยกรรม - ภูมิปัญญา องค์ความรู้ท้องถิ่นสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน - การสัมภาษณ์เจาะลึกข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะทำงาน	บทบาทและหน้าที่	สถานภาพ		ประวัติย่อ		
		ก่อนเริ่มโครงการ	ปัจจุบัน	สถานที่ทำงาน/อาชีพหลัก	ความสามารถเฉพาะตัว	ความสนใจพิเศษ
				ตำแหน่งงาน	สถาน.	
16. คุณสมศักดิ์ อินทะเสน	กองเลขฯ/รวบรวมข้อมูล	✓	✓	อาสาสมัครชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน	ชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน	-การจัดการข้อมูลเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการนำความรู้ด้านการพิชิตเตอร์สู่เด็กในชนบท
17. คุณบานจิตร สายธอคำ	คณะทำงาน	-	✓			- วิทยากระบวนการ - งานวิจัย / ผักอบรม
18. คุณอรรถพล ชมภูมิ้ง	คณะทำงาน	-				
19. คุณระรินทิพย์ เพชรเจริญ	คณะทำงาน	-	✓	นักสังคมสงเคราะห์ / นักวิชาการ	สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด	- การจัดการข้อมูลเด็กและเยาวชนและการคุ้มครองสิทธิเด็ก
20. คุณบัวตอง จิณะหล้า	คณะทำงาน/บัญชีและการเงิน	-	✓	เจ้าหน้าที่บัญชี และการเงิน	ชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน	-งานวิจัยชุมชน
21. คุณศิริลักษณ์ จารศักดิ์พันธ์	คณะทำงาน	-	✓	อาจารย์	โรงเรียนน่านปัญญานุกูล	- การฟื้นฟูบำบัดเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส (พิการร่างกายและจิตใจ)
22. คุณจินตนา จันดี	คณะทำงาน	-	✓	นักวิชาการสาธารณสุข	สำนักงานสาธารณสุขสุข	-งานวิจัยท้องถิ่น ชุมชน

บทที่ 4

บทสรุปการพัฒนาภูมิภาคประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงราย

1. บริบทเริ่มแรกของการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ภาคเหนือของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 11,678.369 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,298,981 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ประเทศสหภาพพม่า และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดพะเยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ประเทศสหภาพพม่า และจังหวัดเชียงใหม่

การปกครองแบ่งออกเป็น 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 124 ตำบล 1,655 หมู่บ้าน 1 เทศบาลเมือง 24 เทศบาลตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 120 องค์การบริหารส่วนตำบล 1 สภาตำบล ราชการส่วนภูมิภาค 27 หน่วยงาน ราชการส่วนกลาง 62 หน่วยงาน

ประชากรรวม 1,273,445 คน แยกเป็นชาย 634,454 คน หญิง 635,991 คน (ณ เดือนมิถุนายน 2546) อัตราส่วนแพทย์ : ประชากร เท่ากับ 1:7,467 พันตแพทย์ 42 คน อัตราส่วน 1:30,759 เภสัชกร 81 คน อัตราส่วน 1:15,949 และพยาบาลวิชาชีพ 943 คน อัตราส่วน 1:1,370 คน

เชียงรายเป็นเมืองใหญ่โดยดูจากขนาดของพื้นที่และการแบ่งการปกครองถึง 16 อำเภอ 2 กิ่ง ในขณะที่ดูจากอัตราส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรค่อนข้างแตกต่างสูง อีกทั้งสถานการณ์แพร่ระบาดของเอดส์ค่อนข้างสูง การรักษาและดูแลจึงทำไม่ได้ทั่วถึงทำให้ประชากรล้มป่วยและตายด้วยโรคเอดส์เป็นจำนวนมาก จึงเกิดภาวะเด็กกำพร้าจากโรคเอดส์ขึ้นเป็นจำนวนมาก อีกทั้งที่ตั้งของจังหวัดเชียงรายอยู่ติดชายแดนสหภาพพม่าและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมักจะมีกรณีการทะลักไหลของชาวพม่าและชาวลาวเข้ามาในเมืองไทยมากมาย ซึ่งผู้ที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายมักจะมีจำนวนมากกว่าผู้เข้าเมืองตามกฎหมาย

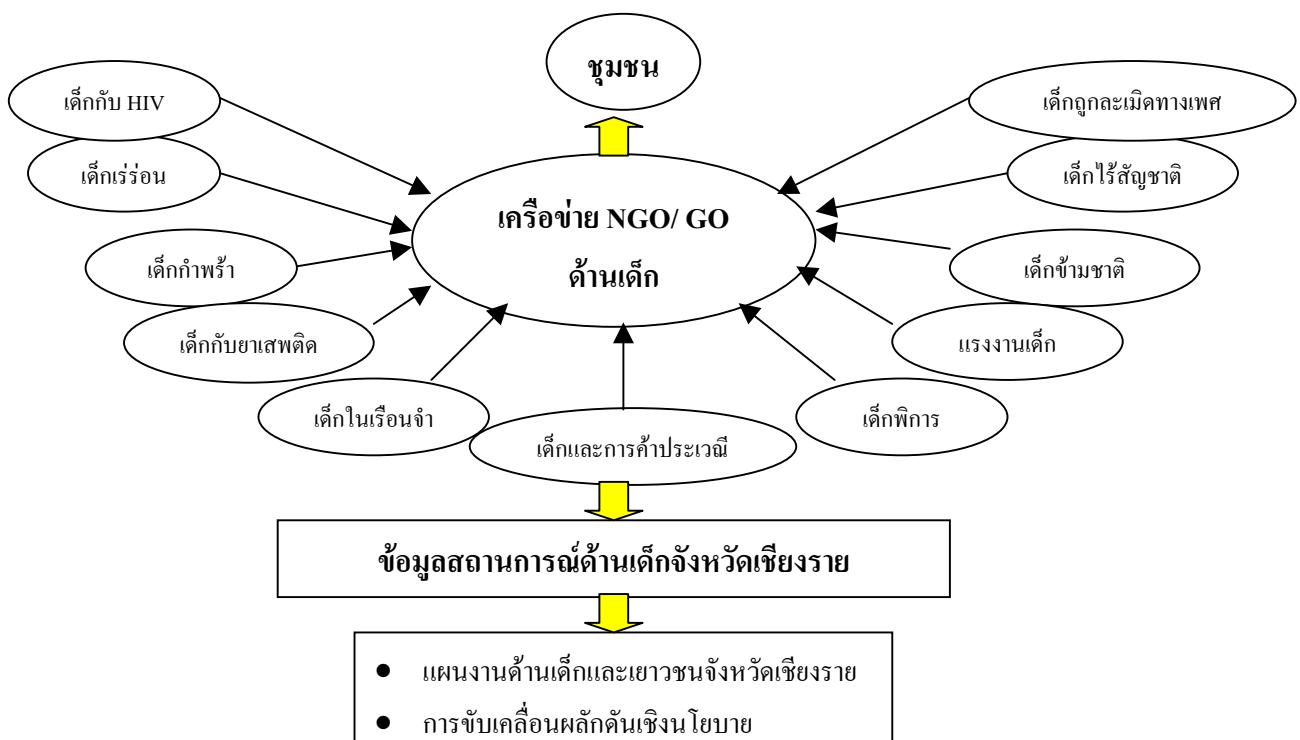
สภาพทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2543 พบว่า ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี 30,710 บาท ซึ่งเป็นลำดับที่ 13 ของภาคเหนือ เป็นอันดับที่ 56 ของประเทศ การขนานรับนโยบาย “การเปิดการค้าเสรี” และ “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” เป็นประตูการค้ากับ สปป.ลาว สหภาพพม่า และสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวของสังคมเชียงรายสูง ซึ่งทำให้ชาวเชียงรายได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และส่งผลกระทบถึงเด็กและเยาวชนต่อไป โดยในอดีตที่ผ่านมาเกิดปัญหาที่เด็กสาวเดินทางจากท้องถิ่นไปค้าประเวณีตามเมืองใหญ่และต่างประเทศ อีกทั้งเป็นแหล่งและเส้นทางผ่านในการค้าประเวณีและแรงงานสำหรับชาวพม่าและลาว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเด็กเร่ร่อนที่มากับพ่อแม่ต่างด้าว และปัญหาเด็กไร้สัญชาติ

นอกจากเชียงรายจะเป็นทางผ่านของการค้ามนุษย์แล้ว ยังเป็นทางผ่านของยาเสพติดจากพม่าตั้งแต่อะไรอื่นจากสามเหลี่ยมทองคำที่ได้ชื่อว่ามีคุณภาพดีแล้ว ยังมียาบ้าที่ทะลักเข้ามาอยู่ตลอดเวลาและแพร่หลายอยู่ในเชียงรายหรือผ่านไปสู่อำเภออื่นทางใต้ของเชียงรายอีกที

ในปี 2546 จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. 1,530 หมู่บ้าน จำนวน 190,515 ครัวเรือน ครัวเรือนมีรายได้ผ่านเกณฑ์ 20,000 บาท จำนวน 72,619 ครัวเรือน ต่ำกว่าเกณฑ์เป็นจำนวน 117,896 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 18,176 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2545 ขึ้นมา 3,523 บาท ตัวเลขของครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์มีถึง 1.6 เท่าของครอบครัวที่มีรายได้ผ่านเกณฑ์ ปัญหาความยากจนของครอบครัวที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กในครอบครัวของตนย่อมมีค่า โดยเฉพาะเด็กชนเผ่า ซึ่งมีจำนวนมากมายในจังหวัดเชียงรายที่ต้องลงมาทำงานบนพื้นราบและจังหวัดอื่น หรือขาดการศึกษาเมื่ออยู่บนดอย เหล่านี้เป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนของจังหวัดเชียงรายที่นับวันจะรุนแรงขึ้น รอการแก้ไขอยู่ในขณะนี้

ซึ่งคณะทำงานหรือคณะกรรมการผู้ใช้โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงรายได้ดำเนินการขึ้น โดยวางแผนโครงสร้างและกระบวนการทำงานของประชาคมด้านเด็กที่เชียงรายตั้งเป้าหมายในระยะเริ่มต้น (ระยะพัฒนาโครงการ) นั้นเป็นโครงสร้างที่มีองค์ประกอบเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กทั้งภาครัฐและเอกชนในประเด็นต่าง ๆ 11 ประเด็น โดยเครือข่ายคนทำงานด้านเด็กทั้ง 11 ประเด็นเหล่านี้จะมีการเชื่อมต่อกับชุมชน เพื่อให้เกิดเป็นความร่วมมือในการเรียนรู้และทำงานร่วมกันในการผลักดันให้เกิดแผนงานและนโยบายด้านเด็กในจังหวัดเชียงรายโดยใช้ข้อมูลสถานการณ์เด็กเป็นตัวบ่งชี้ ดังแผนภูมิที่ 4.1 ข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงแผนผังโครงการสร้างประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงราย

ซึ่งในการปฏิบัติการจริงนั้นได้มีการกระบวนการทำงาน ต่อมาได้มีการดำเนินโครงการเป็นระยะเวลา 1 ปีเต็ม โดยมีทิศทางตามแผนผังข้างต้น และในระยะตั้งแต่การก่อตั้งของประชาคมจนกระทั่งดำเนินโครงการเป็นเวลา 1 ปีนั้น สามารถสรุปพัฒนาการเป็น 4 ระยะได้ดังนี้

2. สรุปความเคลื่อนไหวกระบวนการทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงราย

2.1 ระยะก่อตั้งของคณะกรรมการพัฒนากลไกประชาคม

การก่อตั้งของประชาคม จะเริ่มจากผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนหลายหน่วยงานและเป็นเครือข่ายกันอยู่กลุ่มหนึ่ง เรียกตัวเองว่า “เครือข่ายองค์กรพัฒนาด้านเด็กจังหวัดเชียงราย” ที่ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 2540 โดยเครือข่ายดังกล่าวได้มีการพบปะและเปิดเวทีอย่างไม่เป็นทางการเป็นระยะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านเด็กและเยาวชน การปฏิบัติงาน และข่าวสารต่าง ๆ ความจำเป็นที่ต้องมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้น ได้ถูกหยิบยกขึ้นพูดคุยอยู่ในเวทีนี้อยู่หลายครั้ง จนกระทั่ง ปี 2544 ได้มีเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์เกิดขึ้นที่สนับสนุนแนวคิดในการรวบรวมข้อมูลด้านเด็กและใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงรายมากขึ้น คือ

- 1) การนำแนวคิดของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สำนักงานภาค) เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน โดยมีเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่เป็นผู้ขับเคลื่อน มีผู้ประสานงานชุดประเด็นเด็กและเยาวชนเข้าไปพูดคุยกับแกนนำของเครือข่ายองค์กรพัฒนาด้านเด็กจังหวัดเชียงราย
- 2) การประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย ที่จัดโดยคณะกรรมการด้านสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ สมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2544 ซึ่งพบว่าไม่สามารถนำข้อมูลมาอ้างอิงต่อการพูดคุยสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนได้ เนื่องจากไม่ปรากฏโดยทั่วไปว่ามีการจัดเก็บไว้

จากนั้น จึงมีการจัดประชุมองค์กรด้านเด็กในเชียงราย ถึงแนวคิดการรวบรวมข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนและความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว ทั้งยังเปิดเวทีให้เครือข่ายได้ตั้งคำถามที่ต้องการทราบคำตอบจากโครงการฯ การเลือกประเด็นการเก็บข้อมูล เลือกหน่วยงานที่จะให้ข้อมูล เลือกคณะกรรมการและวางแผนการทำงานของเครือข่าย ขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2544

ซึ่งขณะนั้นจะมีแกนนำที่เชื่อในแนวคิดการใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจำนวน 4 คนที่เป็นหลักในการก่อตั้งของคณะกรรมการ และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานคณะกรรมการและเชิญชวนองค์กรภายนอกเข้าร่วม จากการจัดประชุมองค์กรด้านเด็กจังหวัดเชียงรายในวันที่ 13 กันยายน 44 นั้นได้มีการร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาเด็กที่ต้องการศึกษาไว้เป็น 11 ประเด็น (ภายหลังเพิ่มประเด็นร้อนอีก 1 ประเด็น จึงรวมเป็น 12 ประเด็น) โดยใช้กรอบเด็กในสถานะยากลำบากเป็นตัวกำหนด ซึ่งในกลุ่มประเด็นเด็ก 11 ประเด็นดังกล่าว เครือข่ายได้มององค์กรที่จะเข้ามาเป็นแกนหลักในการให้ข้อมูล และให้แนวทางในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ในแต่ละประเด็นไว้

ระยะต่อมาเป็นระยะของการร่างโครงการ และนำเสนอ สกว.สำนักงานภาค หากแต่การสื่อสารที่ไม่ต่อเนื่องทำให้เกิดการขาดตอนของการปรับและพัฒนาโครงการ จนกระทั่งเมื่อ สกว.ฝ่าย 4 อนุมัติโครงการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนของภาคเหนือตอนบน ในระยะพัฒนาโครงการ ทำให้มีกระบวนการเข้าไปช่วยให้เกิดการพัฒนาโครงการของจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอื่นๆ อย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่งานวิจัยเชิงปฏิบัติการของจังหวัดเชียงราย

2.2 ระยะพัฒนาโครงการวิจัย

ทีมแกนนำ 4 คน ของจังหวัดเชียงราย ได้มีการประสานองค์กรสมาชิกในเวทีการพูดคุยเพื่อพัฒนาโครงการ โดยมีองค์กรภาคีในเครือข่ายที่มีอยู่ทั้งหมด 22 องค์กร ซึ่งจะมีผู้มาร่วมอยู่สม่ำเสมอจำนวนหนึ่ง

2.3 ระยะดำเนินโครงการ 6 เดือนแรก

การดำเนินโครงการในระยะ 6 เดือนแรก ความเคลื่อนไหวจะเข้มข้นอยู่ในวงแกนนำ 4 คน และวงคณะกรรมการอีก 9 คน ในขณะที่มีการสื่อสารกับประชาคมวงใหญ่ที่ประกอบด้วยองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และองค์กรเด็กและเยาวชนเป็นระยะ ถึงความเคลื่อนไหวของโครงการ

กิจกรรมหลักแรก คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะมีหน่วยงานที่อาสาเข้ารับผิดชอบงานเก็บข้อมูลเด็กจังหวัดเชียงรายที่ได้จากการจัดเวทีครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2544 ณ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ซึ่งเมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลจริงในครั้งแรกจะมีบางหน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมด้วย

2.4 ระยะดำเนินโครงการ 6 เดือนที่สอง

การดำเนินโครงการในระยะ 6 เดือนที่สอง เป็นช่วงที่ทีมงานลงทำงานเน้นหนักเรื่องข้อมูลและการค้นหาภาคีทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมในประชาคม โดยใช้วิธีการใน 2 รูปแบบคือ

- 2.4.1 การพูดคุยชักชวนโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในการเสนอแนวคิดและวิธีดำเนินงานของโครงการ และร่วมคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งความใกล้ชิดที่ผ่านมาทำให้องค์กรภาคีมีความเชื่อมั่นในตัวแกนนำและคณะกรรมการ ประกอบกับสาระสำคัญและประโยชน์ของโครงการ ทำให้มีองค์กรภาคีตอบรับเข้าร่วมในประชาคมด้วย
- 2.4.2 การใช้เวทีต่าง ๆ เปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ ที่ไม่ได้เข้าร่วมได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ วางแนวทางดำเนินการในระยะต่อไป และคาดหวังผลการดำเนินโครงการ เมื่อองค์กรภาคีเห็นประโยชน์และพึงพอใจ จึงอาสาเข้าร่วมกับประชาคม

ตารางที่ 4.1 แสดงประเด็นเด็กในจังหวัดเชียงรายและองค์กรที่น่าจะมีข้อมูลในระยะเวลาแรก (พูดคุยแนวคิด ปี 2544-2546) และระยะหลัง (อนุมัติโครงการ ปี 2546)

ที่	ประเด็นหลัก	หน่วยงาน/องค์กรที่มีงานเกี่ยวข้อง	หน่วยงานที่ให้ข้อมูลในครั้งนี้
1.	เด็กกับ HIV/AIDS	สสจ./ ACCESS/ ศูนย์เอดส์จังหวัดเชียงราย/ บ้านชีวิตใหม่	สสจ./ ACCESS/ โรงพยาบาลชุมชน/ สนง.พื้นที่ทางการแพทย์/ ประชาชนอำเภอด้านสุขภาพและเอดส์/ ภัย PHA
2.	เด็กเรื้อรัง	โครงการมิตรข้างถนน/ บ้านเด็กกานา	ประชาสงเคราะห์/ NGO/ ตำรวจ/ ทม./ ชาวบ้าน/ ทพท.
3.	เด็กไร้สัญชาติ	กระเจกเงา/ DAPA/ มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา/ Afect	สนง.สว.เดือนใจ/ ปลัดทะเบียชน/ โรงพยาบาลชุมชน/ NGO
4.	เด็กข้ามชาติ	ศูนย์ลูกหญิง/ โครงการมิตรข้างถนน/ บ้านเด็กกานา	สนง.ตรวจคนเข้าเมือง/ องค์กรชุมชน/ NGO
5.	เด็กพิการ	ประชาสงเคราะห์ จ.เชียงราย (พนจ.)/ โรงเรียนศึกษาพิเศษ	ประชาสงเคราะห์/ โรงเรียนศึกษาพิเศษ/ โรงพยาบาลชุมชน/ สนง.เขต การศึกษา/ โรงเรียนประถมศึกษา
6.	เด็กในเรือนจำ	เรือนจำจังหวัดเชียงราย/ ศูนย์คริสเตียนบริการ	เรือนจำ/ ศูนย์คริสเตียนบริการ/ สนง.คุมประพฤติ
7.	แรงงานเด็ก	พชภ./ สวัสดิการคุ้มครองแรงงานจังหวัด/ กระเจกเงา	แรงงานจังหวัด/ สวัสดิการแรงงาน/ ตำรวจ/ สถานประกอบการ/ NGO
8.	เด็กกับยาเสพติด	กระเจกเงา/ เครือข่ายเยาวชนแม่ข้าวต้ม/ สปป.เชียงราย	ตำรวจ/ โรงเรียน/ องค์กรชุมชน/ โรงพยาบาลชุมชน/ ร.ร.วิวัฒน์ เมือง/ ที่ทำการอำเภอ
9.	เด็กกับการค้าประเวณี	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา/ เรือนร่มเย็น/ ศูนย์ลูกหญิง	ตำรวจ/ ร.พ.ชุมชน/ พาณิชย์(สถานประกอบการ)/ สรรพากร/ NGO
10.	เด็กถูกละเมิดสิทธิทางเพศ	โรงพยาบาลเชียงราย/ บ้านพักพิง/ ศูนย์เพื่อน้องหญิง	ตำรวจ/ โรงพยาบาลชุมชน/ NGO/ ศป.พด.
11.	เด็กกำพร้า	ศูนย์ลูกหญิง/ สนง.ประชาสงเคราะห์ จ.เชียงราย/ บ้านชีวิตใหม่	ประชาสงเคราะห์/ โรงพยาบาลชุมชน/ สนง.เขตการศึกษา

ตารางที่ 4.2 แสดงการเข้าร่วมโครงการขององค์กรเครือข่ายในระยะแรก (สิงหาคม 46 - มกราคม 47) และระยะที่ 2 (กุมภาพันธ์ - กรกฎาคม 47)

ที่	ชื่อองค์กร	ระยะพัฒนา		ระยะแรก		ระยะที่ 2		หมายเหตุ
		ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	
1.	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา	/		/		/		ทั้ง 10 องค์กรที่เข้ามาร่วมโครงการ เนื่องจากมีการ
2.	เครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนด้านเอดส์ แม่ข้าวต้ม	/		/		/		ทบาทและอาสาเข้ามาเป็นคณะกรรมการหรือคณะ
3.	มูลนิธิเข้าถึงเอดส์จังหวัดเชียงราย	/		/		/		ทำงานขับเคลื่อนโครงการนี้ ซึ่งทางทีมที่เป็น “แกน
4.	กลุ่มศิลปะเด็กทุ่งฮ้าง	/		/		/		กลาง” ได้รับจำนวนผู้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการไว้ทั้ง
5.	กลุ่มสร้างฝันวันใหม่	/		/		/		สิ้น 10 คน 10 องค์กร โดยมีคุณสมบัติต่างๆ ในใจดังนี้
6.	กลุ่มคนเฒ่าคนแก่	/		/		/		1. เป็นผู้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์เด็ก
7.	โครงการบ้านพักผู้สูงอายุ	/		/		/		2. ตระหนักและมีความสนใจในการใช้ข้อมูล
8.	สำนักงาน สว.เตือนใจ ดิเทพณ์	/		/		/		2. มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกันได้
9.	มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ	/		/		/		3. มีวามากพอที่จะร่วมในกระบวนการวิจัย
10.	มูลนิธิศูนย์ชีวิตใหม่	/		/		/		
11.	มูลนิธิบ้านชีวิตใหม่	/		/		/		ดังนั้นองค์กรที่เหลือที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็ก
12.	มูลนิธิเรือนร่มเย็น	/		/		/		ในเครือข่ายอีก 12 องค์กร นั้นไม่ได้เข้าร่วม “วงใน”
13.	องค์การแคร์ มูลนิธิรักภัยไทย สำนักงานเชียงใหม่	/		/		/		แต่จะอยู่ในวงของ “ประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงราย”
14.	โครงการพัฒนาการเกษตรและการศึกษาอำเภอ (DAPA)	/		/		/		ร่วมรับรู้ ติดตาม และ
15.	สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน	/		/		/		

ที่	ชื่อองค์กร	ระยะพัฒนา		ระยะแรก		ระยะที่ 2		หมายเหตุ
		ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	
16.	เครือข่ายเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม		/		/			ให้ความร่วมมือตามแต่คณะกรรมการจะขอความร่วมมือมา
17.	ศูนย์คริสเตียนบริการ		/		/		/	
18.	ศูนย์เอดส์จังหวัดเชียงราย	/			/	/		
19.	โครงการเวลด็อนเชิล		/		/		/	
20.	องค์การนานาชาติเพลน		/		/			
21.	สมาคมสร้างสรรค์ชีวิตและสิ่งแวดล้อม		/		/			
22.	โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเด็กกับยาเสพติด (ต.นางแล)		/	/		/		
องค์กรภาครัฐ (ส่วนจังหวัด)								
23.	เรือนจำกลางจังหวัดเชียงราย				/		/	
24.	ส่วนพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง				/		/	
25.	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย		/		/	/		กรรมการผู้หนึ่งย้ายไปสังกัด สสจ.และหัวหน้าส่งเสริม
26.	ศูนย์พัฒนาสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงราย				/		/	
27.	กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย				/		/	
28.	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน				/		/	
29.	โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์				/		/	
30.	สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด				/	/		อาสาทำงานข้อมูลด้วย (วิเคราะห์ส่งเคราะห์)

ที่	ชื่อองค์กร	ระยะพัฒนา		ระยะแรก		ระยะที่ 2		หมายเหตุ
		ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	
31.	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย				/	/		อาสาเข้าทำงานข้อมูลด้วย (วิเคราะห์สังเคราะห์)
32.	สำนักงานอัยการจังหวัดเชียงราย				/		/	
องค์กรภาครัฐ (ส่วนท้องถิ่น)								
33.	องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอขุนตาล				/		/	
34.	สำนักงานเขตการศึกษา 1 อำเภอเมือง			/		/		อาสาเข้าทำงานข้อมูลด้วย (วิเคราะห์สังเคราะห์)
35.	สำนักงานเขตการศึกษา 2 อำเภอแม่ลาว				/		/	
36.	สำนักงานเขตการศึกษา 3 อำเภอแม่จัน				/		/	ส่วนองค์กรอื่น ๆ จะเข้าร่วมรับรู้และให้ข้อมูลและความ
37.	ที่ทำการปกครองอำเภอแม่สาย				/		/	คิดเห็นในการดำเนินโครงการต่อไป
38.	ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอดอยหลวง				/		/	
39.	ที่ทำการปกครองอำเภอเวียงชัย				/		/	
40.	สำนักงานพัฒนาชุมชนกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง				/		/	
41.	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเวียงป่าเป้า				/		/	
42.	ที่ว่าการอำเภอเชียงของ				/		/	
43.	ที่ว่าการอำเภอเชียงแสน				/		/	
44.	ที่ว่าการอำเภอพญาเม็งราย				/		/	
45.	โรงเรียนบ้านหัวไร่				/		/	

ที่	ชื่อองค์กร	ระยะพัฒนา		ระยะแรก		ระยะที่ 2		หมายเหตุ
		ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	ทำงาน	รับรู้	
46.	โรงพยาบาลแม่เงิน				/	/		อาสาเข้าทำงานข้อมูลด้วย (วิเคราะห์สังเคราะห์)
47.	โรงเรียนบุญมาเมืองรามหาราชวิทยาลัย				/	/		อาสาเข้าทำงานข้อมูลด้วย (วิเคราะห์สังเคราะห์)
องค์กรชุมชน								
48.	วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ (พระสงฆ์)					/		อาสาเข้าทำงานข้อมูลด้วย (วิเคราะห์สังเคราะห์)
49.	ผู้ใหญ่บ้านสามัคคีเก่า อำเภอแม่ฟ้าหลวง			/				อาสาเก็บข้อมูล
50.	เครือข่ายเยาวชนบ้านสามัคคีเก่า อำเภอแม่ฟ้าหลวง			/				อาสาเก็บข้อมูล
51	ศูนย์คณาธิปไตยพระจิตเจ้า				/	/		

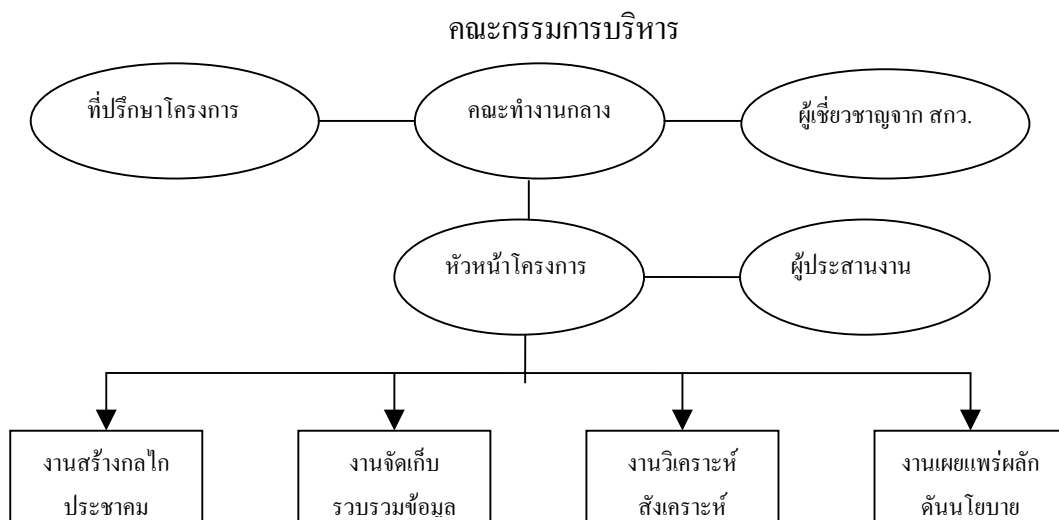
โดยมีการดำเนินการของคณะทำงานกลาง ซึ่งได้จัดวางโครงสร้างไว้ และเมื่อเริ่มดำเนินการภายหลังการอนุมัติของ สกว.จนกระทั่งเมื่อดำเนินการจนเข้าสู่ระยะ 6 เดือนที่สอง พบว่าทีมเขียนรายได้เริ่มต้นจากการขับเคลื่อนของคณะทำงานกลาง โดยมีการปรับโครงสร้างคณะทำงานกลางใหม่เป็นระยะ

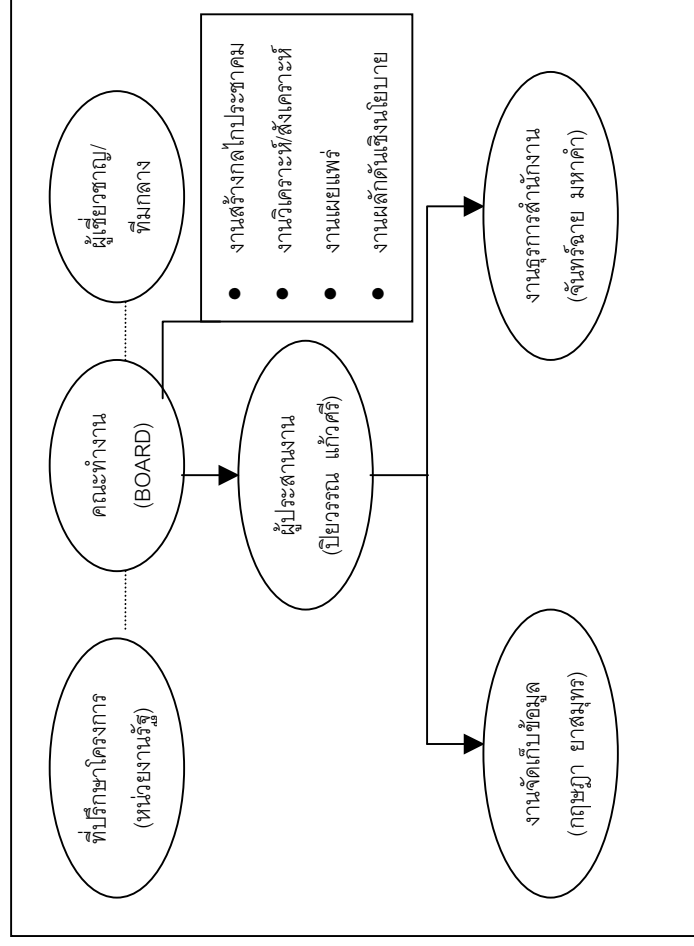
รายชื่อคณะทำงานประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงราย

1. คุณปิยวรรณ แก้วศรี	กลุ่มศิลปินรุ่งอรุณ	ผู้ประสานงานโครงการ
2. คุณกฤษฎา ยาสมุทร	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา	เจ้าหน้าที่
3. คุณจันทร์ฉาย มหาคำ		เจ้าหน้าที่ประจำ
4. คุณจุฑามาศ ราชประสิทธิ์	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา	หัวหน้าคณะทำงาน
5. คุณสุมาลี วรรณรัตน์	นักวิจัยอิสระ	กรรมการ
6. คุณพรศักดิ์ สุขคงรัตน์กุล	กลุ่มศิลปินรุ่งอรุณ	กรรมการ
7. คุณโฮชุมิ นากาโนะ	บ้านพักเด็กรุ่งอรุณ	กรรมการ
8. คุณสุริพร ศรีปัญญา	มูลนิธิเข้าถึงเอดส์เชียงราย	กรรมการ
9. คุณวีระพงศ์ กังวาลนกุล	กลุ่มคนเฒ่าคนแก่	กรรมการ
10. คุณกิตติสุดา ยอดผ่านเมือง	มูลนิธิพัฒนาสตรีภาคเหนือ	กรรมการ
11. คุณจันทร์สวส จันเป็ง	กลุ่มสร้างฝันวันใหม่	กรรมการ
12. คุณรัชนิ เชื้อหมื่อ	มูลนิธิศูนย์ชีวิตใหม่	กรรมการ
13. คุณจันทราภา นนทวาสี	สนง. สว.เตือนใจ ดีเทศน์	กรรมการ

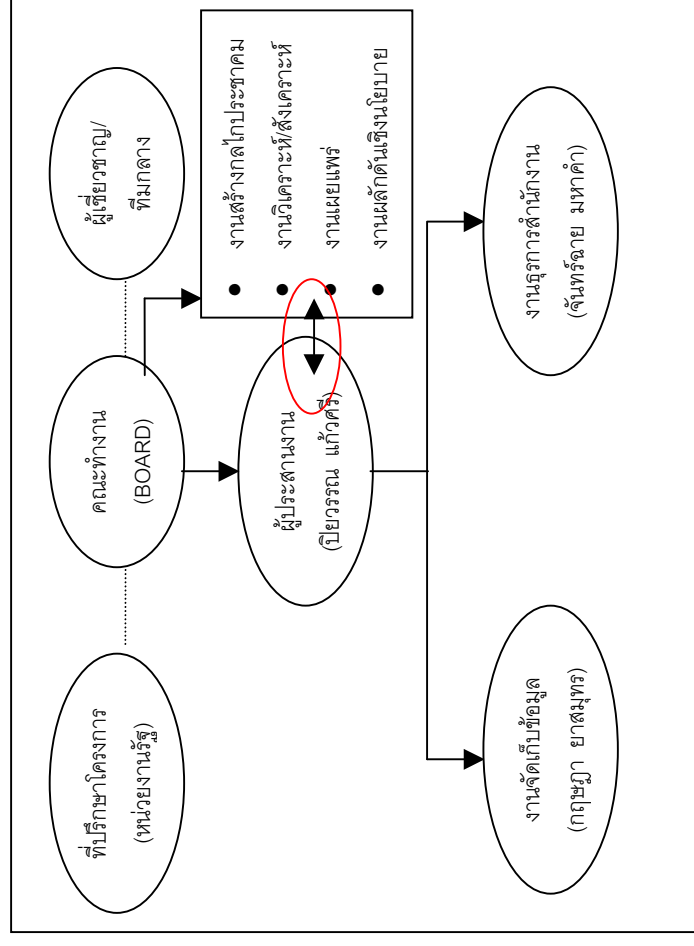
แผนภูมิที่ 4.2 แสดงการพัฒนาการโครงสร้างการทำงานของโครงการวิจัยจังหวัดเชียงรายในระยะพัฒนา (พฤษภาคม ค.ศ. 2544-546) ระยะ 6 เดือนแรก และระยะ 6 เดือนที่สอง

1.แผนผังโครงสร้างคณะทำงานในระยะพัฒนา

2. แผนผังโครงสร้างคณะทำงานในระยะ 6 เดือนแรก

3. แผนผังโครงสร้างคณะทำงานในระยะ 6 เดือนที่แสดง

ตารางที่ 4.3 แสดงการรวมกิจกรรมของผู้ประสานงานจากทีมกลางกับประชาคมจังหวัดเชียงรายในระยะเวลา 1 ปีแรก (สิงหาคม 46 – กรกฎาคม 47)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรมของประชาคมจังหวัดเชียงราย	ผลของกิจกรรมโดยสังเขป
23/08/46	ประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 1 (เพื่อวางแผนดำเนินโครงการร่วมกันภายหลังการอนุมัติของ สกว.)	พบจุดที่ผิดในสัญญาโครงการและได้รับการแก้ไข การจัดตั้งสำนักงานที่เป็นกลาง การจัดแบ่งบทบาทหน้าที่และค่าตอบแทนที่ยุติธรรม เกิดการพบปะสนทนาโครงการและปรับแก้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
29/08/46	เวทีระดับภาคครั้งที่ 1 (เพื่อวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกันของทั้ง 3 จังหวัดและการสนับสนุนของทีมกลาง)	มีการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการของแต่ละจังหวัดที่ได้รับอนุมัติจาก สกว. บทบาทของทีมกลาง บทบาทของทีมจังหวัด การปรับแบบแผนที่พัฒนาการขับเคลื่อนของประชาคม การตระหนักถึงความสำคัญของผลกระทบจากนโยบาย การร่วมเรียนรู้ของจังหวัดที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติโครงการจาก สกว. กับทั้ง 3 จังหวัด
04/09/46	ประชุมคณะกรรมการบริหาร วาระพิเศษ (เวทีวางแผนการจัดปฏิบัติงานวิจัยในรายละเอียด)	คณะทำงานรับรู้ความก้าวหน้าของงาน ข้อมูลจากการประชุมเวทีกลางที่เชียงใหม่ การกำหนดกำหนดการเวทีประชาคมและความร่วมมือ และวางบทบาทและการทำงาน และกำหนดการรับเชิญ
02/10/46	ประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 2 (เพื่อเสนอความก้าวหน้าการเตรียมแผนปฏิบัติงานวิจัย ที่ต้องเลื่อนและกำหนดกรอบในการเก็บข้อมูล)	มีผู้ตอบรับการประชุมก่อนการประชุม 1 สัปดาห์ มากกว่าครึ่งหนึ่ง ปฏิเสธ 5 ใน 67 ราย ผู้ว่าฯ ได้รับเสด็จฯ พระเจ้าอยู่หัว ไร่ทรงฯ มาแทน ต้องเตรียมนโยบายด้านเด็กให้ท่านปฐกถา การจัดเก็บข้อมูลจะเก็บทุกอำเภอและทุกกิ่ง มุ่งที่จำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายที่ให้เปลี่ยนเศรษฐกิจ ครอบคลุมกว้างๆ ข้อมูลสถิติและข้อมูลสถานการณ์ที่จะจัดเก็บจากหน่วยงาน
08/10/46	เวทีเปิดโครงการและแสวงหาความร่วมมือ	ได้รับรู้ลักษณะงานและความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับเด็กขององค์กรต่าง ๆ : สถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง, ที่สนใจของชุมชนและสังคม, วิธีการช่วยเหลือต่าง ๆ กับเด็กกลุ่มเป้าหมายของตนและทรัพยากรบุคคล/ ส่วนข้อมูลที่ต้องการต่าง ๆ มีให้ : ข้อมูลองค์กร, บทเรียนการทำงานกับเด็กกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง, ข้อมูลสถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองเป้าหมาย/ และข้อมูลปัญหาการทำงาน แต่ยังไม่มีได้มีการตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือ
29/10/46	ประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 3 (เพื่อพิจารณาาร่างแบบการจัดเก็บข้อมูล)	มีการตกลงเลือก ปรับปรุง และเพิ่มเติมประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ การระบุแหล่งข้อมูลที่จะต้องไปเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน : สถิติเด็กในสภากายากล้ามากต่าง ๆ แยกเพศ อายุ ประเภท

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรมของประชาคมจังหวัดเชียงราย	ผลของกิจกรรมโดยสังเขป
		ปัญหา การได้รับความช่วยเหลือ และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุและปัจจัย การช่วยเหลือของหน่วยงาน และทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน
10-11/11/46	การอบรมเชิงปฏิบัติการอาสาสมัครเก็บข้อมูล (เพื่อให้อาสาสมัครเรียนรู้วิธีการลงเก็บข้อมูล)	อาสาสมัครรู้สถานการณ์การเก็บข้อมูลและวิธีการจัดการกับสถานการณ์ ผักพิษและการจัดการและการประสานงาน การกำหนดนิยามเกี่ยวกับเด็กกลุ่มเป้าหมายต่างๆ การกำหนดแบบการบันทึก
21/11/46	เวทีรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติสถานการณ์ด้านเด็ก (เพื่อสรุปปัญหาอุปสรรคและปรับปรุงวิธีการเก็บข้อมูล)	ข้อสรุปปัญหาและอุปสรรคในการเก็บข้อมูลแต่ละหน่วยงาน และแนวทางการแก้ปัญหาต่อไป ความก้าวหน้าของการเก็บข้อมูลและข้อมูลที่ขาดหายไป
17/12/46	การประชุมเชิงวิชาการกับส่วนกลาง (เพื่อร่วมกันพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจาก 3 จังหวัด และวางแผนการสนับสนุนทางวิชาการจากทีมกลาง)	วิพากษ์เวทีแลกเปลี่ยนระหว่างโครงการด้านเด็กและเยาวชนที่ได้รับอนุมัติจาก สกว. แลกเปลี่ยนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บรวบรวม การปรับแก้วิธีการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลจากบทเรียนการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละจังหวัด เกิดการเรียนรู้ข้ามจังหวัดถึงวิธีการเก็บข้อมูลและเกิดกระแสน้ำของข้อมูลขึ้นในหัวของจังหวัดต่างๆ มากขึ้น การวางทิศทางการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย
13/01/47	ประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 4 (เพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการในรอบ 6 เดือน และทิศทางการวางแผนการทำงานใน 6 เดือนข้างหน้า)	สรุปบทเรียนการเก็บข้อมูล การจัดข้อมูลแยกเป็นเพิ่มและแนวทางการจัดข้อมูลต่อไป สรุปบทเรียนความร่วมมือ กำหนดทิศทางการแผนการ 6 เดือนข้างหน้า : ประสานงานกับจังหวัด ใช้กรมการเด็กฯ ในการกระตุ้นจังหวัด เวทีประเด็นเด็กต่างๆ ขยายเครือข่ายงานวิจัย ประชาสัมพันธ์โครงการ และสร้างระบบฐานข้อมูล
22/03/47	เวทีประเมินผลโครงการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน	ทีมวิจัยรายงานได้มองเห็นการทำงานของต้นชัดเจนนขึ้น ซึ่งเวทีวิเคราะห์ว่าชี้แจงรายละเอียดหลักการของโครงการ (การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหาร่วมกันขององค์กร) และพบว่าจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยของปัญหาข้อมูลที่จะใช้เป็นเครื่องมือร่วมด้วย
01/05/47	ประชุมคณะกรรมการเพื่อสรุปเวทีประเมินผลฯ	-
07/05/47	ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเก็บข้อมูลเชิงประเด็น	ทีมวิจัยรายงานว่า การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมีหลากหลายวิธีต้องเลือกให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรมของประชาชนจังหวัดเชียงราย	ผลของกิจกรรมโดยสังเขป
		และลักษณะข้อมูล และทีมเขียนรายงานว่าทีมทรัพยากรบุคคลเพียงพอในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ
15/05/47	ประชุมคณะกรรมการสรุปสถานการณ์โครงการ	คณะกรรมการได้ตรวจความก้าวหน้าของโครงการและร่วมวางแผนทางการเคลื่อนไหวต่อไป
16/05/47	ประชุมคณะกรรมการแกนกลางเพื่อวางแผนทางที่จะทำต่อไป	เป็นการปรึกษาหารือเกี่ยวกับ อ.สุมาลี ซึ่งทำให้ทีมได้รับรู้และเข้าใจภาพของเป้าหมายและหลักการค้าเงิน โครงการในระยะที่อยู่ที่ช่วงหน้าว่าควรเป็นอย่างไร และควรทำอย่างไร
10/05/47	เวทีนำเสนอความคืบหน้าของข้อมูลและพัฒนาภาคประชาคม	เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับข้อมูล โดยเชื่อกันว่าทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการระบุลักษณะของกลุ่มเป้าหมายและวิธีเก็บต่างกัน/ได้สมาชิกองค์กรเครือข่ายได้อาสาเข้ามาทำงานกับคณะกรรมการ
30/06/47	ประชุมคณะกรรมการเพื่อหารือการจัดการข้อมูลและจัดเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล	การเตรียมกระบวนการเก็บข้อมูลเชิงประเด็น และแนวทางการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
05/07/47	ทีมกลางร่วมประชุมกับทีมจังหวัดเพื่อจัดระบบข้อมูลและเตรียมนำเสนอในเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลของจังหวัด	ทีมกลางร่วมกับทีมจังหวัดได้แนวทางในการจัดระบบข้อมูลที่ดีได้จัดเก็บและจำแนกมาในระดับหนึ่งแล้ว และหาวิธีนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนมีจุดเน้นที่ผู้อ่านได้เห็นสถานการณ์ปัญหาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มขึ้น
09/07/47	ประชุมคณะกรรมการวางแผนการทำรายงานฉบับสมบูรณ์และเสนอแผนของปีต่อไป	นำข้อมูลที่เรียบเรียงเพิ่มเติมจากครั้งที่แล้วมาตรวจตราอีกครั้ง พบว่าชัดเจนเห็นจุดเด่นเพิ่มขึ้น และการที่เกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ที่ได้จากการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานโครงการของทั้ง 3 จังหวัด ซึ่งทำให้การเขียนรายงานของทีมเขียนสามารถเขียนได้ง่ายขึ้น

ตารางที่ 4.4 แสดงการมีส่วนร่วมกิจกรรมของคณะกรรมการจังหวัดเชียงใหม่ในระหว่างการจัดตั้งศูนย์โครงการภายใต้โครงการ (สิงหาคม 46 – มกราคม 47)

ที่	กิจกรรม	กองเลข			คณะทำงาน										บทบาทการดำเนินงาน		บทบาทการแก้ไข
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
1.	ประชุมคณะกรรมการบริหารครั้งที่ 1	/		/	/	/					/	/	/		พิจารณา	พรีคักดิ์ – เวกี้ให้แนวคัก	
2.	ประชุมคณะกรรมการบริหาร วาระพิเศษ	/	/	/	/	/					/	/	/		จุทามาศ		
3.	ประชุมคณะกรรมการบริหารครั้งที่ 2	/		/	/	/		/			/				พิจารณา		
4.	เวที้เปคคโครงการ+แสวงหาความร่วมมือ	/		/	/	/				/	/	/	/		จุทามาศ – ทัวไป สุมาลี้-ข้อมูล		
5.	ประชุมคณะกรรมการบริหารครั้งที่ 3	/		/	/	/	/	/			/	/	/		พรีคักดิ์	สุมาลี้-ข้อมูล	
6.	อบรมเชิงปฏิบัติการอาสาสมัครเก็บข้อมูล	/		/	/	/		/			/		/		สุมาลี้ – วิชาการ พรีคักดิ์ – กระบวนการ	สุมาลี้ – วิชาการ กักคุดา – ให้แนวคัก	
7.	เวที้รวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1	/		/	/	/					/				พรีคักดิ์	สุมาลี้ – วิชาการ พรีคักดิ์ – ให้แนวคัก วักระห้	
8.	ประชุมคณะกรรมการบริหารครั้งที่ 4	/	/	/	/	/		/			/				จุทามาศ	พรีคักดิ์ กักคุดา	
	รวม	8	2	8	6	6	8	1	3	1	7	4	4	5			

ที่	กิจกรรม	กองเลข			คณะทำงาน										บทบาทการดำเนินงาน	บทบาทการ แก้ปัญหา		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13				
ที่	กิจกรรม	กองเลข		คณะทำงาน													บทบาทการดำเนินงาน	บทบาทการ แก้ปัญหา
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13				
1.	เวทีประเมินผลโครงการวิจัย ทั้ง 3 จังหวัด	/		/	/	/	/								จุฬามาศ-นำเสนอ	พรศักดิ์ – ให้แนวคิด		
2.	ประชุมคณะกรรมการเพื่อสรุปเวทีประเมินผลฯ	/		/														
3.	ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเก็บข้อมูลเชิงประเด็น						/											
4.	ประชุมคณะกรรมการสรุปสถานการณ์โครงการ	/																
5.	ประชุมคณะกรรมการแกนกลาง	/			/	/	/											
6.	เวทีนำเสนอความคืบหน้าของข้อเสนอและพัฒนาภาคประชาชน	/		/	/	/	/	/		/	/	/	/					
7.	ประชุมคณะกรรมการหรือการจัดซื้อและจัดเวที	/																
8.	ทีมกลางช่วยวิเคราะห์ข้อมูล	/		/	/	/	/											
9.	ประชุมคณะกรรมการวางแผนการทำงาน	/		/	/	/	/			/	/		/					

ผู้ที่มาร่วมเวทีอย่างสม่ำเสมอในระยะดำเนินโครงการ 6 เดือนแรก

1. คุณปิยวรรณ แก้วศรี ผู้ประสานงาน
2. คุณจันทร์ฉาย มหาคำ เจ้าหน้าที่โครงการ
3. คุณจุฑามาศ ราชประสิทธิ์ หัวหน้าโครงการ
4. คุณสุมาลี วรรณรัตน์ กรรมการฝ่ายวิชาการ
5. คุณพรศักดิ์ สุกคารัตนกุล กรรมการฝ่ายวิชาการ
6. คุณกิตติสุดา ยอดผ่านเมือง กรรมการฝ่ายปฏิบัติการ
7. คุณจันทราภานันทวาสี กรรมการฝ่ายปฏิบัติการ

ผู้ที่มาร่วมเวทีอย่างสม่ำเสมอในระยะดำเนินโครงการ 6 เดือนที่สอง

1. คุณปิยวรรณ แก้วศรี ผู้ประสานงาน
2. คุณจันทร์ฉาย มหาคำ เจ้าหน้าที่โครงการ
3. คุณจุฑามาศ ราชประสิทธิ์ หัวหน้าโครงการ
4. คุณสุมาลี วรรณรัตน์ กรรมการฝ่ายวิชาการ
5. คุณพรศักดิ์ สุกคารัตนกุล กรรมการฝ่ายวิชาการ
6. คุณกิตติสุดา ยอดผ่านเมือง กรรมการฝ่ายปฏิบัติการ
7. คุณจันทราภานันทวาสี กรรมการฝ่ายปฏิบัติการ
8. คุณวีระพงศ์ กังวาลนกุล กรรมการ
9. คุณจันทร์สวย จันเป็ง กรรมการ
10. คุณรัชนี เชื้อเหมือ กรรมการ

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการมาจนกระทั่งระยะ 6 เดือนที่สอง คณะกรรมการทั้ง 13 คน ยังดำเนินโครงการร่วมกันอยู่ หากแต่มีกรรมการบางท่านที่มีงานจะต้องเดินทางบ่อยแต่ละครั้งจะใช้เวลา ยาวนาน ผู้ประสานงานจึงแก้ปัญหาด้วยการเข้าพบแบบตัวต่อตัวกับกรรมการที่ไม่สามารถเข้าประชุมได้ และในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ ได้มีกรรมการที่เข้าร่วมกระบวนการทำงานในแกนกลางเพิ่มขึ้นมาจาก 7 คน เป็น 10 คน

2.5 สรุปพัฒนาการของกลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดเชียงราย

การขับเคลื่อนของประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงรายเพื่อไปสู่เป้าหมายของประชาคมที่มีโครงสร้างชัดเจน เริ่มต้นจากคณะทำงานที่มีการตกลงใจร่วมกัน ซึ่งในภาพแรกของคณะทำงานส่วนใหญ่จะมีความต้องการข้อมูลสถานการณ์ด้านเด็กในกลุ่มเป้าหมายของตนก่อน และแกนนำคณะทำงาน 2-3 ท่าน ที่มีภาพของการขับเคลื่อนงานด้านเด็กและคนทำงานด้านเด็กด้วยการใช้ข้อมูลและงานวิจัยเป็น

เครื่องมือในการขับเคลื่อน ซึ่งต่อมาในระหว่างการพัฒนาองค์การนี้ (ก่อนอนุมัติโครงการ) คณะทำงานที่เข้าใจหลักการของโครงการท่านหนึ่งได้ออกจากงานไป จึงเหลือผู้เข้าใจหลักการโครงการเพียง 2 ท่าน หากแต่ได้อาศัยความสัมพันธ์ในการเป็นเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านเด็กมาแต่เดิม จึงได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมาโดยตลอด จึงใช้ความสัมพันธ์เดิมที่ค่อนข้างเกาะเกี่ยวกันได้ดีเป็นสื่อในการประสานให้เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการนี้ การเกาะเกี่ยวโดยใช้สัมพันธ์ภาพที่มีแต่เดิมด้วยการชักชวนมาร่วมกระบวนการ แบ่งบทบาทหน้าที่ตามความสามารถของบุคคลในแต่ละกิจกรรมโดยใช้การอาสาเป็นการรับทำหน้าที่นั้น ๆ การได้เข้ามาร่วมปฏิบัติทำให้คณะทำงานหลาย ๆ ท่านเกิดความเข้าใจและค่อย ๆ ชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการทำงาน อีกทั้งเรียนรู้ทักษะเกี่ยวกับงานข้อมูล เช่น การวิเคราะห์ การประเมิน และการตรวจสอบ ค้นหา มากขึ้น

เครือข่ายองค์กรที่ร่วมคิดตั้งแต่เริ่มต้น ก่อนที่จะได้รับอนุมัติโครงการวิจัยจาก สกว. นั้นมีจำนวนมากคือประมาณ 20 คน แต่เนื่องจากการกลไกการพัฒนาโครงการล่าช้า ทำให้องค์กรเครือข่ายจำนวนครึ่งหนึ่งถอยออกมามีส่วนร่วมเพียงรับรู้และให้ข้อมูล (ดูจากตารางที่ 4.2) มีเพียงองค์กรแกนนำเพียง 10 องค์กรที่อาสาเข้ามาร่วมขับเคลื่อนกระบวนการของโครงการ โดยมีแกนนำกลาง 5 คนเป็นผู้นำทางความคิดและการปฏิบัติการ (ดูจากตารางที่ 4.4) รวมทั้งองค์กรภาครัฐที่ยังไม่พบว่ามียุทธศาสตร์ใดในกระบวนการช่วงนี้ อาจเนื่องมาจากทีมงานใช้กลไกความสัมพันธ์ของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่เดิมเป็นกลไกเคลื่อนไหว โดยบทบาทของหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ปรึกษาโดยใช้สัมพันธ์ภาพเดิมอยู่กับเครือข่าย และในระยะแรกของการกำหนดกรอบข้อมูลและดำเนินการเก็บข้อมูล ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมเพียงการให้ข้อมูลกับคณะทำงานเท่านั้น แต่ที่น่าสังเกตก็คือ การให้ความร่วมมือของภาครัฐยังไม่แข็งแรงนัก ดูได้จากการสนับสนุนด้านข้อมูลยังไม่สนใจในการมอบ มีการบ่ายเบี่ยง หรือปฏิเสธ อยู่บ้าง ซึ่งระยะเริ่มต้นนี้อาจจำเป็นที่จะสานสัมพันธ์ภาพระหว่างองค์กรที่จะเข้าร่วมประชาคม โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานราชการที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กรของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างถ่องแท้ จึงเป็นไปได้ว่าอาจต้องค้นหาว่าสาเหตุที่ภาครัฐไม่ได้ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรนั้นเพราะอะไร ภาครัฐเข้าใจเกี่ยวกับโครงการนี้ว่าอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่ อยากเข้าร่วมกระบวนการนี้หรือไม่ ใครที่อยากเข้าร่วม และอยากเข้าร่วมในกิจกรรมหรือขั้นตอนใดอย่างมีบทบาทอย่างไรในขั้นตอนนั้น ๆ ซึ่งในการทบทวนผลการดำเนินการ 6 เดือนแรกนั้น ได้ทำให้ทีมงานเห็นจุดพร่องนี้ ทำให้มีการตั้งยุทธศาสตร์ในการดำเนินการเสริมจุดพร่องนี้ในระยะ 6 เดือนที่ 2 ต่อไป โดยการใช้บทเรียนการเก็บข้อมูล และตัวข้อมูลเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือต่อไป

โครงสร้างคณะทำงานที่ถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (ดูจากภาพที่ 4.2) นั้นแสดงถึงความชัดเจนของทีมงานเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในโครงสร้างการทำงานของประชาคมในระยะเริ่มต้น ซึ่งน่าจะเนื่องมาจากประสบการณ์การดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายมาระยะหนึ่ง อีกทั้งการเรียนรู้ร่วมกันของทีมงานจังหวัดเชียงราย ทีมงานจังหวัดต่าง ๆ และทีมงานกลาง จนเกิดเป็นข้อตกลงร่วมใน

การดำเนินการ และจากโครงสร้างเดิมที่เป็นการทำงานร่วมกันของคณะทำงานกลาง ที่ปรึกษาโครงการ และผู้เชี่ยวชาญจาก สกว.มีมติลงมติที่หัวหน้าโครงการ โดยผู้ประสานงานเหมือนพ่วงอยู่กับหัวหน้าโครงการเลย ๆ แต่งานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานสร้างกลไก งานจัดเก็บข้อมูล งานวิเคราะห์สังเคราะห์ ตลอดจนงานเผยแพร่ผลักดันเชิงนโยบาย จะถูกรับผิดชอบโดยหัวหน้าโครงการทั้งหมด หากแต่โครงสร้างใหม่ได้กำหนดกลไกการทำงานให้เห็นดังนี้คือ การทำงานร่วมกันของคณะทำงาน ที่ปรึกษาโครงการและผู้เชี่ยวชาญ โดยหัวหน้าโครงการจะอยู่ภายในคณะทำงาน ทำหน้าที่หลอมรวมให้เกิดการทำงานร่วมเป็นทีมเดียวกัน และงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกลไกประชาคม งานวิเคราะห์สังเคราะห์ งานเผยแพร่ และงานผลักดันเชิงนโยบาย จะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะทำงาน ซึ่งเป็นลักษณะกลไกที่กระจายความรับผิดชอบไปในคณะทำงาน ซึ่งอาจจัดสรรตามความถนัดของกรรมการแต่ละท่านอีกครั้ง จึงทำให้น้ำหนักของงานไม่ตกอยู่ที่หัวหน้าและผู้ประสานงานโครงการ ส่วนเจ้าหน้าที่โครงการ 2 ท่านจะเป็นผู้ลดภาระของงานธุรการ งานสะสมข้อมูลแล้วนำมาสกัดเนื้อหาให้คณะกรรมการวิเคราะห์อีกทีหนึ่ง โดยอยู่ภายใต้การจัดการของผู้ประสานงาน

การเคลื่อนไหวของกลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดเชียงรายในระยะ 6 เดือนที่สอง จะมีการเคลื่อนไหวสูงอยู่ในกลุ่มแกนนำกลางและวงใน (คณะทำงานและคณะกรรมการ) ซึ่งลักษณะความเคลื่อนไหวจะเป็นกระบวนการจัดการกับข้อมูล ทำให้ทีมงานได้เรียนรู้ความสำคัญของข้อมูลและวิธีการจัดการคณะกรรมการและประชาคมวงนอกเริ่มมองเห็นประโยชน์ของข้อมูลและสนุกกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์มันขึ้นมา ทำให้มีบางคนเข้าร่วมทำงานกับวงใน (คณะกรรมการ) มากขึ้นด้วยความรู้สึกรักตัวเอง

3. ธรรมชาติขององค์กรในจังหวัดเชียงราย

3.1 องค์กรราชการ

ค่อนข้างทำงานเป็นอิสระเฉพาะหน้าที่ของแต่ละองค์กร อาจมีการประสานงานกันบ้าง แต่การทำงานร่วมกันไม่ค่อยปรากฏอย่างชัดเจน เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเข้าไปกระตุ้นหรือสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ นอกจากนโยบายรัฐบาลอย่างสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกัน จึงมีการจัดการให้เกิดความร่วมมือ แต่เป็นเพียงการมีชื่อว่าเป็นองค์กรร่วม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ปฏิบัติ มีเพียงการประสานความร่วมมือข้ามแผนกในองค์กรเดียวกัน

3.2 องค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็ก

จะมีเครือข่ายที่เกาะเกี่ยวกันอย่างมีสัมพันธ์ภาพที่ดีและดูแลเน้นเพื่อนเครือข่ายใหญ่ เคยมีกิจกรรมร่วมกันและมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือจัดการอบรมทักษะร่วมกัน แต่ยังไม่เคยทำงานที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องร่วมกัน คือ เครือข่ายที่ทำงานร่วมกันเป็นทีมเชียงรายนี้ที่มีองค์กรเครือข่ายจำนวน 22 องค์กร ซึ่งมีพลังในการประสานองค์อื่น ๆ นอกเครือข่ายส่วนใหญ่ได้ ในขณะที่มีเครือข่ายองค์กรพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านเด็กวงเล็ก ๆ อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งเกาะเกี่ยวกันตามข้อผูกพัน

ขององค์กรทุน และองค์กรที่พึ่งตัวเองได้โดยไม่เห็นความจำเป็นในการจับตัวเป็นเครือข่ายหรือทำงานร่วมกัน

3.3 องค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชน

เชียงรายจะมีองค์กรชุมชนในระดับพื้นที่ตำบลและหมู่บ้านจำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายที่มีสัมพันธภาพที่เหนียวแน่น ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือมีพลังในการขับเคลื่อนระดับจังหวัด

3.4 องค์กรเด็กและเยาวชน

องค์กรเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงรายมีมาก อยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ มีเครือข่ายเยาวชนที่มีกิจกรรมร่วมกัน แต่ยังเป็นกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราว ยังไม่พบว่ามีการกิจกรรมที่ร่วมกันทำอย่างมีพลังขับเคลื่อนได้

4. องค์ประกอบของคณะทำงานและแกนนำคณะทำงาน

4.1 ผู้ประสานงาน

ผู้ประสานงานของทีมงานเชียงรายเป็นผู้มีบทบาทในการประสานเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านเด็กอยู่แล้ว จึงมีความสัมพันธ์ที่ดีและได้รับการยอมรับ อีกทั้งได้รับการมอบหมายบทบาทหน้าที่นี้จากทีมงาน และเป็นแกนนำหลักของโครงการ

ระยะ 6 เดือนแรก ผู้ประสานงานจะทำหน้าที่ประสานคณะกรรมการและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กที่เป็นเครือข่าย อีกทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนด้านอื่นในจังหวัด และทำหน้าที่ดูแลในส่วนของการธุรการ

ระยะ 6 เดือนที่สอง ผู้ประสานงาน สามารถจัดทำข้อมูล มีการแจกแจงข้อมูล และสามารถสร้างรูปแบบการนำเสนอของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอย่างสนุกสนานในการคิดหาวิธีการนำเสนอและแจกแจงข้อมูล บทบาทของผู้ประสานงานในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ ได้เข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับงานข้อมูลและประสานกับที่ปรึกษาด้านข้อมูลเพิ่มขึ้น อีกทั้งลงมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในบางประเด็นด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการเกี่ยวกับงานข้อมูลเพิ่มขึ้น และมีความเชี่ยวชาญในการการปรับวิธีการประสานเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคในการดำเนินงาน

4.2 กองเลข

จะประกอบด้วยเจ้าหน้าที่โครงการเต็มเวลา 1 คน และเจ้าหน้าที่จาก พชก. ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานของตนเข้ามาช่วยโครงการอีก 1 คน ซึ่งคนหนึ่งจะรับผิดชอบในงานธุรการทั้งหมด และอีกคนหนึ่งจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลที่ได้มา อีกทั้งลงเก็บข้อมูลด้วยเป็นบางครั้ง โดยอยู่ภายใต้การดูแลและสอนงานของผู้ประสานงานอีกที่

4.3 หัวหน้าโครงการ

ในระยะ 6 เดือนแรก หัวหน้าโครงการซึ่งโดยปกติเป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน จึงสามารถดำเนินการเพื่อรวบรวมผู้คนเข้าร่วมประชาคมและกระบวนการได้ จึงมีบทบาทในการประสานองค์กรราชการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในจังหวัด และการเข้ารับตำแหน่งหัวหน้าโครงการนั้น เนื่องจากมีความชัดเจนในหลักการใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน และสมาชิกของคณะกรรมการก็เห็นเหมาะสม และเป็นแกนนำหลักของโครงการ

ระยะ 6 เดือนที่สอง หัวหน้าโครงการได้ผลักดันแนวคิดเกี่ยวกับ “การใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย” ให้กับองค์กรภาครัฐและเอกชนมากขึ้น ได้นำเสนอเกี่ยวกับการดำเนินโครงการและความก้าวหน้าของโครงการเพื่อทำความเข้าใจกับผู้บริหารราชการระดับจังหวัดได้ชัดเจน

4.4 กรรมการ-ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการวิจัย

เป็นคณะกรรมการที่ลงมาสู่การปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้วยความเข้าใจและเชี่ยวชาญในแนวคิดของโครงการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลและการวิจัยในการขับเคลื่อนประชาคมเพื่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน และเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในแนวคิดดังกล่าว และต้องการเข้าร่วมปฏิบัติการ รวมทั้งเป็นแกนนำหลักของโครงการ

ในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ กรรมการ-ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการวิจัยผู้นี้ นอกจากจะให้คำปรึกษาแก่ทีมกรรมการที่จัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในระดับต้นแล้ว ยังสามารถมองเห็นงานที่จะต้องทำต่อไปในเชิงปฏิบัติการจากฐานข้อมูลที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้ในขณะนี้ ซึ่งยังเป็นระยะเริ่มต้นจึงทำให้ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ แต่ถึงแม้ข้อมูลจะยังไม่สมบูรณ์แต่กรรมการ-ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการวิจัยก็สามารถมองเห็นงานที่เคลื่อนไหวเชิงลึกลงไปอีกระดับหนึ่งโดยชัดเจน นั่นคือ การดึงประเด็นบางประเด็นมาออกแบบการวิจัยที่ค้นหาคำตอบที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาเด็กประเด็นดังกล่าว และวางแนวทางสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยและพัฒนาได้ทันทีที่จะดำเนินการในปีที่ 2 ต่อไป เนื่องจากมีงานที่ต้องเดินทางต่างประเทศบ่อยขึ้นทำให้ไม่มีเวลาที่จะจัดทำงานข้อมูลด้วยตนเอง ทำให้บทบาทของกรรมการด้านวิชาการทำนุในขณะนี้คือ ให้อำนาจแนวทางปฏิบัติ และตรวจเช็คผลการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล อีกทั้งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทิศทางการขับเคลื่อนต่อไป

4.5 กรรมการ-ฝ่ายวิชาการ

เป็นกรรมการ-ผู้มีพัฒนาการด้านข้อมูลและการวิจัยที่มีอยู่ 1 ท่านในระยะ 6 เดือนแรก ในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ ได้มีบทบาทด้านวิชาการมากขึ้น โดยทำงานเป็น “ตัวหลัก” ในการจัดการงานข้อมูลประสานงานข้อมูลกับกรรมการ-ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการวิจัยและที่ปรึกษาอื่น ๆ

4.6 กรรมการ-ผู้มีพัฒนาการด้านข้อมูลและการวิจัย

ระยะ 6 เดือนแรก จะมีกรรมการจำนวนหนึ่ง ที่มีความเข้าใจในแนวคิดของโครงการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลและการวิจัยในการขับเคลื่อนประชาคมเพื่อการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานข้อมูลบ้าง และมีพัฒนาการเกี่ยวกับงานข้อมูลและการวิจัยจากการเรียนรู้จากการดำเนินกระบวนการของโครงการ จนกระทั่งชัดเจนเกี่ยวกับรูปธรรมของแนวคิดของโครงการยิ่งขึ้น จึงเป็นกำลังในส่วนของการงานข้อมูล รวมทั้งเป็นแกนนำหลักของโครงการ

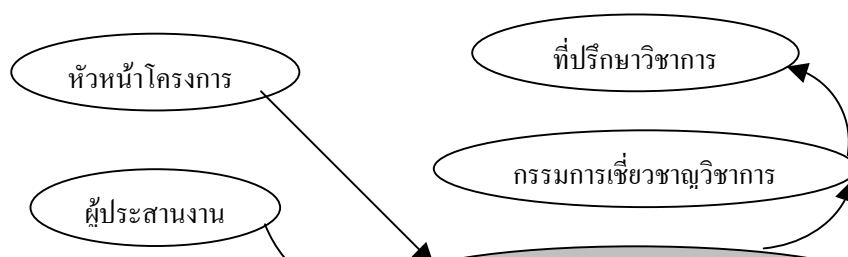
นอกจากนั้น ยังมีกรรมการอีกจำนวนหนึ่ง ที่ในระยะ 6 เดือนแรก อาจจะยังไม่ชัดเจนในแนวคิดของโครงการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลและการวิจัยในการขับเคลื่อนประชาคมเพื่อการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนในช่วงเริ่มต้นโครงการ แต่มีการเรียนรู้ในแต่ละระยะของการดำเนินโครงการและมีการนำไปใช้กับงานในรับผิดชอบของตน ทำให้เห็นประโยชน์ของโครงการและแนวคิดโครงการดังกล่าวมากขึ้น จึงมีบทบาทมากขึ้นในการดำเนินโครงการ และเมื่อระยะ 6 เดือนที่สอง กรรมการเหล่านี้ได้มีพัฒนาการจากการเรียนรู้ในระยะ 6 เดือนแรก ทำให้เข้าใจแนวคิดของโครงการและพัฒนาเกี่ยวกับการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลมากขึ้น ทำให้ในระยะ 6 เดือนที่สองนี้กรรมการส่วนนี้มีบทบาทในการเก็บข้อมูลมากขึ้น ทั้งเชิงสถิติและเชิงคุณภาพ และสามารถร่วมวิเคราะห์ข้อมูลในเวทีวิเคราะห์ข้อมูลได้

มีกรรมการ 1 คน ที่ระยะ 6 เดือนแรกไม่ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการวางแผนการเก็บข้อมูล จัดกระทำข้อมูลมากนัก แต่ในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ กรรมการผู้นี้สามารถชี้ให้คณะทำงานเห็นถึงผลของโครงการและการนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนได้อย่างชัดเจนขึ้น

จากระยะ 6 เดือนแรกจนมาสิ้นสุดในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ กรรมการ-ผู้มีพัฒนาการด้านข้อมูลและการวิจัยจึงจำนวนเพิ่มขึ้น จาก 1 คนเป็น 3 คน โดยกรรมการ-ผู้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ในระยะ 6 เดือนแรกได้ขยับขึ้นมามีบทบาทเป็นผู้ร่วมวิเคราะห์และจัดกระทำข้อมูลมากขึ้น และอีกทั้งกรรมการอีก 1 คน ที่เข้าร่วมการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็นอย่างดี มีความเข้าใจในแนวคิดของโครงการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลและการวิจัยในการขับเคลื่อนประชาคมเพื่อการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนเพิ่มขึ้น

4.7 เครือข่ายประชาคม-ผู้สนใจและอยากร่วมทำงานข้อมูล

เครือข่ายประชาคม ซึ่งในระยะ 6 เดือนแรก จะเข้าร่วมเพียงการให้ข้อเสนอแนะและรับรู้รับทราบในการดำเนินการของโครงการและความร่วมมือในการให้ข้อมูล แต่ในระยะที่สองนี้ได้อาสาเข้ามา ร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ซึ่งเครือข่ายประชาคมดังกล่าวนี้ประกอบด้วยพระสงฆ์ 1 รูป และเจ้าหน้าที่ภาครัฐอีก 5 ท่าน ซึ่งน่าจะเกิดจากเมื่อเห็นข้อมูลในระดับหนึ่ง ประกอบกับเป็นผู้มีความรู้และสนุกกับงานข้อมูล จึงทำให้เห็นภาพข้างหน้าที่จะสานต่อเกี่ยวกับข้อมูล จึงอาสาเข้ามาทำงานนี้ร่วมด้วย

**แผนภูมิที่ 4.3 แสดงพัฒนาการของคณะกรรมการและเครือข่ายประชาคมในด้านงาน
ข้อมูลจากระยะ 6 เดือนแรก มาสู่ระยะ 6 เดือนที่สอง**

5. ยุทธศาสตร์และแนวทางการทำงานของคณะทำงานและกองเลข

5.1 กลไกการทำงานของคณะทำงาน

จะดำเนินการตามมติของคณะกรรมการตัดสินใจ และคณะกรรมการจะมีการรับรู้ในทุกขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินการของทีมเชียงราย โดยผ่านการลงมือปฏิบัติของแกนนำทั้ง 7 คน ที่จะได้ร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และแต่ละกิจกรรมจะผลักดันนำทีมทำงานโดยแกนนำคนใดที่มีความรู้และชำนาญในกิจกรรมนั้น ๆ ก็จะลุกขึ้นมาทำกิจกรรม (ดังแสดงในตารางที่ 4.3) และไม่ว่ากรรมการจะมาร่วมประชุมหรือร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนเท่าใดก็ตามกิจกรรมการดำเนินงานจะต้องดำเนินไปข้างหน้าทุกครั้งที่มีการนัดหมายแต่ละครั้ง จึงทำให้งานเคลื่อนไหวทุกระยะ

การสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่ ให้โอกาสในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และปฏิบัติ จะเกิดทุกระยะของกลไกการทำงาน ทั้งคณะกรรมการและอาสาสมัครเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการวางฐานงานประชาคมที่ขับเคลื่อนโดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือให้มีการสืบทอดต่อเป็นความยั่งยืนต่อไป

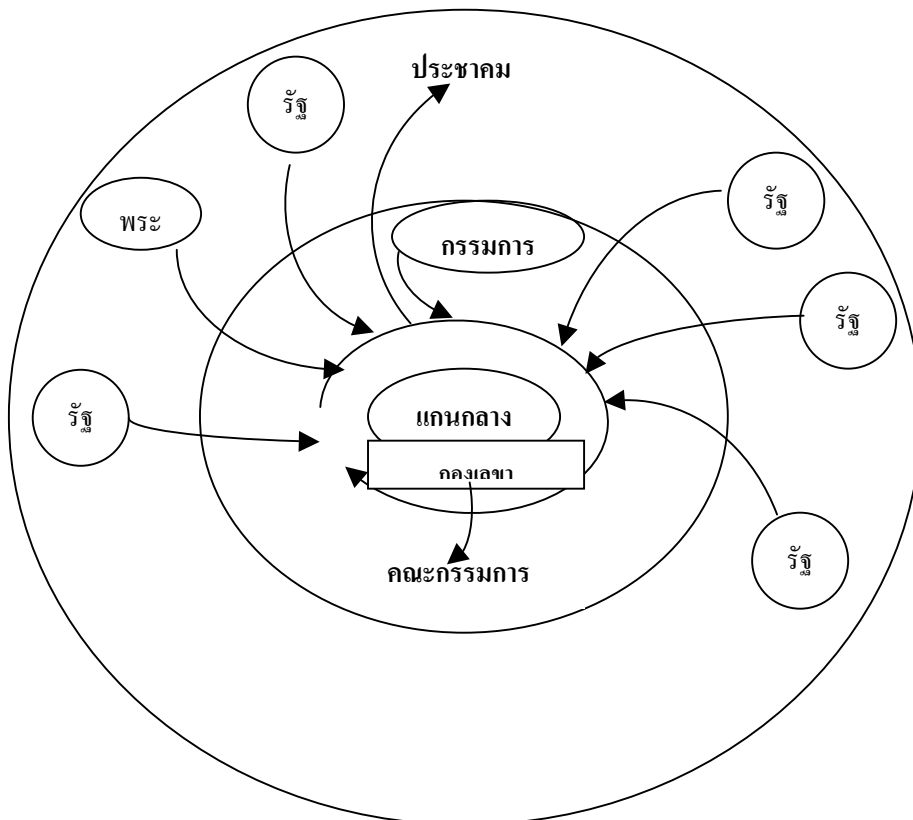
การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการได้ตัดสินใจบนฐานของการเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นตรงหน้ามากกว่าให้เสร็จตามแผนที่กำหนด การยืดเวลาของการจัดเวทีวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลออกไปปฏิบัติการในระยะต่อไป เพราะเห็นว่าต้องรวบรวมข้อมูลในสมบูรณ์กว่านี้ พร้อมกับการเรียนรู้ด้านอื่นร่วมไปด้วย เช่น

- 1) บทเรียนการเก็บข้อมูล ปัญหาและอุปสรรค

- 2) ผลที่ข้อมูลแสดงถึงแม้จะเป็นในระดับพื้นที่ย่อย แต่ก็ให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นปัญหารุนแรงในพื้นที่ย่อยนั้น ไม่ควรมองข้าม

ในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ กระบวนการวิจัยจะเน้นหนักไปในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่เก็บมาได้ในระยะ 6 เดือนที่แล้ว และการดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจนกระทั่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งในระยะนี้จะพบว่ามีการกระทำการและเครือข่ายประชาคมที่อยู่วงนอก ๆ หรือมีส่วนร่วมเพียงรับรู้และให้ความคิดเห็นบางคน เข้ามาร่วมทำงานข้อมูลด้วยกันกับแกนนำ 7 คน แกนกลางจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 8 คน ซึ่งจะพบว่าผู้ที่อยู่ในแกนกลางนั้นมักจะเป็นผู้ที่สนุกและมีความสุขกับการวิเคราะห์ข้อมูล อีกทั้งแกนนำวงในเดิมทั้ง 7 คน ยังได้เรียนรู้และมีพัฒนาการเกี่ยวกับงานข้อมูลเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งมีภาครัฐ 5 หน่วยงาน และพระสงฆ์อาสาเข้าร่วมเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

ทำให้ขณะนี้กลไกการทำงานจึงปรากฏเป็นรูปแบบที่ผู้ร่วมประชาคมด้วยในวงนอก ๆ ได้เข้ามาทำงานในวงในเพิ่มขึ้น โดยมีลักษณะงานในขณะนี้เป็นตัวดึงดูดคนเหล่านั้นเข้ามาทำงานร่วมกันแล้ว ป้อนองค์ความรู้สู่ประชาคมวงใหญ่อีกที ทำให้เกิดการรู้และตระหนักในระบบข้อมูลที่มีอยู่ ดังแผนภูมิแสดงต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.4 แสดงการเคลื่อนไหวของกลไกประชาคมจังหวัดเชียงรายในระยะ 6 เดือนที่สอง

(กุมภาพันธ์-กรกฎาคม 47)

5.2 การประสานงานและการขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน

วิธีการประสานของผู้ประสานงานจะใช้มติของคณะกรรมการเป็นสำคัญ โดยการนัดหมายจะมีการกำหนดในเวทีร่วมกันก่อนแล้ว จากนั้นผู้ประสานงานจะใช้โทรศัพท์ ติดต่อโดยเป็นการเตือนความจำว่าได้มีการนัดหมายในวันนั้นเวลานั้น คณะกรรมการท่านนั้นสามารถมาได้หรือไม่ ถ้ามาไม่ได้เพราะเหตุใด พร้อมกับช่วยระบุความสำคัญของการประชุมแต่ละครั้ง เพื่อการพิจารณาเรียงลำดับความสำคัญของกิจกรรมของคณะกรรมการท่านนั้น ๆ การประสานอีกวิธีการนี้อาจเนื่องมาจากการนัดหมายเฉพาะกิจ ที่แทรกเข้ามาระหว่างการนัดหมายปกติที่มีอยู่ ผู้ประสานงานจะใช้วิธีการพูดคุยกับคณะกรรมการแต่ละท่านถึงเหตุผลของการจัดประชุมวาระพิเศษนั้น ๆ และผลที่เกิดขึ้นจากการประชุมที่คาดหวัง ความจำเป็นที่คณะกรรมการท่านนั้น ๆ จะต้องเข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นด้วย ซึ่งการกำหนดวันนัดหมายจะใช้ความพร้อมของคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นตัวกำหนด การติดต่อประสานแต่ละครั้งของการประชุมหรือกิจกรรมจะมีการติดต่อจากผู้ประสานงานไปสู่คณะกรรมการอย่างน้อย 2 ครั้งต่อ 1 การประชุมหรือกิจกรรม คือ การนัดหมายครั้งแรกว่าสามารถมาได้หรือไม่ และการนัดหมายครั้งที่ 2 ในช่วงเวลาใกล้กำหนดนัดหมายเป็นการเตือนคณะกรรมการไม่ให้หลงลืมนัดหมายดังกล่าว

การประสานงานเพื่อให้เกิดผลของงานของผู้ประสานงานในการประสานคณะกรรมการในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ วิธีการประสานของผู้ประสานงานจะยังใช้มติของคณะกรรมการเป็นสำคัญและใช้วิธีการติดต่อสื่อสารเช่นเดียวกับระยะ 6 เดือนแรก แต่จะพบอุปสรรคที่คณะกรรมการไม่มีเวลาวางจะมาร่วมประชุม หรือมีเวลาวางแต่ไม่ตรงกัน ซึ่งผู้ประสานงานจะใช้วิธีเข้าไปพบคณะกรรมการผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมและปรึกษาหรือขอคำแนะนำหรือมติอีกครั้งหนึ่ง

5.3 การเตรียมเนื้อหาและเอกสารการประชุม

การเตรียมวาระและเนื้อหาการประชุมที่เกี่ยวข้องของระยะ 6 เดือนแรก มีการเตรียมเอกสารการประชุม เช่น รายงานการประชุมครั้งก่อน เอกสารที่เป็นข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง และในช่วงท้ายได้มีการจัดเตรียมเอกสารการประชุมทั้งหมดจัดเป็นแฟ้มสำหรับคณะกรรมการแต่ละท่าน และหลังจากประชุมเสร็จจะเก็บกลับสำนักงาน และเมื่อมีเอกสารเพิ่มเติมก็จะใส่เติมเข้าไป ก้นการหลงลืมเอกสารของคณะกรรมการ และเกิดการเรียงลำดับทางความคิดและข้อมูลในแต่ละครั้งของการดำเนินกิจกรรม ทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและก้าวหน้า

ยังมีการการเตรียมวาระและเนื้อหาการประชุมที่เกี่ยวข้องยังคงเหมือนระยะ 6 เดือนแรก ซึ่งจะเห็นได้ว่าทีมเชิงรายได้ให้ความสำคัญกับการทำเอกสารการประชุมและสรุปการประชุมและข้อมูลที่ผลิตขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบเอกสารที่น่าอ่านและการนำเสนอเนื้อหาข้างในที่มีภาพประกอบที่มีสีสันที่ทำให้สามารถแยกแยะข้อมูลและเห็นชัดเจนง่ายขึ้น

6. การสร้างความสัมพันธ์ภายในคณะทำงานและกลุ่มองค์กรนอกคณะทำงาน

6.1 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำและคณะกรรมการ

ความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำและคณะกรรมการนั้นมีสัมพันธภาพที่ดีกันมาแต่เดิม ซึ่งแกนนำได้ทาบทามบุคคลหรือเลือกหน่วยงานเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการโดยมีเกณฑ์ข้อหนึ่งว่า เป็นคนที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับแกนนำ สามารถทำงานด้วยกันได้ และจากฐานการเชื่อถือในตัวแกนนำที่มีความตั้งใจจริงในการทำงานด้านเด็กและทำงานอย่างสร้างสรรค์อย่างที่เคยร่วมกิจกรรมหรือรู้จักกันมา จึงสามารถร่วมงานกันได้ดี อีกทั้งการติดต่ออย่างสม่ำเสมอของผู้ประสานงาน และการยอมรับแนวคิดและมติการตัดสินใจร่วมกัน ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทุกครั้ง

6.2 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ในระยะ 6 เดือนแรก ทีมเชียงรายได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลและงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประชาคม และชวนเข้าร่วม เป็นการก่อตัวซ้ำ ๆ แต่ก่อตัวจากการทำความเข้าใจในแนวคิด เพื่อให้เกิดความเชื่อและเห็นด้วยกับแนวคิดโครงการ และการเคลื่อนไหวตัวเก็บเกี่ยวคนในลักษณะใช้บทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องผูกพันตัวบุคคลและหน่วยงานเข้าสู่การมีส่วนร่วมในประชาคม

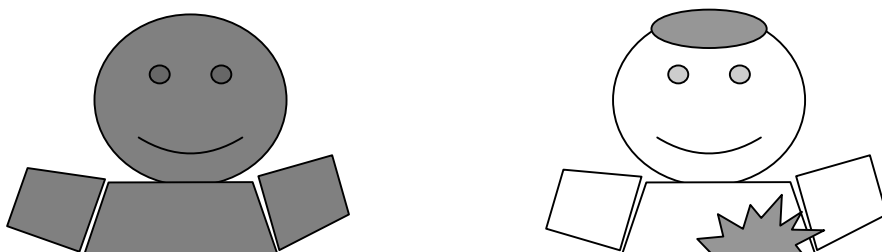
ส่วนในระยะ 6 เดือนที่สอง ส่วนหนึ่งยังใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลและงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประชาคม และชวนเข้าร่วม อีกส่วนหนึ่งนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเข้าร่วมจากเวทีประชาคมใหญ่ที่เป็นการรายงานความเคลื่อนไหวของโครงการและเสนอผลการดำเนินการ

7. การใช้ระบบข้อมูลและผลการวิเคราะห์ไปสร้างความร่วมมือขององค์กรร่วมและขับเคลื่อนกิจกรรมการดำเนินการร่วมกัน

7.1 แนวคิดการใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประชาคมและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

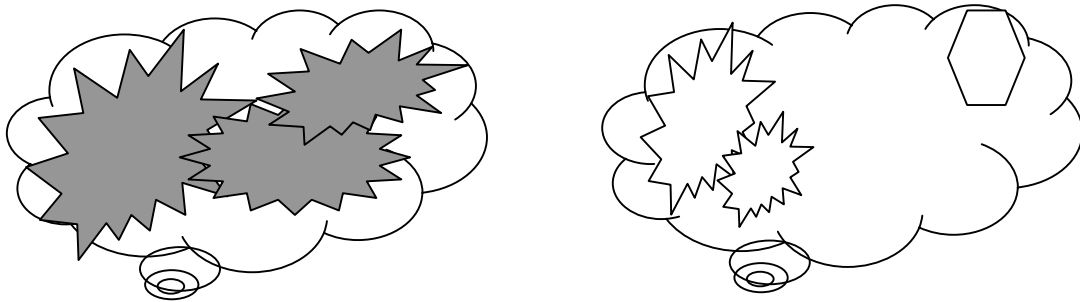
เนื่องจากเป้าหมายของโครงการคือ การใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นภาพของข้อมูลที่ต้องนำมาใช้และกระบวนการใช้ข้อมูลอาจจะแสดงได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.5 แสดงลักษณะข้อมูลที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาในตัวเด็กประเด็นหนึ่ง ๆ

รูปเด็กสี่เทาเปรียบเหมือนปัญหาของเด็กประเด็นหนึ่ง ๆ องค์ประกอบของปัญหากลุ่มเด็กไม่ได้เกิดโดดเดี่ยว แต่มักจะมีองค์ประกอบของปัญหามากกว่าหนึ่ง เช่น เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ปัญหาของพวกเขาไม่ใช่เพียงพ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ แต่การที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์นั้นจะพ่วงปัญหา การถูกเลือกปฏิบัติ การขาดความอบอุ่น การไม่มีรายได้เลี้ยงตนเองรอด เป็นต้น รูปเด็กสี่ขาวเปรียบเหมือนการแก้ไขปัญหาที่หน่วยงานต่าง ๆ หรือชุมชนได้แก้ไขอยู่ ซึ่งเปรียบเทียบกับปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหานั้นผ่านมารอบคลุมกับปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กหรือไม่ หากไม่ครอบคลุมสิ่งที่ขาดหายไปคืออะไร จะแก้ไขอย่างไร และใครจะเป็นผู้แก้ไข นั่นคือตัวปัญหา สถานการณ์ของเด็กกลุ่มประเด็นนั้น ๆ เป็นตัวกำหนด Intervention ที่จะดำเนินการกับเด็กแต่ละกลุ่มปัญหา

แผนภูมิที่ 4.6 แสดงพื้นที่ในจังหวัดที่มีปัญหากลุ่มประเด็นโดยอยู่ตรงจุดใดบ้าง

เส้นกรอบใหญ่เปรียบเหมือนแผนที่จังหวัดเชียงราย สีเทาแสดงถึงจำนวนเด็กที่มีปัญหาประเด็นนั้น ๆ มีความหนาแน่นหรือมีจำนวนมากอยู่ตรงไหนของจังหวัดเชียงรายบ้าง และสี่ขาวเปรียบเหมือนการแก้ไขปัญหาที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้ลงมือปฏิบัติอยู่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีปัญหาหรือไม่ หรือการลงมือแก้ไขปัญหานั้นหนักในจุดที่ไม่ได้ปัญหาหนาแน่นสักเท่าไร

และเมื่อมีการนำข้อมูลการแก้ไขปัญหามาครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นมาของแต่ละกลุ่มประเด็น ทาบลงไปในแต่ละพื้นที่ที่มีปัญหาของจังหวัดแล้วก็จะทำให้เห็นว่าในพื้นที่ที่มีปัญหาประเด็น

นั้น ๆ มีการแก้ไขปัญหาคอบคลุมพื้นที่หรือไม่ และการแก้ปัญหานั้นครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ ของเด็กกลุ่มที่มีปัญหานั้นหรือไม่

7.2 การใช้ระบบข้อมูลในการสร้างความร่วมมือขององค์กรร่วม

ระยะ 6 เดือนแรก เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามกรอบเด็กในสภาวะยากลำบาก โดยแยกตามพื้นที่อำเภอและเก็บในทุกประเด็นปัญหาเด็กซึ่งทั้งหมดจำนวน 12 ประเด็น วิธีการรวบรวมข้อมูลจะใช้เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของหน่วยงานอยู่ในคณะกรรมการเป็นผู้ลงเก็บรวบรวม โดยมีการอบรมเกี่ยวกับการประสานงานและการสื่อสาร จากนั้นให้จดหมายขอความร่วมมือองค์กรเป้าหมายที่จะขอข้อมูลในนามของผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน และอาสาสมัครเก็บข้อมูลจะเป็นผู้ประสานงานทางโทรศัพท์กับองค์กรเป้าหมายเพื่อนัดหมายด้วยตัวเองอีกที

การเก็บข้อมูลโดยใช้การสื่อสารโดยบุคคลอย่างมีการฝึกทักษะการเจรจาและสื่อสารเพื่อให้ได้ความร่วมมือเช่นนี้ ทำให้สามารถมีการซักถามทำความเข้าใจ ซึ่งสำคัญที่บุคลิกและการสื่อสารของอาสาสมัครที่จะได้รับความร่วมมือเพียงใด แต่ก็ทำให้เจ้าหน้าที่องค์กรเป้าหมายให้ความร่วมมือในการมอบข้อมูลให้เป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีปัญหาที่ไม่มีข้อมูลหรือข้อมูลไม่สมบูรณ์ ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้ทางทีมเชียงรายมองว่าเป็นกลุ่มคนรุ่นต่อไปที่จะสืบทอดงานลักษณะนี้ต่อไปในระยะต่อไป จึงน่าจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำงานลักษณะนี้ต่อไป กลุ่มบุคคลเหล่านี้ควรจะเข้ามาเรียนรู้ร่วมกับคณะทำงาน และสิ่งที่ได้เพิ่มเติมขึ้นอีกสิ่งนั้นคือ เจ้าหน้าที่องค์กรที่สนใจและเห็นดีด้วยกับโครงการก็ไปวางแผนงานในการสนับสนุน และการขอใช้ประโยชน์จากข้อมูลและผลวิเคราะห์ในครั้งนี้ ซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐระดับอำเภอ 2 องค์กร และที่สำคัญการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ทีมแกนนำ ซึ่งเป็นผู้ที่ลงเรียนรู้กับงานข้อมูลอย่างจริงจัง ซึ่งก่อให้เกิดการรู้และเข้าใจเกี่ยวกับระบบข้อมูลที่ “ควรเป็น” เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ “เป็นอยู่” ทำให้ทีมงานจังหวัดเชียงรายเห็นว่าการใช้ผลปรากฏจากการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในเชิงสถิติในด้านของสถานการณ์เด็กและเยาวชนประเด็นต่าง ๆ เป็นปรากฏการณ์เกี่ยวกับข้อมูลที่หน่วยงานต่าง ๆ จะได้ประจักษ์ถึงจุดอ่อนของมัน จึงจะใช้สถานการณ์จากข้อมูลที่ค้นพบมาตั้งคำถามหรือเป้าหมายต่อกับงานข้อมูลว่า “เมื่อปรากฏการณ์ของปัญหาที่มีอยู่แต่ข้อมูลที่มีอยู่ขณะนี้เป็นอย่างนี้ ควรจะต้องมีการปรับแก้หรือเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบข้อมูลเหล่านี้หรือไม่ และหากควรปรับแก้หรือเพิ่มเติมแล้วควรจะต้องปรับแก้หรือเพิ่มเติมให้เป็นอย่างไร และควรทำอย่างไร” ซึ่งทีมเชียงรายเห็นว่าน่าจะเป็นปัจจัยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงสถิติที่น่าจะบ่งชี้สถานการณ์อาจต้องมีการตั้งเป้าหมายและกรอบร่วมกันในการเก็บข้อมูลในระยะต่อไป จากนั้นระบบข้อมูลก็จะถูกพัฒนาขึ้นมาในระดับที่สามารถสนับสนุนการแก้ไขปัญหามากขึ้น (ควรมีการกระตุ้นต่อไปในโอกาสข้างหน้า)

ในระยะ 6 เดือนที่สอง การเก็บข้อมูลเน้นไปที่ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กในแต่ละประเด็นที่ไม่มีข้อมูลเชิงสถิติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทีมเชียงรายใช้สะท้อนถึงความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุปัจจัยซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาเลือกวิธีการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาลูกใน

ประเด็นต่าง ๆ ที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นเด็คนั้น ๆ และใช้เป็นกรอบในการเก็บข้อมูลในระยะต่อไป ซึ่งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กแต่ละประเด็นนี้ ส่วนใหญ่ทีมวิจัยรายใช้เก็บเกี่ยวจากเด็กกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งนอกจากจะได้ข้อมูลเชิงลึกและเป็นจริงแล้ว ในระยะต่อไปสามารถที่จะดึงเด็กกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ขึ้นเป็นแนวร่วมในการโครงการมากขึ้นได้ และถึงแม้ผู้เก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะยังอยู่ในวงของคณะทำงานอยู่ แต่ก็ยังเป็นคณะทำงานที่ทำงานอยู่ในกลุ่มเด็กประเด็นนั้น ๆ อยู่แล้ว และใช้การบูรณาการเข้าไปในแผนงานปกติในการปฏิบัติงานของตน ทำให้ประหยัดเวลาและได้ผลประโยชน์ถึงสองงาน อีกทั้งประหยัดงบประมาณ อีกส่วนหนึ่งนั้นจะมีผู้ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการแต่เป็นองค์กรภาคีที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกลุ่มเด็กในประเด็นที่ต้องการ เช่น ประเด็นเด็กเร่ร่อน เป็นต้น และเมื่อมีการเสนอผลการรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติที่ได้จากองค์กรที่เกี่ยวข้องและผลการวิเคราะห์เบื้องต้น ก็จะมีผู้สนใจอาสาเข้ามาทำงานร่วมด้วย โดยเริ่มต้นจากการร่วมวิเคราะห์ข้อมูล

ในระยะ 6 เดือนที่สองนั้น นอกจากจะเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กทั้ง 12 ประเด็นแล้ว ยังมีการเก็บข้อมูลองค์กรด้านเด็กทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 36 องค์กร เป็นภาครัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กโดยตรง 5 องค์กร และเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กอีก 31 องค์กร ซึ่งจากการที่แกนนำที่เป็นกรรมการฝ่ายวิชาการและผู้ประสานงานเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง ทำให้แกนนำรู้จักองค์กรด้านเด็กมากขึ้น ในขณะเดียวกันองค์กรต่าง ๆ ก็ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับโครงการมากขึ้น ทำให้เกิดการอาสาเข้ามาร่วมกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และเข้าร่วมในวงแกนนำ หรือคณะกรรมการเพิ่มขึ้น เป็นภาครัฐ 2 คน และเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กภายใต้องค์กรศาสนาทั้งพุทธ คริสต์ และคาทอลิกอีกเป็นจำนวน 3 คน ที่จะเข้าเป็นคณะกรรมการในระยะต่อไป

7.3 การใช้ผลการวิเคราะห์ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการดำเนินการร่วมกัน

ทีมวิจัยรายงานว่าข้อมูลบางส่วนและบางประเด็นที่ได้มาทั้งเชิงสถิติและคุณภาพนั้น จะสามารถนำมาใช้ในการดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในระยะต่อไป ซึ่งการดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันทำงานอย่างสนุก และมีความสุขกับการทำงานข้อมูลร่วมกันมากขึ้น

ในขณะที่สิ่งที่ได้ทำไปแล้วของทีมเชียงรายในการใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกันนั้น ทีมจะใช้วิธี “ขงเรื่อง” นำเสนอผลในเวทีใหญ่ที่มีก็จะจัดในระยะที่มีความคืบหน้าของโครงการ ซึ่งในการนำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติครั้งที่ผ่านมา จะยังไม่มี การแต่หน้าออกไปดำเนินการต่อจากกลุ่มแกนนำ ซึ่งอาจเนื่องมาจากข้อมูลยังไม่ชัดเจนและยังไม่เห็น แนวร่วมในเชิงประเด็น จึงยังไม่มีใครรับไปดำเนินการต่อ ซึ่งทางทีมเชียงรายก็ได้มองเห็นวิธีการขยาย วงการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลไปในวงประเด็นเด็กต่าง ๆ ด้วยการจัดเวทีประเด็น ซึ่งจะต้องดำเนินการ ในระยะต่อไป

สรุปได้ว่า ข้อมูลที่ได้มาของจังหวัดเชียงรายได้กระตุ้นให้เกิดแนวคิดการดำเนินการใช้ข้อมูลต่อ ไปดังนี้

- 1) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดกับเด็กและเยาวชนของจังหวัด เป็นโอกาสในการที่ผู้ปฏิบัติงานในประเด็นเด็กต่าง ๆ อาสาเข้ามาเก็บข้อมูลเหล่านี้ เนื่อง จากต้องการค้นหาเพื่อตอบข้อสงสัยหรือสิ่งที่ตนเองอยากรู้ในเด็กกลุ่มเป้าหมายของตน ซึ่ง เป็นลักษณะที่เรียกว่า “ชนะ/ชนะ” ของผู้ที่เข้าร่วมงาน
- 2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเมื่อมีการกำหนดกรอบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ ทำให้การ ค้นหาข้อมูลที่เป็นไปตามความอยากรู้ของผู้เก็บเป็นระบบขึ้น สามารถนำมาวิเคราะห์ทั้ง ขนาดและความรุนแรงได้ หรือทำให้มองต่อถึงการทำให้ข้อมูลสมบูรณ์ขึ้นในอนาคต
- 3) ข้อมูลสถานการณ์และความรุนแรงของประเด็นปัญหาเด็กบางประเด็นสามารถกระตุ้นให้ คนที่เกี่ยวข้องด้วยตื่นตัวขึ้น แต่การรับไปดำเนินการต่อ ต้องอาศัยการสนับสนุนเชิง นโยบายมากกว่านี้
- 4) ผู้ที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับปัญหาเด็กประเด็นนั้น ๆ รู้เห็นปัญหาอยู่ แต่ไม่เห็นทางออกจึงมี ความคาดหวังกับโครงการนี้จะช่วยหาทางออกให้กับปัญหาได้
- 5) เจ้าหน้าที่จากศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรี จังหวัดเชียงราย สามารถนำเอาผลของการ วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ นำไปทำแผนงบประมาณการให้ความช่วยเหลือ แก่ครอบครัวผู้ติดเชื้อเอดส์ได้เป็นจำนวนที่ครอบคลุมขึ้น
- 6) เป็นโอกาสที่หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีความชัดเจนในยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐ สามารถให้ ข้อเสนอแนะในการใช้ข้อมูลอย่างมียุทธศาสตร์ และเห็นเป็นโอกาสในการสานงานใน หน้าที่ของตนและหน่วยงานของตนเองกับโครงการได้
- 7) ข้อมูลบางประเด็นที่ศึกษาจากปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันสามารถนำมาทำนายความรุนแรง ของสถานการณ์ปัญหาในอนาคตได้ระดับหนึ่ง นอกจากนั้น ยังสามารถกระตุ้นผู้เกี่ยวข้อง ทั้งระดับที่อยู่ในปัญหา ผู้ปฏิบัติงาน และระดับนโยบายได้
- 8) เกิดการตั้งคำถามต่อสมมติฐานเพิ่มเติมเพื่อตอบคำถาม ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบในการเก็บ ข้อมูลต่อเนื่องได้

7.4 กระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการ

กระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการในการขับเคลื่อนประชาคมด้านเด็กโดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือ โดยเฉพาะแกนนำ จะเป็นการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ คือ ลงมือจัดการกับข้อมูลด้วยตนเองตั้งแต่เตรียมการเก็บรวบรวม การจัดการข้อมูลที่ได้มา และวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จนถึงการวิเคราะห์สถานการณ์จากข้อมูลทั้งเชิงสถิติและเชิงประเด็นคุณภาพ จึงเกิดความรู้ขึ้นกับตนเอง นอกจากนั้น ยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร ทำให้เห็นช่องทางในการสร้างความร่วมมือ ทำให้เจ้าของข้อมูลทบทวนว่าจะต้องปรับปรุงวิธีการเก็บข้อมูลลักษณะใดบ้าง จึงจะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นการเรียนรู้ระเบียบวิธีวิจัยไป ควบคู่กับกระบวนการและปฏิบัติการ

การดำเนินการของคณะกรรมการแต่ละขั้นตอนถึงแม้จะไม่เป็นไปตามระเบียบการจัดการข้อมูลหรือระเบียบวิธีวิจัยและหลักการการก่อตัวของประชาคมอย่างเข้มงวด แต่การดำเนินการภายใต้การเรียนรู้และพิจารณาทบทวนทุกระยะ ของคณะกรรมการที่เป็นแกนหลักของประชาคม กับ การเรียนรู้ร่วมของกลไกประชาคมในระดับต่าง ๆ พร้อมกับพัฒนาคนรุ่นใหม่ร่วมไปด้วย นั้นเป็น หลักสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการใช้ระบบข้อมูลในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของการทำงานด้าน เด็กและเยาวชนเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนคล้อยคลายไปได้ จึงต้องอาศัยเรียนรู้และการทดลองของ แนวคิดผ่านประสบการณ์การลงมือทำงานของคณะกรรมการ

ซึ่งในขณะนี้ทีมเชียงรายได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลมาถึงจุดที่พบว่าในประเด็น ปัญหาเด็กทั้ง 12 ประเด็นนั้น มีประเด็นปัญหาใดอยู่ในพื้นที่ใดเท่าไร (ซึ่งได้จากข้อมูลเชิงสถิติที่ รวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ แยกเป็นอำเภอ) และในแต่ละประเด็นปัญหามีปัญหาอะไรประกอบ บ้าง และมีเหตุและปัจจัยอะไรบ้าง (ซึ่งได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ) ในระดับหนึ่ง และในระยะต่อไป ทีมเชียงรายจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม จากนั้นจึงจะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานแก้ไขปัญหขององค์กรต่าง ๆ ตามพื้นที่ต่าง ๆ แต่ละกลุ่มประเด็นปัญหา แล้วจึงมีการ ประเมินผล Intervention และวิธีการแก้ไขต่าง ๆ ที่ทำไปแล้วว่าทำให้ปัญหาเบาบางลงไปหรือไม่ อย่างไรและเพียงใด

ภารกิจของทีมเชียงรายในระยะต่อ ๆ ไป จะเป็นขับเคลื่อนกลไกประชาคมในการ ดำเนินการไปจนถึงเป้าหมายของข้อมูลที่จะเป็นตัวบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทั้งระบบข้อมูล และกระบวนการแก้ไขปัญหของเด็ก ซึ่งในระยะ 6 เดือนหลัง การขับเคลื่อนจะกระจายไปตาม เครือข่ายประชาคมของแต่ละประเด็นปัญหามากกว่าจะขับเคลื่อนอยู่ที่แกนกลางอย่างเดียว โดยมี บางส่วนหรือบางประเด็นอาจต้องใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งก็จะทำให้การมีส่วนร่วมของผู้ คนในประชาคมมีมากขึ้น และแบ่งบทบาทหน้าที่ไปตามความถนัดและความต้องการของแต่ละคน และแต่ละองค์กร ทำให้เกิดกระบวนการวิจัยเพื่อการแก้ไขปัญหาคืบคลานไปกับการพัฒนาระบบข้อมูล

8. เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการของทีมเชียงราย

เงื่อนไขที่ทำให้การดำเนินงานของประชาคมไม่ราบรื่น สำหรับผู้ประสานงานจังหวัดเชียงราย จากทีมกลางไม่มองว่าเป็นอุปสรรค แต่มองว่าสถานการณ์ที่จำเป็นต้องปรับแก้ไปตามระยะของการพบเจอ แต่สามารถคลี่คลายได้เมื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเงื่อนไขดังกล่าวที่พบในขณะนี้ มีดังนี้

1. ทักษะคติที่องค์กรภาครัฐมีต่อองค์กรพัฒนาเอกชน
2. ทักษะคติที่องค์กรพัฒนาเอกชนมีต่อภาครัฐ
3. ระบบข้อมูลที่ต้องมีการปรับให้เป็นฐานเดียวกัน
4. ในระยะแรกที่ตัวบุคคลเป็นกลไกการเคลื่อนไหว ยังไม่ใช่องค์กรกลไกในการเคลื่อนไหว จะพบกับอุปสรรคด้านการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ และการโยกย้าย ของตัวบุคคลในองค์กรจะทำให้เกิดความสะดุดของการขับเคลื่อนโครงการ
5. ความเข้าใจและชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดของโครงการ ซึ่งคณะทำงานจะเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ต้องชัดเจน จากนั้นจึงจะพาให้กลุ่มอื่นๆ ที่ร่วมประชาคมเข้าใจและชัดเจนไปด้วย ซึ่งเงื่อนไขทั้งหมดทั้งมวลนี้ จะสามารถคลี่คลายได้โดยอาศัยเวลาในการเรียนรู้และยอมรับ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนต่อไป

8.1 การคลี่คลายของเงื่อนไขอุปสรรค

- 1) ทักษะคติที่องค์กรภาครัฐมีต่อองค์กรพัฒนาเอกชนและทักษะคติที่องค์กรพัฒนาเอกชนมีต่อภาครัฐ ในคณะทำงานเห็นว่า ภาพความขัดแย้งดังกล่าว ยังไม่ใช่เป็นเรื่องใหญ่ ที่มีผลต่อความร่วมมือ แต่ความขัดแย้งจะเกิดบ้างเล็กน้อยระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายเดียวกันแต่ตัวเลขแตกต่างกัน ปัญหานี้ก็สามารถหาข้อสรุปได้ในเวที
- 2) ระบบข้อมูลที่ต้องมีการปรับให้เป็นฐานเดียวกัน เงื่อนไขนี้เป็นสิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาต่อไป ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ก็ได้เห็นว่าฐานข้อมูลแต่ละองค์กรไม่ได้ใช้ฐานเดียวกัน จึงนำมาใช้เป็นตัวแทนประชากรเด็กที่มีปัญหาไม่ได้ทั้งหมด อาจต้องมีการขับเคลื่อนให้เกิดการพูดคุยและตัดสินใจปรับปรุงให้ฐานข้อมูลตรงกันหรือใกล้เคียงกันต่อไป
- 3) ในระยะแรกที่ตัวบุคคลเป็นกลไกการเคลื่อนไหว ยังไม่ใช่องค์กรกลไกในการเคลื่อนไหว เป็นเงื่อนไขที่ต้องยอมรับว่าการเคลื่อนไหวส่วนหนึ่งเริ่มต้นจากความพึงพอใจส่วนตัวของผู้ปฏิบัติงานเองเป็นสำคัญ การนำเงื่อนไขนี้มาใช้ประโยชน์จึงต้องรวบรวมผู้ที่พึงพอใจจะทำงานเช่นนี้มาทำงานร่วมกัน
- 4) ความเข้าใจและชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดของโครงการ ซึ่งคณะทำงานจะเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ต้องชัดเจน อย่างน้อยพบว่า มีคณะกรรมการที่เกิดการเรียนรู้แนวคิดของโครงการชัดเจนขึ้นอีก 1-2 ท่าน

8.2 เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในระยะต่อเนื่อง

- 1) เวลาของทีมงานที่จะมีงานในความรับผิดชอบอื่น ๆ และในบางช่วงที่ต้องเดินทางเนื่องจากงานทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งผู้ประสานงานได้ใช้วิธีการประชุมในจำนวนเท่าที่มาได้ และตามประสานพูดคุยหรือประชุมกลุ่มย่อย หรือพูดคุยระหว่างผู้ประสานงานกับกรรมการอื่น ๆ และนำข้อคิดเห็นและข้อมูลมารวมกัน
- 2) ช่วงเวลาที่ผ่านมาจะเป็นการทำงานกับข้อมูลและตัวเลขเป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีบางคนที่โดดเข้ามาร่วมวงทำงานด้วย แต่ก็ยังมีเพียงจำนวนน้อย แต่คนอื่น ๆ อีกจำนวนมากได้เพียงเฝ้ามองอยู่ภายนอก
- 3) การปรับแผนการดำเนินการในระหว่างการค้าเนินโครงการ หากมีการใช้งบเพิ่มเติมจากที่ระบุไว้ในสัญญา ก่อนข้างเป็นเรื่องยาก เมื่อทางทีมงานเชียงรายได้ตัดสินใจที่จะเคลื่อนไหวเชิงประเด็นโดยการจัดเวทีประเด็นเพื่อรวบรวมเครือข่ายประชาคมให้เกิดการเคลื่อนไหวมากขึ้น จึงไม่สามารถทำได้ต้องรอไว้จัดทำในระยะต่อไป ซึ่งจะมีการวางแผนต่อและเสนองบประมาณใหม่ได้

9. บทบาทของทีมกลางในการสนับสนุน “กลไก” จังหวัด

บทบาทของทีมกลางในระยะ 6 เดือนแรก จะหนักไปในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ทีมจังหวัดดำเนินโครงการให้ตรงกับเป้าหมายและแนวคิดของโครงการ

- 1) การกระตุ้นหรือการใช้วิธีการอันแยบยลของผู้ประสานงานจากทีมกลางในการกระตุ้นให้กลไกของจังหวัดดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายแต่ละขั้นย่อย(ตามข้อ 1.) ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์อันดีต่อผู้มีบทบาทนำในคณะทำงาน การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ด้วยการให้เกียรติและเชื่อมั่นในศักยภาพของทีมจังหวัด เพียงแต่มีบทบาทเหมือนเป็นผู้กำกับอยู่หลังเวที โดยการประเมินภาพรวมแล้วสะท้อนกลับให้คณะทำงานเห็นตนเองในแต่ละช่วงเวลา
- 2) การกระตุ้นให้ทีมจังหวัดมองหาทรัพยากรในท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุน โดยใช้โอกาสทำงานและโครงการต้องการทรัพยากรบางอย่างก่อนจะเกิดการสนับสนุนจากทีมกลางเอง ซึ่งเป็นการใช้จังหวะและโอกาสในการดึงฝ่ายต่าง ๆ ของพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่ผู้เข้าร่วมแต่ละช่วงสามารถมีบทบาทสำคัญได้ ซึ่งจะทำให้การเข้าร่วมกลไกประชาคมเป็นไปอย่างตอบสนองทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านส่วนตัว (personal) และส่วนรวม (societal)
- 3) การกระตุ้นให้ทีมจังหวัดนำผลของกิจกรรมและข้อมูลจากกิจกรรมหรือจากเวทีที่ผ่านมาใช้วางแผนการต่อ หรือดำเนินการต่อยอด ซึ่งทีมจังหวัดมักจะมองข้ามแล้วใช้กระบวนการสังเคราะห์ในระบบคิดของตนเอง ในแต่ละครั้งเป็นตัวกำหนด (เป็นการฝึกใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการพิจารณาสิ่งที่จะต้องทำต่อไป แทนการใช้ความคิดรวบยอดเฉพาะตน)

บทบาทของทีมกลางในระยะ 6 เดือนที่สองนี้ จะเน้นตามภารกิจของทีมจังหวัด คือ

- 1) การช่วยในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล
- 2) การให้คำปรึกษาและสรุปพัฒนาการที่จะทำให้กลไกของจังหวัดเชียงรายดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายแต่ละขั้นย่อย
- 3) การช่วยทีมจังหวัดมองหาทรัพยากรบุคคลภายนอกจังหวัดเชียงรายเข้ามาสนับสนุน เมื่องานและโครงการต้องการทรัพยากรบุคคลในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาเด็กบางประเด็นที่ยังไม่เห็นทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่น หากแต่จะเป็นทรัพยากรบุคคลจากข้างนอกที่จะเน้นพื้นที่ใกล้เคียงก่อน
- 4) ยังมีการกระตุ้นให้ทีมจังหวัดนำผลของกิจกรรมและข้อมูลจากกิจกรรมหรือจากเวทีที่ผ่านมาไปวางแผนการต่อ หรือดำเนินการต่อออก

8.3 สิ่งที่ทีมกลางจะต้องให้การสนับสนุนทีมจังหวัดในระยะต่อไป

การสนับสนุนทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการจัดกระทำข้อมูลและการแจกแจงให้แก่ทีมจังหวัดในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เช่น อาจต้องมีการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการและแจกแจงข้อมูล เพื่อให้ทีมงานสามารถขงข้อมูลเสนอแก่คณะวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ทำงานได้ง่ายและเก็บเกี่ยวประโยชน์จากข้อมูลได้มากขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

1. พัฒนาการกลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาการของประชาคมคนทำงานด้านเด็กของจังหวัดลำพูนจากการสังเกตและเข้าร่วมของผู้ประสานทีมกลางอาจแบ่งออกได้ 4 ช่วงคือ

ในช่วงที่หนึ่ง เป็นช่วงเริ่มแรกของการเข้าไปแลกเปลี่ยนแนวคิดในการใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในรูปของเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง CY-NET กับทีมงานของจังหวัด ซึ่งในขณะนั้นการดำเนินการแก้ปัญหาเด็กของแต่ละกลุ่ม องค์กร ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคส่วนราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชน มีลักษณะของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ในเครือข่ายของความร่วมมือกันตามเครือข่ายสายสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวของบุคคลในองค์กรอยู่บ้างแล้ว ทั้งนี้ เพื่อกระชับความสัมพันธ์องค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีลักษณะของการทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์เชิงหน้าที่โดยมี “ปัญหา” เป็นตัวเชื่อม เช่น การส่งต่อ Case ตามสายเครือข่ายสายสัมพันธ์

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่เริ่มมีแนวคิดในการแก้ปัญหาด้านเด็กร่วมกันจากภาครัฐและเอกชน คือ สถาบันทริศูชัย สำนักงานคุมประพฤติ โรงพยาบาลลำพูน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด สมาคม YMCA และสำนักงานอัยการ รวมทั้งองค์กรชาวบ้าน คือศูนย์พัฒนาเยาวชนและสตรีลำพูน และได้รับการกระตุ้นจากภายนอกคือโครงการสำรวจข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบากของ CY-NET ในช่วงนี้จึงมีการริเริ่มจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน (สบ.พดส.ลพ.) โดยมีอัยการจังหวัดลำพูนรับหน้าที่เป็นประธานศูนย์ฯ โดยมีการรับ Case มีการดูแลเป็นรายประเด็นในส่วนข้อมูลประเด็นปัญหาก็ยังไม่มีเก็บรวบรวมในเชิงของงานวิจัย

ช่วงที่สาม เป็นช่วงของการเริ่มดำเนินงานตามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กโดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ซึ่งภารกิจหลักของคณะทำงานพัฒนาประชาคมในระยะแรกคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูนจากหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำข้อมูลผ่านการวิเคราะห์แล้วไปใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มคนหรือสาธารณชนเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนในรูปแบบของประชาคมต่อไป ซึ่งในช่วงนี้มีการเปลี่ยนตัวประธานศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี เนื่องจากภารกิจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการต้องมีการสับเปลี่ยนโยกย้าย ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นคณะทำงานจึงได้มองหาผู้ที่มีความเหมาะสม

อยู่ติดในพื้นที่มารับหน้าที่เป็นประธานศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีคนต่อมาคือ แพทย์ประจำโรงพยาบาลลำพูนมาทำหน้าที่เป็นประธาน และให้สถาบันหริภุญชัยเป็นศูนย์ประสานงานและให้เจ้าหน้าที่ของสถาบันหริภุญชัยทำหน้าที่เป็นกองเลขาคณะทำงานไปด้วย ในขณะที่ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล คณะทำงานเองก็ได้มีการเคลื่อนไหวปรับกลไกภายในคณะทำงานให้เหมาะสมตามภารกิจการจัดเก็บข้อมูล เนื่องจากมีบางคนต้องไปทู่เมเทให้กับภารกิจหลักในหน่วยงานมากขึ้น ไม่มีเวลาเข้ามาช่วยเหลือการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังคงให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอยู่นอก ในขณะที่ภารกิจการจัดเก็บข้อมูลทุกขุมของคณะทำงานดำเนินอยู่ก็มีปัญหาในด้านไม่มีข้อมูลที่ต้องการจัดเก็บอย่างเพียงพอจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้คณะทำงานต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิผ่านสถาบันการศึกษา และต้องอาศัยเครือข่ายของคหกรชาวบ้านเข้ามาเสริม

ช่วงที่สี่ เป็นช่วงการดำเนินงานเพื่อนำข้อมูลมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคม ได้มีการปรับเปลี่ยนสำนักงานศูนย์ประสานงานจากสถาบันหริภุญชัยมาใช้โรงพยาบาลลำพูน แต่ยังคงให้เจ้าหน้าที่สถาบันหริภุญชัยมาทำหน้าที่เป็นกองเลขาเช่นเดิม เนื่องจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานในภารกิจหลักของคณะทำงานทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน จึงทำให้คณะทำงานมีการเปลี่ยนตัวเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทางคณะทำงาน จึงได้ใช้โรงพยาบาลเป็นศูนย์ประสานงานและสถานที่จัดประชุมคณะทำงาน รวมทั้งการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เสนอให้ส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาตรวจสอบโดยมีการจัดเป็นเวทีเล็กๆ แต่ในขณะเดียวกันการไหลเข้าของข้อมูลที่เป็นรายกรณี case ได้เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะทำงานมองเห็นภาพปรากฏการณ์ของการเคลื่อนไหวของปัญหาเด็กในจังหวัดลำพูนว่ามีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่เร่งกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหา จะทำให้จังหวัดลำพูนต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อปัญหาเด็กและเยาวชนได้ คณะทำงานได้มีการพัฒนาด้านกลไกและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวางแผนเก็บข้อมูลปฐมภูมิเพิ่มเติมด้วยการประสานเครือข่ายระดับพื้นที่เก็บข้อมูล และมีการจัดหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหาจาก 15 ประเด็น ลดลงเหลือ 6 ประเด็นหลักและ เจาะลึกไปยังกลุ่มปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เนื่องจากมีข้อมูลเฉพาะและเป็นปัญหาทั้งในเชิงโครงสร้างของจังหวัดและในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน สามารถเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นปัญหาอื่นๆ ด้วย

ดังนั้น การพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูน คณะทำงานได้อาศัยบทบาทและหน้าที่ของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน เป็นศูนย์ประสานงาน เพื่อผลักดัน/กระตุ้นให้หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลำพูนได้เห็นความสำคัญต่อการแก้ปัญหาด้านเด็ก โดยในเริ่มต้นมีการขอความร่วมมือด้านข้อมูล จากนั้นมีการเชิญเข้าร่วมเพื่อรับฟังข้อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อชี้ถึงความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหา มีการสอดแทรกข้อคิดให้หน่วยงานต่างๆ ให้คำนึงถึงความสำคัญของเด็ก ตามนโยบายระดับประเทศ เช่น ในเรื่องของการต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งได้

รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเอเชีย ยูเนสโก และหน่วยประสานงานเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย (TRAFCORD)

ในระยะ 12 เดือนแรกของการเริ่มขับเคลื่อนกลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ถึงแม้จะยังไม่เข้มข้นมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดน่านหรือเชียงราย แต่อย่างน้อยคณะกรรมการทำงานทุกคนที่ร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยกันมาตลอดต่างได้มองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนากลไกประชาคมให้เกิดขึ้นเพื่อเด็กของจังหวัดลำพูน แต่ด้วยบริบทของจังหวัดลำพูนเองที่ถูกกำหนดให้ต้องรับหน้าที่เป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรม เป็นฐานรองรับการพัฒนาเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูนมีแรงงานจากทั่วทุกสารทิศเข้ามาฝังตัวอยู่ในจังหวัดลำพูน จึงทำให้มีการสะสมของปัญหาที่แตกต่างกันจากจังหวัดอื่นๆ การประสานงานและดำเนินงานเพื่อพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กในช่วงเริ่มต้นจึงเป็นไปในกลุ่มเล็กๆ ตามสายเครือข่ายความสัมพันธ์ และสายเครือข่ายทางด้านบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครือข่ายของ สป.พดส.ลพ. การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูน จึงคงต้องอยู่ที่ความสามารถของคณะกรรมการที่จะนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของลำพูนให้ไปกระตุ้นให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กในจังหวัดลำพูนให้เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของปัญหาในอนาคต

การรวมตัวของสมาชิกองค์กรเครือข่ายเพื่อพัฒนาไปสู่ประชาคมด้านเด็กและเยาวชน แสดงได้ในตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตาราง ที่ 5.1 รายชื่อคณะกรรมการพัฒนาพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานต้นสังกัด	ตำแหน่ง
1.	แพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์	โรงพยาบาลลำพูน	หัวหน้าโครงการ/นักวิชาการ
2.	นางนิลวรรณ ระพิพงษ์	สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	ผู้ประสานงานภาครัฐ
3.	นายสมคิด สุนันตะ	สถาบันวิจัยทรัพยากรชายคนที่ 1	ผู้ช่วยผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (ในช่วงแรก)
4.	นางสาวนิภา เข้มมี	สถาบันวิจัยทรัพยากรชายคนที่ 2	ผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน
5.	นางสุจิตรา สุทธิพงศ์	นักจิตวิทยา อาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์(เปลี่ยนตำแหน่งบทบาท)	คณะกรรมการ/นักวิชาการ (เจ้าหน้าที่ประสานงานภาครัฐ)
6.	นางสาวอรอนงค์ ไชยถาวร	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ/นักวิชาการ

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานต้นสังกัด	ตำแหน่ง
7.	นางวันเพ็ญ พรินทรากุล	สถาบันวิจัยทรัพยากรชัย(คนที่3)	คณะกรรมการ/นักวิชาการ
8.	นายสมคิด จันทบุรี	วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	คณะกรรมการ/นักวิชาการ
9.	นางเรวดี ศรีจำเริญ	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ
10.	นายเทพพรหม อ่อนสีบุตร	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ
11.	พ.ต.ท.กริช กิตติลือ	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน	คณะกรรมการ
12.	นางกรองแก้ว ลังการพันธ์	มูลนิธิรักษ์เด็ก	คณะกรรมการ
13.	นางศรีนวล เป็งคำตา	โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน	คณะกรรมการ
14.	นางสาวจิระวัฒน์ ญาณโสภณ	โรงเรียนร่วมน้ำใจ	คณะกรรมการ
15.	นายจรูญ คำปันนา	สถาบันวิจัยทรัพยากรชัยคนที่4	คณะกรรมการ
16.	พระมหานิเวศน์ กิตติเชษฐ	ค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ
17.	นางอวรรณ โอภาสพัฒนกิจ	คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ที่ปรึกษา
18.	นายณพพร นิลณรงค์	สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 5 จังหวัดลำปาง	ที่ปรึกษา

จากการสังเกตการดำเนินงานในการวิจัยของผู้ประสานทีมกลางซึ่งสามารถเปรียบเทียบข้อมูลขององค์กรภาคีที่เข้าร่วมงานวิจัยในส่วนของคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดและส่วนของภาคีความร่วมมือในสองช่วงของการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเปรียบเทียบช่วงแรกและช่วงหลัง

1.1 คณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

ลำดับ	ชื่อองค์กร	ช่วงแรก			ช่วงหลัง			หมายเหตุ
		สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆครั้ง	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆครั้ง	
1	โรงพยาบาลลำพูน	/			/			หัวหน้าโครงการ/นักวิชาการ
2	สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	/			/			ผู้ประสานงานภาครัฐ

ลำดับ	ชื่อองค์กร	ช่วงแรก			ช่วงหลัง			หมายเหตุ
		สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	
3	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ คนที่ 1	/					/	ผู้ช่วยผู้ประสานงาน ภาครัฐ (เปลี่ยนตำแหน่ง)
4	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ คนที่ 2 (ทีมเลขฯ)		/		/			ผู้ประสานงานองค์กร พัฒนาเอกชน
5	นักจิตวิทยา อาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขล (เพิ่มตำแหน่ง บทบาท)	/			/			คณะกรรมการ
6	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
7	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ (คนที่ 3)		/				/	คณะกรรมการ
8	วายุ เอ็ม ซี เอ ลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
9	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
10	สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัด ลำพูน	/			/			คณะกรรมการ (บางครั้งสลับเปลี่ยนผู้ เข้าร่วมประชุม)
11	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง ลำพูน	/			/			คณะกรรมการ (บางครั้งสลับเปลี่ยนผู้ เข้าร่วมประชุม)
12	มูลนิธิรักษ์เด็ก		/		/			คณะกรรมการ
13	โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
14	โรงเรียนร่วมน้ำใจ		/			/		คณะกรรมการ
15	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ คนที่ 4 (อดีตประธาน สปพ.ค.ส)		/				/	คณะกรรมการ
16	ค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูน		/			/		คณะกรรมการ
17	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่			/			/	
18	สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 5 จังหวัดลำปาง			/			/	

1.2.องค์กรสมาชิกเครือข่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมกับคณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็ก
จังหวัดลำพูน นอกจากภาคีองค์กรที่ร่วมเป็นกรรมการหรือแกนนำแล้ว ยังมีองค์กรที่เป็นภาคี
สนับสนุน ดังต่อไปนี้

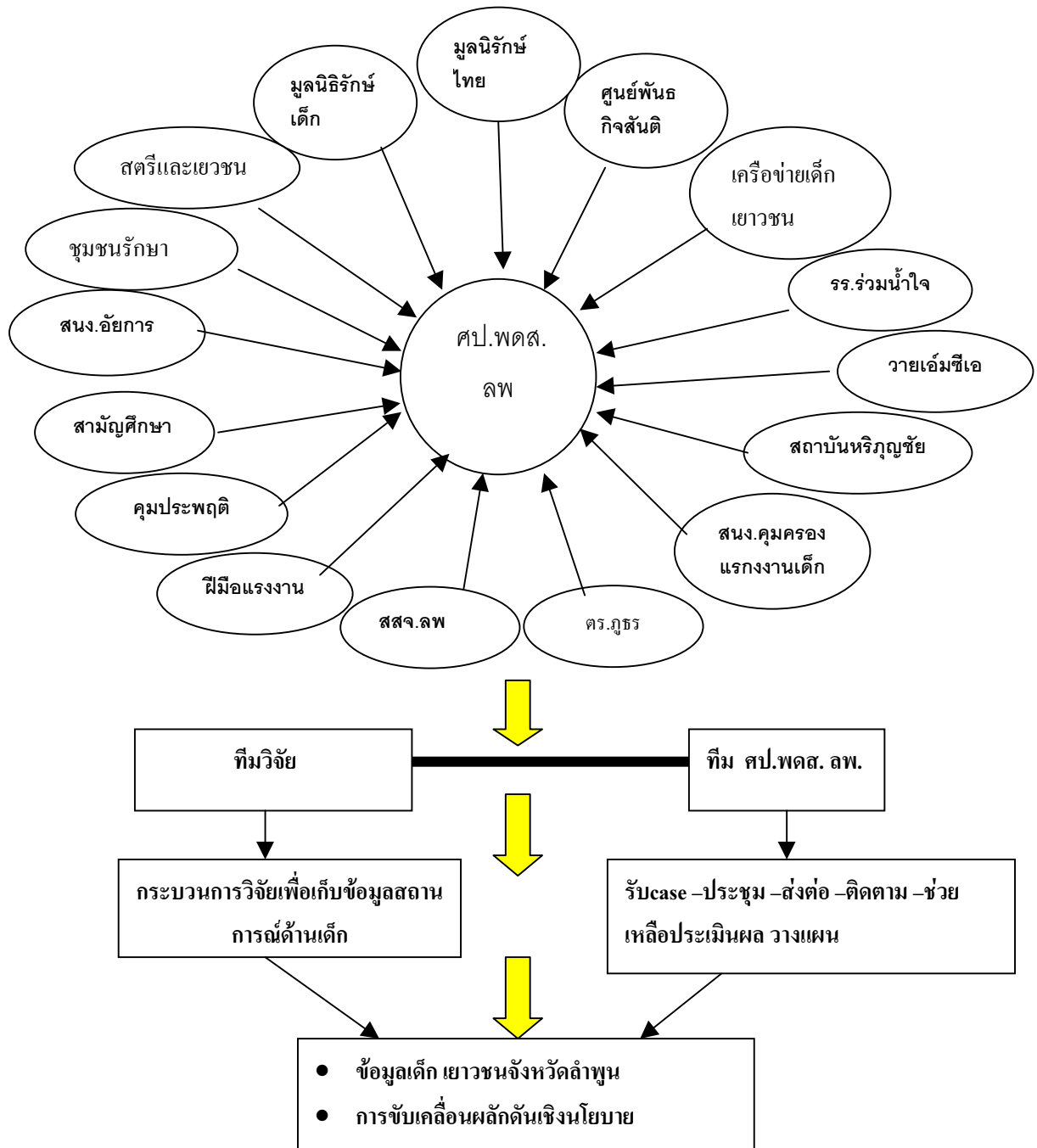
ตารางที่ 5.3 องค์กรเครือข่ายที่สนับสนุนกระบวนการวิจัย

ลำดับ	ชื่อองค์กร	ช่วงแรก			ช่วงหลัง			หมายเหตุ
		สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	
1	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ลำพูน		/			/		
2	สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน		/			/		มีอัยการสอบพบเข้าร่วมที่ เป็นผู้เข้าร่วมคนเดียวกับ มูลนิธิริรักษ์และสถาบัน วิจัยหรือวิจัย
3	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด ลำพูน		/			/		
4	ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด			/			/	
5	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26			/		/		
6	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ลำพูน		/			/		
7	สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด ลำพูน		/			/		
9	ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ชาวเขาจังหวัดลำพูน			/		/		
10	เครือข่ายชุมชนรักษา	/			/			ทีมประสานส่วนกลาง
11	มูลนิธิริรักษ์ไทย			/			/	
12	ศูนย์พันธกิจสันติภาพ			/		/		
13	เครือข่ายองค์กรชุมชน จังหวัดลำพูนชายเด็กและเยาวชน ชนจังหวัดลำพูน		/			/		
14	ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชน ประจำจังหวัดลำพูน		/				/	
15	องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลตำบล/เทศบาลเมือง			/		/		
16	เครือข่ายผู้คิดเชื่อจังหวัดลำพูน			/		/		
17	องค์กรพระสงฆ์			/		/		

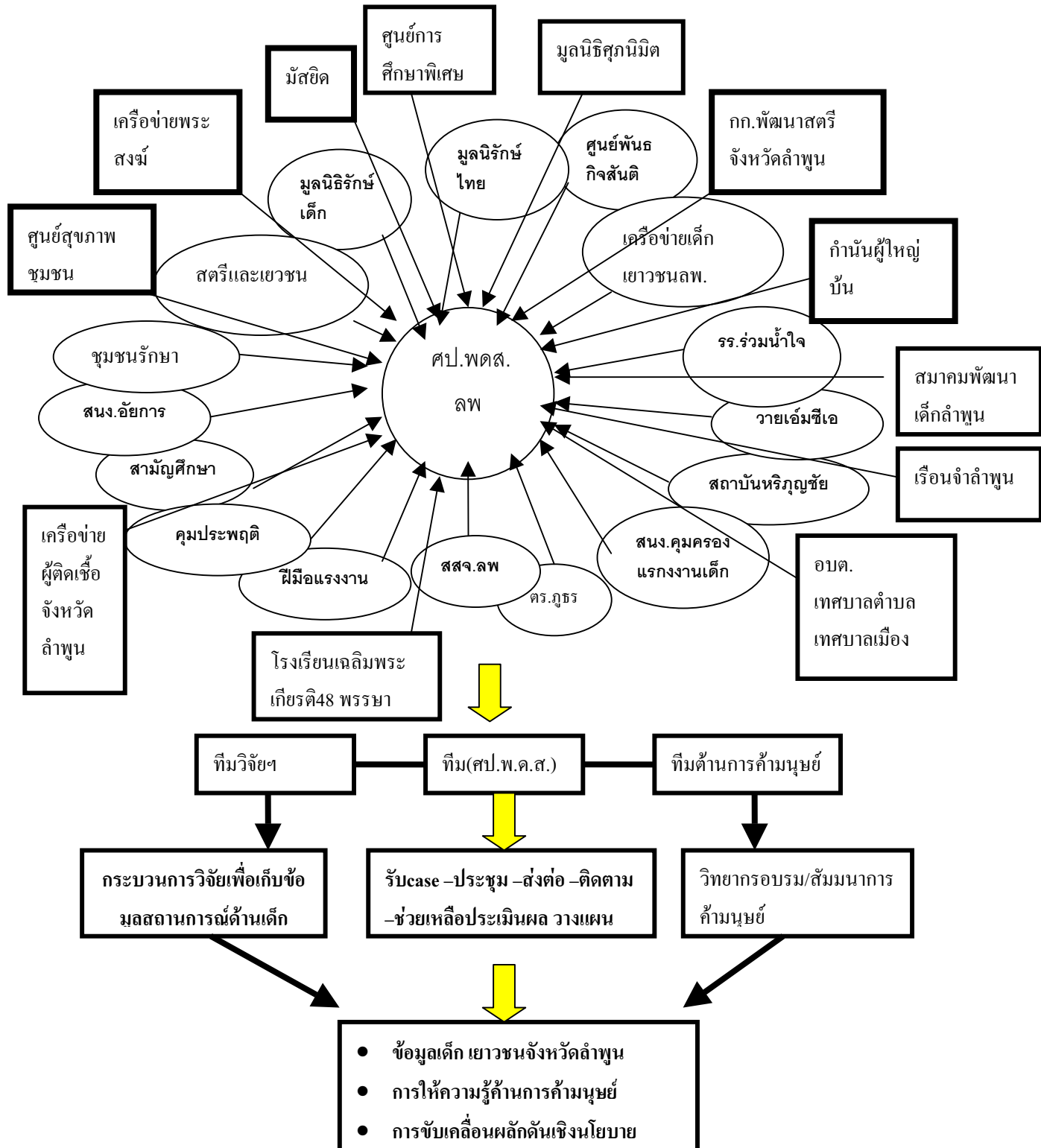
หมายเหตุ*** อาจมีหลายตัวแทนขององค์กรที่มีการเข้าร่วมเป็นบางครั้งซึ่ง ไม่มีการบันทึกไว้จาก
การสังเกตของผู้ประสานทีมกลาง

จากตารางการสังเกตเปรียบเทียบองค์กรที่ร่วมกิจกรรมของคณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนจะเห็นว่า มีการเคลื่อนไหวของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในการร่วมกิจกรรม แต่มีการปรับเปลี่ยนตัวแทนเข้าประชุมอยู่ตลอดรวมทั้ง คณะทำงานเองได้มีการเปลี่ยนผู้ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ประสานงาน จำนวนองค์กรที่เข้าร่วมในช่วงที่2 เพิ่มขึ้นหลายองค์กรซึ่งนับว่า มีการขยายฐานความร่วมมือสู่องค์กรอื่นเพื่อสร้างกัลยาณมิตร แต่ถึงอย่างไรแล้วการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ยังมีไม่ความสม่ำเสมอและผลัดเปลี่ยนหน้าที่การเป็นตัวแทนองค์กรเข้าร่วม ความร่วมมือจึงเป็นไปตามสายงานและการได้รับมอบหมายจากองค์กรต้นสังกัด ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนด้านการสื่อสาร และเป็นสิ่งที่คณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูนได้ให้ความสำคัญและพยายามแก้ไขอุปสรรคเพื่อทำให้การขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูน ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

แผนภูมิที่ 5.1 โครงสร้างและกระบวนการทำงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัด
ลำพูนซึ่งมีภาพเชิงซ้อนของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (สป.พดส.ลพ) ในช่วงแรก

ภาพที่ 5.2 โครงสร้างและกระบวนการทำงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กลำพูนที่
 ซ้อนกันของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (ศป.พด.ลพ) และงานด้านต่อต้านการ
 ค้ามนุษย์ ในช่วงที่ 2

สรุปข้อมูลจากการดำเนินงานวิจัยเชิงพัฒนาการโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กจังหวัดลำพูนในช่วงแรกและช่วงที่สองดังนี้

ตารางที่ 5.4 สรุปการดำเนินงานกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการโครงการพัฒนาศักยภาพเด็ก จังหวัดลำพูน ในช่วงแรก (สิงหาคม2546-มกราคม2547)

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
ก่อนการดำเนิน โครงการวิจัยเพื่อ พัฒนาประชา คมฯ.	คณะกรรมการ สป.พศ. จากหลายฝ่าย	เนื้อหาสาระและขับเคลื่อนในช่วงก่อนงานวิจัยพัฒนาการ โครงการพัฒนาศักยภาพเด็ก ในช่วงนี้ขับเคลื่อน โดยกลไกของ สป.พศ.ที่ถูกระงับ โดยโครงการประเมินผลสถานการณ์และกระบวนการแก้ ไขปัญหาและเยาวชนของภาคเหนือตอนบนจาก สกว เกิดคณะกรรมการและจัดโครงการสร้างของ สป.พศ. มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ โดย แผ่นพับ การรับแจ้ง เหตุ การประชุมพิจารณาช่วยเหลือ Case การพัฒนา โครง การวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมฯ.	ในช่วงนี้มีองค์กรรัฐและเอกชนร่วมใน เฉพาะส่วนของคณะกรรมการ สป.พศ. โดยมีสำนักงานอัยการจังหวัดเป็นแกนนำ คือเป็นประธานคณะกรรมการ ร่วมกับ สถาบันหรือวิชาชีพฯ สำนักงานแรงงานฯ จังหวัด สำนักงานคุมประพฤติ	ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ขับเคลื่อนกลไกการรัฐที่มี อำนาจในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น สูง และสนับสนุน โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบความสัมพันธ์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ และการสนับสนุนข้อมูลจากองค์กรเอกชน
20 ส.ค. 46	คณะกรรมการ สป.พศ.และ ทีมวิจัยจังหวัด 13 คน ผู้เข้าร่วมประชุมมาจากหน่วย งาน โรงเรียน 2 คน ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 17 คน	การประชุมคณะกรรมการ สป.พศ.และทีมวิจัยเรื่อง 1.การพิจารณา Case ของ สป.พศ. 2.เตรียมการรองรับการบันทึกข้อตกลงต่อต้านการค้าเด็ก และสตรี 3.แจ้งการอนุมัติโครงการพัฒนาประชาคมด้าน เด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน 4.การเปลี่ยนหัวหน้าโครงการวิจัยจากคุณจุฑา คำปินา เป็นแพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์ โรงพยาบาล จังหวัดลำพูน	1.การนำเสนอ case จากหลายองค์กรทำ ให้เกิดสนใจในการจัดการกับปัญหาอย่าง กระตือรือร้นจากผู้เข้าร่วมประชุม 2.เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการแลกเปลี่ยนอภิปรายโดย การนำประสบการณ์จากการทำงานด้าน เด็กที่เชียงใหม่มาแลกเปลี่ยน	ในการประชุมมุ่งเน้นในการนำเสนอปัญหา ของ case ที่ประสบอยู่เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ส่วนเนื้อหาและกระบวนการในการจัดการ กับงานวิจัยนั้นอยู่ในระหว่างการทำความเข้าใจ ร่วมกัน
4 กันยายน 46	คณะกรรมการ	การประชุมคณะกรรมการ สป.พศ.และทีมวิจัยเรื่อง	1.ผู้มีบทบาทในการนำเพื่อคือแพทย์จาก	พยายามใช้โครงสร้างของ สป.พศ.เป็นหลัก

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
	ศป.พดส.และทีมวิจัยจังหวัด 13 คน ทีมวิจัยกลาง 1 คน รวม 14 คน	1. โครงสร้างของ ศป.พดส. ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการลงนามการ คำมณูญ์ของจังหวัด 2. งานวิจัย ในการเลือกทีมวิชาการเพื่อส่วนรวมของสนง. คุมประพฤติ 3. การเก็บข้อมูล โดยการออกแบบสำรวจ 4. การจัดตารางงาน การเงิน ทีมเลขา	โรงพยาบาลลำพูนในการนำเอกราย และทีมเลขาในการบันทึกคือสถาบัน หรือศูนย์ แต่การเสนอข้อมูลคือ สำนักงานแรงงานจังหวัด	และในการที่วิจัย เริ่มจากการเก็บข้อมูลได้ ให้ระบบราชการติดต่อเชื่อมประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ
24 กันยายน 46	คณะกรรมการ ศป.พดส.และ ทีมวิจัยจังหวัด 10 คน ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 12 คน	การประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส.และทีมวิจัยเรื่อง 1. การติดตาม Case ของงาน ศป.พดส. 2. การนำเสนอปัญหาเด็ก และ โครงสร้างของ ศป.พดส. และการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น 3. การเชื่อมงาน ศป.พดส.กับงานวิจัยประชาคมด้านเด็ก	1. การนำเสนอรายปัญหาอย่างกว้างขวาง โดย องค์กรเอกชนที่อยู่กับปัญหาในวาระ ของงาน ศป.พดส. 2. ในส่วนงานวิจัยที่ประชุมเสนอเป็นเรื่อง แจ้งให้ทราบ	การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมประจำเดือน ที่เน้นงานของ ศป.พดส. และได้เริ่มต้น งานของการวิจัยตามที่ได้อบรมหมาย
22 ตุลาคม 46	คณะกรรมการ ศป.พดส. 12 คน มีผู้เข้าร่วมใหม่เข้ามา 2 องค์การคือ รทศ.และโรงเรียน ห้วยทราย ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 16 คน	การประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส.และทีมวิจัยเรื่อง 1. การติดตามรายปัญหาของงาน ศป.พดส. 2. การเตรียมงานประชุมประชาคม ในวันที่ 28-29 ต.ค.46 มีการวางแผนงานผู้เข้าร่วม วิทยากรและผู้ ดำเนินรายการ วาระการประชุม	1. ผู้มีบทบาทในการนำในเวทีคือ สนง. แรงงานจังหวัด 2. ที่ประชุมมีการตอบสนอง โดยการนำ เสนอรูปแบบของการประชุมแต่ยังไม่ชัดเจน	สนง.แรงงานเป็นผู้นำในเวที แต่บทบาท สำคัญอยู่ที่ส่วนของโรงพยาบาลและสำนัก งานพัฒนาสังคมและมนุษยศาสตร์ส่วนเอกชน ไม่ ค่อยแสดงความคิดเห็นมากนัก
28-29 ตุลาคม 46	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมส่วน มากมาจากส่วนของการศึกษา โรงเรียน ต่าง ๆ มากกว่า หน่วยงานอื่นๆ	เวทีประชาคมระดับจังหวัดครั้งที่ 1 1. 28 พ.ย. 46 การนำเสนอข้อมูลปัญหาเด็ก และ กรอบ งานวิจัย โครงการวิจัย ผลทำให้เกิดความสนใจขององค์ การที่เข้าร่วมในเรื่องของฐานข้อมูลซึ่งยังไม่การรวบรวม ไว้ในระดับจังหวัดอย่างจริงจัง 2. 29 พ.ย. 46 งานของ ศป.พดส. ความเป็นมา วัตถุประสงค์	1. ผู้ที่มีบทบาทในเวที จาก สนง.แรงงาน จังหวัดแต่ฝ่ายของโรงพยาบาล เป็นผู้จัด สินใจหลักในการปรับเปลี่ยนวาระการ ประชุม ให้เหมาะสมขึ้น 2. การตอบสนองจากผู้เข้าร่วมประชุม ทางส่วนของ โรงเรียนจะมีข้อมูลและการ	1. ทีมวิจัยจังหวัด ดึงเรื่องการนำเสนอของนัก วิชาการที่กลางที่ใช้อยู่หลายมากไป 3. ความไม่ชัดเจนของแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล 4. การเปิดตัวของ ศป.พดส. เป็นที่สนใจของผู้ เข้าร่วมประชุมในส่วนของโรงแรมของโรงเรียนแต่ยังไม่

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
		ประสงค์ ทิศทาง แนวทางการทำงาน การประสานความร่วมมือ ผลเกิดองค์เครือข่ายที่ได้รับทราบการดำเนินงานของ ศป.พดส.และสนใจในกิจกรรมโดยเฉพาะองค์กรที่มาจากการศึกษา เช่น โรงเรียน	ตอบสนองมากและมีการพิจารณาเรื่องแบบฟอร์มในการเก็บข้อมูลซึ่งต้องการให้รายละเอียดมากขึ้น	ชัดเจน 5. ในวันที่ 29 ตุลาคม 2546 มีผู้เข้าร่วมประชุม น้อยลงและเปลี่ยนผู้แทนเข้ามาประชุม 6. องค์กรที่เข้าร่วมส่วนมากมาจากองค์กรในสายของโรงเรียนมากกว่าเอกชนอาจเนื่องจากจัดการและความสัมพันธ์ โดยองค์กรต้องทัก กรรัฐ
25 พ.ย. 46	คณะกรรมการ ศป.พดส. 10 คน มีผู้เข้าร่วมประชุมใหม่ เป็นนักศึกษาคณะพยาบาล 2 คน ทีมสถาบันหรือวิทยุชัย 2 คน ทีมวิทยุกลาง 2 คน รวม 14 คน	การประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส. และทีมวิจัยเรื่อง 1. ความเคลื่อนไหวของ ศป.พดส. การแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ใหม่ โดยทางโรงพยาบาลเป็นประธานคณะกรรมการและแนวทางในการดำเนินงานที่เน้นการประสานให้มากขึ้น 2. ความเคลื่อนไหวงานวิจัย มีการเปลี่ยนผู้ประสานงาน จัดเก็บข้อมูลภาคสนามภาคเอกชนจากคุณสมคิดเป็นคุณสุจิตรา 3. การรวบรวมข้อมูลเมื่อส่งจากเอกสารแบบฟอร์มยังไม่พอเพียงที่ประชุมจะมีการเก็บเพิ่ม โดย สองแนวทาง คือ 1. ใช้อาสาสมัครเก็บเพิ่มจากองค์กรจากแบบฟอร์ม และ 2. เชิญทีมกลางร่วมประชุมและจัดเวทีในการรวบรวมอีกครั้งหนึ่ง	1. บทบาทในการแสดงความคิดเห็นยังเป็นจากส่วนของสนง.แรงงานและมีส่วนของคุณสุจิตรา อาจารย์พิเศษมจร.สงฆ์ ลำพูน ซึ่งเข้ามาเป็นนักวิจัยสนามคนใหม่ 2. จากการรวบรวมข้อมูลเมื่อส่งทำให้ทีมวิจัยได้สรุปร่วมกับทีมกลางซึ่งต้องการเก็บข้อมูลอีก โดยการประสานขอข้อมูลจากองค์กร โดยการอาศัยความสัมพันธ์ของประธาน โครงการวิจัย	1. การแสดงความคิดเห็นในเวทีส่วนมากมาจากสนง.แรงงานจังหวัดและการตอบสนองของที่ประชุมยังไม่คงในรายละเอียดมากนัก และอำนาจในการตัดสินใจหรือการประสานอยู่ที่ทางโรงพยาบาลแต่ข้อมูลส่วนมากอยู่ที่สถาบันหรือวิทยุชัย สำหรับองค์กรอื่นมีการตอบระดับหนึ่ง 2. ข้อมูลที่ได้จากการเก็บยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากกรอปปยังไม่ชัดเจน จึงทำให้หน่วยงานที่เป็นแหล่งข้อมูลบางแห่งไม่สามารถกรอกแบบฟอร์มให้ได้ และการประสานไม่ชัดเจน จึงขาดข้อมูลที่ต้องการสำหรับการจัดการระบบและวิเคราะห์
23 ธ.ค 46	คณะกรรมการ ศป.พดส.และทีมวิจัย โครงการฯ 8 คน ทีมวิทยุกลาง	การรวบรวมตรวจสอบข้อมูลร่วมกับทีมกลาง 1. ข้อมูลยังไม่พอเพียงจึงมีการเก็บเพิ่มอีก โดยการลงตามเก็บจากแบบฟอร์มจากองค์กรต่างๆ ที่ยังไม่ส่งมา	1. การแสดงความคิดเห็นในเวทีประชุมมีมากขึ้นจากคุณสุจิตราและมีความชัดเจนมากขึ้น	1. มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยลง ในงานของวิจัยช่วงเช้า 2. ในช่วงบ่ายมีผู้เข้าร่วมประชุมมากขึ้นใน

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
	5 คน รวม 13 คน	และการจัดเวทีเพื่อรวบรวมเพิ่มเติม 2. ทีมกลางได้ทำให้ทีมจังหวัดได้เห็นกองของข้อมูลที่ต้องมีการจัดเก็บเพิ่มอีกครึ่งหนึ่ง		งานของ ศป.พตส.
9 มกราคม 46	ผู้เข้าร่วมประชุม 5 คน ทีมเลขาและทีมวิชาการ	- ทีมวิชาการเสนอแนะให้มีการวางแผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและจัดระบบข้อมูล เตรียมการจัดเวทีเพื่อนำเสนอผลการจัดเก็บข้อมูล ในวันที่ 22 มกราคม 2547 มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ เป้าหมาย เนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย	จนท.จากสนง.แรงงานจังหวัดได้แสดงความคิดเห็นและนำกระบวนการประชุมสรุปขั้นตอนวาระเตรียมงานเวทีนำเสนอข้อมูล	ความชัดเจนของการวางแผนการดำเนินงานมากขึ้น แต่การจัดคนและการแบ่งบทบาทยังคงคลุมเครือ ดังนั้นจึงมีการมอบหมายในการประสานต่อไปโดยทีมเลขา
22 มกราคม 2547	เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดมข้อมูล มีผู้เข้าร่วม ประชุม 32 คน	เนื้อหาการประชุม นำเสนอข้อมูลจากการเก็บจากการส่งแบบฟอร์ม สอบถาม และเปิดอภิปรายจัดกลุ่มเด็กและแยกแยะเพิ่มเติม ได้แก่การจัดประเภทเด็กเป็น 15 กลุ่ม และมีการเพิ่มเติมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ	การนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูลเปลี่ยนเป็นเจ้าหน้าที่สนง.แรงงานจังหวัดการจัดควบคุมเวลาโดย জনท. วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	1. ที่ประชุมเสนอให้อภิปรายต่อ เนื่องจากยังขาดข้อมูลและกระบวนการไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรตามวาระ 2. ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นและสนใจประเด็นปัญหา โดยเฉพาะผู้เข้าร่วมประชุมจากสายการศึกษา
29 มกราคม 2547	ผู้เข้าร่วมประชุม 12 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและทีม ศป.พตส.	สรุปผลการจัดเวทีวันที่ 22 มกราคม 2547 มีการจัดการวางแผนจัดเก็บข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์เพิ่มเติมและจัดเตรียมการจัดทำรายงานก้าวหน้าของโครงการวิจัย	บทบาทในการนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังผู้ที่เข้ามาจับบทบาทและนำเสนอความคิดเห็น เจ้าหน้าที่ประสานงานฝ่ายรัฐมากขึ้น ส่วนที่ประชุมได้มีการตอบสนองเป็นระยะ	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการฝ่ายรัฐที่เข้ามาแทนคนก่อนได้มีการแสดงบทบาทและมีความเข้าใจในกระบวนการมากขึ้นและสามารถนำกระบวนการได้ระดับหนึ่ง

ตารางที่ 5.5 สรุปการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรจากผลการดำเนินการ

จำนวนครั้ง/ วันเวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงผลงาน/ตอบสนองของ องค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
26 ก.พ. 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุม 18 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและ ทีม ศป.พดส 16คน ทีมประสานกลาง 4 คน	เนื้อหาการประชุม เน้นการนำเสนอข้อมูล พรบ. สิทธิ เด็กฯ เรื่องการติดตามเด็ก และการก้ำกัมนุญฯ ทบทวนและรายงาน ความก้าวหน้างานวิจัยระยะแรก ในประเด็นปัญหาเด็กจาก 5 ประเด็น และมีมติให้เจาะพิเศษใน 6 ประเด็น	1.การนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อ มูลเปลี่ยนในที่ประชุม	1. ข้อมูลและกระบวนการวิจัยเป็น ประโยชน์ในงานของศปพดส. 2.ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นและ สนใจประเด็นปัญหา
30 มีนาคม 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุม 18 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและ ทีม ศป.พดส 10คน ทีมกลาง 1 คนผู้เข้าร่วม 2 คน	สรุปทบทวนการประชุมเป็นผลงานวิจัยในระยะแรกและวาง แผนการดำเนินงานในช่วงที่สอง เรื่องการก้ำกัมนุญฯ การติดตาม ตาม Case	การนำกระบวนการ โดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูล เปลี่ยนในที่ประชุม มีการอภิปรายอย่าง กว้างขวาง	1.เกิดการอภิปรายและมีการเสนอ แนวคิดอย่างทั่วถึง 2.มีผู้เข้าร่วมประชุมใหม่ 2 คนจาก โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา
25 พ.ค.2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ทีมวิจัยและทีม ศป. พดส 9 คน	ประสานความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน สรุปการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ"การเก็บข้อมูลเชิงประเด็น" ความคืบ หน้าโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ติด ตาม Case	การนำกระบวนการ โดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนในที่ประชุม	ประเด็นที่ต้องมีการพูดคุยคือการ ติดตาม Case
7 มิถุนายน 47	เวทีประชุมเชิงปฏิบัติ การ"เรื่องสถานการณ์ ปัญหาเด็กกระแทกเบาะ จังหวัดลำพูน" ผู้เข้าร่วม อบต. 14คน เทศบาล	ระดมความคิดเห็นสถานการณ์ปัญหาเด็กกระแทกเบาะและ การทำงานของเครือข่าย รูปแบบการช่วยเหลือ ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข สรุปและเสนอแนะ โดยวิทยากรภายนอก	การนำกระบวนการ โดยหัวหน้าโครงการ และสรุปโดยวิทยากร	เกิดการอภิปรายและมีการเสนอ แนวคิดอย่างทั่วถึงและพยายามจะ กำหนดทิศทางแก้ไขปัญหาย่าง เป็นรูปธรรมแต่ไม่มีเวลาพอ

จำนวนครั้ง/ วันเวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงผล/ตอบสนองของ องค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
	ตำบล /เมือง 45 คน ผู้ติดตาม 2 คน โรงพยาบาล 3 คน มูลนิธิรักษ์เด็ก 2 คน คณะทำงาน โครงการวิจัย 5 คน ทีมประสานกลาง 5 คน			
11 มิถุนายน 2547	เวทีประชุมระดับตำบล” ตำบลมะเขือแจ้ ผู้เข้าร่วมประชุม 32 คน	สถานการณ์ปัญหาเด็กกระทบยอดส์ และการช่วยเหลือโดย โรงเรียนในตำบล	-	-
13 ก.ค 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุม 16 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและ ทีม ศป.พคส	สรุปบทพบทวนการประเมินผลงานความคืบหน้างานวิจัยในเก็บ ข้อมูล , ความคืบหน้าการอบรมการคัดค้านผู้เสียและ การติดตาม Case	การนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูล เปลี่ยนในที่ประชุม มีการอภิปรายอย่าง กว้างขวาง	-

จากแผนภาพที่ 5.2 แสดงองค์กร กลไก คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ได้มีพัฒนาการสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. จากแผนภาพของการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือตัวแทนเพื่อการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ในช่วงหลังมีสมาชิกเครือข่ายหลายองค์กร (แสดงอยู่ในรูปสี่เหลี่ยม) เข้ามาร่วมมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงการเสริมฐานกลไกให้ขยายกว้างขึ้นและมีข้อมูลของประเด็นปัญหา และศักยภาพการจัดการปัญหาขององค์กรที่หลากหลาย แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังไม่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เนื่องจากเป็นไปตามบทบาทและหน้าที่หลักขององค์กร การสื่อสารและความเข้าใจในการนำแนวคิดการใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาประชาคมด้านเด็กขององค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมมีความคลาดเคลื่อน และเมื่อมีการกระตุ้นจากการทำงานของทีมงานวิทยากรรณรงค์ต่อการคำนึงถึงที่ลงไปสู่กลุ่ม องค์กร และเมื่อมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการให้ความสำคัญของข้อมูลระดับหน่วยงานภาครัฐของรัฐบาล ในยุคสมัยแห่งการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการทำงานมากขึ้นๆ จึงเป็นเหตุผลทำให้องค์กรต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูนต้องทำงานโดยมีการประสานสร้างความเข้าใจ ในหลักการ และขั้นตอน และการใช้ข้อมูลและงานวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวคิด แนวทางปฏิบัติต่อการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนทางวิชาการของทีมประสานงานกลาง

2. คณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน มีการปรับเปลี่ยนหัวหน้าทีมในช่วงแรกของโครงการ ช่วงที่หนึ่ง และปรับเปลี่ยนทีมเลข ในช่วงกลาง และการเข้าร่วมประชุมของคณะทำงานที่ไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จากสาเหตุที่มีการปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรที่เข้าร่วมเป็นทีมคณะทำงาน ทำให้ต้องมีการส่งตัวแทนองค์กรเข้าร่วมเป็นบางครั้ง ประกอบกับการที่ทีมคณะทำงานต้องมีการะหน้าที่ในงานด้าน ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี และมีภาระงานด้านรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นงานที่กว้างขึ้นแต่ใช้กลุ่มคนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเดียวกัน ซึ่งด้านหนึ่งนับว่าเป็นการเพิ่มทักษะการทำงาน และก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญรอบด้านของทีมในการจัดการปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ สามารถตอบสนองต่อนโยบายและความรุนแรงของปัญหา แต่ขณะเดียวกันการเข้าไปคลุกคลีกับปัญหาจนไม่สามารถยับยั้งตัวออกมาอยู่ภายนอกเพื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ทำให้คณะทำงานต้องมีการกิจที่หนักเพิ่มขึ้นในการจัดการแก้ปัญหาให้กับ 1 กรณีปัญหา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะทำงานคงต้องมีการปรับกลไกภายในด้วยการกระจายงานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มารับหน้าที่ในเชิงปฏิบัติให้มากขึ้นตามบทบาทและหน้าที่ขององค์กร และคณะทำงานต้องขยับตัวเองให้เข้าสู่ความเป็นวิชาการ เพื่อเป็นแกนกลางในการหาแนวทางแก้ปัญหา และสื่อสารไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้รับช่วงต่อ จึงจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานที่ต้องใช้ข้อมูลในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาอย่างกว้างขวาง จากการวิเคราะห์กระบวนการเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.กระบวนการเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลช่วงที่2

ตารางที่ 5.6 สรุปวิเคราะห์กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์การข้อมูลและความสัมพันธ์ขององค์การการก่อเกิดประชาคมด้านเด็กในช่วงที่ 2

ผล/ปัญหาจากการเก็บข้อมูลเด็ก	ข้อเสนอ	ความสัมพันธ์ทฤษฎี/ประชากร	ข้อเสนอแนะ
1. ไม่ได้ข้อมูลครอบคลุมปัญหาเด็กทั้งหมดเพราะแบบฟอร์มที่ส่งไปขอข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ชัดเจน	1.จัดเวทีในการนำเสนอสรุปข้อมูลที่มีอยู่เพื่อการเติมข้อมูลจากเวที 2.ติดตามข้อมูลและปรับปรุงแบบฟอร์มให้เหมาะสม	1.ทีมเลขาฯและเจ้าหน้าที่ประสานงานมีประสบการณ์ในการวิจัยในระดับหนึ่ง ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ให้ความชัดเจน	จัดเวทีคุยในทีมให้บ่อยขึ้น โดยมีทีมกลางหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเข้าร่วมบ่อยขึ้น
2.ขาดหน่วยงานที่ช่วยเก็บข้อมูลอย่างจริงจังส่วนมากการเก็บข้อมูล การตามข้อมูล อยู่ที่ ทีมเลขาฯ คณะทำงานหน่วยงานอื่นมีส่วนร่วมน้อยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐ	1.แบ่งโซนพื้นที่ในการเก็บและติดตามข้อมูลให้แต่ละคณะทำงานทฤษฎี 2.สร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่นเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลและอสม. ในการเก็บข้อมูล	2.ความเข้าใจและการเห็นความสำคัญของงานวิจัยกับการเชื่อมกับงานของ ศป.พคส.อยู่ในระยะพัฒนาการรวมทั้งความ ความสัมพันธ์ของทฤษฎี ในการแลกเปลี่ยนกระบวนการวิจัยต่อทฤษฎีในทิศทางเดียวกัน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาที่จะพัฒนาต่อไป	สร้างความเข้าใจให้ชัดเจนด้วยเวทีประชุมประจำเดือนในการเชื่อมโยงงานวิจัยกับงาน ศป.พคส. ให้เกิดการสนับสนุนกันและกันอย่างต่อเนื่อง
ผู้ปฏิบัติหน้าที่ถูกบีบให้ปฏิบัติตามกรอบภาระงานที่ต้องมากกว่าเปิดโอกาสให้ปฏิบัติงานที่ยากทำ การะงานมีมากตามกรอบงาน ขาดงบประมาณสนับสนุน และไม่สามารถนำงานที่ยากทำไปเป็นผลงานได้ จึงเป็นปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถร่วมทำงานที่ยากจะทำได้			
3. หน่วยงานที่ส่งแบบฟอร์มไปขอข้อมูลไม่ได้ส่งกลับมาอาจจะเป็นเพราะไม่มีข้อมูล หรือเกรงผลกระทบต่อหน่วยงานเช่น หน่วยงานรัฐพยายามรักษภาพพจน์ของแต่ละหน่วยงาน เวลาส่งแบบสำรวจไปสอบถามว่ามีข้อมูลปัญหาหรือไม่ ก็จะได้	จัดทีมติดตามข้อมูลและใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหน่วยงานหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ	3.กระบวนการพัฒนาสู่ประชาคมในระดับจังหวัด ยังขาดเครือข่ายองค์กรที่หลากหลาย การนำเสนองานวิจัยกับการเชื่อมงานของ ศป.พคส.สู่ประชาคมยังต้องอาศัยระยะเวลาอีกระยะหนึ่ง	สร้างความเข้าใจให้ชัดเจนด้วยเวทีประชาคมในการเชื่อมโยงงานวิจัยกับงาน ศป.พคส. ให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำเสนอผลของงานวิจัยและการขับเคลื่อนงานของ ศป.พคส.และการใช้ข้อมูล

ผล/ปัญหาจากการเก็บข้อมูลเด็ก	ข้อเสนอ	ความสัมพันธ์ทวิวิธี/วิจัย/ประชากร	ข้อเสนอแนะ
ข้อมูลที่มีลักษณะปกปิด เพราะข้อมูลมีผลต่อผู้บริหาร ข้อมูลในช่วงปี 45-46 จึงเป็นข้อมูลที่ไม่เห็นปัญหา ทั้งที่เมื่อเทียบกับข้อมูลเมื่อปี 43-44 จะพบกรณีปัญหาด้านเด็กมากมาย			จากงานวิจัยขับเคลื่อนกลไกประชากรในการแก้ไขปัญหาลูก
4. ข้อมูลที่ได้มาไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถจำแนกได้ อาจเป็นเพราะ แบบฟอร์มไม่ชัดเจน ความเข้าใจในการกรอกของเจ้าหน้าที่หน่วยงานไม่ชัดเจน จึงหวั่นกลัวพจนานุกรมของว่าไม่ยอมมีปัญหา แต่จากการสุเคราะห์เด็กกระทำผิด ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากแอดส์ เด็กถูกข่มขืนอนาจาร พบว่าตัวเลขปัญหาต่างๆ ไม่ได้ลดลง จึงน่าสนใจในรายละเอียดว่าสาเหตุที่ปัญหาไม่ลดลงเพราะเหตุใด	ปรับแบบฟอร์มและจัดเจ้าหน้าที่ลงสัมภาษณ์ขอข้อมูลจากแหล่งข้อมูล		
5. บางหน่วยงานให้ข้อมูลตามแบบฟอร์มของหน่วยงานนั้นๆ จึงเนื้อหาบางประเด็นที่ต้องการ เช่น สภาพปัญหาที่เด็กประสบอยู่	จัดข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่และติดตามข้อมูลที่ขาด โดยการจัดเวทีเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล		
6. การนำเสนอข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนกลไกยังทำได้น้อย เพราะข้อมูลยังไม่ชัดเจน ข้อมูลยังไม่สะท้อนปัญหา	1. ติดตามเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและจัดเป็นลำดับความรุนแรงของข้อมูลปัญหา 2. จัดเวทีนำเสนอข้อมูลที่มีความรุนแรงสูง เป็นประเด็นร้อนเพื่อกระตุ้นการขับเคลื่อน		

2.2 ประเด็นปัญหาเด็กและองค์กรที่เกี่ยวข้องจากการเก็บข้อมูลในช่วงแรก

จากการเก็บข้อมูลพหุวิธีได้ประเด็นปัญหาและข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในช่วงแรก 15 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็น	แหล่งข้อมูล
1. เด็กในครอบครัววิกฤต	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
2. เด็กถูกระทำ	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. โรงเรียน 4. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
3. เด็กเป็นผู้กระทำ	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน 3. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน
4. เด็กในธุรกิจทางเพศ	1. โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน
5. แรงงานเด็ก	1. สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานฯ
6. เด็กกับโรคเอดส์	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. สาธารณสุขจังหวัด 5. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพฯ
7. เด็กพิการ	1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ
8. เด็กกับยาเสพติด	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 4. คู่มือประพฤติกจังหวัด 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ 6. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน

ประเด็น	แหล่งข้อมูล
9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. โรงเรียน 4. คุมประพฤติจังหวัด 5. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 6. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน
10. เด็กด้อยโอกาส	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาฯ
11. เด็กไร้สัญชาติ	1. โรงเรียน 2. ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาฯ
12. เด็กเร่ร่อน	1. พัฒนาชุมชนจังหวัด 2. โรงเรียน
13. เด็กชนกลุ่มน้อย	1. โรงเรียน
14. เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้าง	1. โรงเรียน
15. เด็กในชุมชนแออัด	1. โรงเรียน

ภาพรวมในการเก็บข้อมูลช่วงแรก

ช่วงแรกใช้เวลากับการสร้างกลไกคณะทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากส่วนราชการ มีองค์กรพัฒนาเอกชนน้อย และมีกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการแก้ไขปัญหา คือมีการตั้งศูนย์ ศป.พดส. ขึ้น ในการเก็บข้อมูล ช่วงแรกใช้จดหมายส่งไปยังหน่วยงานเพื่อขอข้อมูล ซึ่งหน่วยงาน/องค์กรก็ไม่มี ความเข้าใจและความชัดเจนในข้อมูลที่คณะทำงานต้องการเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งได้ส่งข้อมูลกลับมา ต่อมาได้ทำแบบสอบถามไปยังหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนกรมสามัญ โรงเรียนปรีชิต และสุดท้ายมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับแบบสำรวจใหม่ กระจายแบบสำรวจไปทุกโรงเรียน ข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงาน ซึ่งมาจากหลายหน่วยงาน เช่น ตำรวจ พัฒนา สังคม โรงพยาบาล สาธารณสุข สถานพินิจ คุมประพฤติ และจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วน เครือข่ายผู้คิดเชื่อกำลังรวบรวมข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดสามารถแยกเป็นรายอำเภอได้

ภาพรวมข้อมูล พบปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วน คือ ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ครอบครัวยากจน เด็กถูกละเมิด เด็กได้รับผลกระทบจากเอดส์ รวมทั้งแรงงานเด็กในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ข้อเสนอ แนวทางการเก็บข้อมูลช่วงที่สองคือ

- 4.1 กลไกในการเก็บข้อมูล เนื่องจากลำพูนมีองค์กรพัฒนาเอกชนน้อย กลไกการเก็บข้อมูลที่จะเห็นเป็นรูปธรรมได้ หากจะมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ต่อไปก็คือ เครือข่ายเยาวชน 4 อำเภอ จาก 8 อำเภอ และอีกกลไกหนึ่งก็คืออาสาสมัครคุมประพฤติ
- 4.2 ในระยะยาวต่อไปอาจเชิญผู้แทน อบต. เข้าร่วม เพราะเป็นผู้ใช้ข้อมูลโดยตรง

2.2 กระบวนการเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลช่วงที่2

2.2.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ

ในช่วงที่สองนี้คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กได้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มและประสานกับ ทีมกลางและหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ โดยวิธีการดังนี้

- ข้อมูลเด็กและเยาวชน อายุ 0-15 ปีที่ตกเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน ปี 2546
- ข้อมูลคดีที่เกี่ยวกับเด็กที่ถูกละเมิดและความผิดอื่นๆ จากตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน ปี 2546
- ปรับเปลี่ยนแบบสำรวจข้อมูลฯ ตามที่ทีมประสานงานกลางแนะนำ ส่งให้โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา/วิทยาลัย โรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 56 หน่วยงาน ได้รับการตอบกลับ 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34 ซึ่งข้อมูลยังไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุม จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน วันที่ 28-29 ตุลาคม 2547 ณ อาคารสุกมิตร์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมี กลุ่มพระสงฆ์และตัวแทนจากโรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา มีการสร้างเครือข่ายเน้นด้านการศึกษา โดยมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกอำเภอ. กลุ่มผู้แทนจากสถาบันการศึกษา และกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมจึงทำให้เห็นประเด็นปัญหาชัดเจนขึ้น

การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน จากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ สรุปปัญหาเป็น 15 ประเด็น ได้แก่ 1.เด็กในครอบครัววิกฤติ 2.เด็กถูกละเมิดทางเพศและถูกทารุณกรรม 3.เด็กทำผิดกฎหมาย 4.เด็กในธุรกิจทางเพศ 5.แรงงานเด็ก 6.เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7.เด็กพิการ 8.เด็กกับยาเสพติด 9.เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 10.เด็กด้อยโอกาส 11.เด็กย้ายถิ่น/ไร้สัญชาติ 12.เด็กเร่ร่อน 13. เด็กชนกลุ่มน้อย 14.เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้างและ15. เด็กในชุมชนแออัด (แต่มีบางประเด็นปัญหาไม่มีการบันทึก และรายงาน ทั้งที่ในสถาน

การณ์จริงนั้นมีปรากฏอยู่) จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน วันที่ 22 มกราคม 2548 ณ อาคารสุกิมิตร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วม 32 คน ประกอบด้วยผู้แทนจาก โรงพยาบาลลำพูน โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ดำรงจตุรจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยี กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน และเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ดังรายละเอียดดังนี้

1. เด็กในครอบครัววิกฤติ มีการเสนอให้ขอความร่วมมือกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูล และประสานงานกับงานขึ้นทะเบียนคนจนของกระทรวงมหาดไทย และนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบกับสำนักทะเบียนราษฎร์เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน เมื่อได้ชื่อที่อยู่เด็กก็สามารถประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตามช่วยเหลือ
2. เด็กถูกละเมิดทางเพศ ข้อมูลที่ได้ซ้ำซ้อนกัน เพราะตัวเลขจากตำรวจที่มีการดำเนินคดีจะต้องส่งตัวผู้เสียหายไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลและอาจซ้ำซ้อนกับทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ด้วย ข้อมูลส่วนที่ยังไม่ได้รวบรวมคือ ข้อมูลจากชุมชน
3. เด็กเป็นผู้กระทำ ยังขาดข้อมูลจากชุมชน
4. เด็กในธุรกิจทางเพศ ไม่มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุม
5. แรงงานเด็ก ไม่มีตัวเลขแรงงานนอกระบบ เช่น เด็กที่ทำงานในร้านอาหาร ร้านเสริมสวย หรือเด็กที่รับงานไปทำที่บ้าน (ทอผ้า) จะค้นหาเด็กกลุ่มนี้ได้อย่างไร เพราะว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพอนามัยและด้านอื่นๆ
6. เด็กกับโรคเอดส์ (เด็กติดเชื้อ/ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์อาจจะติดเชื้อหรือไม่ก็ได้ บางคนไม่ได้ตรวจเพราะไม่ต้องการทราบผล ซึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล ข้อมูลจากโรงพยาบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นข้อมูลชุดเดียวกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
7. เด็กพิการ ส่วนหนึ่งมีชื่ออยู่ที่โรงเรียนแต่ตัวเด็กจะอยู่ที่บ้าน เช่น เด็กที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ หรือปัญญาอ่อนมาก
8. เด็กกับยาเสพติด ควรประสานข้อมูลจากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด จังหวัดลำพูน (ศตสจ.) ข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการวิวัฒน์พลเมือง มีผู้เลิกได้ และผู้เลิกแล้วกลับไปเสพซึ่งจะทำให้เห็นการเคลื่อนไหวตัวของปัญหา
9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ข้อมูลที่ได้ต่ำกว่าความเป็นจริง แสดงให้เห็นว่ายังมีปัญหาซ่อนอยู่วิธีอื่นหรือไม่ที่จะนำข้อมูลออกมา สำนักงานเขตการศึกษาน่าจะมีข้อมูลด้านนี้ (เพิ่มการติดตามของครูฝ่ายปกครอง)

10. เด็กค้อยโอกาส ไม่มีข้อเสนอแนะแต่อาจจะมีการส่งข้อมูลเพิ่มเติม

11. เด็กไร้สัญชาติ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูนดูแลพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอลี้ ห้วยช้าง แม่ทา และบ้านโฮ้ง ส่วนข้อมูลที่ปรากฏในอำเภออื่นนั้นอาจเป็นชาวเขาที่มาจากที่อื่น

12. เด็กเร่ร่อน อาจอยู่ในลักษณะที่มาอยู่กับผู้ปกครองไม่มีทะเบียนบ้านเป็นหลักแหล่ง หรือไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านมา บางโรงเรียนมีทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้แต่ได้ไม่มาก และสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ไม่สามารถให้ทุนการศึกษาได้เพราะมีเงื่อนไขว่าเด็กต้องมีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านในจังหวัดลำพูนเท่านั้น

13. เด็กชนกลุ่มน้อย ตัวเลขน่าจะมากกว่ารายงาน โดยเฉพาะอำเภอลี้ และห้วยช้าง ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากโรงเรียนไม่เข้าใจคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” จึงไม่มีการรายงานข้อมูลในส่วนนี้

14. เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้าง ไม่มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

15. เด็กในชุมชนแออัด อาจจะมีการศึกษาว่าชุมชนแออัดอยู่ที่ไหนในอำเภอเมืองลำพูน
ข้อเสนอแนะอื่น

- ควรจะมีการตรวจสอบข้อมูลจากทะเบียนราษฎรว่า จังหวัดมีจำนวนเด็กอายุ 0-18 ปีเท่าไร
- การขออนุญาตให้ข้อมูลควรมีการชี้แจงให้ชัดเจนว่า จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อะไร หน่วยงานที่ให้ข้อมูลจะได้ประโยชน์อย่างไร และจังหวัดจะได้ประโยชน์อย่างไร
- การเก็บข้อมูลย้อนหลังอาจจะไม่ได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ แต่อนาคตเมื่อมีความเข้าใจตรงกันแล้วสามารถประสานเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลร่วมกันได้
- สาเหตุของปัญหาเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ 1) ประเพณีวัฒนธรรมปัจจุบันที่มีการจัดงานเทศกาลต่างๆ เช่น การแสดงคอนเสิร์ตที่ผู้เข้าชมไม่ต้องใช้บัตรผ่านประตูเพียงแค่อัฒตูป้องเบียร์ก็สามารถเข้าชมได้แล้ว 2) ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่น 3) ค่านิยมวัตถุ/ฟุ่มเฟือยของเด็ก
- การแก้ปัญหาเด็ก/เยาวชนควรดูว่าแต่ละหน่วยงาน/องค์กรมีศักยภาพเท่าใด มีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพราะเด็กคนหนึ่งอาจมีหลายปัญหา ฉะนั้นการแก้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน

2.2.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

ในส่วนของการเก็บข้อมูลปฐมภูมินั้นทางคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กได้ใช้เครื่องมือ แบบฟอร์มและประสานองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดเก็บดังนี้

ประสานงานศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ขออนุญาตให้ข้อมูลเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ช่วงอายุ 0-16 ปี เพื่อนำมาจัดทำแบบสำรวจข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนรายบุคคล โดยการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และได้รับความร่วมมือจากศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ในการอนุญาตให้ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ช่วงอายุ 0-

16 ปี ที่สามารถแยกข้อมูลระดับหมู่บ้าน บ้านเลขที่ ชื่อ-สกุล อายุ และเลขประจำตัว 13 หลัก แต่ข้อมูลที่ได้เป็นจำนวนเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน อายุ 0-16 ปี จึงใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นฐานในการเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ข้อมูล แต่ไม่สามารถนำมาจัดทำแบบสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูนรายบุคคลได้ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงในการทำความเข้าใจกับชุมชน และการจัดอบรมผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้ต้องใช้ระยะเวลานานถ้าจะให้ครอบคลุมเด็กทุกคนตามรายชื่อ

สำนักงานคุ้มครองประพฤตินจังหวัดลำพูนเสนอให้ใช้อาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินจังหวัดลำพูนเก็บข้อมูล แต่ทำไม่ได้เนื่องจากอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในปัญหาเด็กและเยาวชน สำนักงานคุ้มครองประพฤตินจังหวัดเพ็ญจัดการอบรมเรื่องสิทธิเด็ก ความสำคัญ การเฝ้าระวังป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชน เดือนกรกฎาคม 2547

ประธานงานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดลำพูน (กพสจ.) เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยร่วมประชุมเพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัยฯ การเก็บข้อมูลปัญหาเด็ก/เยาวชนจังหวัดลำพูน และแบบสำรวจข้อมูล วันที่ 29 เมษายน 2547 ซึ่งมีตัวแทนคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอต่างๆ เข้าร่วมประชุมจำนวน 30 คน ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน แต่เนื่องจากภารกิจของคณะกรรมการพัฒนาสตรีแต่ละท่าน ทำให้ไม่สามารถที่จะเป็นผู้เก็บข้อมูลให้ได้ทั้งยังเสนอให้ขอความร่วมมือจากสถานีอนามัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งอยู่ใกล้ชิดข้อมูลมากกว่า หรือประสานงานผ่านกำนัน/ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่

ประธานงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เพื่อขอความร่วมมือจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูล โดยนำเป็นวาระการประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของแต่ละอำเภอ โดยปลัดจังหวัดแจ้งว่า การประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอลี้ และอำเภอ แม่ทาจะจัดประชุมวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ส่วนอำเภอเมืองลำพูน บ้านธิ ป่าซาง บ้านโฮ้ง ท่งหัวช้าง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จะจัดประชุมวันที่ 4 พฤษภาคม 2547 ซึ่งคณะทำงานโครงการวิจัยฯ ที่สามารถลงพื้นที่ในวันที่มีการประชุมดังกล่าวมีเพียง 2 คนนอกนั้นติดภารกิจงานหลัก และระยะเวลาดังกล่าววาระชั้นชิดมากไม่สามารถปรับแบบสำรวจข้อมูลได้ทัน

ประสานความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนดำเนินการ “โครงการความร่วมมือเพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบาก โดยคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547” สถาบันสงฆ์เป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเป็นเวลานาน มีศักยภาพสูงสามารถสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของชุมชนทั้งจังหวัด ได้มีการจัดประชุมทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นมาโครงการ และการเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้านโดยใช้เขตพื้นที่บริการของวัดเป็นหลัก (ศรัทธาวัด) วันที่ 26 พฤษภาคม 2547 ซึ่งได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์ในจังหวัดลำพูนเป็นอย่างดี และได้รับการรายงานข้อมูลกลับมายังโครงการวิจัยฯ จำนวน 98 วัด

พื้นที่ที่มีการรายงานปัญหา 102 หมู่บ้าน จากพื้นที่ 29 ตำบล ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง บ้านธิ ป่าซาง บ้านโฮ้ง ลี้ ท่งหัวช้าง และ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ส่วนอำเภอแม่ทาไม่ได้รับการรายงานข้อมูล มีรายงานจำนวน 3 ฉบับ ระบุแต่รายชื่อเด็กที่มีปัญหาและปัญหา แต่ไม่ได้เขียนรายละเอียด เช่น บ้านเลขที่ ตำบล อำเภอ และใครเป็นผู้รายงาน

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นว่าทางคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็กพยายามประสานองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิเพิ่ม แต่มีปัญหาลงพื้นที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ อาจเป็นเพราะความจำกัดในบุคลากร เทคนิค ทักษะความรู้ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือวิธีการประสานงานของคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็ก แต่ถึงอย่างไรก็ได้ประสานกับคณะสงฆ์ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมและสามารถนำมารวบรวมวิเคราะห์สรุปประเด็นปัญหา รวม จาก 15 ประเด็นเหลือ 6 ประเด็นหลักดังนี้

การจัดหมวดหมู่ จาก 15 ประเด็นปัญหาเดิม ได้แก่ 1. เด็กในครอบครัววิกฤติ 2. เด็กถูกละเมิดทางเพศและถูกทารุณ 3. เด็กทำผิดกฎหมาย 4. เด็กในธุรกิจทางเพศ 5. แรงงานเด็ก 6. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7. เด็กพิการ 8. เด็กกับยาเสพติด 9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 10. เด็กด้อยโอกาส 11. เด็กย้ายถิ่น/ไร้สัญชาติ 12. เด็กเร่ร่อน 13. เด็กชนกลุ่มน้อย 14. เด็กถูกรุกรมกร่อนสร้าง และ 15. เด็กในชุมชนแออัด สามารถจัดหมวดหมู่ได้ 6 ประเด็นเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์สังเคราะห์ การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาดังนี้

1. เด็กถูกละเมิดทางเพศและทารุณกรรม
2. เด็กในธุรกิจทางเพศ
3. แรงงานเด็ก
4. เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
5. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ประกอบด้วย เด็กกับปัญหายาเสพติด เด็กกระทำผิดทางอาญา และเด็กตั้งครุฑไม่พึงประสงค์
6. เด็กด้อยโอกาส ประกอบด้วย เด็กยากจน เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง

3. วิเคราะห์ผลการพัฒนากลไกและการจัดเก็บข้อมูลจังหวัดลำพูนในช่วงที่ สอง

จากตารางสรุปกิจกรรมและตารางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์กรในการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน มีกระบวนการ ขั้นตอนแนวคิดและผลของกิจกรรมเกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1. สรุปผลกิจกรรมภาพรวมใน 6 เดือนที่สอง

1.1 การเกิดคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็กในระดับจังหวัดที่มีความสัมพันธ์กันมีการเคลื่อนไหวโดยการประชุมวางแผนงานประจำเดือน ปรับการออกแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล

การลงทะเบียนข้อมูลโดยแบบฟอร์มจากหน่วยงานต่างๆ การจัดเวทีประชาคมระดับจังหวัด 2 ครั้ง ซึ่งเกิดผลทำให้ได้องค์กรเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นและมีองค์กรหลากหลายที่มีข้อมูลและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเด็ก

1.2 สรุปข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กจาก 15 ประเด็น รวบรวมเป็นหมวดหมู่ 6 ประเด็นใหญ่

1.3 ได้มีข้อมูลปัญหาอุปสรรคและศักยภาพขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กในระดับที่ชัดเจนขึ้นแต่ยังไม่ลึกถึงระดับการประสานองค์กรภาคีให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจังในการรวบรวมปัญหาและร่วมมือในการจัดการปัญหาได้

1.4 ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี(สป.พดส.)ได้เปิดวงกว้างในการทำงานนอกเหนือจากงานวิจัยและงานของ (สป.พดส.) แล้วยังสามารถก้าวไปสู่งานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์นับว่ามีการพัฒนากลไกการทำงานระดับหนึ่งโดยมีงานวิจัยเป็นฐานเสริมในการใช้งบประมาณและการสร้างเครือข่ายองค์กรให้กว้างขึ้น

2.ปัญหาอุปสรรค

1. คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญๆ เช่นการปรับแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล การวางแผนในการจัดเวทีประชาคม และการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจึงทำให้การขับเคลื่อนกลไกประชาคมแบบมีส่วนร่วมไม่ได้ขยายวงกว้างออกไป จากเครือข่ายของคณะทำงานเท่าที่ควร

2. การวางแผน การจัดกิจกรรม และการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนได้มีการปรับตัวตลอดเวลา เนื่องจากคณะทำงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์ฐานทักษะในงานวิจัยเชิงพัฒนาไม่มากนัก ทำให้การจัดเวทีแต่ละครั้ง ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย และทีมเลขา ต้องปรับการทำงานตามพัฒนาการที่เปลี่ยนไป เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการและแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล เป็นต้น

3. การประสานงานของทีมในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งทีมเลขาต้องอาศัยความสัมพันธ์ของหัวหน้าโครงการวิจัยกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาของหลากหลายองค์กรที่ไม่ตรงกันเนื่องจากมีภารกิจมาก

4. การให้ความร่วมมือแต่ละองค์กรในการให้ข้อมูลยังไม่กว้างขวาง เนื่องจากความเข้าใจในงานวิจัย ความไม่ชัดเจนของแบบฟอร์ม และบางองค์กรไม่ได้มีการเก็บข้อมูลด้านเด็กอย่างเป็นระบบไว้ จึงทำให้การได้มาซึ่งข้อมูลทุติยภูมิยังมีการคลาดเคลื่อน และไม่สมบูรณ์ตามที่วางแผนไว้

5. คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กได้เปิดวงกว้างในการทำงาน 3 ด้านคือด้านงานวิจัย งาน สป.พดส. และงานรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประสบการณ์และพัฒนาความเชี่ยวชาญของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็ก แต่เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการ

เรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน การจัดแบ่งงานและการขับเคลื่อนงานบางส่วนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

จากผลการดำเนินงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กในจังหวัดลำพูนมีเงื่อนไขในการทำให้เกิดผลสำเร็จและเป็นอุปสรรค มีจุดแข็ง จุดอ่อนดังต่อไปนี้

จุดแข็ง

1. การมีฐานเดิมจากศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (สป.พดส.) ซึ่งแกนนำของศูนย์ส่วนใหญ่เป็นองค์กรภาครัฐ ดังนั้น แต่ละหน่วยมีคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กส่วนมากจึงเป็นองค์กรรัฐ คือเป็นทีมจาก สป.พดส. ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้ความต้องการในการแก้ปัญหาเด็กที่กำลังต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ในปัญหาการละเมิดสิทธิ จึงมีฐานกำลังที่ทำงานร่วมเป็นเครือข่ายอยู่ในระดับหนึ่ง และทำให้การปฏิบัติงานของโครงการอย่างน้อยมีเป้าหมายชัดเจน

2. จากข้อตกลงการลงนามในสนธิสัญญาการต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัด ทำให้เกิดการตื่นตัวขององค์กรรัฐเข้ามาร่วมในงานวิจัยและงานของ สป.พดส. มากขึ้น เนื่องจากต้องการพัฒนาฐานข้อมูลเช่นเดียวกัน

3. มีสถาบันหรือบุคคลที่มีทักษะและความรู้ด้านการวิจัยกับ สกว. ที่สามารถช่วยด้านข้อมูลได้

4. มีข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในระดับลึกจากการลงปฏิบัติการของ (สป.พดส.) และโรงพยาบาลที่ได้ดูแลเด็กและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบ

5. มีเครือข่ายที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นหลากหลายองค์กรที่ต้องการข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อทำให้การทำงานของแต่ละองค์กรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จุดอ่อน

1. ความสัมพันธ์ในทีมงานวิจัย เป็นส่วนผสมของความสัมพันธ์ส่วนตัวกับความต้องการการประสานตามวัฒนธรรมขององค์กร ทำให้บางครั้งเป็นอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ

2. องค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดลำพูนมีไม่มาก มีบางส่วนเป็นองค์กรขนาดเล็ก จึงทำให้บทบาทในเวทีเครือข่ายที่ทีมวิจัยจัดขึ้นมีน้อย

3. งานของ สป.พดส.และงานวิจัยในระยะเริ่มต้น ยังไม่ได้ถูกผนวกรวมให้เป็นทิศทางเดียวกันและเมื่อมีการเน้นงาน สป.พดส.มากกว่างานวิจัย จึงทำให้การจัดระบบในระยะแรกข้อมูลยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

4. การเก็บข้อมูลด้วยการส่งแบบฟอร์ม ไปยังหน่วยงานให้กรอก ทำให้ได้ข้อมูลที่ยังขาดความชัดเจน และไม่สามารถซักถามหรือทำให้ชัดเจนได้เท่ากับการสื่อสาร 2 ทาง ซึ่งต่อมาก็คณะทำงานจึงได้ปรับเปลี่ยนโดยอาศัยองค์กรในพื้นที่เป็นผู้ประสานงานในการสื่อสารและเก็บข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กทุกคนสมควรมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในกระบวนการ ทำความเข้าใจในเนื้อหาวิจัยให้ชัดเจนขึ้น ในวัตถุประสงค์ เป้าหมายขั้นตอนรวมตลอดถึงการมุ่งมั่นที่จะใช้ข้อมูลเชิงวิชาการในการขับเคลื่อนกลไกประชาคมในการแก้ไขปัญหาเด็ก

2. การวางแผน การกำหนดขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล และการนำเสนอ ทีมประสานงานกลาง ควรจะทำความเข้าใจกับทีมจังหวัดอย่างชัดเจนถึงข้อจำกัดของสมาชิกองค์กรและการใช้ข้อมูลและงานวิจัยในการพัฒนาและแก้ปัญหาเด็กอย่างเป็นระบบและชัดเจน คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กลำพูนมุ่งมั่นที่การปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเด็กทันที่มากกว่า

3. ควรมีการแลกเปลี่ยนในระหว่าง 3 จังหวัดมากขึ้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการกระตุ้นปรับเปลี่ยนกระบวนการวิจัยในแต่ละจังหวัดและขยายวงกว้างออกไปจังหวัดอื่นๆที่ยังไม่ได้มีการดำเนินงานวิจัย

3. บทบาทและการสนับสนุนของทีมกลางต่อทีมจังหวัด

ในขณะที่ทีมประสานกลาง ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสนับสนุนเชิงกระบวนการและเชิงวิชาการให้กับคณะทำงานของจังหวัดน่านและจังหวัดเชียงรายให้เป็นไปตามเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละจังหวัด และค่อนข้างประสบความสำเร็จ แต่กับจังหวัดลำพูน การปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการจะมีความยืดหยุ่นและคล่องตัวน้อยกว่าในประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถวิเคราะห์เพื่อนำเป็นบทเรียนดังนี้

3.1 การปรับบทบาทระหว่างทีมประสานงานกลางกับแกนนำ และกับสมาชิกองค์กรเครือข่ายของจังหวัดลำพูน พบว่า ในระยะแรก ทีมประสานงานกลาง วางตำแหน่งของตนเองเป็นเพียงผู้เสนอแนะ ให้กรรมการจังหวัดลำพูน ตัดสินใจวางแผนและทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจให้กับหน่วยงานกรอกข้อมูล แต่เมื่อประสบกับอุปสรรคในการส่งกลับของข้อมูล ทีมประสานงานกลางจึงได้เข้าเสนอแนะรูปแบบและการปรับแบบฟอร์มให้ง่ายขึ้น และให้มีผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่มากขึ้น ซึ่งต่อมา จึงทำให้การเก็บข้อมูลสำเร็จมากขึ้น หรือในกรณีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ดี ได้มีความพยายามเสริมเครื่องมือการทำ Focus group การวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมโดยทีมประสานงานกลางเพิ่มบทบาทลงไปถึงการออกแบบและปฏิบัติมากขึ้น และต่อมาจึงทำให้สามารถเรียนรู้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาเด็กบาง

ประเด็นได้ ทั้งหมดนี้ ทีมประสานงานกลาง ได้เข้าไปช่วยกองเลขฯ จัดทำการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดด้วย การปรับบทบาทที่จากผู้สนับสนุนเป็นผู้ช่วยเหลือในรายละเอียด จึงมีความจำเป็นสำหรับการจัดระบบข้อมูล

3.2 การปรับบทบาทของทีมประสานงานกลางในฐานะผู้สนับสนุนให้เกิดการรวมตัว และสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายผู้ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ในประเด็นนี้ ได้มีการปรับตัวจากการใช้สถาบันหรือรัฐเป็นแกนประสาน เป็นการให้ สป.พดส.เป็นแกนประสาน เนื่องจาก สป.พดส. มีสมาชิกองค์กรเครือข่ายสหวิชาชีพจำนวนหนึ่ง ทำกิจกรรมช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิอยู่แล้ว และถือว่าเป็นเครือข่ายเดียวของจังหวัดลำพูนที่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องแข็งขัน การขยายกิจกรรมให้ครอบคลุมปัญหาของเด็กและเยาวชนให้มากกว่าการถูกละเมิดสิทธิก็ดี และการเพิ่มยุทธศาสตร์โดยการใช้ข้อมูลให้มากขึ้นและประสานงานให้แน่นแฟ้นขึ้นก็ดี เป็นหัวใจของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ ในระยะแรก การประสานเครือข่ายจึงใช้ สป.พดส.ขยายกิจกรรมและขยายเครือข่ายความร่วมมือ ถึงแม้ว่าจะต้องปรับความเข้าใจในระหว่างสมาชิกของ สป.พดส. อย่างมากในระยะแรก แต่ในระยะต่อมาเมื่อมีความเข้าใจว่า งานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากจะช่วยให้ สป.พดส. แล้ว ยังจะทำให้บทบาทของ สป.พดส.เพิ่มก้าวไปดูแลเรื่องเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์และเรื่องการค้ามนุษย์อีกด้วย ในประเด็นนี้ ถือว่าทีมประสานงานกลางต้องอ่อนไหวและปรับกระบวนการให้เข้ากับสภาพความเป็นจริง จึงจะประสบความสำเร็จ

4.การแลกเปลี่ยนไปสู่จังหวัดอื่น

บทสรุปของจังหวัดลำพูน น่าจะเป็นต้นแบบของจังหวัดที่มีความพยายามจากหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์จากภาครัฐแล้วขยายวงออกไปเพื่อการก่อตัวของเครือข่ายองค์กรหรือการเป็นประชาคมด้านเด็กในอนาคตซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากลไกประชาคม และในขณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็ก ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการใช้ข้อมูลงานวิจัยและพัฒนา มาช่วยเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นขณะทำงานได้พยายามอาศัยประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลในการวางแผนการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนากลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง จึงเป็นต้นแบบของประชาคมแบบมีองค์กรรัฐเป็นหลักในการขับเคลื่อน

บทวิเคราะห์การพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กในจังหวัดลำพูน

บทสรุปงานวิจัยใน 12 เดือนของจังหวัดลำพูนเป็นการเริ่มต้นก่อรูป ในการก่อเกิดประชาคม หรือเป็นความพยายามที่จะทำให้เกิดประชาคม ซึ่งอยู่ในช่วงของการประสานกลไก เพื่อการขับเคลื่อนให้เกิดประชาคมด้านเด็กในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีจุดแข็งคือมีการปฏิบัติการของกลุ่มองค์กรในการแก้ไขปัญหาเด็กและสตรีคือศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (สป.พดส.) ที่ดำเนินกิจกรรมควบคู่กับงานวิจัยแต่ยังไม่สามารถขยายฐานเครือข่ายอย่างกว้างขวางอย่างที่ตั้งใจและมีรูปแบบเชื่อมประสานส่งต่ออย่างเป็นระบบชัดเจนแม้จะมีโครงสร้างของความเป็นสหวิชาชีพ แต่ทางปฏิบัติยังอยู่ในกลุ่มคน องค์กรไม่กี่องค์กรโดยมีปัจจัยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. เนื่องจาก สป.พดส.เพิ่มเริ่มต้นและสมาชิกของคณะทำงานบางคน ยังไม่คุ้นเคยกับงานวิจัย ดังนั้น ความชัดเจนในเรื่องงานวิจัยกับการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเด็กของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กยังมีไม่เข้มข้นพอ มีการให้น้ำหนักต่อการพัฒนาข้อมูลเชิงวิชาการน้อยกว่าปฏิบัติที่ตัวเด็กและเยาวชนโดยตรง ส่งผลทำให้การสร้างการขับเคลื่อนกลไกอื่นในจังหวัดไม่เข้มข้นเท่าที่ควร

2. องค์กรหลักในการขับเคลื่อนประชาคมของ สป.พดส. ส่วนใหญ่เป็นองค์กรภาครัฐ ซึ่งติดกรอบของวัฒนธรรมราชการ การมีขอบเขตจำกัดของรัฐทำให้การพัฒนาประชาคมต้องใช้เวลามากขึ้น โดยได้พยายามขยายการเก็บข้อมูล ลงไปยังฐานรากของสังคม การสร้างประชาคมในระยะเริ่มต้นจะเป็นรูปธรรมกับกลุ่มองค์กรกลุ่มเดียวที่เกิดการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กคือกลุ่มคณะกรรมการ สป.พดส. ก่อน

3. กระบวนการ วิธีการและ การจัดคน ของทีมจังหวัดยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ดังนั้น การสร้างฐานข้อมูลและการใช้ข้อมูลในการขับเคลื่อนในประเด็นปัญหาสำคัญ และเริ่มให้น้ำหนักของงานวิจัยให้มาเกื้อหนุนงานพัฒนา จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

หากพิจารณาจากมิติของกลไกการก่อตัวของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนสามารถวิเคราะห์ได้ตามมิติต่างๆ ได้ดังนี้

1) มิติด้านบริบทของจังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูนเป็นเมืองเล็กที่มีพื้นที่ติดกับจังหวัดเชียงใหม่ จึงถูกกำหนดให้เป็นเมืองรองรับการขยายตัวการพัฒนาของจังหวัดเชียงใหม่ ในเชิงประวัติศาสตร์ของลำพูนนั้นคุ้นเคยกับระบบการปกครองในหลายระบบ ตั้งแต่การเป็นเมืองของเจ้าผู้ครองนครที่มีเอกราช ต่อมาเป็นเมืองขึ้นและในยุคสุดท้ายเป็นจังหวัดเล็กที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของจังหวัดใหญ่ ซึ่งแต่ละระบบได้ใช้ความแตกต่างในการอุปถัมภ์ค้ำจุนประชาชน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจในการเลือกดำเนินชีวิตที่เป็นของตนเอง ดังนั้นจึงเกิดคำพูดที่ว่า “เอาเป็นว่า” ตัวอย่างเช่น การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมขึ้นในจังหวัดลำพูน ได้ถูกกำหนดโดยนโยบายภาครัฐ และการปฏิบัติของส่วนราชการ ในระยะแรก

ชาวบ้านไม่มีการเคลื่อนไหวจนเป็นแรงกดดันไม่ยอมรับนิคมอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน ถึงแม้กระทั่งการก่อเกิดมลภาวะที่มีสาเหตุจากนิคมอุตสาหกรรม การต่อต้านจากชาวบ้านก็ยังคงมีให้เห็นอยู่อย่างประปราย และส่วนใหญ่เป็นการกระตุ้นจากภายนอก เช่น นักวิชาการ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจในแต่ละยุคกับประชาชน จึงมีลักษณะที่อำนาจที่แท้จริงไม่ได้อยู่กับผู้ตัดสินใจระดับสูงของจังหวัด และประชาชนต้องเผชิญกับผลกระทบจากอำนาจหลายระดับ ทำให้ภาคประชาชนของจังหวัดไม่สามารถรวมตัวอย่างเข้มแข็งเหมือนจังหวัดน่าน แต่จะมีกลุ่มองค์กรที่เป็นภาคประชาชนกระจายตัวและทำงานเฉพาะพื้นที่ ประสิทธิภาพการเคลื่อนไหวภาคประชาชนผ่านความร่วมมือของกลุ่มองค์กรแกนนำภาคประชาชน จึงมีน้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ดังนั้น ฐานเดิมของการเป็นประชาคมโดยมีภาคประชาชนเป็นฐานจึงไม่แข็งแรงเท่าที่ควร

ดังนั้น ในภาพรวม ประเด็นปัญหาด้านเด็กภาพที่ปรากฏในด้านความรุนแรงของปัญหาไม่ได้ถูกยกขึ้นมาเป็นประเด็นปัญหาหลักจากส่วนราชการ ภาคองค์กรเอกชน และองค์กรประชาชนให้มีการขับเคลื่อนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหอย่างชัดเจน แต่มีการแก้ไขปัญหเฉพาะประเด็นย่อยๆ ในกลุ่มหรือสายงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการนำไปสู่การพูดคุยในเวทีสาธารณะ

2) มิติทางด้านลักษณะพิเศษของกลุ่มคน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ลำพูนมีกลุ่มคนที่เป็นองค์กรชุมชนอยู่ คือกลุ่มลำพูนคำ เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดด้านการพัฒนาที่ต่างจากรัฐในแง่ของผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีกระจายอยู่ในจังหวัดลำพูนเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ทำให้มีการปรับตัวให้ทำการยอมรับการทำงานของภาครัฐได้ยาก มีการเรียกร้องผ่านเวทีเสวนา ผ่านสื่อท้องถิ่นเป็นช่วงๆ แต่ไม่ได้มีการทำงานต่อสู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่มีการประสานงานการทำงานเพื่อเป็นการพัฒนาให้ฐานคิดของคนกลุ่มนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

องค์กรชาวบ้าน มีการรวมตัวกันต่อสถานการณ์หรือปรากฏการณ์เพื่อบรรเทาปัญหาที่เป็นผลกระทบจากปรากฏการณ์นั้นๆ เฉพาะพื้นที่ แต่ไม่มีการรวมตัวกันเพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีกลไกที่จะทำหน้าที่ประสานงาน กลายเป็นการรวมตัวทำเฉพาะพื้นที่ เฉพาะประเด็น เช่น การต่อสู้ของชาวบ้านเรื่องสิทธิที่ทำกินและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันภาครัฐ

ภาครัฐหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน มีการแบ่งงานตามบทบาทและหน้าที่ ถึงแม้จะมีการพูดคุยกันเป็นเวทีต่างๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน แต่การประสานงานด้านการปฏิบัติยังไม่ปรากฏเป็นกระบวนการของภาครัฐที่ชัดเจน

องค์กรพัฒนาเอกชน เน้นร่วมในการต่อสู้ในเชิงความคิดและกระบวนการที่มีต่อปัญหาเด็กและเยาวชนยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายการทำงานเล็ก ๆ ในระดับท้องถิ่น ถึงแม้จะมีความพยายามของการให้เกิดสถาบันหรือศูนย์ที่จะเป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน แต่การเกิดขึ้นของสถาบันยังอยู่ในช่วงการพัฒนาทั้งระบบโครงสร้าง บุคลากร และประเด็นการทำงานที่เชื่อมได้ทุกระดับ ทั้งระดับชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน และรัฐ

3) มิติด้านเงื่อนไขขององค์ประกอบคณะทำงานพัฒนาเด็กภาคประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

องค์ประกอบของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน เริ่มแรกมีการเชื่อมประสานไปยังตัวบุคคลซึ่งอยู่ในส่วนราชการที่มีความเกี่ยวข้องทางอ้อมต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมีองค์กรเอกชนทำหน้าที่เป็นกองเลขา และมีส่วนราชการอื่นๆ รวมถึงองค์กรประชาชนเป็นคณะทำงานร่วม และถูกถ่ายโอนการบริหารจัดการมาสู่ภาคราชการโดยมีลักษณะเดิมที่ยังไม่มีการเชื่อมประสานในองค์กรเอกชน องค์กรประชาชนอย่างจริงจัง

คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนที่เกิดขึ้นได้เพราะ มีประโยชน์ด้านภาระกิจร่วมกัน มีปัญหาที่ต้องดำเนินการร่วมกัน ภายใต้ภารกิจหลักในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์เด็กและสตรี (สป.พดส.) ที่ตั้งรับกับปัญหาเป็นรายกรณี และได้มีความพยายามสร้างกระบวนการ ความเข้าใจในกลุ่มคนใกล้ชิดเป็นหลัก โดยพิจารณาได้จากข้อมูลของจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอข้อมูลตาม Case ต่างๆ แต่ยังไม่เชื่อมประเด็นข้อมูลให้เห็นสถานการณ์ ความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

4) มิติด้านยุทธศาสตร์และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะทำงาน

ยุทธศาสตร์การทำงานของคณะทำงาน ใช้ยุทธศาสตร์การมอบหมายงานโดยทีมวิจัยไปสู่คณะทำงานคนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การดำเนินงาน และการปฏิบัติค่อนข้างน้อย จึงทำให้งานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่กองเลขาคณะทำงาน ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรคณะทำงาน ทำให้บุคคลอื่นที่มีบทบาทน้อยไม่ได้รับการเรียนรู้ และบางส่วนเข้าใจถึงเป้าหมายของการพัฒนาประชาคมด้านเด็กเป็นเพียง “งานวิจัย” หนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการวิจัยเท่านั้น (ดูแผนภาพหน้า 8-9 ประกอบ)

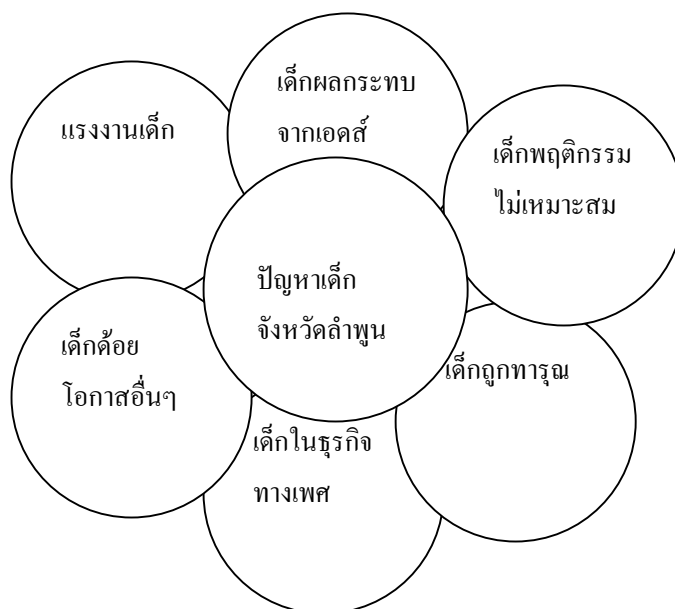
5) มิติด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง

จากมิติด้านบริบทจังหวัดและมิติที่เป็นเงื่อนไขต่างๆ ของคณะทำงานฯ จังหวัดลำพูนมีลักษณะพิเศษที่เป็นการทำงานในกลุ่มคนเล็ก ๆ จำนวนหนึ่งที่สามารถเชื่อมประสานกันได้ในการร่วมปฏิบัติภารกิจที่กำหนดไว้ในโครงการเท่านั้น จึงทำให้การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือยังไม่แน่นแฟ้นพอ แต่ลักษณะพิเศษของกลุ่มคนเหล่านี้ยังคงมีภาพของวัฒนธรรมการทำงานเป็นวงเล็กหลายวงที่สามารถเชื่อมประสานกันได้ ถ้ามีปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นมูลเหตุให้ทุกฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมกันเป็นระยะๆ

6) มิติทางการใช้ข้อมูล กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคประชาคมจังหวัดลำพูน

จากการใช้ยุทธศาสตร์การทำงานของคณะทำงานฯ จังหวัดลำพูน และความถนัดในการให้การช่วยเหลือเป็นรายกรณีของคณะทำงานฯ จึงทำให้มีการนำเอาข้อมูลมาใช้ขับเคลื่อนอยู่ในเฉพาะกลุ่มทำงานเล็ก ๆ ที่ยังไม่อยู่ในระดับที่สามารถเผยแพร่สู่สาธารณะและผลักดันให้เป็นนโยบายระดับจังหวัดได้ จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คณะทำงานฯ จังหวัดลำพูนไม่สามารถเชื่อมประสานตัวแทนนำของกลุ่มวงเล็กๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเป็นแรงผลักดันการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคมได้ในเวลาที่รวดเร็ว

จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาเด็กของจังหวัดลำพูนมี 6 ประเด็นหลักที่สำคัญคือปัญหาเด็กถูกทารุณกรรม เด็กในธุรกิจทางเพศ แรงงานเด็ก เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่เร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขในจังหวัดลำพูน ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มปัญหาเด็กตามประเด็นเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นปัญหาลูกโซ่บางกรณีศึกษา เด็กหนึ่งรายหนึ่งอาจจะอยู่ในกลุ่มปัญหาหลายกลุ่ม เหมือนตกอยู่ในตาข่าย วงจรแห่งปัญหา ซึ่งทางทีมวิจัยจังหวัดลำพูนได้ให้นิยามความหมายของกลุ่มเด็กต่างๆ และสถานการณ์ สภาพปัญหาารวบรวม วิเคราะห์ ไว้เป็นหมวดหมู่และมีกรณีศึกษาอธิบายเพิ่มเติมและเริ่มมีการเชื่อมโยง ประเด็นกลุ่มปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กที่เป็นลูกโซ่อาจซึ่งอาจจะอธิบายได้ดังนี้

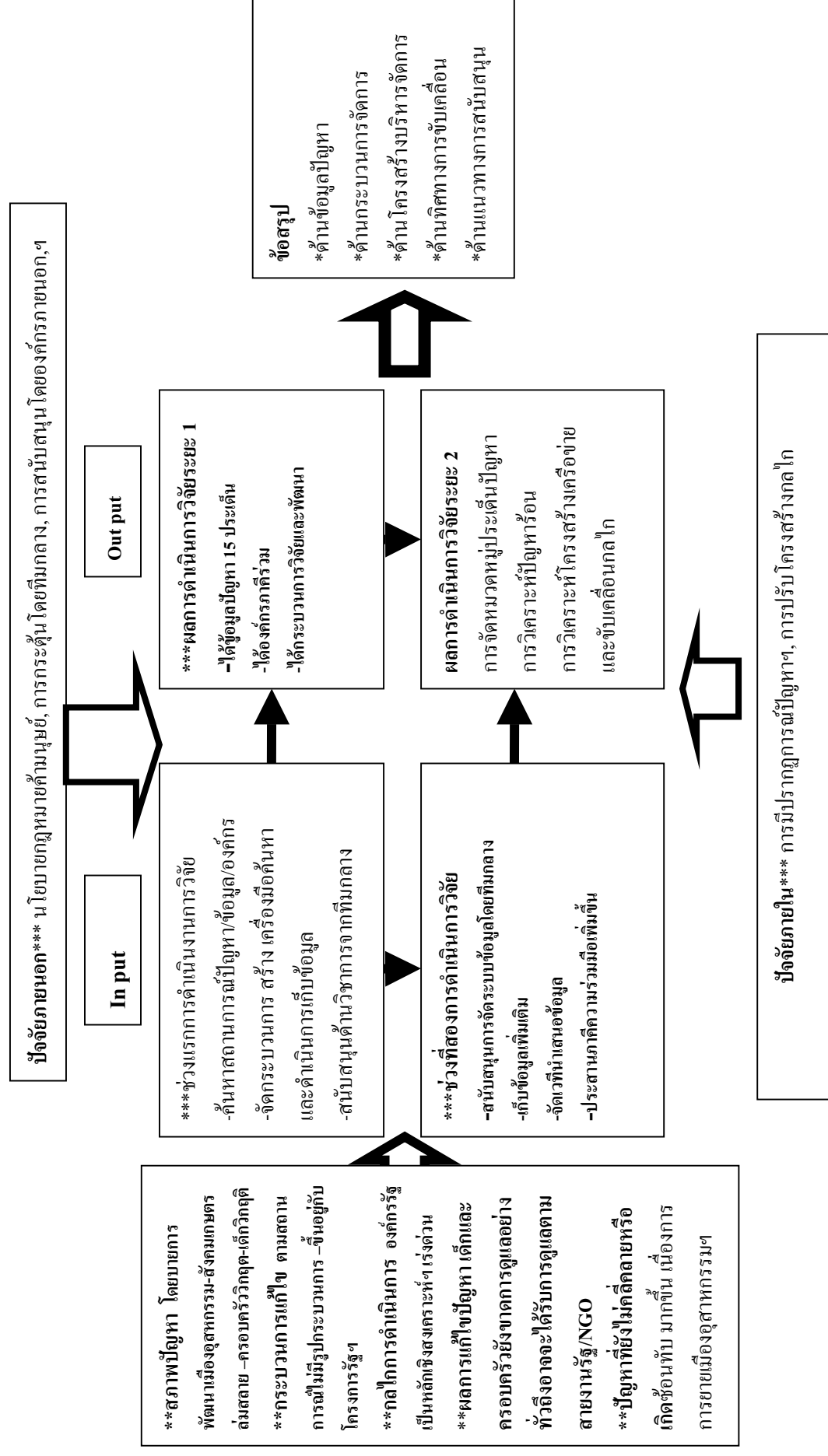
แผนภูมิที่ 5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของเด็กจังหวัดลำพูน

จากแผนภูมิจะเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาของกลุ่มเด็กที่มีความสัมพันธ์กันเปรียบเหมือนลูกโซ่ปัญหาเช่น เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ครอบครัแตกสลายพ่อแม่เสียชีวิต ถูก

ทารุณ จากการใช้แรงงาน เป็นเด็กด้อยโอกาสที่ขาดคนดูแล โตขึ้นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเรื่องการวางตัว เด็กชายเข้าสู่แก๊ง ยาเสพติด ใช้ความรุนแรง เด็กหญิงเข้าสู่ การขายบริการทางเพศ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ยังต้องมีการค้นหาอีกต่อไปในระดับลึกเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่สลับซับซ้อน

ยิ่งไปกว่านั้น คณะทำงานฯ จังหวัดลำพูนก็ได้เริ่มที่จะมีการเรียนรู้ เริ่มเห็นทิศทาง ในการนำข้อมูลมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการเชื่อมประสานกลุ่มคนต่างๆ ได้มากขึ้นในช่วงที่ 2 ของโครงการ และเริ่มมีการปรับกลไกคณะทำงานให้มีความคล่องตัวและกระจายงานสู่คณะทำงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบมากขึ้น ผลทำให้เห็นภาพของการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคมเกิดขึ้นบางส่วนแล้ว (ดูแผนภาพกระบวนการวิจัยจังหวัดลำพูนโดยสรุป)

แผนภาพที่ 5.4 กระบวนการวิจัยจังหวัดลำพูนโดยสรุป

บทที่ 5

บทสรุปการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

1. พัฒนาการกลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาการของประชาคมคนทำงานด้านเด็กของจังหวัดลำพูนจากการสังเกตและเข้าร่วมของผู้ประสานทีมกลางอาจแบ่งออกได้ 4 ช่วงคือ

ในช่วงที่หนึ่ง เป็นช่วงเริ่มแรกของการเข้าไปแลกเปลี่ยนแนวคิดในการใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในรูปของเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง CY-NET กับทีมงานของจังหวัด ซึ่งในขณะนั้นการดำเนินการแก้ปัญหาเด็กของแต่ละกลุ่ม องค์กร ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคส่วนราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชน มีลักษณะของการเชื่อมโยง ส่งต่อ ในเครือข่ายของความร่วมมือกันตามเครือข่ายสายสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวของบุคคลในองค์กรอยู่บ้างแล้ว ทั้งนี้ เพื่อกระชับความสัมพันธ์องค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีลักษณะของการทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์เชิงหน้าที่โดยมี “ปัญหา” เป็นตัวเชื่อม เช่น การส่งต่อ Case ตามสายเครือข่ายสายสัมพันธ์

ช่วงที่สอง เป็นช่วงที่เริ่มมีแนวคิดในการแก้ปัญหาด้านเด็กร่วมกันจากภาครัฐและเอกชน คือ สถาบันทริศูชัย สำนักงานคุมประพฤติ โรงพยาบาลลำพูน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัด สมาคม YMCA และสำนักงานอัยการ รวมทั้งองค์กรชาวบ้าน คือศูนย์พัฒนาเยาวชนและสตรีลำพูน และได้รับการกระตุ้นจากภายนอกคือโครงการสำรวจข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบากของ CY-NET ในช่วงนี้จึงมีการริเริ่มจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน (สบ.พดส.ลพ.) โดยมีอัยการจังหวัดลำพูนรับหน้าที่เป็นประธานศูนย์ฯ โดยมีการรับ Case มีการดูแลเป็นรายประเด็นในส่วนข้อมูลประเด็นปัญหาก็ยังไม่มีเก็บรวบรวมในเชิงของงานวิจัย

ช่วงที่สาม เป็นช่วงของการเริ่มดำเนินงานตามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กโดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ซึ่งภารกิจหลักของคณะทำงานพัฒนาประชาคมในระยะแรกคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูนจากหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำข้อมูลผ่านการวิเคราะห์แล้วไปใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มคนหรือสาธารณชนเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนในรูปแบบของประชาคมต่อไป ซึ่งในช่วงนี้มีการเปลี่ยนตัวประธานศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี เนื่องจากภารกิจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการต้องมีการสับเปลี่ยนโยกย้าย ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นคณะทำงานจึงได้มองหาผู้ที่มีความเหมาะสม

อยู่ติดในพื้นที่มารับหน้าที่เป็นประธานศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีคนต่อมาคือ แพทย์ประจำโรงพยาบาลลำพูนมาทำหน้าที่เป็นประธาน และให้สถาบันหริภุญชัยเป็นศูนย์ประสานงานและให้เจ้าหน้าที่ของสถาบันหริภุญชัยทำหน้าที่เป็นกองเลขาคณะทำงานไปด้วย ในขณะที่ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล คณะทำงานเองก็ได้มีการเคลื่อนไหวปรับกลไกภายในคณะทำงานให้เหมาะสมตามภารกิจการจัดเก็บข้อมูล เนื่องจากมีบางคนต้องไปทู่เมเทให้กับภารกิจหลักในหน่วยงานมากขึ้น ไม่มีเวลาเข้ามาช่วยเหลือการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังคงให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกอยู่นอก ในขณะที่ภารกิจการจัดเก็บข้อมูลทุกขุมของคณะทำงานดำเนินอยู่ก็มีปัญหาในด้านไม่มีข้อมูลที่ต้องการจัดเก็บอย่างเพียงพอจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้คณะทำงานต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิผ่านสถาบันการศึกษา และต้องอาศัยเครือข่ายของคหกรชาวบ้านเข้ามาเสริม

ช่วงที่สี่ เป็นช่วงการดำเนินงานเพื่อนำข้อมูลมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคม ได้มีการปรับเปลี่ยนสำนักงานศูนย์ประสานงานจากสถาบันหริภุญชัยมาใช้โรงพยาบาลลำพูน แต่ยังคงให้เจ้าหน้าที่สถาบันหริภุญชัยมาทำหน้าที่เป็นกองเลขาเช่นเดิม เนื่องจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานในภารกิจหลักของคณะทำงานทั้งส่วนราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน จึงทำให้คณะทำงานมีการเปลี่ยนตัวเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทางคณะทำงาน จึงได้ใช้โรงพยาบาลเป็นศูนย์ประสานงานและสถานที่จัดประชุมคณะทำงาน รวมทั้งการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เสนอให้ส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาตรวจสอบโดยมีการจัดเป็นเวทีเล็กๆ แต่ในขณะเดียวกันการไหลเข้าของข้อมูลที่เป็นรายกรณี case ได้เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะทำงานมองเห็นภาพปรากฏการณ์ของการเคลื่อนไหวของปัญหาเด็กในจังหวัดลำพูนว่ามีความรุนแรงมากขึ้น หากไม่เร่งกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหา จะทำให้จังหวัดลำพูนต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อปัญหาเด็กและเยาวชนได้ คณะทำงานได้มีการพัฒนาด้านกลไกและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวางแผนเก็บข้อมูลปฐมภูมิเพิ่มเติมด้วยการประสานเครือข่ายระดับพื้นที่เก็บข้อมูล และมีการจัดหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหาจาก 15 ประเด็น ลดลงเหลือ 6 ประเด็นหลักและ เจาะลึกไปยังกลุ่มปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เนื่องจากมีข้อมูลเฉพาะและเป็นปัญหาทั้งในเชิงโครงสร้างของจังหวัดและในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน สามารถเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นปัญหาอื่นๆ ด้วย

ดังนั้น การพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูน คณะทำงานได้อาศัยบทบาทและหน้าที่ของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน เป็นศูนย์ประสานงาน เพื่อผลักดัน/กระตุ้นให้หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลำพูนได้เห็นความสำคัญต่อการแก้ปัญหาด้านเด็ก โดยในเริ่มต้นมีการขอความร่วมมือด้านข้อมูล จากนั้นมีการเชิญเข้าร่วมเพื่อรับฟังข้อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อชี้ถึงความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหา มีการสอดแทรกข้อคิดให้หน่วยงานต่างๆ ให้คำนึงถึงความสำคัญของเด็ก ตามนโยบายระดับประเทศ เช่น ในเรื่องของการต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งได้

รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเอเชีย ยูเนสโก และหน่วยประสานงานเพื่อการต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย (TRAFCORD)

ในระยะ 12 เดือนแรกของการเริ่มขับเคลื่อนกลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ถึงแม้จะยังไม่เข้มข้นมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดน่านหรือเชียงราย แต่อย่างน้อยคณะกรรมการทำงานทุกคนที่ร่วมดำเนินกิจกรรมด้วยกันมาตลอดต่างได้มองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนากลไกประชาคมให้เกิดขึ้นเพื่อเด็กของจังหวัดลำพูน แต่ด้วยบริบทของจังหวัดลำพูนเองที่ถูกกำหนดให้ต้องรับหน้าที่เป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรม เป็นฐานรองรับการพัฒนาเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูนมีแรงงานจากทั่วทุกสารทิศเข้ามาฝังตัวอยู่ในจังหวัดลำพูน จึงทำให้มีการสะสมของปัญหาที่แตกต่างกันจากจังหวัดอื่นๆ การประสานงานและดำเนินงานเพื่อพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กในช่วงเริ่มต้นจึงเป็นไปในกลุ่มเล็กๆ ตามสายเครือข่ายความสัมพันธ์ และสายเครือข่ายทางด้านบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครือข่ายของ สป.พดส.ลพ. การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูน จึงคงต้องอยู่ที่ความสามารถของคณะกรรมการที่จะนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของลำพูนให้ไปกระตุ้นให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กในจังหวัดลำพูนให้เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของปัญหาในอนาคต

การรวมตัวของสมาชิกองค์กรเครือข่ายเพื่อพัฒนาไปสู่ประชาคมด้านเด็กและเยาวชน แสดงได้ในตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตาราง ที่ 5.1 รายชื่อคณะกรรมการพัฒนาพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานต้นสังกัด	ตำแหน่ง
1.	แพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์	โรงพยาบาลลำพูน	หัวหน้าโครงการ/นักวิชาการ
2.	นางนิลวรรณ ระพิพงษ์	สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	ผู้ประสานงานภาครัฐ
3.	นายสมคิด สุนันตะ	สถาบันวิจัยทรัพยากรชายคนที่ 1	ผู้ช่วยผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (ในช่วงแรก)
4.	นางสาวนิภา เข้มมี	สถาบันวิจัยทรัพยากรชายคนที่ 2	ผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน
5.	นางสุจิตรา สุทธิพงศ์	นักจิตวิทยา อาจารย์มหาวิทยาลัยสงฆ์(เปลี่ยนตำแหน่งบทบาท)	คณะกรรมการ/นักวิชาการ (เจ้าหน้าที่ประสานงานภาครัฐ)
6.	นางสาวอรอนงค์ ไชยถาวร	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ/นักวิชาการ

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานต้นสังกัด	ตำแหน่ง
7.	นางวันเพ็ญ พรินทรากุล	สถาบันวิจัยทรัพยากรชัย(คนที่3)	คณะกรรมการ/นักวิชาการ
8.	นายสมคิด จันทบุรี	วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	คณะกรรมการ/นักวิชาการ
9.	นางเรวดี ศรีจำเริญ	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ
10.	นายเทพพรหม อ่อนสีบุตร	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ
11.	พ.ต.ท.กริช กิตติลือ	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน	คณะกรรมการ
12.	นางกรองแก้ว ลังการพันธ์	มูลนิธิรักษ์เด็ก	คณะกรรมการ
13.	นางศรีนวล เป็งคำตา	โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน	คณะกรรมการ
14.	นางสาวจิระวัฒน์ ญาณโสภณ	โรงเรียนร่วมน้ำใจ	คณะกรรมการ
15.	นายจรูญ คำปันนา	สถาบันวิจัยทรัพยากรชัยคนที่4	คณะกรรมการ
16.	พระมหานิเวศน์ กิตติเชษฐ	ค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูน	คณะกรรมการ
17.	นางอวรรณ โอภาสพัฒนกิจ	คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ที่ปรึกษา
18.	นายณพพร นิลณรงค์	สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 5 จังหวัดลำปาง	ที่ปรึกษา

จากการสังเกตการดำเนินงานในการวิจัยของผู้ประสานทีมกลางซึ่งสามารถเปรียบเทียบข้อมูลขององค์กรภาคีที่เข้าร่วมงานวิจัยในส่วนของคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดและส่วนของภาคีความร่วมมือในสองช่วงของการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.2 การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเปรียบเทียบช่วงแรกและช่วงหลัง

1.1 คณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

ลำดับ	ชื่อองค์กร	ช่วงแรก			ช่วงหลัง			หมายเหตุ
		สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	
1	โรงพยาบาลลำพูน	/			/			หัวหน้าโครงการ/นักวิชาการ
2	สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	/			/			ผู้ประสานงานภาครัฐ

ลำดับ	ชื่อองค์กร	ช่วงแรก			ช่วงหลัง			หมายเหตุ
		สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	
3	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯคนที่ 1	/					/	ผู้ช่วยผู้ประสานงาน ภาครัฐ (เปลี่ยนตำแหน่ง)
4	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯคนที่2 (ทีมเลขฯ)		/		/			ผู้ประสานงานองค์กร พัฒนาเอกชน
5	นักจิตวิทยา อาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขล(เพิ่มตำแหน่ง บทบาท)	/			/			คณะกรรมการ
6	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
7	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ(คนที่3)		/				/	คณะกรรมการ
8	วายุ เอ็ม ซี เอ ลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
9	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
10	สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัด ลำพูน	/			/			คณะกรรมการ (บางครั้งสับเปลี่ยนผู้ เข้าร่วมประชุม)
11	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง ลำพูน	/			/			คณะกรรมการ (บางครั้งสับเปลี่ยนผู้ เข้าร่วมประชุม)
12	มูลนิธิรักษ์เด็ก		/		/			คณะกรรมการ
13	โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน	/			/			คณะกรรมการ
14	โรงเรียนร่วมน้ำใจ		/			/		คณะกรรมการ
15	สถาบันวิจัยทรัพยากรฯคนที่4 (อดีตประธาน สปพ.ส)		/				/	คณะกรรมการ
16	ค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูน		/			/		คณะกรรมการ
17	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่			/			/	
18	สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 5 จังหวัดลำปาง			/			/	

1.2.องค์กรสมาชิกเครือข่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมกับคณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็ก
จังหวัดลำพูน นอกจากภาคีองค์กรที่ร่วมเป็นกรรมการหรือแกนนำแล้ว ยังมีองค์กรที่เป็นภาคี
สนับสนุน ดังต่อไปนี้

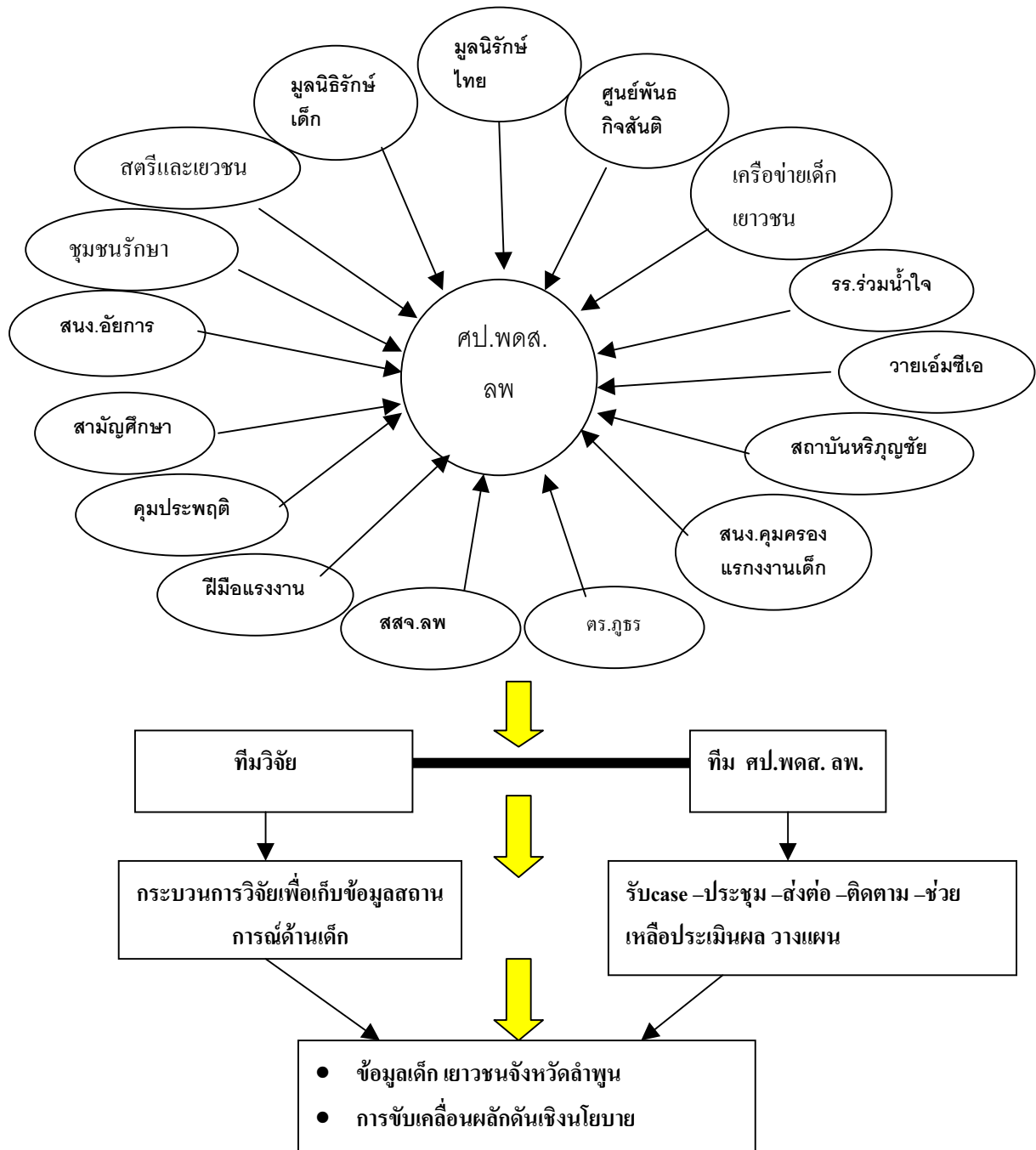
ตารางที่ 5.3 องค์กรเครือข่ายที่สนับสนุนกระบวนการวิจัย

ลำดับ	ชื่อองค์กร	ช่วงแรก			ช่วงหลัง			หมายเหตุ
		สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	สม่ำเสมอ	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	
1	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ลำพูน		/			/		
2	สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน		/			/		มีอัยการสอบพบเข้าร่วมที่ เป็นผู้เข้าร่วมคนเดียวกับ มูลนิธิริรักษ์และสถาบัน วิจัยหรือวิจัย
3	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด ลำพูน		/			/		
4	ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด			/			/	
5	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26			/		/		
6	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ลำพูน		/			/		
7	สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด ลำพูน		/			/		
9	ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เขาจังหวัดลำพูน			/		/		
10	เครือข่ายชุมชนรักษา	/			/			ทีมประสานส่วนกลาง
11	มูลนิธิริรักษ์ไทย			/			/	
12	ศูนย์พันธกิจสันติภาพ			/		/		
13	เครือข่ายองค์กรชุมชน จังหวัดลำพูนชายเด็กและเยาว ชนจังหวัดลำพูน		/			/		
14	ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชน ประจำจังหวัดลำพูน		/				/	
15	องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศ บาลตำบล/เทศบาลเมือง			/		/		
16	เครือข่ายผู้คิดเชื่อจังหวัดลำพูน			/		/		
17	องค์กรพระสงฆ์			/		/		

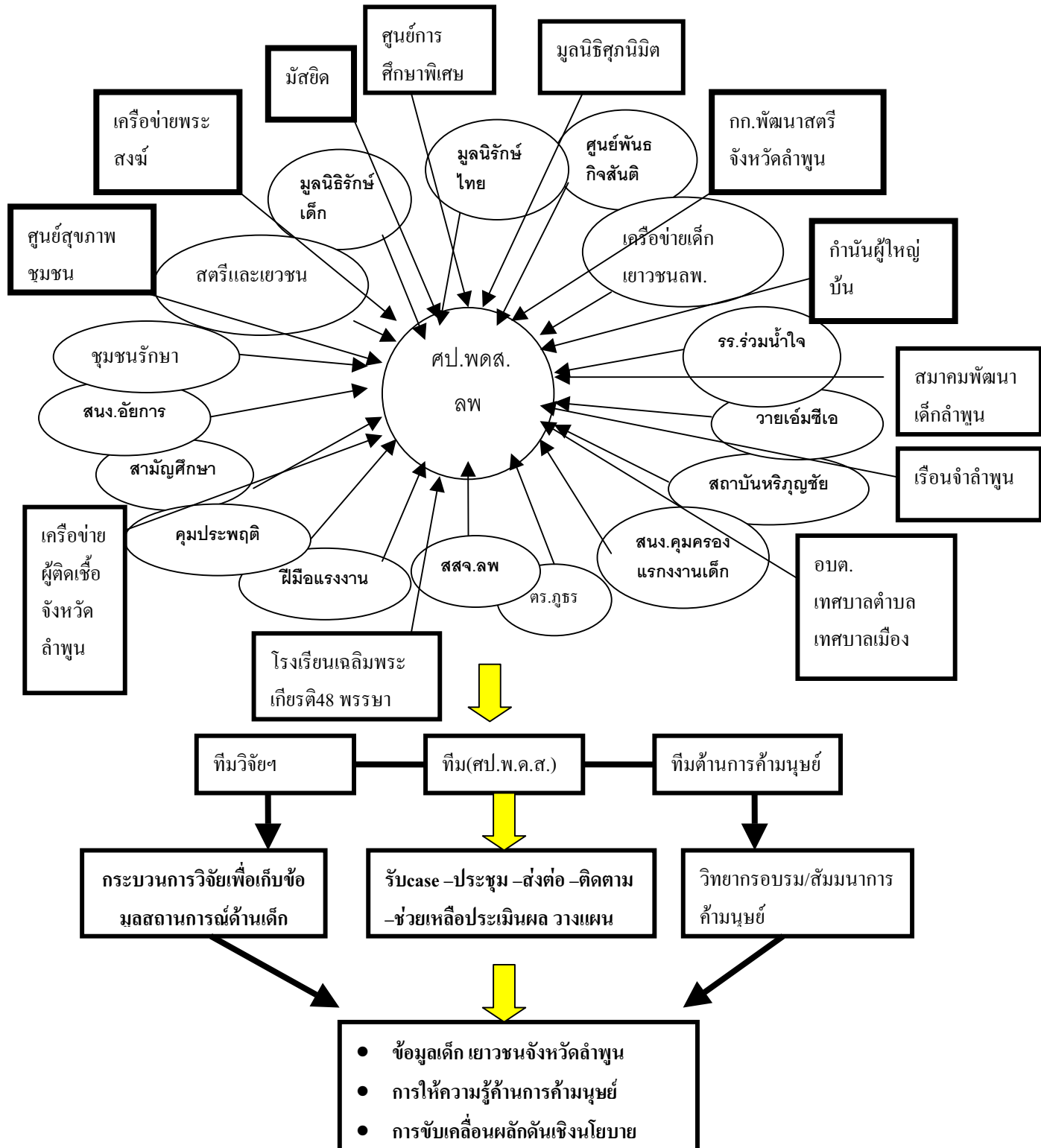
หมายเหตุ*** อาจมีหลายตัวแทนขององค์กรที่มีการเข้าร่วมเป็นบางครั้งซึ่ง ไม่มีการบันทึกไว้จาก
การสังเกตของผู้ประสานทีมกลาง

จากตารางการสังเกตเปรียบเทียบองค์กรที่ร่วมกิจกรรมของคณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนจะเห็นว่า มีการเคลื่อนไหวของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในการร่วมกิจกรรม แต่มีการปรับเปลี่ยนตัวแทนเข้าประชุมอยู่ตลอดรวมทั้ง คณะทำงานเองได้มีการเปลี่ยนผู้ทำหน้าที่ในการเป็นผู้ประสานงาน จำนวนองค์กรที่เข้าร่วมในช่วงที่2 เพิ่มขึ้นหลายองค์กรซึ่งนับว่า มีการขยายฐานความร่วมมือสู่องค์กรอื่นเพื่อสร้างกัลยาณมิตร แต่ถึงอย่างไรแล้วการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ยังมีไม่ความสม่ำเสมอและผลัดเปลี่ยนหน้าที่การเป็นตัวแทนองค์กรเข้าร่วม ความร่วมมือจึงเป็นไปตามสายงานและการได้รับมอบหมายจากองค์กรต้นสังกัด ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนด้านการสื่อสาร และเป็นสิ่งที่คณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูนได้ให้ความสำคัญและพยายามแก้ไขอุปสรรคเพื่อทำให้การขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูน ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

แผนภูมิที่ 5.1 โครงสร้างและกระบวนการทำงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัด
ลำพูนซึ่งมีภาพเชิงซ้อนของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (สป.พดส.ลพ) ในช่วงแรก

ภาพที่ 5.2 โครงสร้างและกระบวนการทำงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กลำพูนที่
 ซ้อนกันของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (ศป.พด.ลพ) และงานด้านต่อต้านการ
 ค้ามนุษย์ ในช่วงที่ 2

สรุปข้อมูลจากการดำเนินงานวิจัยเชิงพัฒนาการโครงการพัฒนาศักยภาพเด็กจังหวัดลำพูนในช่วงแรกและช่วงที่สองดังนี้

ตารางที่ 5.4 สรุปการดำเนินงานกิจกรรมวิจัยเพื่อพัฒนาการโครงการพัฒนาศักยภาพเด็ก จังหวัดลำพูน ในช่วงแรก (สิงหาคม2546-มกราคม2547)

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
ก่อนการดำเนิน โครงการวิจัยเพื่อ พัฒนาประชา คมฯ.	คณะกรรมการ สป.พดส. จากหลายฝ่าย	เนื้อหาสาระและขับเคลื่อนในช่วงก่อนงานวิจัยพัฒนาการ โครงการพัฒนาศักยภาพเด็ก ในช่วงนี้ขับเคลื่อน โดยกลไกของ สป.พดส.ที่ถูกระงับ โดยโครงการประเมินผลสถานการณ์และกระบวนการแก้ ไขปัญหาและเยาวชนของภาคเหนือตอนบนจาก สกว เกิดคณะกรรมการและจัดโครงการสร้างของ สป.พดส. มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ โดย แผ่นพับ การรับแจ้ง เหตุ การประชุมพิจารณาช่วยเหลือ Case การพัฒนา โครง การวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมฯ.	ในช่วงนี้มีองค์กรรัฐและเอกชนร่วมใน เฉพาะส่วนของคณะกรรมการ สป.พดส. โดยมีสำนักงานอัยการจังหวัดเป็นแกนนำ คือเป็นประธานคณะกรรมการ ร่วมกับ สถาบันหรือวิชาชีพฯ สำนักงานแรงงานฯ จังหวัด สำนักงานคุมประพฤติ	ในช่วงนี้เป็นช่วงที่ขับเคลื่อนกลไกการรัฐที่มี อำนาจในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น สูง และสนับสนุน โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบความสัมพันธ์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ และการสนับสนุนข้อมูลจากองค์กรเอกชน
20 ส.ค. 46	คณะกรรมการ สป.พดส.และ ทีมวิจัยจังหวัด 13 คน ผู้เข้าร่วมประชุมมาจากหน่วย งาน โรงเรียน 2 คน ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 17 คน	การประชุมคณะกรรมการ สป.พดส.และทีมวิจัยเรื่อง 1.การพิจารณา Case ของ สป.พดส. 2.เตรียมการรองรับการบันทึกข้อตกลงต่อต้านการค้าเด็ก และสตรี 3.แจ้งการอนุมัติโครงการพัฒนาประชาคมด้าน เด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน 4.การเปลี่ยนหัวหน้าโครงการวิจัยจากคุณจุฑา คำปันนา เป็นแพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์ โรงพยาบาล จังหวัดลำพูน	1.การนำเสนอ case จากหลายองค์กรทำ ให้เกิดสนใจในการจัดการกับปัญหาอย่าง กระตือรือร้นจากผู้เข้าร่วมประชุม 2.เจ้าหน้าที่สำนักงานแรงงานจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการแลกเปลี่ยนอภิปรายโดย การนำประสบการณ์จากการทำงานด้าน เด็กที่เชียงใหม่มาแลกเปลี่ยน	ในการประชุมมุ่งเน้นในการนำเสนอปัญหา ของ case ที่ประสบอยู่เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ส่วนเนื้อหาและกระบวนการในการจัดการ กับงานวิจัยนั้นอยู่ในระหว่างการทำความเข้าใจ ร่วมกัน
4 กันยายน 46	คณะกรรมการ	การประชุมคณะกรรมการ สป.พดส.และทีมวิจัยเรื่อง	1.ผู้มีบทบาทในการนำก็คือแพทย์จาก	พยายามใช้โครงสร้างของ สป.พดส.เป็นหลัก

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
	ศป.พดส.และทีมวิจัยจังหวัด 13 คน ทีมวิจัยกลาง 1 คน รวม 14 คน	1. โครงสร้างของ ศป.พดส. ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการลงนามการ คำมณูญ์ของจังหวัด 2. งานวิจัย ในการเลือกทีมวิชาการเพื่อส่วนรวมของสนง. คุมประพฤติ 3. การเก็บข้อมูล โดยการออกแบบสำรวจ 4. การจัดตารางงาน การเงิน ทีมเลขา	โรงพยาบาลลำพูนในการนำเอกริบาย และทีมเลขาในการบันทึกคือสถาบัน หรือศูนย์ แต่การเสนอข้อมูลคือ สำนักงานแรงงานจังหวัด	และในการที่วิจัย เริ่มจากการเก็บข้อมูลได้ ใช้ระบบการติดตามต่อเชื่อมประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ
24 กันยายน 46	คณะกรรมการ ศป.พดส.และ ทีมวิจัยจังหวัด 10 คน ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 12 คน	การประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส.และทีมวิจัยเรื่อง 1. การติดตาม Case ของงาน ศป.พดส. 2. การนำเสนอปัญหาเด็ก และโครงสร้างของ ศป.พดส. และการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น 3. การเชื่อมงาน ศป.พดส.กับงานวิจัยประชาคมด้านเด็ก	1. การนำเสนอรายปัญหาอย่างกว้างขวาง โดย องค์กรเอกชนที่อยู่กับปัญหาในวาระ ของงาน ศป.พดส. 2. ในส่วนงานวิจัยที่ประชุมเสนอเป็นเรื่อง แจ้งให้ทราบ	การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมประจำเดือน ที่เน้นงานของ ศป.พดส. และได้เริ่มต้น งานของการวิจัยตามที่ได้อบรมหมาย
22 ตุลาคม 46	คณะกรรมการ ศป.พดส. 12 คน มีผู้เข้าร่วมใหม่เข้ามา 2 องค์กรคือ รทศ.และโรงเรียน ห้วยทราย ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 16 คน	การประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส.และทีมวิจัยเรื่อง 1. การติดตามรายปัญหาของงาน ศป.พดส. 2. การเตรียมงานประชุมประชาคม ในวันที่ 28-29 ต.ค.46 มีการวางแผนงานผู้เข้าร่วม วิทยากรและผู้ ดำเนินรายการ วารการประชุม	1. ผู้มีบทบาทในการนำในเวทีคือ สนง. แรงงานจังหวัด 2. ที่ประชุมมีการตอบสนอง โดยการนำ เสนอรูปแบบของการประชุมแต่ยังไม่ชัดเจน	สนง.แรงงานเป็นผู้นำในเวที แต่บทบาท สำคัญอยู่ที่ส่วนของโรงพยาบาลและสำนัก งานพัฒนาสังคมและมนุษย์ส่วนเอกชน ไม่ ค่อยแสดงความคิดเห็นมากนัก
28-29 ตุลาคม 46	จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมส่วน มากมาจากส่วนของการศึกษา โรงเรียน ต่าง ๆ มากกว่า หน่วยงานอื่นๆ	เวทีประชาคมระดับจังหวัดครั้งที่ 1 1. 28 พ.ย. 46 การนำเสนอข้อมูลปัญหาเด็ก และกรอบ งานวิจัย โครงการวิจัย ผลทำให้เกิดความสนใจขององค กรที่เข้าร่วมในเรื่องของฐานข้อมูลซึ่งยังไม่การรวบรวม ไว้ในระดับจังหวัดอย่างจริงจัง 2. 29 พ.ย. 46งานของ ศป.พดส. ความเป็นมา วัตถุประสงค์	1. ผู้ที่มีบทบาทในเวที จาก สนง.แรงงาน จังหวัดแต่ฝ่ายของโรงพยาบาล เป็นผู้จัด สินใจหลักในการปรับเปลี่ยนวาระการ ประชุม ให้เหมาะสมขึ้น 2. การตอบสนองจากผู้เข้าร่วมประชุม ทางส่วนของ โรงเรียนจะมีข้อมูลและการ	1. ทีมวิจัยจังหวัด ดังเรื่องการนำเสนอของนัก วิชาการที่กลางที่ใช้เวลานานเกินไป 3. ความไม่ชัดเจนของแบบฟอร์มการเก็บข้อ มูลทำให้กลุ่มย่อยในการอภิปรายไม่ชัดเจน 4. การเปิดตัวของ ศป.พดส. เป็นที่สนใจของผู้ เข้าร่วมประชุมในส่วนของโรงแรมโรงเรียนแต่ยังไม่

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
		ประสงค์ ทิศทาง แนวทางการทำงาน การประสานความร่วมมือ ผลเกิดองค์เครือข่ายที่ได้รับทราบการดำเนินงานของ ศป.พดส.และสนใจในกิจกรรมโดยเฉพาะองค์กรที่มาจากการศึกษา เช่น โรงเรียน	ตอบสนองมากและมีการพิจารณาเรื่องแบบฟอร์มในการเก็บข้อมูลซึ่งต้องการให้รายละเอียดมากขึ้น	ชัดเจน 5. ในวันที่ 29 ตุลาคม 2546 มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยลงและเปลี่ยนผู้แทนเข้ามาประชุม 6. องค์กรที่เข้าร่วมส่วนมากมาจากองค์กรในสายของโรงเรียนมากกว่าเอกชนอาจเนื่องจากจัดการและความสัมพันธ์โดยตรงองค์กรต่อองค์กรรัฐ
25 พ.ย. 46	คณะกรรมการ ศป.พดส. 10 คน มีผู้เข้าร่วมประชุมใหม่ เป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ 2 คน ทีมสถาบันทริภุญชัย 2 คน ทีมวิจัยกลาง 2 คน รวม 14 คน	การประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส. และทีมวิจัยเรื่อง 1. ความเคลื่อนไหวของ ศป.พดส. การแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ใหม่ โดยทางโรงพยาบาลเป็นประธานคณะกรรมการและแนวทางในการดำเนินงานที่เน้นการประสานให้มากขึ้น 2. ความเคลื่อนไหวงานวิจัย มีการเปลี่ยนผู้ประสานงาน จัดเก็บข้อมูลภาคสนามภาคเอกชนจากคุณสมคิดเป็นคุณสุจิตรา 3. การรวบรวมข้อมูลเมื่อส่งจากเอกสารแบบฟอร์มยังไม่พอเพียงที่ประชุมจะมีการเก็บเพิ่ม โดย สองแนวทาง คือ 1. ใช้อาสาสมัครเก็บเพิ่มจากองค์กรจากแบบฟอร์ม และ 2. เชิญทีมกลางร่วมประชุมและจัดเวทีในการรวบรวมอีกครั้งหนึ่ง	1. บทบาทในการแสดงความคิดเห็นยังเป็นจากส่วนของสนง.แรงงานและมีส่วนของคุณสุจิตรา อาจารย์พิเศษมจร.สงฆ์ ลำพูน ซึ่งเข้ามาเป็นนักวิจัยสนามคนใหม่ 2. จากการรวบรวมข้อมูลเมื่อส่งทำให้ทีมวิจัยได้สรุปร่วมกับทีมกลางซึ่งต้องการเก็บข้อมูลอีก โดยการประสานขอข้อมูลจากองค์กร โดยการอาศัยความสัมพันธ์ของประธาน โครงการวิจัย	1. การแสดงความคิดเห็นในเวทีส่วนมากมาจากสนง.แรงงานจังหวัดและการตอบสนองของที่ประชุมยังไม่ลงในรายละเอียดมากนักและอำนาจในการตัดสินใจหรือการประสานอยู่ที่ทางโรงพยาบาลแต่ข้อมูลส่วนมากอยู่ที่สถาบันทริภุญชัย สำหรับองค์กรอื่นมีการตอบระดับหนึ่ง 2. ข้อมูลที่ได้จากการเก็บยังไม่สมบูรณ์เนื่องจากกรอปปยังไม่ชัดเจน จึงทำให้หน่วยงานที่เป็นแหล่งข้อมูลบางแห่งไม่สามารถกรอกแบบฟอร์มให้ได้ และการประสานไม่ชัดเจน จึงขาดข้อมูลที่ต้องการสำหรับการจัดระบบและวิเคราะห์
23 ธ.ค 46	คณะกรรมการ ศป.พดส.และทีมวิจัย โครงการฯ 8 คน ทีมวิจัยกลาง	การรวบรวมตรวจสอบข้อมูลร่วมกับทีมกลาง 1. ข้อมูลยังไม่พอเพียงจึงมีการเก็บเพิ่มอีก โดยการลงตามเก็บจากแบบฟอร์มจากองค์กรต่างๆ ที่ยังไม่ส่งมา	1. การแสดงความคิดเห็นในเวทีประชุมมีมากขึ้นจากคุณสุจิตราและมีความชัดเจนมากขึ้น	1. มีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยลง ในงานของวิจัยช่วงเช้า 2. ในช่วงบ่ายมีผู้เข้าร่วมประชุมมากขึ้นใน

จำนวนครั้ง/วัน เวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาทและตอบสนอง ขององค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
	5 คน รวม 13 คน	และการจัดเวทีเพื่อรวบรวมเพิ่มเติม 2. ทีมกลางได้ทำให้ทีมจังหวัดได้เห็นกองของข้อมูลที่ต้องมีการจัดเก็บเพิ่มอีกครึ่งหนึ่ง	งานของ ศป.พตส.	
9 มกราคม 46	ผู้เข้าร่วมประชุม 5 คน ทีมเลขาและทีมวิชาการ	- ทีมวิชาการเสนอแนะให้มีการวางแผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและจัดระบบข้อมูล เตรียมการจัดเวทีเพื่อนำเสนอผลการจัดเก็บข้อมูล ในวันที่ 22 มกราคม 2547 มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ เป้าหมาย เนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย	จนท.จากสนง.แรงงานจังหวัดได้แสดงความคิดเห็นและนำกระบวนการประชุมสรุปขั้นตอนวาระเตรียมงานเวทีนำเสนอข้อมูล	ความชัดเจนของการวางแผนการดำเนินงานมากขึ้น แต่การจัดคนและการแบ่งบทบาทยังคงคลุมเครือ ดังนั้นจึงมีการมอบหมายในการประสานต่อไปโดยทีมเลขา
22 มกราคม 2547	เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดมข้อมูล มีผู้เข้าร่วม ประชุม 32 คน	เนื้อหาการประชุม นำเสนอข้อมูลจากการเก็บจากการส่งแบบฟอร์ม สอบถาม และเปิดอภิปรายจัดกลุ่มเด็กและแยกแยะเพิ่มเติม ได้แก่การจัดประเภทเด็กเป็น 15 กลุ่ม และมีการเพิ่มเติมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ	การนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูลเปลี่ยนเป็นเจ้าหน้าที่สนง.แรงงานจังหวัดการจัดควบคุมเวลาโดย জনท. วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	1. ที่ประชุมเสนอให้อภิปรายต่อ เนื่องจากยังขาดข้อมูลและกระบวนการไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรตามวาระ 2. ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นและสนใจประเด็นปัญหา โดยเฉพาะผู้เข้าร่วมประชุมจากสายการศึกษา
29 มกราคม 2547	ผู้เข้าร่วมประชุม 12 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและทีม ศป.พตส.	สรุปผลการจัดเวทีวันที่ 22 มกราคม 2547 มีการจัดการวางแผนจัดเก็บข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์เพิ่มเติมและจัดเตรียมการจัดทำรายงานก้าวหน้าของโครงการวิจัย	บทบาทในการนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังผู้ที่เข้ามาจับบทบาทและนำเสนอความคิดเห็น เจ้าหน้าที่ประสานงานฝ่ายรัฐมากขึ้น ส่วนที่ประชุมได้มีการตอบสนองเป็นระยะ	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการฝ่ายรัฐที่เข้ามาแทนคนก่อนได้มีการแสดงบทบาทและมีความเข้าใจในกระบวนการมากขึ้นและสามารถนำกระบวนการได้ระดับหนึ่ง

ตารางที่ 5.5 สรุปการดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดลำพูน ในช่วงที่สอน (กุมภาพันธ์ 2547-กรกฎาคม 2547)

จำนวนครั้ง/ วันเวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงผลงาน/ตอบสนของ องค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
26 ก.พ. 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุม 18 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและ ทีม ศป.พดส 16คน ทีมประสานกลาง 4 คน	เนื้อหาการประชุม เน้นการนำเสนอข้อมูล พรบ. สิทธิ เด็กฯ เรื่องการติดตามเด็ก และการกักกันผู้ ทบพวนและรายงาน ความก้าวหน้างานวิจัยระยะแรก ในประเด็นปัญหาเด็กจาก 5 ประเด็น และมีมติให้เจาะพิเศษใน 6 ประเด็น	1.การนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อ มูลเปลี่ยนในที่ประชุม	1. ข้อมูลและกระบวนการวิจัยเป็น ประโยชน์ในงานของศปพดส. 2.ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นและ สนใจประเด็นปัญหา
30 มีนาคม 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุม 18 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและ ทีม ศป.พดส 10คน ทีมกลาง 1 คนผู้เข้าร่วม 2 คน	สรุปทบทวนการประชุมเป็นผลงานวิจัยในระยะแรกและวาง แผนการดำเนินงานในช่วงที่สอง เรื่องการกักกันผู้ การติดตาม ตาม Case	การนำกระบวนการ โดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูล เปลี่ยนในที่ประชุม มีการอภิปรายอย่าง กว้างขวาง	1.เกิดการอภิปรายและมีการเสนอ แนวคิดอย่างทั่วถึง 2.มีผู้เข้าร่วมประชุมใหม่ 2 คนจาก โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา
25 พ.ค. 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ทีมวิจัยและทีม ศป. พดส 9 คน	ประสานความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน สรุปการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ"การเก็บข้อมูลเชิงประเด็น" ความคืบ หน้าโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ติด ตาม Case	การนำกระบวนการ โดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนในที่ประชุม	ประเด็นที่ต้องมีการพูดคุยคือการ ติดตาม Case
7 มิถุนายน 47	เวทีประชุมเชิงปฏิบัติ การ"เรื่องสถานการณ์ ปัญหาเด็กกระแทกเบาะ จังหวัดลำพูน" ผู้เข้าร่วม อบต. 14คน เทศบาล	ระดมความคิดเห็นสถานการณ์ปัญหาเด็กกระแทกเบาะ และการ ทำงานขององค์ที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการช่วยเหลือ ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข สรุปและเสนอแนะ โดยวิทยากรภายนอก	การนำกระบวนการ โดยหัวหน้าโครงการ และสรุปโดยวิทยากร	เกิดการอภิปรายและมีการเสนอ แนวคิดอย่างทั่วถึงและพยายามจะ กำหนดทิศทางแก้ไขปัญหาย่าง เป็นรูปธรรมแต่ไม่มีเวลาพอ

จำนวนครั้ง/ วันเวลา	ผู้เข้าร่วมประชุม	เนื้อหาสาระและผลสรุปจากการดำเนินการ	การแสดงบทบาท/ตอบสนองของ องค์กรผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ข้อสังเกต
	ตำบล /เมือง 45 คน ผู้ติดเชื้อ 2 คน โรงพยาบาล 3 คน มูลนิธิรักษ์เด็ก 2 คน คณะทำงาน โครงการวิจัย 5 คน ทีมประสานกลาง 5 คน			
11 มิถุนายน 2547	เวทีประชุมระดับตำบล” ตำบลมะเขือแจ้ ผู้เข้าร่วมประชุม 32 คน	สถานการณ์ปัญหาเด็กกระทบยอดส์ และการช่วยเหลือโดย โรงเรียนในตำบล	-	-
13 ก.ค 2547	เวทีประชุมประจำเดือนผู้ เข้าร่วมประชุม 16 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยและ ทีม ศป.พตส	สรุปบทพบทวนการประเมินผลงานความคืบหน้างานวิจัยในเก็บ ข้อมูล , ความคืบหน้าการอบรมการคัดค้านผู้ขี้และ การติดตาม ตาม Case	การนำกระบวนการโดยหัวหน้าโครงการ ในช่วงแรกและช่วงหลังในการให้ข้อมูล เปลี่ยนในที่ประชุม มีการอภิปรายอย่าง กว้างขวาง	-

จากแผนภาพที่ 5.2 แสดงองค์กร กลไก คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ได้มีพัฒนาการสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. จากแผนภาพของการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือตัวแทนเพื่อการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ในช่วงหลังมีสมาชิกเครือข่ายหลายองค์กร (แสดงอยู่ในรูปสี่เหลี่ยม) เข้ามาร่วมมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงการเสริมฐานกลไกให้ขยายกว้างขึ้นและมีข้อมูลของประเด็นปัญหาและศักยภาพการจัดการปัญหาขององค์กรที่หลากหลาย แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังไม่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เนื่องจากเป็นไปตามบทบาทและหน้าที่หลักขององค์กร การสื่อสารและความเข้าใจในการนำแนวคิดการใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาประชาคมด้านเด็กขององค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมมีความคลาดเคลื่อน และเมื่อมีการกระตุ้นจากการทำงานของทีมงานวิทยากรรณรงค์ต่อการคำนึงถึงที่ลงไปสู่กลุ่ม องค์กร และเมื่อมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการให้ความสำคัญของข้อมูลระดับหน่วยงานภาครัฐของรัฐบาล ในยุคสมัยแห่งการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการทำงานมากขึ้นๆ จึงเป็นเหตุผลทำให้องค์กรต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กของจังหวัดลำพูนต้องทำงานโดยมีการประสานสร้างความเข้าใจ ในหลักการ และขั้นตอน และการใช้ข้อมูลและงานวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวคิด แนวทางปฏิบัติต่อการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนทางวิชาการของทีมประสานงานกลาง

2. คณะทำงานพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน มีการปรับเปลี่ยนหัวหน้าทีมในช่วงแรกของโครงการ ช่วงที่หนึ่ง และปรับเปลี่ยนทีมเลขา ในช่วงกลาง และการเข้าร่วมประชุมของคณะทำงานที่ไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จากสาเหตุที่มีการปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ของแต่ละองค์กรที่เข้าร่วมเป็นทีมคณะทำงาน ทำให้ต้องมีการส่งตัวแทนองค์กรเข้าร่วมเป็นบางครั้ง ประกอบกับการที่ทีมคณะทำงานต้องมีการะหน้าที่ในงานด้าน ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี และมีภาระงานด้านรณรงค์ต่อการคำนึงถึง ซึ่งเป็นงานที่กว้างขึ้นแต่ใช้กลุ่มคนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเดียวกัน ซึ่งด้านหนึ่งนับว่าเป็นการเพิ่มทักษะการทำงาน และก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญรอบด้านของทีมในการจัดการปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ สามารถตอบสนองต่อนโยบายและความรุนแรงของปัญหา แต่ขณะเดียวกันการเข้าไปคลุกคลีกับปัญหาจนไม่สามารถยับยั้งตัวออกมาอยู่ภายนอกเพื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหา ทำให้คณะทำงานต้องมีการกิจที่หนักเพิ่มขึ้นในการจัดการแก้ปัญหาให้กับ 1 กรณีปัญหา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคณะทำงานคงต้องมีการปรับกลไกภายในด้วยการกระจายงานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มารับหน้าที่ในเชิงปฏิบัติให้มากขึ้นตามบทบาทและหน้าที่ขององค์กร และคณะทำงานต้องขยับตัวเองให้เข้าสู่ความเป็นวิชาการ เพื่อเป็นแกนกลางในการหาแนวทางแก้ปัญหา และสื่อสารไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้รับช่วงต่อ จึงจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานที่ต้องใช้ข้อมูลในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาอย่างกว้างขวาง จากการวิเคราะห์กระบวนการเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.กระบวนการเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลช่วงที่2

ตารางที่ 5.6 สรุปวิเคราะห์กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์การข้อมูลและความสัมพันธ์ขององค์การการก่อเกิดประชาคมด้านเด็กในช่วงที่ 2

ผล/ปัญหาจากการเก็บข้อมูลเด็ก	ข้อเสนอ	ความสัมพันธ์ทฤษฎี/ประชากร	ข้อเสนอแนะ
1. ไม่ได้ข้อมูลครอบคลุมปัญหาเด็กทั้งหมดเพราะแบบฟอร์มที่ส่งไปขอข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ชัดเจน	1. จัดเวทีในการนำเสนอสรุปข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อการเติมข้อมูลจากเวที 2. ติดตามข้อมูลและปรับปรุงแบบฟอร์มให้เหมาะสม	1. ทีมเลขาฯและเจ้าหน้าที่ประสานงานมีประสบการณ์ในการวิจัยในระดับหนึ่ง ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ให้ความชัดเจน	จัดเวทีคุยในทีมให้บ่อยขึ้น โดยมีทีมกลางหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเข้าร่วมบ่อยขึ้น
2. ขาดหน่วยงานที่ช่วยเก็บข้อมูลอย่างจริงจังส่วนมากการเก็บข้อมูล การตามข้อมูล อยู่ที่ ทีมเลขาฯ คณะทำงานหน่วยงานอื่นมีส่วนร่วมน้อยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐ	1. แบ่งโซนพื้นที่ในการเก็บและติดตามข้อมูลให้แต่ละคณะทำงานทฤษฎี 2. สร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่นเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลและอสม. ในการเก็บข้อมูล	2. ความเข้าใจและการเห็นความสำคัญของงานวิจัยกับการเชื่อมกับงานของ ศป.พคส.อยู่ในระยะพัฒนาการรวมทั้งความ ความสัมพันธ์ของทฤษฎี ในการแลกเปลี่ยนกระบวนการวิจัยต่อทฤษฎีในทิศทางเดียวกัน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาที่จะพัฒนาต่อไป	สร้างความเข้าใจให้ชัดเจนด้วยเวทีประชุมประจำเดือนในการเชื่อมโยงงานวิจัยกับงาน ศป.พคส. ให้เกิดการสนับสนุนกันและกันอย่างต่อเนื่อง
ผู้ปฏิบัติหน้าที่ถูกบีบให้ปฏิบัติตามกรอบภาระงานที่ต้องมากกว่าเปิดโอกาสให้ปฏิบัติงานที่ยากทำ การะงานมีมากตามกรอบงาน ขาดงบประมาณสนับสนุน และไม่สามารถนำงานที่ยากทำไปเป็นผลงานได้ จึงเป็นปัญหาที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถร่วมทำงานที่ยากจะทำได้			
3. หน่วยงานที่ส่งแบบฟอร์มไปขอข้อมูลไม่ได้ส่งกลับมาอาจจะเป็นเพราะไม่มีข้อมูล หรือเกรงผลกระทบต่อหน่วยงานเช่น หน่วยงานรัฐพยายามรักษภาพพจน์ของแต่ละหน่วยงาน เวลาส่งแบบสำรวจไปสอบถามว่ามีข้อมูลปัญหาหรือไม่ ก็จะได้	จัดทีมติดตามข้อมูลและใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหน่วยงานหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ	3. กระบวนการพัฒนาสู่ประชาคมในระดับจังหวัด ยังขาดเครือข่ายองค์กรที่หลากหลาย การนำเสนองานวิจัยกับการเชื่อมงานของ ศป.พคส.สู่ประชาคมยังต้องอาศัยระยะเวลาอีกระยะหนึ่ง	สร้างความเข้าใจให้ชัดเจนด้วยเวทีประชาคมในการเชื่อมโยงงานวิจัยกับงาน ศป.พคส. ให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำเสนอผลของงานวิจัยและการขับเคลื่อนงานของ ศป.พคส.และการใช้ข้อมูล

ผล/ปัญหาจากการเก็บข้อมูลเด็ก	ข้อเสนอ	ความสัมพันธ์ทวิวิธี/วิจัย/ประชากร	ข้อเสนอแนะ
ข้อมูลที่มีลักษณะปกปิด เพราะข้อมูลมีผลต่อผู้บริหาร ข้อมูลในช่วงปี 45-46 จึงเป็นข้อมูลที่ไม่เห็นปัญหา ทั้งที่เมื่อเทียบกับข้อมูลเมื่อปี 43-44 จะพบกรณีปัญหาด้านเด็กมากมาย			จากงานวิจัยขับเคลื่อนกลไกประชากรในการแก้ไขปัญหาลูก
4. ข้อมูลที่ได้มาไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถจำแนกได้ อาจเป็นเพราะ แบบฟอร์มไม่ชัดเจน ความเข้าใจในการกรอกของเจ้าหน้าที่หน่วยงานไม่ชัดเจน จึงหวั่นกลัวพจนานุกรมว่าไม่ยอมมีปัญหา แต่จากการสุเคราะห์การกระทำผิด ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากแอดส์ เด็กถูกข่มขืนอนาจาร พบว่าตัวเลขปัญหาต่างๆ ไม่ได้ลดลง จึงน่าสนใจในรายละเอียดว่าสาเหตุที่ปัญหาไม่ลดลงเพราะเหตุใด	ปรับแบบฟอร์มและจัดเจ้าหน้าที่ลงสัมภาษณ์ขอข้อมูลจากแหล่งข้อมูล		
5. บางหน่วยงานให้ข้อมูลตามแบบฟอร์มของหน่วยงานนั้นๆ จึงเนื้อหาบางประเด็นที่ต้องกรอก เช่น สภาพปัญหาที่เด็กประสบอยู่	จัดข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่และติดตามข้อมูลที่ขาด โดยการจัดเวทีเพื่อเพิ่มเติมข้อมูล		
6. การนำเสนอข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนกลไกยังทำได้น้อย เพราะข้อมูลยังไม่ชัดเจน ข้อมูลยังไม่สะท้อนปัญหา	1. ติดตามเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและจัดเป็นลำดับความรุนแรงของข้อมูลปัญหา 2. จัดเวทีนำเสนอข้อมูลที่มีความรุนแรงสูง เป็นประเด็นร้อนเพื่อกระตุ้นการขับเคลื่อน		

2.2 ประเด็นปัญหาเด็กและองค์กรที่เกี่ยวข้องจากการเก็บข้อมูลในช่วงแรก

จากการเก็บข้อมูลพหุวิธีได้ประเด็นปัญหาและข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในช่วงแรก 15 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็น	แหล่งข้อมูล
1. เด็กในครอบครัววิกฤต	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
2. เด็กถูกระทำ	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. โรงเรียน 4. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
3. เด็กเป็นผู้กระทำ	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน 3. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน
4. เด็กในธุรกิจทางเพศ	1. โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน
5. แรงงานเด็ก	1. สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานฯ
6. เด็กกับโรคเอดส์	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. สาธารณสุขจังหวัด 5. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพฯ
7. เด็กพิการ	1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ
8. เด็กกับยาเสพติด	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 4. คู่มือประพฤติกจังหวัด 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ 6. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน

ประเด็น	แหล่งข้อมูล
9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. โรงเรียน 4. คุมประพฤติกจังหวัด 5. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 6. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน
10. เด็กด้อยโอกาส	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาฯ
11. เด็กไร้สัญชาติ	1. โรงเรียน 2. ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาฯ
12. เด็กเร่ร่อน	1. พัฒนาชุมชนจังหวัด 2. โรงเรียน
13. เด็กชนกลุ่มน้อย	1. โรงเรียน
14. เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง	1. โรงเรียน
15. เด็กในชุมชนแออัด	1. โรงเรียน

ภาพรวมในการเก็บข้อมูลช่วงแรก

ช่วงแรกใช้เวลากับการสร้างกลไกคณะทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากส่วนราชการ มีองค์กรพัฒนาเอกชนน้อย และมีกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการแก้ไขปัญหา คือมีการตั้งศูนย์ ศป.พดส. ขึ้น ในการเก็บข้อมูล ช่วงแรกใช้จดหมายส่งไปยังหน่วยงานเพื่อขอข้อมูล ซึ่งหน่วยงาน/องค์กรก็ไม่มี ความเข้าใจและความชัดเจนในข้อมูลที่คณะทำงานต้องการเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งได้ส่งข้อมูลกลับมา ต่อมาได้ทำแบบสอบถามไปยังหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนกรมสามัญ โรงเรียนปรีชิต และสุดท้ายมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับแบบสำรวจใหม่ กระจายแบบสำรวจไปทุกโรงเรียน ข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงาน ซึ่งมาจากหลายหน่วยงาน เช่น ตำรวจ พัฒนา สังคม โรงพยาบาล สาธารณสุข สถานพินิจ คุมประพฤติก และจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วน เครือข่ายผู้คิดเชื่อกำลังรวบรวมข้อมูล ข้อมูลทั้งหมดสามารถแยกเป็นรายอำเภอได้

ภาพรวมข้อมูล พบปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วน คือ ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ครอบครัวยากจน เด็กถูกละเมิด เด็กได้รับผลกระทบจากเอดส์ รวมทั้งแรงงานเด็กในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน ข้อเสนอ แนวทางการเก็บข้อมูลช่วงที่สองคือ

- 4.1 กลไกในการเก็บข้อมูล เนื่องจากลำพูนมีองค์กรพัฒนาเอกชนน้อย กลไกการเก็บข้อมูลที่จะเห็นเป็นรูปธรรมได้ หากจะมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ต่อไปก็คือ เครือข่ายเยาวชน 4 อำเภอ จาก 8 อำเภอ และอีกกลไกหนึ่งก็คืออาสาสมัครคุมประพฤติ
- 4.2 ในระยะยาวต่อไปอาจเชิญผู้แทน อบต. เข้าร่วม เพราะเป็นผู้ใช้ข้อมูลโดยตรง

2.2 กระบวนการเก็บ วิเคราะห์ข้อมูลช่วงที่2

2.2.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ

ในช่วงที่สองนี้คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กได้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มและประสานกับ ทีมกลางและหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ โดยวิธีการดังนี้

- ข้อมูลเด็กและเยาวชน อายุ 0-15 ปีที่ตกเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน ปี 2546
- ข้อมูลคดีที่เกี่ยวกับเด็กที่ถูกละเมิดและความผิดอื่นๆ จากตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน ปี 2546
- ปรับเปลี่ยนแบบสำรวจข้อมูลฯ ตามที่ทีมประสานงานกลางแนะนำ ส่งให้โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา/วิทยาลัย โรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 56 หน่วยงาน ได้รับการตอบกลับ 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34 ซึ่งข้อมูลยังไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุม จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน วันที่ 28-29 ตุลาคม 2547 ณ อาคารสุกมิตร์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยมี กลุ่มพระสงฆ์และตัวแทนจากโรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา มีการสร้างเครือข่ายเน้นด้านการศึกษา โดยมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกอำเภอ. กลุ่มผู้แทนจากสถาบันการศึกษา และกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมจึงทำให้เห็นประเด็นปัญหาชัดเจนขึ้น

การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน จากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ สรุปปัญหาเป็น 15 ประเด็น ได้แก่ 1.เด็กในครอบครัววิกฤติ 2.เด็กถูกละเมิดทางเพศและถูกทารุณกรรม 3.เด็กทำผิดกฎหมาย 4.เด็กในธุรกิจทางเพศ 5.แรงงานเด็ก 6.เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7.เด็กพิการ 8.เด็กกับยาเสพติด 9.เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 10.เด็กด้อยโอกาส 11.เด็กย้ายถิ่น/ไร้สัญชาติ 12.เด็กเร่ร่อน 13. เด็กชนกลุ่มน้อย 14.เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้างและ15. เด็กในชุมชนแออัด (แต่มีบางประเด็นปัญหาไม่มีการบันทึก และรายงาน ทั้งที่ในสถาน

การณ์จริงนั้นมีปรากฏอยู่) จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน วันที่ 22 มกราคม 2548 ณ อาคารสุกิมิตร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วม 32 คน ประกอบด้วยผู้แทนจาก โรงพยาบาลลำพูน โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษ ดำรงภูธรจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน และเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ดังรายละเอียดดังนี้

1. เด็กในครอบครัววิกฤติ มีการเสนอให้ขอความร่วมมือกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูล และประสานงานกับงานขึ้นทะเบียนคนจนของกระทรวงมหาดไทย และนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบกับสำนักทะเบียนราษฎร์เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน เมื่อได้ชื่อที่อยู่เด็กก็สามารถประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตามช่วยเหลือ
2. เด็กถูกละเมิดทางเพศ ข้อมูลที่ได้ซ้ำซ้อนกัน เพราะตัวเลขจากตำรวจที่มีการดำเนินคดีจะต้องส่งตัวผู้เสียหายไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลและอาจซ้ำซ้อนกับทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ด้วย ข้อมูลส่วนที่ยังไม่ได้รวบรวมคือ ข้อมูลจากชุมชน
3. เด็กเป็นผู้กระทำ ยังขาดข้อมูลจากชุมชน
4. เด็กในธุรกิจทางเพศ ไม่มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุม
5. แรงงานเด็ก ไม่มีตัวเลขแรงงานนอกระบบ เช่น เด็กที่ทำงานในร้านอาหาร ร้านเสริมสวย หรือเด็กที่รับงานไปทำที่บ้าน (ทอผ้า) จะค้นหาเด็กกลุ่มนี้ได้อย่างไร เพราะว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพอนามัยและด้านอื่นๆ
6. เด็กกับโรคเอดส์ (เด็กติดเชื้อ/ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์อาจจะติดเชื้อหรือไม่ก็ได้ บางคนไม่ได้ตรวจเพราะไม่ต้องการทราบผล ซึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล ข้อมูลจากโรงพยาบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นข้อมูลชุดเดียวกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
7. เด็กพิการ ส่วนหนึ่งมีชื่ออยู่ที่โรงเรียนแต่ตัวเด็กจะอยู่ที่บ้าน เช่น เด็กที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ หรือปัญญาอ่อนมาก
8. เด็กกับยาเสพติด ควรประสานข้อมูลจากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดลำพูน (ศตสจ.) ข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการวิวัฒน์พลเมือง มีผู้เลิกได้ และผู้เลิกแล้วกลับไปเสพซึ่งจะทำให้เห็นการเคลื่อนไหวของปัญหา
9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ข้อมูลที่ได้ต่ำกว่าความเป็นจริง แสดงให้เห็นว่ายังมีปัญหาซ่อนอยู่มีวิธีอื่นหรือไม่ที่จะนำข้อมูลออกมา สำนักงานเขตการศึกษาน่าจะมีข้อมูลด้านนี้ (เพิ่มการติดตามของครูฝ่ายปกครอง)

10. เด็กค้อยโอกาส ไม่มีข้อเสนอแนะแต่อาจจะมีการส่งข้อมูลเพิ่มเติม

11. เด็กไร้สัญชาติ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูนดูแลพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอลี้ ห้วยช้าง แม่ทา และบ้านโฮ้ง ส่วนข้อมูลที่ปรากฏในอำเภออื่นนั้นอาจเป็นชาวเขาที่มาจากที่อื่น

12. เด็กเร่ร่อน อาจอยู่ในลักษณะที่มาอยู่กับผู้ปกครองไม่มีทะเบียนบ้านเป็นหลักแหล่ง หรือไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านมา บางโรงเรียนมีทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้แต่ได้ไม่มาก และสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ไม่สามารถให้ทุนการศึกษาได้เพราะมีเงื่อนไขว่าเด็กต้องมีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านในจังหวัดลำพูนเท่านั้น

13. เด็กชนกลุ่มน้อย ตัวเลขน่าจะมากกว่ารายงาน โดยเฉพาะอำเภอลี้ และห้วยช้าง ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากโรงเรียนไม่เข้าใจคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” จึงไม่มีการรายงานข้อมูลในส่วนนี้

14. เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง ไม่มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

15. เด็กในชุมชนแออัด อาจจะมีการศึกษาว่าชุมชนแออัดอยู่ที่ไหนในอำเภอเมืองลำพูน
ข้อเสนอแนะอื่น

- ควรจะมีการตรวจสอบข้อมูลจากทะเบียนราษฎรว่า จังหวัดมีจำนวนเด็กอายุ 0-18 ปีเท่าไร

- การขออนุญาตให้ข้อมูลควรมีการชี้แจงให้ชัดเจนว่า จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อะไร
หน่วยงานที่ให้ข้อมูลจะได้ประโยชน์อย่างไร และจังหวัดจะได้ประโยชน์อย่างไร

- การเก็บข้อมูลย้อนหลังอาจจะไม่ได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ แต่อนาคตเมื่อมีความเข้าใจตรงกันแล้วสามารถประสานเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลร่วมกันได้

- สาเหตุของปัญหาเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ 1) ประเพณีวัฒนธรรมปัจจุบันที่มีการจัดงานเทศกาลต่างๆ เช่น การแสดงคอนเสิร์ตที่ผู้เข้าชมไม่ต้องใช้บัตรผ่านประตูเพียงแค่อัฒตูป้องเบียร์ก็สามารถเข้าชมได้แล้ว 2) ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่น 3) ค่านิยมวัตถุ/ฟุ่มเฟือยของเด็ก

- การแก้ปัญหาเด็ก/เยาวชนควรดูว่าแต่ละหน่วยงาน/องค์กรมีศักยภาพเท่าใด มีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพราะเด็กคนหนึ่งอาจมีหลายปัญหา ฉะนั้นการแก้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน

2.2.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ

ในส่วนของการเก็บข้อมูลปฐมภูมินั้นทางคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กได้ใช้เครื่องมือ แบบฟอร์มและประสานองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดเก็บดังนี้

ประสานงานศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ขออนุญาตให้ข้อมูลเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ช่วงอายุ 0-16 ปี เพื่อนำมาจัดทำแบบสำรวจข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนรายบุคคล โดยการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และได้รับความร่วมมือจากศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ในการอนุญาตให้ข้อมูลจำนวนเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ช่วงอายุ 0-

16 ปี ที่สามารถแยกข้อมูลระดับหมู่บ้าน บ้านเลขที่ ชื่อ-สกุล อายุ และเลขประจำตัว 13 หลัก แต่ข้อมูลที่ได้เป็นจำนวนเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน อายุ 0-16 ปี จึงใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นฐานในการเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ข้อมูล แต่ไม่สามารถนำมาจัดทำแบบสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูนรายบุคคลได้ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงในการทำความเข้าใจกับชุมชน และการจัดอบรมผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้ต้องใช้ระยะเวลานานถ้าจะให้ครอบคลุมเด็กทุกคนตามรายชื่อ

สำนักงานคุ้มครองประพฤตินจังหวัดลำพูนเสนอให้ใช้อาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินจังหวัดลำพูนเก็บข้อมูล แต่ทำไม่ได้เนื่องจากอาสาสมัครคุ้มครองประพฤตินยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในปัญหาเด็กและเยาวชน สำนักงานคุ้มครองประพฤตินจังหวัดเพ็ญจัดการอบรมเรื่องสิทธิเด็ก ความสำคัญการเฝ้าระวังป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชน เดือนกรกฎาคม 2547

ประธานงานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดลำพูน (กพสจ.) เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยร่วมประชุมเพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัยฯ การเก็บข้อมูลปัญหาเด็ก/เยาวชนจังหวัดลำพูน และแบบสำรวจข้อมูล วันที่ 29 เมษายน 2547 ซึ่งมีตัวแทนคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอต่างๆ เข้าร่วมประชุมจำนวน 30 คน ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน แต่เนื่องจากภารกิจของคณะกรรมการพัฒนาสตรีแต่ละท่าน ทำให้ไม่สามารถที่จะเป็นผู้เก็บข้อมูลให้ได้ทั้งยังเสนอให้ขอความร่วมมือจากสถานีอนามัย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งอยู่ใกล้ชิดข้อมูลมากกว่า หรือประสานงานผ่านกำนัน/ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่

ประธานงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เพื่อขอความร่วมมือจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูล โดยนำเป็นวาระการประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของแต่ละอำเภอ โดยปลัดจังหวัดแจ้งว่า การประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอลี้ และอำเภอ แม่ทาจะจัดประชุมวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ส่วนอำเภอเมืองลำพูน บ้านธิ ป่าซาง บ้านโฮ้ง ท่งหัวช้าง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จะจัดประชุมวันที่ 4 พฤษภาคม 2547 ซึ่งคณะทำงานโครงการวิจัยฯ ที่สามารถลงพื้นที่ในวันที่มีการประชุมดังกล่าวมีเพียง 2 คนนอกนั้นติดภารกิจงานหลัก และระยะเวลาดังกล่าวกระชั้นชิดมากไม่สามารถปรับแบบสำรวจข้อมูลได้ทัน

ประสานความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนดำเนินการ “โครงการความร่วมมือเพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบาก โดยคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547” สถาบันสงฆ์เป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเป็นเวลานาน มีศักยภาพสูงสามารถสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของชุมชนทั้งจังหวัด ได้มีการจัดประชุมทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นมาโครงการ และการเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้านโดยใช้เขตพื้นที่บริการของวัดเป็นหลัก (ศรัทธาวัด) วันที่ 26 พฤษภาคม 2547 ซึ่งได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์ในจังหวัดลำพูนเป็นอย่างดี และได้รับการรายงานข้อมูลกลับมายังโครงการวิจัยฯ จำนวน 98 วัด

พื้นที่ที่มีการรายงานปัญหา 102 หมู่บ้าน จากพื้นที่ 29 ตำบล ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง บ้านธิ ป่าซาง บ้านโฮ้ง ลี้ ท่งหัวช้าง และ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ส่วนอำเภอแม่ทาไม่ได้รับการรายงานข้อมูล มีรายงานจำนวน 3 ฉบับ ระบุแต่รายชื่อเด็กที่มีปัญหาและปัญหา แต่ไม่ได้เขียนรายละเอียด เช่น บ้านเลขที่ ตำบล อำเภอ และใครเป็นผู้รายงาน

จากข้อมูลเบื้องต้นจะเห็นว่าทางคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็กพยายามประสานองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิเพิ่ม แต่มีปัญหอุปสรรคไม่สามารถจัดเก็บได้ อาจเป็นเพราะความจำกัดในบุคลากร เทคนิค ทักษะความรู้ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือวิธีการประสานงานของคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็ก แต่ถึงอย่างไรก็ได้ประสานกับคณะสงฆ์ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมและสามารถนำมารวบรวมวิเคราะห์สรุปประเด็นปัญหา รวม จาก 15 ประเด็นเหลือ 6 ประเด็นหลักดังนี้

การจัดหมวดหมู่ จาก 15 ประเด็นปัญหาเดิม ได้แก่ 1. เด็กในครอบครัววิกฤติ 2. เด็กถูกละเมิดทางเพศและถูกทารุณ 3. เด็กทำผิดกฎหมาย 4. เด็กในธุรกิจทางเพศ 5. แรงงานเด็ก 6. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7. เด็กพิการ 8. เด็กกับยาเสพติด 9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 10. เด็กด้อยโอกาส 11. เด็กย้ายถิ่น/ไร้สัญชาติ 12. เด็กเร่ร่อน 13. เด็กชนกลุ่มน้อย 14. เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้าง และ 15. เด็กในชุมชนแออัด สามารถจัดหมวดหมู่ได้ 6 ประเด็นเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์สังเคราะห์ การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาดังนี้

1. เด็กถูกละเมิดทางเพศและทารุณกรรม
2. เด็กในธุรกิจทางเพศ
3. แรงงานเด็ก
4. เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
5. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ประกอบด้วย เด็กกับปัญหายาเสพติด เด็กกระทำผิดทางอาญา และเด็กตั้งครุฑไม่พึงประสงค์
6. เด็กด้อยโอกาส ประกอบด้วย เด็กยากจน เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง

3. วิเคราะห์ผลการพัฒนากลไกและการจัดเก็บข้อมูลจังหวัดลำพูนในช่วงที่ สอง

จากตารางสรุปกิจกรรมและตารางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์กรในการพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน มีกระบวนการ ขั้นตอนแนวคิดและผลของกิจกรรมเกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1. สรุปผลกิจกรรมภาพรวมใน 6 เดือนที่สอง

1.1 การเกิดคณะกรรมการพัฒนาประชาคมด้านเด็กในระดับจังหวัดที่มีความสัมพันธ์กันมีการเคลื่อนไหวโดยการประชุมวางแผนงานประจำเดือน ปรับการออกแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล

การลงทะเบียนข้อมูลโดยแบบฟอร์มจากหน่วยงานต่างๆ การจัดเวทีประชาคมระดับจังหวัด 2 ครั้ง ซึ่งเกิดผลทำให้ได้องค์กรเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นและมีองค์กรหลากหลายที่มีข้อมูลและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเด็ก

1.2 สรุปข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กจาก 15 ประเด็น รวบรวมเป็นหมวดหมู่ 6 ประเด็นใหญ่

1.3 ได้มีข้อมูลปัญหาอุปสรรคและศักยภาพขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กในระดับที่ชัดเจนขึ้นแต่ยังไม่ลึกถึงระดับการประสานองค์กรภาคีให้เกิดความร่วมมืออย่างจริงจังในการรวบรวมปัญหาและร่วมมือในการจัดการปัญหาได้

1.4 ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี(สป.พดส.)ได้เปิดวงกว้างในการทำงานนอกเหนือจากงานวิจัยและงานของ (สป.พดส.) แล้วยังสามารถก้าวไปสู่งานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์นับว่ามีการพัฒนากลไกการทำงานระดับหนึ่งโดยมีงานวิจัยเป็นฐานเสริมในการใช้งบประมาณและการสร้างเครือข่ายองค์กรให้กว้างขึ้น

2.ปัญหาอุปสรรค

1. คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญๆ เช่นการปรับแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล การวางแผนในการจัดเวทีประชาคม และการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจึงทำให้การขับเคลื่อนกลไกประชาคมแบบมีส่วนร่วมไม่ได้ขยายวงกว้างออกไป จากเครือข่ายของคณะทำงานเท่าที่ควร

2. การวางแผน การจัดกิจกรรม และการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนได้มีการปรับตัวตลอดเวลา เนื่องจากคณะทำงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์ฐานทักษะในงานวิจัยเชิงพัฒนาไม่มากนัก ทำให้การจัดเวทีแต่ละครั้ง ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย และทีมเลขา ต้องปรับการทำงานตามพัฒนาการที่เปลี่ยนไป เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการและแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล เป็นต้น

3. การประสานงานของทีมในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งทีมเลขาต้องอาศัยความสัมพันธ์ของหัวหน้าโครงการวิจัยกับองค์กรอื่นๆ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาของหลากหลายองค์กรที่ไม่ตรงกันเนื่องจากมีภารกิจมาก

4. การให้ความร่วมมือแต่ละองค์กรในการให้ข้อมูลยังไม่กว้างขวาง เนื่องจากความเข้าใจในงานวิจัย ความไม่ชัดเจนของแบบฟอร์ม และบางองค์กรไม่ได้มีการเก็บข้อมูลด้านเด็กอย่างเป็นระบบไว้ จึงทำให้การได้มาซึ่งข้อมูลทุติยภูมิยังมีการคลาดเคลื่อน และไม่สมบูรณ์ตามที่วางแผนไว้

5. คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กได้เปิดวงกว้างในการทำงาน 3 ด้านคือด้านงานวิจัย งาน สป.พดส. และงานรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประสบการณ์และพัฒนาความเชี่ยวชาญของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็ก แต่เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการ

เรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน การจัดแบ่งงานและการขับเคลื่อนงานบางส่วนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

จากผลการดำเนินงานของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กในจังหวัดลำพูนมีเงื่อนไขในการทำให้เกิดผลสำเร็จและเป็นอุปสรรค มีจุดแข็ง จุดอ่อนดังต่อไปนี้

จุดแข็ง

1. การมีฐานเดิมจากศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (สป.พดส.) ซึ่งแกนนำของศูนย์ส่วนใหญ่เป็นองค์กรภาครัฐ ดังนั้น แต่ละหน่วยมีคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กส่วนมากจึงเป็นองค์กรรัฐ คือเป็นทีมจาก สป.พดส. ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้ความต้องการในการแก้ปัญหาเด็กที่กำลังต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ในปัญหาการละเมิดสิทธิ จึงมีฐานกำลังที่ทำงานร่วมเป็นเครือข่ายอยู่ในระดับหนึ่ง และทำให้การปฏิบัติงานของโครงการอย่างน้อยมีเป้าหมายชัดเจน

2. จากข้อตกลงการลงนามในสนธิสัญญาการต่อต้านการค้ามนุษย์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัด ทำให้เกิดการตื่นตัวขององค์กรรัฐเข้ามาร่วมในงานวิจัยและงานของ สป.พดส. มากขึ้น เนื่องจากต้องการพัฒนาฐานข้อมูลเช่นเดียวกัน

3. มีสถาบันหรือบุคคลที่มีทักษะและความรู้ด้านการวิจัยกับ สกว. ที่สามารถช่วยด้านข้อมูลได้

4. มีข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในระดับลึกจากการลงปฏิบัติการของ (สป.พดส.) และโรงพยาบาลที่ได้ดูแลเด็กและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบ

5. มีเครือข่ายที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นหลากหลายองค์กรที่ต้องการข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อทำให้การทำงานของแต่ละองค์กรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จุดอ่อน

1. ความสัมพันธ์ในทีมงานวิจัย เป็นส่วนผสมของความสัมพันธ์ส่วนตัวกับความต้องการการประสานตามวัฒนธรรมขององค์กร ทำให้บางครั้งเป็นอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือ

2. องค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดลำพูนมีไม่มาก มีบางส่วนเป็นองค์กรขนาดเล็ก จึงทำให้บทบาทในเวทีเครือข่ายที่ทีมวิจัยจัดขึ้นมีน้อย

3. งานของ สป.พดส.และงานวิจัยในระยะเริ่มต้น ยังไม่ได้ถูกผนวกรวมให้เป็นทิศทางเดียวกันและเมื่อมีการเน้นงาน สป.พดส.มากกว่างานวิจัย จึงทำให้การจัดระบบในระยะแรกข้อมูลยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร

4. การเก็บข้อมูลด้วยการส่งแบบฟอร์ม ไปยังหน่วยงานให้กรอก ทำให้ได้ข้อมูลที่ยังขาดความชัดเจน และไม่สามารถซักถามหรือทำให้ชัดเจนได้เท่ากับการสื่อสาร 2 ทาง ซึ่งต่อมาก็คณะทำงานจึงได้ปรับเปลี่ยนโดยอาศัยองค์กรในพื้นที่เป็นผู้ประสานงานในการสื่อสารและเก็บข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กทุกคนสมควรมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในกระบวนการ ทำความเข้าใจในเนื้อหาวิจัยให้ชัดเจนขึ้น ในวัตถุประสงค์ เป้าหมายขั้นตอนรวมตลอดถึงการมุ่งมั่นที่จะใช้ข้อมูลเชิงวิชาการในการขับเคลื่อนกลไกประชาคมในการแก้ไขปัญหาเด็ก

2. การวางแผน การกำหนดขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล และการนำเสนอ ทีมประสานงานกลาง ควรจะทำความเข้าใจกับทีมจังหวัดอย่างชัดเจนถึงข้อจำกัดของสมาชิกองค์กรและการใช้ข้อมูลและงานวิจัยในการพัฒนาและแก้ปัญหาเด็กอย่างเป็นระบบและชัดเจน คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กลำพูนมุ่งมั่นที่การปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มากกว่า

3. ควรมีการแลกเปลี่ยนในระหว่าง 3 จังหวัดมากขึ้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการกระตุ้นปรับเปลี่ยนกระบวนการวิจัยในแต่ละจังหวัดและขยายวงกว้างออกไปจังหวัดอื่นๆที่ยังไม่ได้มีการดำเนินงานวิจัย

3. บทบาทและการสนับสนุนของทีมกลางต่อทีมจังหวัด

ในขณะที่ทีมประสานกลาง ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสนับสนุนเชิงกระบวนการและเชิงวิชาการให้กับคณะทำงานของจังหวัดน่านและจังหวัดเชียงรายให้เป็นไปตามเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละจังหวัด และค่อนข้างประสบความสำเร็จ แต่กับจังหวัดลำพูน การปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการจะมีความยืดหยุ่นและคล่องตัวน้อยกว่าในประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถวิเคราะห์เพื่อนำเป็นบทเรียนดังนี้

3.1 การปรับบทบาทระหว่างทีมประสานงานกลางกับแกนนำ และกับสมาชิกองค์กรเครือข่ายของจังหวัดลำพูน พบว่า ในระยะแรก ทีมประสานงานกลาง วางตำแหน่งของตนเองเป็นเพียงผู้เสนอแนะ ให้กรรมการจังหวัดลำพูน ตัดสินใจวางแผนและทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจให้กับหน่วยงานกรอกข้อมูล แต่เมื่อประสบกับอุปสรรคในการส่งกลับของข้อมูล ทีมประสานงานกลางจึงได้เข้าเสนอแนะรูปแบบและการปรับแบบฟอร์มให้ง่ายขึ้น และให้มีผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่มากขึ้น ซึ่งต่อมา จึงทำให้การเก็บข้อมูลสำเร็จมากขึ้น หรือในกรณีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ดี ได้มีความพยายามเสริมเครื่องมือการทำ Focus group การวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมโดยทีมประสานงานกลางเพิ่มบทบาทลงไปถึงการออกแบบและปฏิบัติมากขึ้น และต่อมาจึงทำให้สามารถเรียนรู้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาเด็กบาง

ประเด็นได้ ทั้งหมดนี้ ทีมประสานงานกลาง ได้เข้าไปช่วยกองเลขฯ จัดทำการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดด้วย การปรับบทบาทที่จากผู้สนับสนุนเป็นผู้ช่วยเหลือในรายละเอียด จึงมีความจำเป็นสำหรับการจัดระบบข้อมูล

3.2 การปรับบทบาทของทีมประสานงานกลางในฐานะผู้สนับสนุนให้เกิดการรวมตัว และสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายผู้ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ในประเด็นนี้ ได้มีการปรับตัวจากการใช้สถาบันหรือรัฐเป็นแกนประสาน เป็นการให้ สป.พดส.เป็นแกนประสาน เนื่องจาก สป.พดส. มีสมาชิกองค์กรเครือข่ายสาขาวิชาชีพจำนวนหนึ่ง ทำกิจกรรมช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิอยู่แล้ว และถือว่าเป็นเครือข่ายเดียวของจังหวัดลำพูนที่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องแข็งขัน การขยายกิจกรรมให้ครอบคลุมปัญหาของเด็กและเยาวชนให้มากกว่าการถูกละเมิดสิทธิก็ดี และการเพิ่มยุทธศาสตร์โดยการใช้ข้อมูลให้มากขึ้นและประสานงานให้แน่นแฟ้นขึ้นก็ดี เป็นหัวใจของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ ในระยะแรก การประสานเครือข่ายจึงใช้ สป.พดส.ขยายกิจกรรมและขยายเครือข่ายความร่วมมือ ถึงแม้ว่าจะต้องปรับความเข้าใจในระหว่างสมาชิกของ สป.พดส. อย่างมากในระยะแรก แต่ในระยะต่อมาเมื่อมีความเข้าใจว่า งานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากจะช่วยให้ สป.พดส. แล้ว ยังจะทำให้บทบาทของ สป.พดส.เพิ่มก้าวไปดูแลเรื่องเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์และเรื่องการค้ามนุษย์อีกด้วย ในประเด็นนี้ ถือว่าทีมประสานงานกลางต้องอ่อนไหวและปรับกระบวนการให้เข้ากับสภาพความเป็นจริง จึงจะประสบความสำเร็จ

4.การแลกเปลี่ยนไปสู่จังหวัดอื่น

บทสรุปของจังหวัดลำพูน น่าจะเป็นต้นแบบของจังหวัดที่มีความพยายามจากหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์จากภาครัฐแล้วขยายวงออกไปเพื่อการก่อตัวของเครือข่ายองค์กรหรือการเป็นประชาคมด้านเด็กในอนาคตซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากลไกประชาคม และในขณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็ก ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการใช้ข้อมูลงานวิจัยและพัฒนา มาช่วยเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นขณะทำงานได้พยายามอาศัยประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลในการวางแผนการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนากลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง จึงเป็นต้นแบบของประชาคมแบบมีองค์กรรัฐเป็นหลักในการขับเคลื่อน

บทวิเคราะห์การพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กในจังหวัดลำพูน

บทสรุปงานวิจัยใน 12 เดือนของจังหวัดลำพูนเป็นการเริ่มต้นก่อรูป ในการก่อเกิดประชาคม หรือเป็นความพยายามที่จะทำให้เกิดประชาคม ซึ่งอยู่ในช่วงของการประสานกลไก เพื่อการขับเคลื่อนให้เกิดประชาคมด้านเด็กในจังหวัดลำพูน ซึ่งมีจุดแข็งคือมีการปฏิบัติการของกลุ่มองค์กรในการแก้ไขปัญหาเด็กและสตรีคือศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี (สป.พดส.) ที่ดำเนินกิจกรรมควบคู่กับงานวิจัยแต่ยังไม่สามารถขยายฐานเครือข่ายอย่างกว้างขวางอย่างที่ตั้งใจและมีรูปแบบเชื่อมประสานส่งต่ออย่างเป็นระบบชัดเจนแม้จะมีโครงสร้างของความเป็นสหวิชาชีพ แต่ทางปฏิบัติยังอยู่ในกลุ่มคน องค์กรไม่กี่องค์กรโดยมีปัจจัยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. เนื่องจาก สป.พดส.เพิ่มเริ่มต้นและสมาชิกของคณะทำงานบางคน ยังไม่คุ้นเคยกับงานวิจัย ดังนั้น ความชัดเจนในเรื่องงานวิจัยกับการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเด็กของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กยังมีไม่เข้มข้นพอ มีการให้น้ำหนักต่อการพัฒนาข้อมูลเชิงวิชาการน้อยกว่าปฏิบัติที่ตัวเด็กและเยาวชนโดยตรง ส่งผลทำให้การสร้างการขับเคลื่อนกลไกอื่นในจังหวัดไม่เข้มข้นเท่าที่ควร

2. องค์กรหลักในการขับเคลื่อนประชาคมของ สป.พดส. ส่วนใหญ่เป็นองค์กรภาครัฐ ซึ่งติดกรอบของวัฒนธรรมราชการ การมีขอบเขตจำกัดของรัฐทำให้การพัฒนาประชาคมต้องใช้เวลามากขึ้น โดยได้พยายามขยายการเก็บข้อมูล ลงไปยังฐานรากของสังคม การสร้างประชาคมในระยะเริ่มต้นจะเป็นรูปธรรมกับกลุ่มองค์กรกลุ่มเดียวที่เกิดการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กคือกลุ่มคณะกรรมการ สป.พดส. ก่อน

3. กระบวนการ วิธีการและ การจัดคน ของทีมจังหวัดยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ดังนั้น การสร้างฐานข้อมูลและการใช้ข้อมูลในการขับเคลื่อนในประเด็นปัญหาสำคัญ และเริ่มให้น้ำหนักของงานวิจัยให้มาเกื้อหนุนงานพัฒนา จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

หากพิจารณาจากมิติของกลไกการก่อตัวของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนสามารถวิเคราะห์ตามมิติต่างๆ ได้ดังนี้

1) มิติด้านบริบทของจังหวัดลำพูน

จังหวัดลำพูนเป็นเมืองเล็กที่มีพื้นที่ติดกับจังหวัดเชียงใหม่ จึงถูกกำหนดให้เป็นเมืองรองรับการขยายตัวการพัฒนาของจังหวัดเชียงใหม่ ในเชิงประวัติศาสตร์ของลำพูนนั้นคุ้นเคยกับระบบการปกครองในหลายระบบ ตั้งแต่การเป็นเมืองของเจ้าผู้ครองนครที่มีเอกราช ต่อมาเป็นเมืองขึ้นและในยุคสุดท้ายเป็นจังหวัดเล็กที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของจังหวัดใหญ่ ซึ่งแต่ละระบบได้ใช้ความแตกต่างในการอุปถัมภ์ค้ำจุนประชาชน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจในการเลือกดำเนินชีวิตที่เป็นของตนเอง ดังนั้นจึงเกิดคำพูดที่ว่า “เอาเป็นว่า” ตัวอย่างเช่น การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมขึ้นในจังหวัดลำพูน ได้ถูกกำหนดโดยนโยบายภาครัฐ และการปฏิบัติของส่วนราชการ ในระยะแรก

ชาวบ้านไม่มีการเคลื่อนไหวจนเป็นแรงกดดันไม่ยอมรับนิคมอุตสาหกรรมอย่างชัดเจน ถึงแม้กระทั่งการก่อเกิดมลภาวะที่มีสาเหตุจากนิคมอุตสาหกรรม การต่อต้านจากชาวบ้านก็ยังคงมีให้เห็นอยู่อย่างประปราย และส่วนใหญ่เป็นการกระตุ้นจากภายนอก เช่น นักวิชาการ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน

ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจในแต่ละยุคกับประชาชน จึงมีลักษณะที่อำนาจที่แท้จริงไม่ได้อยู่กับผู้ตัดสินใจระดับสูงของจังหวัด และประชาชนต้องเผชิญกับผลกระทบจากอำนาจหลายระดับ ทำให้ภาคประชาชนของจังหวัดไม่สามารถรวมตัวอย่างเข้มแข็งเหมือนจังหวัดน่าน แต่จะมีกลุ่มองค์กรที่เป็นภาคประชาชนกระจายตัวและทำงานเฉพาะพื้นที่ ประสิทธิภาพการเคลื่อนไหวภาคประชาชนผ่านความร่วมมือของกลุ่มองค์กรแกนนำภาคประชาชน จึงมีน้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ดังนั้น ฐานเดิมของการเป็นประชาคมโดยมีภาคประชาชนเป็นฐานจึงไม่แข็งแรงเท่าที่ควร

ดังนั้น ในภาพรวม ประเด็นปัญหาด้านเด็กภาพที่ปรากฏในด้านความรุนแรงของปัญหาไม่ได้ถูกยกขึ้นมาเป็นประเด็นปัญหาหลักจากส่วนราชการ ภาคองค์กรเอกชน และองค์กรประชาชนให้มีการขับเคลื่อนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหอย่างชัดเจน แต่มีการแก้ไขปัญหเฉพาะประเด็นย่อยๆ ในกลุ่มหรือสายงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการนำไปสู่การพูดคุยในเวทีสาธารณะ

2) มิติทางด้านลักษณะพิเศษของกลุ่มคน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ลำพูนมีกลุ่มคนที่เป็นองค์กรชุมชนอยู่ คือกลุ่มลำพูนคำ เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดด้านการพัฒนาที่ต่างจากรัฐในแง่ของผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีกระจายอยู่ในจังหวัดลำพูนเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย ทำให้มีการปรับตัวให้ทำการยอมรับการทำงานของภาครัฐได้ยาก มีการเรียกร้องผ่านเวทีเสวนา ผ่านสื่อท้องถิ่นเป็นช่วงๆ แต่ไม่ได้มีการทำงานต่อสู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่มีการประสานงานการทำงานเพื่อเป็นการพัฒนาให้ฐานคิดของคนกลุ่มนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

องค์กรชาวบ้าน มีการรวมตัวกันต่อสถานการณ์หรือปรากฏการณ์เพื่อบรรเทาปัญหาที่เป็นผลกระทบจากปรากฏการณ์นั้นๆ เฉพาะพื้นที่ แต่ไม่มีการรวมตัวกันเพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีกลไกที่จะทำหน้าที่ประสานงาน กลายเป็นการรวมตัวทำเฉพาะพื้นที่ เฉพาะประเด็น เช่น การต่อสู้ของชาวบ้านเรื่องสิทธิที่ทำกินและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันภาครัฐ

ภาครัฐหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน มีการแบ่งงานตามบทบาทและหน้าที่ ถึงแม้จะมีการพูดคุยกันเป็นเวทีต่างๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน แต่การประสานงานด้านการปฏิบัติยังไม่ปรากฏเป็นกระบวนการของภาครัฐที่ชัดเจน

องค์กรพัฒนาเอกชน เน้นร่วมในการต่อสู้ในเชิงความคิดและกระบวนการที่มีต่อปัญหาเด็กและเยาวชนยังมีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายการทำงานเล็ก ๆ ในระดับท้องถิ่น ถึงแม้จะมีความพยายามของการให้เกิดสถาบันหรือศูนย์ที่จะเป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน แต่การเกิดขึ้นของสถาบันยังอยู่ในช่วงการพัฒนาทั้งระบบโครงสร้าง บุคลากร และประเด็นการทำงานที่เชื่อมได้ทุกระดับ ทั้งระดับชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน และรัฐ

3) มิติด้านเงื่อนไขขององค์ประกอบคณะทำงานพัฒนาเด็กภาคประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

องค์ประกอบของคณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน เริ่มแรกมีการเชื่อมประสานไปยังตัวบุคคลซึ่งอยู่ในส่วนราชการที่มีความเกี่ยวข้องทางอ้อมต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยมีองค์กรเอกชนทำหน้าที่เป็นกองเลขา และมีส่วนราชการอื่นๆ รวมถึงองค์กรประชาชนเป็นคณะทำงานร่วม และถูกถ่ายโอนการบริหารจัดการมาสู่ภาคราชการโดยมีลักษณะเดิมที่ยังไม่มีการเชื่อมประสานในองค์กรเอกชน องค์กรประชาชนอย่างจริงจัง

คณะทำงานพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนที่เกิดขึ้นได้เพราะ มีประโยชน์ด้านภาระกิจร่วมกัน มีปัญหาที่ต้องดำเนินการร่วมกัน ภายใต้ภารกิจหลักในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์เด็กและสตรี (สป.พดส.) ที่ตั้งรับกับปัญหาเป็นรายกรณี และได้มีความพยายามสร้างกระบวนการ ความเข้าใจในกลุ่มคนใกล้ชิดเป็นหลัก โดยพิจารณาได้จากข้อมูลของจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอข้อมูลตาม Case ต่างๆ แต่ยังไม่เชื่อมประเด็นข้อมูลให้เห็นสถานการณ์ ความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

4) มิติด้านยุทธศาสตร์และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะทำงาน

ยุทธศาสตร์การทำงานของคณะทำงาน ใช้ยุทธศาสตร์การมอบหมายงานโดยทีมวิจัยไปสู่คณะทำงานคนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การดำเนินงาน และการปฏิบัติค่อนข้างน้อย จึงทำให้งานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่กองเลขาของคณะทำงาน ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กรคณะทำงาน ทำให้บุคคลอื่นที่มีบทบาทน้อยไม่ได้รับการเรียนรู้ และบางส่วนเข้าใจถึงเป้าหมายของการพัฒนาประชาคมด้านเด็กเป็นเพียง “งานวิจัย” หนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการวิจัยเท่านั้น (ดูแผนภาพหน้า 8-9 ประกอบ)

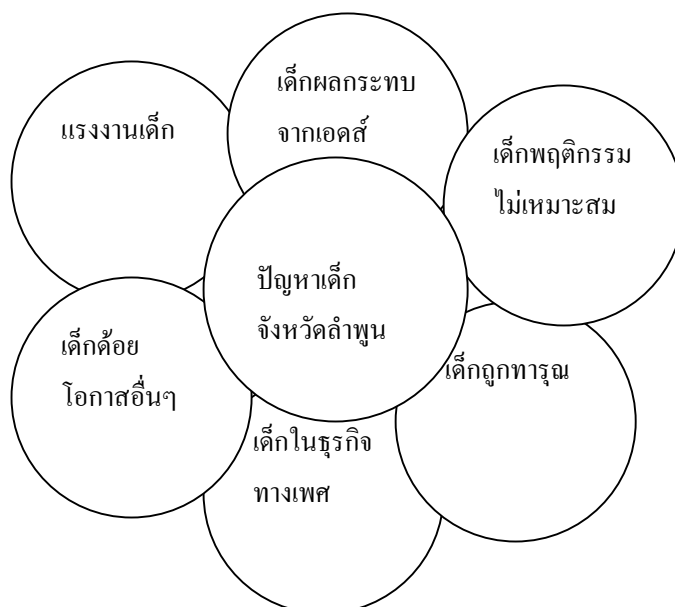
5) มิติด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง

จากมิติด้านบริบทจังหวัดและมิติที่เป็นเงื่อนไขต่างๆ ของคณะทำงานฯ จังหวัดลำพูน มีลักษณะพิเศษที่เป็นการทำงานในกลุ่มคนเล็ก ๆ จำนวนหนึ่งที่สามารถเชื่อมประสานกันได้ในการร่วมปฏิบัติการที่กำหนดไว้ในโครงการเท่านั้น จึงทำให้การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือยังไม่แน่นแฟ้นพอ แต่ลักษณะพิเศษของกลุ่มคนเหล่านี้ยังคงมีภาพของวัฒนธรรมการทำงานเป็นวงเล็กหลายวงที่สามารถเชื่อมประสานกันได้ ถ้ามีปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นมูลเหตุให้ทุกฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมกันเป็นระยะๆ

6) มิติทางการใช้ข้อมูล กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคประชาคมจังหวัดลำพูน

จากการใช้ยุทธศาสตร์การทำงานของคณะทำงานฯ จังหวัดลำพูน และความถนัดในการให้การช่วยเหลือเป็นรายกรณีของคณะทำงานฯ จึงทำให้มีการนำเอาข้อมูลมาใช้ขับเคลื่อนอยู่ในเฉพาะกลุ่มทำงานเล็ก ๆ ที่ยังไม่อยู่ในระดับที่สามารถเผยแพร่สู่สาธารณะและผลักดันให้เป็นนโยบายระดับจังหวัดได้ จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คณะทำงานฯ จังหวัดลำพูนไม่สามารถเชื่อมประสานตัวแทนนำของกลุ่มวงเล็กๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเป็นแรงผลักดันการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคมได้ในเวลาที่รวดเร็ว

จากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาเด็กของจังหวัดลำพูนมี 6 ประเด็นหลักที่สำคัญคือปัญหาเด็กถูกทารุณกรรม เด็กในธุรกิจทางเพศ แรงงานเด็ก เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่เร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขในจังหวัดลำพูน ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มปัญหาเด็กตามประเด็นเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นปัญหาลูกโซ่บางกรณีศึกษา เด็กหนึ่งรายหนึ่งอาจจะอยู่ในกลุ่มปัญหาหลายกลุ่ม เหมือนตกอยู่ในตาข่าย วงจรแห่งปัญหา ซึ่งทางทีมวิจัยจังหวัดลำพูนได้ให้นิยามความหมายของกลุ่มเด็กต่างๆ และสถานการณ์ สภาพปัญหาารวบรวม วิเคราะห์ ไว้เป็นหมวดหมู่และมีกรณีศึกษาอธิบายเพิ่มเติมและเริ่มมีการเชื่อมโยง ประเด็นกลุ่มปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กที่เป็นลูกโซ่อาจซึ่งอาจจะอธิบายได้ดังนี้

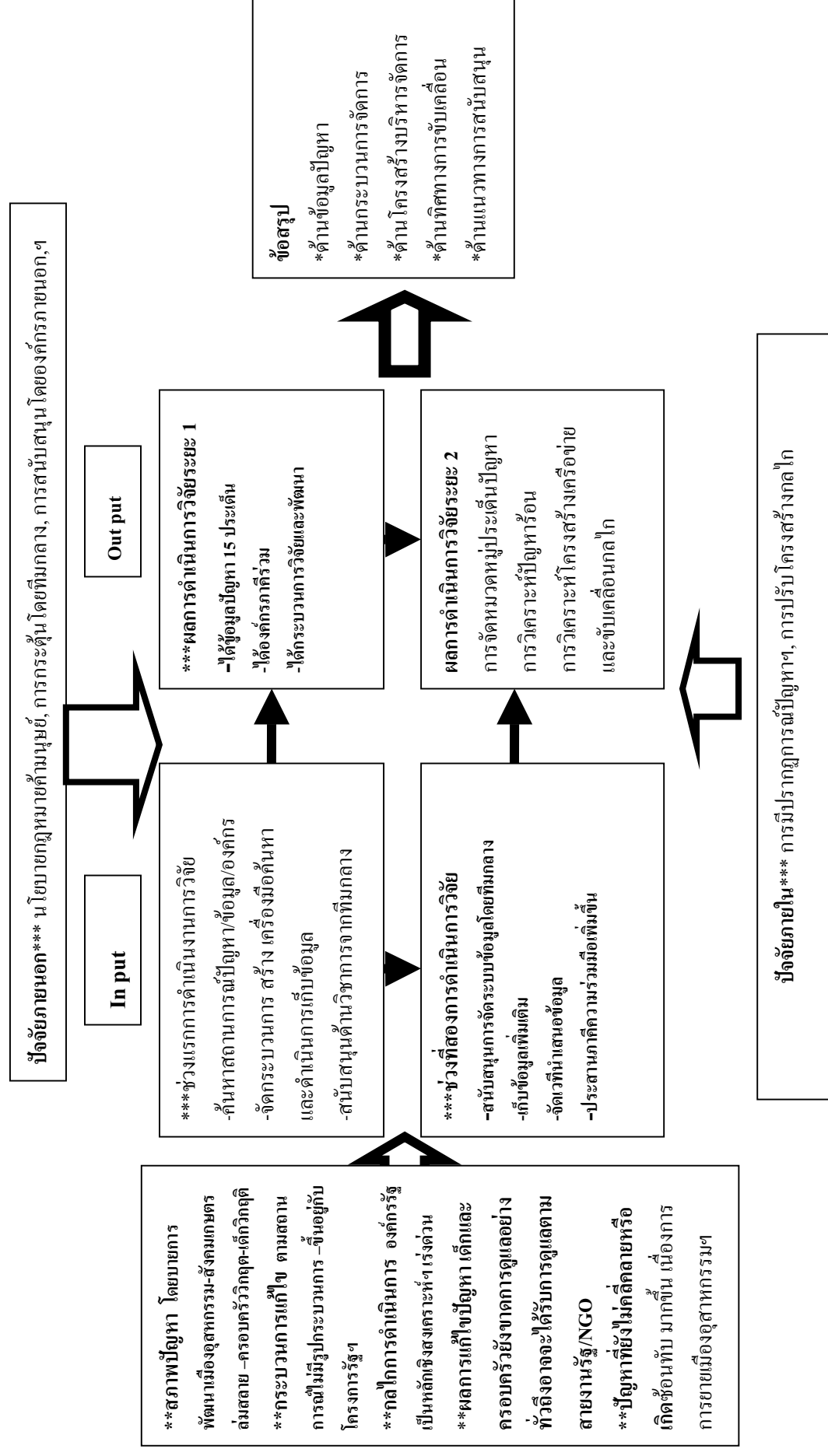
แผนภูมิที่ 5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาของเด็กจังหวัดลำพูน

จากแผนภูมิจะเห็นความสัมพันธ์ของปัญหาของกลุ่มเด็กที่มีความสัมพันธ์กันเปรียบเหมือนลูกโซ่ปัญหาเช่น เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ครอบครัวแตกสลายพ่อแม่เสียชีวิต ถูก

ทารุณ จากการใช้แรงงาน เป็นเด็กด้อยโอกาสที่ขาดคนดูแล โตขึ้นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเรื่องการวางตัว เด็กชายเข้าสู่แก๊ง ยาเสพติด ใช้ความรุนแรง เด็กหญิงเข้าสู่ การขายบริการทางเพศ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ยังต้องมีการค้นหาอีกต่อไปในระดับลึกเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่สลับซับซ้อน

ยิ่งไปกว่านั้น คณะทำงานฯ จังหวัดลำพูนก็ได้เริ่มที่จะมีการเรียนรู้ เริ่มเห็นทิศทาง ในการนำข้อมูลมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการเชื่อมประสานกลุ่มคนต่างๆ ได้มากขึ้นในช่วงที่ 2 ของโครงการ และเริ่มมีการปรับกลไกคณะทำงานให้มีความคล่องตัวและกระจายงานสู่คณะทำงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบมากขึ้น ผลทำให้เห็นภาพของการขับเคลื่อนการพัฒนาประชาคมเกิดขึ้นบางส่วนแล้ว (ดูแผนภาพกระบวนการวิจัยจังหวัดลำพูนโดยสรุป)

แผนภาพที่ 5.4 กระบวนการวิจัยจังหวัดลำพูนโดยสรุป

บทที่ 6

บทวิเคราะห์

1. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพปัญหา ข้อมูลองค์ความรู้ และการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

โดยสาระสำคัญ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โครงการนี้ เกิดมาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพปัญหา ข้อมูลและองค์ความรู้ และการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาพรวม ที่นำมาสู่กรอบคิดและแนวทางการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนของสังคมไทย มีความหลากหลายสลับซับซ้อนเชื่อมโยงและมีพลวัตสูง

2. สาเหตุของปัญหา มีความซับซ้อนและมีพลวัตเช่นเดียวกัน ที่สำคัญเป็นสาเหตุที่เกิดมาจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มีดุลยภาพในหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีผลทำให้วิถีชีวิตของครอบครัวและชุมชนเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านความยากลำบากในการหารายได้ให้พอกับการบริโภคและภาวะหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้น ในด้านค่านิยมการบริโภค ความทันสมัย และช่องว่างทางวัฒนธรรม ในด้านสิ่งเร้าที่มาจากการแพร่กระจายและตัวอย่างวิถีคิด รสนิยมแบบใหม่ และในด้านการจัดการของรัฐ

3. การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวและชุมชนตลอดจนสถาบันต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็กและเยาวชน ส่งผลทำให้เด็กที่ด้อยโอกาสหรือที่อ่อนแออยู่แล้ว ต้องถูกผลักเข้าสู่วงจรที่เป็นอันตรายกับตัวเด็ก กลุ่มที่ช่วยตนเองได้มีทุนเดิมเพียงพอ ก็จะสามารถปรับตัวให้หลุดจากวงจรได้ แต่กลุ่มที่ช่วยตนเองไม่ได้ ไม่มีทุนเดิม ไม่มีฐานครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง จะกลายเป็นผู้ถูกระงับ หรือเป็นเหยื่อของวงจรแห่งปัญหานี้ เด็กและเยาวชนบางกลุ่มจะต่อสู้ดิ้นรน ด้วยการสร้างวัฒนธรรมย่อยใหม่ และอาจกลายเป็นผู้ได้ตอบด้วยการกระทำต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม

4. ในขณะที่ปัญหา-สาเหตุ และวงจรแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่สังคมกลับมีองค์ความรู้ที่ไม่ครอบคลุม ไม่เจาะลึกให้เห็นถึงสถานการณ์ที่เคลื่อนไหว จึงเป็นองค์ความรู้ที่ไม่เพียงพอและไม่ทันกับความจริงที่ปรากฏในสังคม และยังสถานการณ์ปัญหาที่มีความหลากหลายตามพื้นที่ ตามกลุ่มคน และตามบริบทเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน จึงทำให้ความพยายามจะหาความรู้ให้มีลักษณะที่สมบูรณ์เป็นไปได้ยากที่สุด

5. กลไกการแก้ปัญหาที่ผ่านมาโดยภาพรวม ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ว่ามีหลายหน่วยงานและองค์กรของภาคราชการและของเอกชน มีลักษณะเด่นคือ แบ่งส่วนงานตามภารกิจ ตามพื้นที่ และตามนโยบายของแต่ละหน่วยเป็นหลัก ดังนั้น การแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษา สถานการณ์ปัญหาที่ดี การพัฒนาระบบข้อมูลที่ดี หรือการปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาก็ดี จะคิ

จากกรอบภารกิจ จากนโยบาย จากยุทธศาสตร์และทรัพยากรของหน่วยงานเป็นหลัก หรืออาจจะเรียกว่า ไม่ได้เอาปัญหาเป็นศูนย์กลาง แต่เอาหน่วยงานเป็นศูนย์กลาง

ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เข้าไปแก้ไขปัญหเฉพาะจุด เฉพาะเรื่อง แม้มีความคล่องตัว และยืดหยุ่นกว่าหน่วยงานภาครัฐ แม้ว่าจะเห็นผลการแก้ไขในระดับย่อย แต่ก็ขาดในเรื่องความครอบคลุมในพื้นที่ ในประเด็น หรือกับกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขวาง

องค์กรภาคประชาชน องค์กรการกุศล สถาบันศาสนา รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน ได้มีความตื่นตัวมากขึ้น แต่จะมีเฉพาะพื้นที่ เฉพาะจุดเท่านั้น

สำหรับสื่อมวลชน ได้มีการจุดประเด็นนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหา “ร้อน” เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเป็นระยะๆ เริ่มทำให้สังคมชนชั้นกลางรับรู้ แต่ก็ขาดความต่อเนื่องและในการขับเคลื่อนที่มีพลัง

โดยสรุป การแก้ไขปัญหที่ผ่านมายังขาดเอกภาพ ขาดพลังขับเคลื่อน และมีลักษณะตามปัญหามากกว่า (โปรดดูแผนภูมิที่ 6.1)

แผนภูมิที่ 6.1 สภาพปัญหา ข้อมูลและองค์ความรู้ และการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาพรวม

สรุปภาพรวมของ การแก้ปัญหา	สรุปภาพรวมของปัญหาเด็กและเยาวชน	สรุปภาพรวมข้อมูล/องค์ ความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหา
* การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นต้นเหตุ: -แนวนโยบายการพัฒนาของรัฐและเจตนารมณ์ทางการเมืองไม่ชัดเจนและขัดแย้งกันเอง		* มีข้อมูลระดับมหภาคในแต่ละส่วนแต่ขาดการวิเคราะห์เชื่อมโยง * ความรู้จากงานวิจัยมหภาคที่แยกส่วนและแตกต่างตามกระบวนการทัศน์ของนักวิจัย
* การแก้ปัญหาที่ครอบครัวชุมชน และสถาบันทางสังคม: เป็นไปตาม -นโยบาย แผนงาน/โครงการของหน่วยงานภาครัฐ -โครงการและกิจกรรมของ NGO ซึ่งไม่ทันกับพลวัตของปัญหา		* ขาดข้อมูลแสดงสภาพของผลกระทบกับครอบครัว ชุมชน และสถาบัน * องค์ความรู้จากการวิจัยที่แยกส่วน แยกพื้นที่ แยกหน่วย และแตกต่างตามกระบวนการทัศน์
* การแก้ปัญหาที่เด็กและเยาวชน: เป็นไปตาม -โครงการ/กิจกรรมปกติของหน่วยงานภาครัฐตามภารกิจเฉพาะ -โครงการ/กิจกรรมของ NGO ในประเด็นและกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย	* ในฐานะเป็นเหยื่อ (ผู้กระทำ) - ถูกละเลยเรื่องสัญชาติ - ถูกละเมิดสิทธิทางเพศ ทางกาย - ถูกมองมาจากธุรกิจบริโภคนิยม - เร่ร่อน ขอดทาน แรงงานเด็ก - ถูกค้า เข้าสู่กระบวนการค้าบริการทางเพศ - กำพร้า พิกัด ออกจากระบบการศึกษา * ในฐานะเป็นเหยื่อและได้ตอบ (ผู้กระทำ) - กลุ่มวัฒนธรรมย่อย ใช้ความรุนแรง ก่ออาชญากรรม มีพฤติกรรมทางสังคม ทางเพศที่เป็นอันตราย	* มีข้อมูล/สถิติทั่วไป * มีข้อมูล สถิติเฉพาะบางประเด็น * มีประสบการณ์เฉพาะบางประเด็น * องค์ความรู้จากการวิจัยแยกส่วน เจาะเฉพาะด้านเฉพาะกลุ่ม * ขาดความเข้าใจเงื่อนไขที่เด็กถูกกระทำ และพลวัตของวัฒนธรรมย่อยของเด็กที่เป็นผู้กระทำ
สรุป: * กลไกการจัดการแยกส่วนตามภาระกิจตามระดับปัญหา ตามประเด็นและตามกลุ่มเป้าหมายของแต่ละหน่วยงาน * ขาดการประสานทั้งข้อมูล ความรู้ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และกิจกรรม	* ปัญหาที่มีความเชื่อมโยงจากสาเหตุเชิงโครงสร้างสู่สถาบันทางสังคม และเกิดผลกระทบเด็กในฐานะเป็นเหยื่อ (ผู้ถูกกระทำ) และในฐานะผู้ได้ตอบ (ผู้กระทำ) * พัฒนาการของปัญหา-สาเหตุ-ผลกระทบ ซับซ้อน, หลากหลาย เคลื่อนไหวเร็วมาก	* ข้อมูลไม่เป็นระบบ * องค์ความรู้แยกส่วน ไม่ครอบคลุม ไม่เชื่อมสู่ปฏิบัติ

2 กรอบคิดในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Conceptual Frameworks)

ในเมื่อปัญหา-สาเหตุและวงจรแห่งปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน มีความหลากหลาย และมีพลวัต สูง ขณะที่กลไกแก้ไขปัญหามีลักษณะตรงกันข้าม ดังนั้น สังคมจะต้องหาวิธีการแบบใหม่ที่จะ

(1) ทำความเข้าใจกับพลวัตของปัญหาในบริบทพื้นที่ที่จำกัด (เช่น ระดับจังหวัด) ขณะที่ทำความเข้าใจกับปัญหาโดยใช้ข้อมูล จะต้องมีการขับเคลื่อนให้มีปฏิบัติการแก้ไขควบคู่กันไป และเมื่อมีความเข้าใจกับปัญหามากขึ้น ประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหาก็จะเพิ่มขึ้น

(2) กลไกการแก้ไขปัญหาคงต้องปรับใหม่ ที่ไม่ละทิ้งกลไกเดิม แต่หาความเป็นไปได้ในการเพิ่มการประสานจุดแข็ง ประสานยุทธวิธีการแก้ไข ที่ทำให้งานเดิมง่ายขึ้น แต่ได้ผลมากขึ้น เครือข่ายหน่วยงานด้านเด็ก หรือการเป็นประชาคมด้านเด็ก ถือว่าเป็นความพยายามรูปแบบใหม่ของสังคม จะเป็นไปได้ในภาคปฏิบัติ เพื่อทำให้กลไกการแก้ไขปรับตัวให้ทันกับพลวัตของปัญหามากขึ้น และ

(3) กลไกการแก้ไขปัญหาใหม่ จะใช้ข้อมูลและองค์ความรู้แบบสะสมพอกพูน เพื่อการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาด้วยยุทธวิธีที่หลากหลาย มีทั้งการแก้ไขกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรงแบบมีส่วนร่วม การปรับเปลี่ยนนโยบาย และการรณรงค์ให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

จากข้อคำถามการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ว่า การก่อตัวหรือรวมตัวของกลไกการจัดการปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัด จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ มีศักยภาพอย่างไรและจะพัฒนาไปสู่การเป็น “ประชาคม” ด้านเด็กและเยาวชนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการรวมตัวของหน่วยงานกับการมีปฏิบัติการร่วมกันที่มีผลเป็นรูปธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การรวมตัวในรูปแบบของการประชุม สัมมนาที่เป็นทางการก็ดี หรือการพบปะสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการก็ดี มักจะไม่เกิดผลปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

เหตุผลและเงื่อนไขของการรวมตัวกันของสมาชิกจากหน่วยงานต่างๆ มีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน บุคลิกของบุคคลที่มาร่วมกัน การมาร่วมกันเพราะมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีต่อกันมีส่วนช่วยอย่างน้อยในเรื่องของ “ใจ” แต่หากการมาร่วมกันเพราะลักษณะงานที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน จะยังเป็นเงื่อนไขที่สำคัญกว่า แต่ในความเป็นจริงการที่ทั้งสอง เงื่อนไขจะเกิดพร้อมกันกับสมาชิกที่มาร่วมกันในจำนวนที่มากพอเกิดขึ้นได้ยาก และการรวมตัวกันจะทำให้เกิดความต่อเนื่องมีผลกับการขับเคลื่อนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้นไม่บ่อยเช่นกัน

งานวิจัยนี้จึงพยายามสร้างเงื่อนไขเพิ่มเติม ได้แก่ เอา “ปฏิบัติการร่วมกันที่มีผลเป็นรูปธรรม” มาเป็นเครื่องยึดโยงความสัมพันธ์ โดยอาศัยองค์ความรู้ว่า การที่คนมาร่วมกันอาจเกิดได้จากเขาเหล่านั้นเผชิญปัญหาร่วมกันและการแก้ไขคนเดียวทำไม่ได้ ต้องร่วมกันจึงจะสำเร็จ หรืออาจเกิดจากการมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการสร้างสรรค์ร่วมกัน ในที่นี้ได้เอาการศึกษาสถานการณ์ปัญหาด้าน

เด็กและเยาวชนและนำผลของการวิเคราะห์มาใช้ในการขับเคลื่อนที่จะทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดได้รับการแก้ไขมาเป็นเครื่องโยงความสัมพันธ์

แต่อย่างไรก็ตาม ปฏิบัติการร่วมกันที่มีผลเป็นรูปธรรมอาจไม่ได้นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นของสมาชิกที่มาร่วมตัวกันเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆอีกมาก เช่น สมาชิกมีข้อขัดแย้งหรือต้องเผชิญกับอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน งานวิจัยนี้จึงพยายามใช้การแก้ไขข้อขัดแย้งและการต่อสู้กับอุปสรรคระหว่างการทำงานของสมาชิก ให้เป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงศักยภาพของการรวมเป็นเครือข่ายอีกทางหนึ่งด้วย

งานวิจัยนี้จึงได้ออกแบบให้หน่วยงานที่มีความสัมพันธ์กันในเบื้องต้นระดับหนึ่งแล้ว ได้มีเวทีร่วมคิด ร่วมทำ ตั้งแต่การกำหนดแผน แนวทาง และยุทธศาสตร์การเก็บข้อมูลหลายครั้ง เมื่อพบอุปสรรคจากการที่หาข้อมูลเชิงปริมาณบางประเด็นไม่ได้หรือได้แต่ไม่สมบูรณ์ หรือพบว่า หน่วยงานเจ้าของข้อมูลไม่ให้ความร่วมมือ จะหาทางแก้ไขอย่างไร เช่นเดียวกันเมื่อต้องเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องวางแผนประสานงานรวบรวมข้อมูลจัดเวทีย่อย รวมถึงเมื่อมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจะต้องพบกับอุปสรรคเสมอ กระบวนการร่วมคิดร่วมทำผ่านเวทีหลายครั้งระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่เป็นแกนกลาง (ทีมวิจัยของพื้นที่) และร่วมกับสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากจะทำให้เกิดการจัดการระบบข้อมูล เห็นจุดอ่อนของการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา เริ่มเห็นแนวโน้มของสถานการณ์ปัญหาแล้ว ยังถือว่าเป็นกระบวนการปรับความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายอีกทางหนึ่งด้วย

เช่นเดียวกันในการนำผลการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลไปช่วยในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหา กระบวนการที่ในตัวของมันเองเป็นทั้งเรื่องของการใช้ข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ เท่าที่ทำได้ในแต่ละรอบและแต่ละประเด็นปัญหา มาค้นคิดถึงวิธีการแก้ไขปัญหาในภาคปฏิบัติที่จะไปดำเนินการที่ดีกว่าเดิม ต้องมีการกำหนดหน่วยงาน เจ้าภาพหลัก เจ้าภาพร่วม และหน่วยงานเสริม กระบวนการนี้ได้เกิดการปรับความสัมพันธ์ ความร่วมมืออีกระดับหนึ่ง ซึ่งอาจจะสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลาย ที่สำคัญคือ ความสัมพันธ์ของหน่วยงานที่มีตามภาระหน้าที่และตามความสัมพันธ์ส่วนตัว การเปลี่ยนแปลงบุคลากรของหน่วยงาน รวมตลอดถึงความสำเร็จหรืออุปสรรคของการร่วมคิด ร่วมทำในแต่ละรอบ

รูปแบบการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน หลากหลายและมีพลวัตสูงโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของจังหวัด ให้เป็นกลไกแก้ไขปัญหามีความเป็นไปได้เพียงใดและจะสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาคมด้านเด็กในอนาคตได้หรือไม่ งานวิจัยนี้มีและแนวคิดเพิ่มเติมที่นำไปสู่การวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติงานใน 3 จังหวัดดังนี้

- ประชาคมเป็นการรวมตัวขององค์กร กลุ่ม และผู้คนที่มี “เรื่องสำคัญ” ที่ต้องการจัดการในทางสาธารณะ

- การรวมตัวน่าจะมีหลายรูปแบบ ทั้งในแง่ของการรวมตัวแบบเฉพาะกิจมีปฏิบัติการแบบชั่วคราวครั้งชั่วคราว แล้วสลายตัว (เหมือนกับกระบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน) ทั้งในแง่ของการรวมตัวอย่างหลวมๆ มีการประสานงานอยู่เป็นระยะ เมื่อถึงจุดอึดตัวใน “เรื่องสำคัญ” นั้นก็จะมีปฏิบัติการร่วมกันอย่างต่อเนื่องยาวนาน และปฏิบัติการกับ “เรื่องสำคัญ” นั้นก็จะมีหลากหลายรูปแบบทั้งในเรื่องของการร่วมปฏิบัติการ ร่วมช่วยเหลือ ในเรื่องของการชี้ประเด็นเพื่อการปรับวิธีคิด ปรับนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับเรื่องนั้น หรือในเรื่องของการรณรงค์สร้างความตระหนักร่วมกันของสังคมหรือสาธารณะโดยทั่วไป
- “เรื่องสำคัญ” อาจจะเป็นประเด็นร้อนประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือหลายประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคม ที่ประชาคม (ในหลายรูปแบบหรือแต่ละรูปแบบ) อาจจะหยิบขึ้นมาจัดการ หรืออาจเป็นประเด็นสำคัญประเด็นเดียวที่เครือข่ายสมาชิกเกาะติดและพยายามจัดการทั้งในแนวลึก คือมีปฏิบัติการแก้ปัญหาโดยมีเจ้าภาพที่ชัดเจนและในแนวกว้างคือมีการ ระดมความร่วมมือ ร่วมด้วยช่วยกันจากหน่วยงาน องค์กร และส่วนต่างๆ ในสังคม
- งานวิจัยนี้เห็นว่าประชาคมแบบที่มีการรวมตัวอย่างถาวร มีปฏิบัติการในเรื่องสำคัญเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างต่อเนื่อง โดยมีเจ้าภาพหลัก และมีเจ้าภาพร่วมปฏิบัติการในแนวลึกให้เห็นผลการแก้ไขปัญหากับเด็กและเยาวชน และมีการขับเคลื่อนสู่สาธารณะในแนวกว้าง น่าจะทำให้การแก้ปัญหาลูกและเยาวชนมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม
- การพัฒนาประชาคมในรูปแบบนี้ นอกจากจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายดังที่กล่าวไปแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงเรื่องการจัดการความสัมพันธ์ด้วย กล่าวคือการเป็นประชาคมในรูปแบบนี้จำเป็นต้องมีคณะผู้ประสานงานหรือคณะทำงานเป็นแกนกลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายในเบื้องต้นความสัมพันธ์ของสมาชิกในแกนกลางต้องแน่นแฟ้นและต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันแกนกลางจะมีการประสานงานกับสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ ที่อาจเป็นการแบ่งกลุ่มตามความถนัด ตามประเด็น หรือตามพื้นที่ที่มีเจ้าภาพหลัก และหรือเจ้าภาพร่วม แต่ละกลุ่มจะเชื่อมโยงประสานกับองค์กรหน่วยงานหรือสาธารณะแบบขยายวง การติดต่อสื่อสารจะเป็น 2 ทาง คือ จากแกนกลางสู่แต่ละกลุ่มเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพร่วม และสู่เครือข่ายประสานของเจ้าภาพเหล่านั้น และย้อนทางวกเข้าไปหาแกนกลาง

การช่วยให้เกิดปฏิบัติการที่เข้มข้นของแกนกลางกับสมาชิกเครือข่ายดังกล่าวในระยะแรก ควรมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกของหน่วยงานเครือข่าย กับ หน่วยงานที่สนับสนุนจากภายนอก ความร่วมมือดังกล่าว จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ซึ่งเป็นเรื่องที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในระยะเริ่มต้นที่ต้องเพิ่มบทบาทของกลไกสนับสนุนจากภายนอก ในเรื่องของนโยบาย ระบบราชการ ระบบการสนับสนุนทางทรัพยากร ตลอดจนด้านวิชาการ จะมีส่วนช่วยเร่งกระบวนการและนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้น

- งานวิจัยนี้จึงกำหนดให้มีทีมประสานงานกลางเป็นหน่วยสนับสนุนจากภายนอกให้ทำหน้าที่อย่างน้อย 2 แห่งที่คือ การสนับสนุนเชิงกระบวนการ ได้แก่ (1) การประสานงานระหว่าง “ภายใน” กับ “ภายนอก” การช่วยคิด ช่วยสังเคราะห์ถอดบทเรียนในสายตาของ “คนนอก” ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มพลังการเรียนรู้ และ(2) การสนับสนุนทางวิชาการ ในที่นี้ได้แก่ การทำให้ความพยายามสร้างระบบข้อมูลของจังหวัดมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปสู่การสร้างความรู้แล้วเอาความรู้ไปจัดการให้เกิดมีการขับเคลื่อนในภาคปฏิบัติที่เป็นผล การสนับสนุนในทางวิชาการที่เน้นการใช้ข้อมูลและความรู้เป็นฐาน จะเป็นการอุดหนุนและเสริมจุดแข็งของกลไกการแก้ปัญหาของสังคม การสนับสนุนจากภายนอกในลักษณะนี้จะสามารถนำไปปรับใช้กับหน่วยงานส่วนกลางตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการให้เกิดผลในภาคปฏิบัติได้ดีขึ้นในอนาคตด้วย

ในภาคปฏิบัติของการวิจัย ถ้าแต่ละจังหวัดมีการรวมตัวของหน่วยงานหลายฝ่ายมาระดับหนึ่งแล้ว หากมีกระบวนการพิเศษเข้าไปกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม เกิดขึ้น ไม่ว่าจะมาจากภายนอกหรือภายในพื้นที่ก็ตาม การก่อตัวของประชาคมจะเป็นรูปธรรมมากขึ้น

กระบวนการดังกล่าวจะต้องมีลักษณะพิเศษดังนี้คือ

(1) ต้องมีแกนนำที่เข้มแข็ง แกนนำนี้ คือ คนทำงานด้านเด็กที่มีภาระกิจ หน้าที่ มีใจที่จะทำงานด้านนี้อย่างเต็มที่อยู่แล้ว ซึ่งอาจเป็นการประสานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

(2) แกนนำ จะมีการสื่อสาร ประสานงาน ร่วมมือบ้างกับองค์กร/หน่วยงานอื่นๆ ตามความสัมพันธ์เดิม และตามกิจกรรม ซึ่งบางแห่งจะมีความเข้มข้นและบางแห่งจะมีลักษณะเป็นครั้งคราว และก็มีเงื่อนไขหลายกรณีที่องค์กร/หน่วยงานบางหน่วยยังคงทำงานแบบอิสระอยู่ เงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้ความร่วมมือเข้มข้นขึ้น เช่น การเห็นปัญหาร่วมกัน หรือมีเป้าหมายร่วมกัน การเห็นว่าการร่วมกัน จะทำให้ภาระงานในหน้าที่ง่ายขึ้น มีกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้เกิดเนื้องานและเนื้องานจะนำไปสู่การติดต่อสื่อสาร เรียนรู้ร่วมกัน ถ้าทุกฝ่ายได้ประโยชน์จากการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกันจะเกิดเป็นความสัมพันธ์ของประชาคม

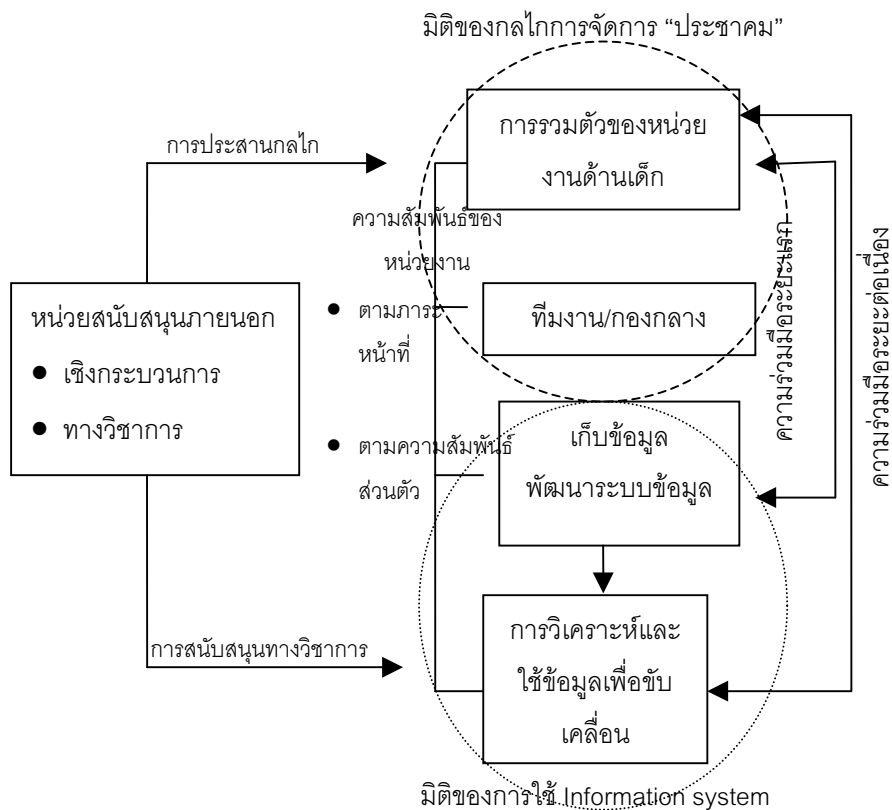
(3) การริเริ่มจากแกนนำแล้วสร้างกลไกเครือข่าย โดยการหนุนช่วยจากกระบวนการภายนอก หรือการเข้าไปของกระบวนการภายนอกสู่แกนนำ เพื่อให้เกิดการสร้างกลไกเครือข่าย จะทำให้เกิดระบบขึ้นมาได้

(4) ในระหว่างการทำกิจกรรมร่วมกันของแกนนำกับหน่วยงานเครือข่าย จะต้องมีการผลักดัน เกิดการสร้างศักยภาพในเชิงกระบวนการ และในเชิงวิชาการคือการแสวงหาความรู้และจัดการกับความรู้

(5) ความต่อเนื่องและยั่งยืนของกลไก จำเป็นต้องให้แกนนำ-คณะทำงาน-เครือข่าย และ “ประชาคม” ได้คิด-วางแผนทาง-และผลักดันในภาคปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง

การสร้างประชาคมด้านเด็กโดยใช้ข้อมูลและการขับเคลื่อนกิจกรรมร่วมกันที่งานวิจัยนี้ออกแบบไว้ สรุปได้ในแผนภูมิที่ 6.2

แผนภูมิที่ 6.2 การสร้างประชาคมและการใช้ข้อมูล

3. บทวิเคราะห์ผลการจัดระบบข้อมูลสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดน่าน เชียงราย และลำพูน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดน่าน

- **ข้อมูลเชิงปริมาณ** คณะผู้วิจัยจังหวัดน่านได้จำแนกข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ
 1. **ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดน่าน** ปี พ.ศ. 2545 แสดงจำนวนเนื้อที่ของจังหวัดทั้งหมด 114,720,720 ตารางกิโลเมตร มี 872 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 99,771 ครัวเรือน และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปี อยู่ระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท
 - มีประชากรทั้งหมด 487,472 คน เป็นประชากรชาย 90,787 คน เป็นประชากรเด็ก 28,911 คน ประชากรชายเฒ่ามากที่สุดคือ เผ่าลื้อ รองลงมาคือ ม้ง
 - จังหวัดน่านมี 408 วัด มีภิกษุ – สามเณรรวม 3,198 รูป ศูนย์เด็กเล็กในวัด 17 ศูนย์ มีเด็ก 918 คน ศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวินายาติก 6 ศูนย์ มีเด็ก 930 คน

- ข้อมูลด้านสุขภาพของประชากรพบว่า ปี พ.ศ. 2539 ถึง 2545 ทั้งอัตราการตาย อัตราการเกิด และอัตราเพิ่มของประชากรมีแนวโน้มลดลง อัตราตายของมารดาต่อเด็กเกิดมีชีวิตมีอัตราสูงกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขตั้งไว้ เป็นตัวชี้วัดสถานะด้านสุขภาพชาวนานที่ต่ำกว่ามาตรฐาน จากการจัดลำดับของ UNPP ปี พ.ศ. 2546 พบว่าสถานะด้านสุขภาพของจังหวัดน่านอยู่ในลำดับที่ 75 ของประเทศ ในขณะที่จังหวัดน่านมีโรงพยาบาลของรัฐ 14 แห่ง สถานีอนามัย 119 แห่ง สถานบริการสาธารณสุขชุมชน 28 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน 1 แห่ง คลินิก 130 แห่ง

2. ข้อมูลด้านสิทธิเด็ก

- อัตราการฝากครรภ์ของหญิงมีครรภ์ทุกอำเภอมีสูงถึงร้อยละ 90 ขึ้นไป
- จำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์มีจำนวน 574 คน เด็กทารกจะได้รับการช่วยเหลือให้นมผง 20 คน
- ด้านการศึกษาเรียนรู้ มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 90,290 คน และจำนวนสถานศึกษา 255 แห่ง ครู 3,189 คน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 294 แห่ง มีเด็กเล็ก 9,142 คน ผู้ดูแลเด็กที่ผ่านการอบรมก่อนและระหว่างประจำการ มี 687 คน

3. ข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบาก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบากด้วยโอกาส เด็กเป็นผู้ถูกกระทำ พบว่า
 - ปี พ.ศ. 2546 เด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 26,660 คน มีภาวะโภชนาการที่ต่ำกว่าเป้าหมายตามเกณฑ์ของแผนพัฒนาสาธารณสุขที่ตั้งไว้ทุกอำเภอ
 - จำนวนมารดาที่ติดเชื้อเอดส์ ปี พ.ศ. 2544 – 46 มีจำนวน 59 คน เด็กที่คลอดจากมารดาที่ติดเชื้อ 53 คน และมีแนวโน้มลดลง จำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ปี พ.ศ. 2546 มี 478 คน
 - จำนวนเด็กด้วยโอกาสประเภทยากจนที่เข้ารับการศึกษานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีทั้งหมด 570 คน ส่วนเด็กด้วยโอกาสที่เป็นเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง 679 คน เด็กพิการทางกายมี 2,166 คน เด็กพิการทางจิต 148 คน เด็กพิการทางการมองเห็น 423 คน และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 89 คน เด็กบกพร่องทางสติปัญญา 249 คน
 - เด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกละเมิดสิทธิในปี พ.ศ. 2546 มีเด็กถูกทำร้ายร่างกายที่ไปแจ้งความร้องทุกข์จำนวน 63 คน เด็กชาวเขาถูกล่อลวงไปบวชจำนวน 163 คน อายุุน้อยที่สุด 6 ปี มากที่สุด 22 ปี เด็กหญิงถูกข่มขืน 31 คน และถูกลวนลามอนาจาร 5 คน
2. เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายหรือเด็กเป็นผู้กระทำ
 - ปี พ.ศ. 2546 มีเด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ 53 คน การทำแท้งของเด็กวัย 0-18 ปี ปี พ.ศ. 2545 ปี 11 ราย มี 2546 3 ราย

- เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นเด็กติดยา 126 คน เด็กที่มีคดีเกี่ยวกับยาเสพติด 265 คน

- เด็กที่กระทำผิดข้อหาประมาณ 17 คน ข้อหาฉ้อโกงผู้อื่น 5 คน ข้อหาทำลายทรัพย์สิน 30 คน ข้อหาชิงทรัพย์ลักขโมย 39 คน ข้อหาบุกรุก 5 คน ทะเลาะวิวาท 25 คน ทำร้ายร่างกาย 63 คน ข้อหาเสพยาเสพติด 265 คน ข้อหาความผิดทางเพศ 9 คน และข้อหาหนีอาชญากรรม 16 คน

จากข้อมูลเชิงปริมาณที่รวบรวมไว้ในฐานข้อมูล คณะทำงานของจังหวัดน่านได้นำมาวิเคราะห์ ซึ่งรายละเอียดปรากฏอยู่ในรายงานฉบับสมบูรณ์ของจังหวัด ในที่นี้ จึงนำผลการวิเคราะห์มาสรุปให้เห็นถึงระดับความรุนแรงของปัญหาในประเด็นเด็กในภาวะยากลำบาก จำแนกตามรายอำเภอได้ดังนี้

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบ ข้อมูลทั่วไป ในอำเภอ 15 อำเภอ ของจังหวัดน่าน เรียงอันดับ 1 – 5 ปี พ.ศ. 2545

อำเภอ	จำนวนเนื้อที่ (ตร.กม)					จำนวนประชากร					จำนวนโรงพยาบาล + สถานีอนามัย					อัตราการฝากครรภ์ ของหญิงมีครรภ์				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. เมืองน่าน					✓	✓						✓								✓
2. แม่จริม			✓												✓				✓	
3. บ้านหลวง																				
4. นาน้อย		✓													✓					
5. ปัว								✓					✓				✓			
6. ท่าวังผา									✓				✓							
7. เวียงสา	✓					✓					✓					✓				
8. พ่วงช้าง																				
9. เชียงกลาง																				
10. นาหมื่น																				
11. สันติสุข																		✓		
12. บ่อเกลือ				✓																
13. สองแคว																				
14. กิ่งอำเภอภูเพียง									✓					✓						
15. เฉลิมพระเกียรติ																				

อำเภอ	จำนวนหญิงมีครรภ์ ติดเชื้อเอดส์					จำนวนเด็กได้รับ ผลกระทบเอดส์					จำนวนสถานศึกษา					ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. เมืองน่าน	✓										✓							✓		
2. แม่จริม																				
3. บ้านหลวง														✓						
4. นาน้อย													✓							✓
5. ปัว		✓				✓											✓			
6. ท่าวังผา			✓				✓												✓	
7. เวียงสา								✓				✓				✓				
8. พ่วงช้าง		✓							✓											
9. เขียงกลาง		✓																		
10. นาหมื่น																				
11. สันติสุข																				
12. บ่อเกลือ																				
13. สองแคว																				
14. กิ่งอำเภอภูเพียง									✓				✓							
15. เฉลิมพระเกียรติ																				

ตารางที่ 6.3 เปรียบเทียบ ข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบาก ในอำเภอ 15 อำเภอ ของจังหวัดน่าน เรียงอันดับ 1 – 5
ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ	ภาวะโภชนาการ เด็กอายุ 0-5 ปี ต่ำ กว่าปกติ					จำนวนมารดาติดเชื้อ เอดส์					จำนวนเด็กที่ได้รับ ผลกระทบจาก เอดส์					จำนวนเด็กด้อย โอกาส - ยากจน				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. เมืองน่าน						✓						✓					✓			
2. แม่จริม		✓																		
3. บ้านหลวง					✓															
4. นาน้อย									✓											✓
5. ปัว				✓			✓							✓						
6. ท่าวังผา								✓							✓					
7. เวียงสา													✓			✓				
8. หุ่นช้าง									✓										✓	
9. เชียงกลาง									✓											
10. นาหมื่น																				
11. สันติสุข			✓																	
12. บ่อเกลือ	✓																	✓		
13. สองแคว																				✓
14. กิ่งอำเภอภูเพียง											✓									
15. เฉลิมพระเกียรติ																				

ตารางที่ 6.3 (ต่อ) เปรียบเทียบ ข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบาก ในอำเภอ 15 อำเภอ ของจังหวัดน่าน
เรียงอันดับ 1 – 5 ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ	จำนวนเด็กกำพร้า ถูกทอดทิ้ง					จำนวนเด็กพิการ					จำนวนเด็กในธุรกิจ ทางเพศ					เด็กติดยาเสพติด				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. เมืองน่าน		✓				✓										✓				
2. แม่จริม												✓								
3. บ้านหลวง																				
4. นาน้อย			✓																	
5. ปัว				✓			✓					✓					✓			
6. ท่าวังผา									✓										✓	
7. เวียงสา	✓																			✓
8. หุ่นช้าง																				
9. เชียงกลาง									✓									✓		
10. นาหมื่น												✓								
11. สันติสุข											✓									
12. บ่อเกลือ																				
13. สองแคว													✓							
14. กิ่งอำเภอภูเพียง								✓												
15. เฉลิมพระเกียรติ																				

จากข้อมูลเด็ก 3 ด้าน ใน 15 อำเภอของจังหวัดน่าน เมื่อนำมาเรียงอันดับ 1 ถึง 5 ตามจำนวนข้อมูลสถิติที่น่าจะชี้ประชากรจากมากไปหาน้อยโดยจำแนกตามอำเภอต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าอำเภอเวียงสา เป็นอำเภอที่มีข้อมูลด้านประชากรมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอเมืองน่าน ส่วนข้อมูลด้านสิทธิเด็ก ปรากฏว่าอำเภอเมืองน่าน เป็นอำเภอที่ติดอันดับหนึ่งมากที่สุด รองลงมาคืออำเภอปัว อำเภอแม่จริม ซึ่งมีจำนวนเนื้อที่มากเป็นอันดับสามนั้น ไม่ติดอันดับในเรื่องข้อมูลสิทธิเด็กเลย อำเภอที่ไม่ติดอันดับในข้อมูลทั่วไปด้านประชากรและข้อมูลสิทธิเด็ก คือ อำเภอนาหมื่น อำเภอสองแคว และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

สำหรับข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบาก 8 ประเด็นที่มีข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า อำเภอเมืองน่านติดอันดับหนึ่งและสองถึง 6 ประเด็น แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่รุนแรงในเขตเมือง อำเภอปัว เป็นอำเภอที่มีข้อมูลเด็กในภาวะยากลำบากติดอันดับถึง 7 ประเด็น แม้ว่าจะไม่ติดอันดับหนึ่ง

อำเภอที่น่าสนใจอีกอำเภอหนึ่งคือ อำเภอเวียงสาจะเห็นได้ว่า อำเภอนี้มีจำนวนเด็กด้อยโอกาส-ยากจน ดิตอันดับหนึ่ง และมีจำนวนเด็กกำพร้า/ถูกทอดทิ้ง ดิตอันดับหนึ่งเช่นเดียวกัน ทำให้น่าสนใจศึกษาถึงสาเหตุนี้ อำเภอที่ไม่ติดอันดับ 1 ถึง 5 ของเด็กในภาวะยากลำบาก คือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทั้งนี้คณะวิจัยจังหวัดน่านเป็นผู้ที่ตอบปัญหานี้ได้ดีที่สุด

สรุปได้ว่า ข้อมูลเชิงปริมาณของจังหวัดน่าน ช่วยให้เห็นสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดได้เพียงพอรดับหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแล้ว ก็สามารถนำมาสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณได้ว่า ประเด็นข้อมูลคุณภาพ 4 ประเด็นเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้วยโอกาส-ยากจน (อีก 2 ประเด็น เป็นเด็กมีโอกาสนในเมือง) ในขณะที่ตัวเลขจำนวนเด็กด้อยโอกาสยากจน และเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง สูงที่สุดในจำนวนเด็กในภาวะยากลำบากทุกประเด็น

● **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** จังหวัดน่านได้จัดเก็บข้อมูล กลุ่มองค์กร/หน่วยงาน ด้านเด็กและเยาวชน ได้รับการตอบกลับจำนวน 38 องค์กร พบว่า

- เป็นองค์กร/หน่วยงานที่ทำงานกับเด็กโดยตรง หรือ ทำงานหลายประเด็น หรือทำงานเชื่อมโยงกับเด็กหลายประเด็น

- เป็นองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และกลุ่มไม่เป็นทางการ

- วัตถุประสงค์ขององค์กรมีทั้ง ด้านการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาอาชีพตามแนวสิทธิเด็กและเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็ก/เยาวชน

- จำนวนบุคลากรในหน่วยงาน มีประมาณ 6-10 คน

- ช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมายที่องค์กรดำเนินงาน ส่วนใหญ่เน้นวัยเด็กอายุ 13 – 18 ปี รองลงมา 6 – 12 ปี

- งบประมาณที่ได้รับ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000 – 500,000 บาท บางองค์กรที่เป็นของเอกชนไม่ได้รับงบประมาณ

- แผนงานหลัก ด้านการศึกษา ด้านส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมอาชีพและการเป็นผู้นำ ด้านสุขภาพอนามัย และการบรรเทาทุกข์

- แผนงานระยะยาวส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนกิจกรรมเด็กและเยาวชน ด้านการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ การพิทักษ์สิทธิเด็ก

- องค์กรที่สนับสนุนทุน ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ

- ลักษณะกิจกรรมขององค์กร ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการอบรมเสริมความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ การจัดประชุม และการจัดค่าย

- รูปแบบระบบการจัดเก็บข้อมูล ส่วนใหญ่จัดเก็บในรูปแบบรายงานประจำปี รายงานประจำเดือน และโปรแกรมคอมพิวเตอร์

- ทุกองค์กร/หน่วยงาน ต่างมีจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง

คณะทำงานวิจัยได้ดำเนินงานจัดกิจกรรมเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็ก/เยาวชน ควบคู่ไปกับการดำเนินการเก็บข้อมูลได้เกิดกรณีศึกษาที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพขึ้น 6 ประเด็น ดังนี้คือ

1. เด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ มีเด็กด้อยโอกาส 10 ประเภท ข้อมูลปริมาณ

- เด็กด้อยโอกาสทั้งหมด 975 คน เป็นหญิงร้อยละ 61.23 มีอายุ 15 – 18 ปี ร้อยละ 42.36
- เป็นคนพื้นเมืองมากที่สุด รองลงมาคือชนเผ่าม้ง
- บิดามารดาเป็นผู้ส่งเด็กมาเข้าโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- เป็นเด็กที่มีสภาพยากจนมากร้อยละ 76.72 ข้อมูลคุณภาพ เป็นกรณีศึกษา เด็กได้รับผลกระทบจากเอดส์ เด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กถูกทำร้ายทารุณ เด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อธุรกิจทางเพศ เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง

นอกจากนี้คณะวิจัยได้สำรวจข้อมูลเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนจังหวัดน่านจำนวน 389 โรงเรียน 13 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ พบว่า

- เด็กด้อยโอกาสทั้งหมด 6,361 คน เป็นชาย 3,218 คน หญิง 3,143 คน
- ร้อยละ 84.59 อยู่ในครอบครัวที่มีสภาพยากจน
- เป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษามากที่สุด (ป.1 – ป.6) จำนวน 4,123 คน

สรุปว่า เด็กด้อยโอกาสยังมีอีกมาก และยังไม่สามารถเข้าถึงบริการช่วยเหลือที่สังคมมีอยู่องค์กรด้านเด็กเข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย และเด็กไม่กล้าขอความช่วยเหลือ

2. เด็กชาวเขาเผ่าม้งถูกชักชวนไปบวชที่วัดสว่างภพ

- สาเหตุเกิดจากครอบครัวมีฐานะยากจน มีลูกมาก เด็กอยู่บ้านเกรงพ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูก เพราะต้องไปไร่ไปสวนหาเลี้ยงชีพ จึงส่งเด็กไปบวชเพื่อจะได้มีที่เรียนฟรี มีศาสนากล่อมจิตใจ
- เด็กมาจาก 4 อำเภอ คือ หุ่นช้าง ปัว เมือง และอำเภอเวียงสา จำนวน 116 ครอบครัว เด็ก 144 คน

- เมื่อเด็กบวชแล้วทางวัดให้ออกบิณฑบาต เอาของมารวมกันแล้วนำไปขาย เด็กได้อาหารบ้างที่เรียนมีสภาพไม่ดี ไม่หลักฐานการเรียน ได้รับปัจจัยทุนการศึกษาประมาณรูปละ 1,800 บาท เมื่อวัดสว่างภพถูกแพร่ภาพทางสื่อทีวี ถูกตรวจสอบและสั่งปิด เด็กจึงถูกส่งกลับภูมิลำเนาทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาเดิม ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่านร่วมกับคณะวิจัยจึงเข้าคลี่คลายปัญหา โดยการจัดเวทีคืนข้อมูลและหาแนวทางในการดูแลช่วยเหลือต่อไป

3. โรงเรียนปริยัติธรรมและการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

- จากกรณีปัญหาเด็กวัดสว่างภพ คณะวิจัยทำการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม 12 โรงเรียน และสัมภาษณ์ เจ้าลูก 4 โรงเรียน

- ปี พ.ศ. 2547 เด็กมาบวช 556 คน คณะผู้จัดกิจกรรมรับผิดชอบทุกเรื่อง โดยทางวัดหาทุนทรัพย์จากผู้มีจิตศรัทธา หลังจากจัดกิจกรรมแล้วจะจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งมีอุปสรรคสำคัญ คือ งบประมาณไม่เพียงพอ

- การศึกษาในลักษณะนี้เป็นทางเลือกหนึ่งของการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสแต่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐน้อยมาก หากจะพัฒนากระบวนการศึกษารูปแบบนี้ให้เป็นทางเลือกจริง ๆ ควรมีนโยบายสนับสนุนด้านบุคลากร วิชาการ และงบประมาณ

4. แก๊งค์เด็ก กิ่งอำเภอกู่เพียง

จังหวัดน่านเริ่มมีแก๊งค์วัยรุ่นน่านเมือง เป็นสถานการณ์ปัญหาความรุนแรง คณะวิจัยได้จัดเวทีวิเคราะห์ สถานการณ์ของกลุ่มวัยรุ่นร่วมกับตำรวจภูธรกิ่งกู่เพียง เพื่อระดมความคิดผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า

- เป็นวัยรุ่นที่กำลังเรียนในโรงเรียน และสถานศึกษา
- สาเหตุของพฤติกรรม คือ การเลียนแบบกลุ่มวัยรุ่นในเมืองผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์
- ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเสี่ยงและเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและสังคม
- ข้อมูลปริมาณ พบว่า มีแก๊งค์ทั้งหมด 11 แก๊งค์ มีพฤติกรรมทำร้ายผู้อื่น ออกอาละวาด ยามวิกาล ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ข่มขู่ชิงทรัพย์ รวบรวมตัวเป็นกลุ่มแก๊งค์ มีเครือข่ายกว้างขวาง
- เมื่อระดมความคิดเสร็จ ตำรวจนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน จึงเกิดรูปแบบ “ตำรวจบ้าน” โดยนำเอาผู้เคยกระทำความผิดแล้วกลับตัวเป็นคนดีมาทำหน้าที่ในการป้องปราบเหตุร้ายจากแก๊งค์เด็ก และเหตุร้ายอื่น ๆ ปัจจุบันมีตำรวจบ้าน 735 คน ใน 59 หมู่บ้าน ของน่าน ทำให้สถานการณ์คลี่คลายลง

5. พื้นที่ที่ดีในเขตเทศบาลเมืองน่าน

คณะวิจัยฯ ร่วมกับกลุ่มเด็ก / เยาวชน ศึกษาพื้นที่ส่วนหนึ่งในเขตเทศบาล ว่าเด็ก / เยาวชน เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร ในแต่ละช่วงเวลา พบว่า

- ในพื้นที่หนึ่ง ๆ มีบทบาทหน้าที่ในตัวของมันเองต่างกัน ในช่วงเวลาที่ต่างกัน ในบางพื้นที่ที่เรามองว่าเป็นพื้นที่ที่ดี แต่บางเวลากลายเป็นพื้นที่เสี่ยงหรือพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก เช่น สวนสาธารณะริมน้ำ ที่กลางวันเป็นพื้นที่ดี กลางคืนเป็นพื้นที่เสี่ยง และพบว่าสัดส่วนของพื้นที่ทั้งสองแบบใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เด็ก / เยาวชน มีแนวโน้มที่จะเข้าไปพื้นที่ที่เสี่ยงมากกว่าพื้นที่ที่ดี

6. เวลาที่เด็กเก่ง ดี มีสุข

คณะวิจัยฯ ร่วมกับโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน นำเยาวชนเข้าร่วมเวที 150 คน ระดมความคิดต่อปัญหาเยาวชน พบปัญหาที่สำคัญ คือ พฤติกรรมทางเพศ ปัญหาครอบครัว และการมั่วสุมอบายมุข

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดเชียงราย

- ข้อมูลเชิงปริมาณ จังหวัดเชียงรายได้เสนอข้อมูลประเด็นในภาวะยากลำบาก 11 ประเด็น โดยแสดงตารางตัวเลขจำแนกรายอำเภอ จำนวน 18 อำเภอ สรุปได้ดังนี้
 - เด็กติดเชื้อ HIV/AIDS 735 คน เด็กได้รับผลกระทบเอดส์ 4,386 คน
 - เด็กเร่ร่อน เด็กข้างถนน รวบรวมข้อมูลได้ 5 อำเภอ พบว่า อำเภอแม่สายมีเด็กเร่ร่อน 261 คน
 - เด็กถูกละเมิด มี 3 ประเภท คือ ถูกข่มขืน ถูกอนาจาร และถูกพรากผู้เยาว์ รวมทั้งหมด 85 คน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเด็กถูกละเมิด ปี พ.ศ.2544, 2545 และ 2546 พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน
 - เด็กกำพร้ามีจำนวน 1,875 คน จากเด็กทั้งหมด 170,925 คน
 - เด็กทำผิดต้องโทษในคดีต่าง ๆ มีทั้งหมด จำนวน 662 คน
 - เด็กติดอยู่กับมารดาที่ต้องโทษในเรือนจำ มีจำนวน 227 คน อยู่ในเรือนจำกลาง จังหวัดเชียงราย 222 คน อยู่ในเรือนจำจังหวัดถึง 5 คน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเด็กในปี พ.ศ.2544, 2545 และ 2546 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเพศหญิง
 - เด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แบ่งเป็นผู้ที่เสพยา 446 คน ผู้ที่ค้ายา 117 คน
 - เด็กกับการค้าประเวณี ไม่สามารถจัดเก็บรวบรวมข้อมูลได้ จึงเก็บข้อมูลสถานเริงรมย์ที่มีแนวโน้มของธุรกิจทางเพศในเขตเทศบาลเมืองเชียงราย พบสถานเริงรมย์ 10 ประเภท จำนวน 112 แห่ง
 - เด็กไร้สัญชาติ มีข้อมูลเพียง 9 อำเภอ อำเภอที่เหลือหน่วยงานไม่มีการเก็บรายงานข้อมูลไว้ เด็กไร้สัญชาติมีจำนวนทั้งหมด 18,110 คน
 - เด็กพิการ มีจำนวนทั้งหมด 13,282 คน
 - เด็กกับพฤติกรรมทางเพศและความรุนแรง ไม่สามารถเก็บตัวเลขจำแนกรายอำเภอได้ อีกทั้งยังไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ ได้เพียงจำนวนเด็ก จำแนกตามพฤติกรรม คือ อยู่กินแบบสามีภรรยาในขณะที่กำลังเรียน 50 ราย ตั้งครรภ์ขณะกำลังเรียน 6 ราย ทำแท้ง 97 ราย มั่วสุมทางเพศ 40 ราย ก่อเหตุทะเลาะวิวาท 5 ทำร้ายร่างกายเป็นคดีความ 118 ราย รวม 316 ราย

จากข้อมูลเชิงปริมาณของจังหวัดเชียงรายในประเด็นปัญหาและเยาวชนได้นำมาแสดงเปรียบเทียบในตารางแสดงอันดับ ตามปริมาณจากมากไปน้อย 1 – 5 ต่อไปนี้

อำเภอ	จำนวนเด็กติดเชื้อ HIV : 1,000 คน					จำนวนเด็กที่ได้รับ ผลกระทบจาก AIDS : 1,000 คน					เด็กเร่ร่อน					เด็กถูกละเมิด				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. เมือง																✓				
2. เชียงของ						✓														
3. เชียงแสน																				
4. เทิง																		✓		
5. ป่าแดด					✓					✓										
6. พวน																			✓	
7. แม่จัน																				
8. แม่สรวย			✓																	
9. แม่สาย									✓		✓						✓			
10. เวียงป่าเป้า																				
11. เวียงชัย				✓		✓														
12. พญาเม็งราย																			✓	
13. เวียงแก่น																				
14. แม่ฟ้าหลวง																				✓
15. ขุนตาล	✓																			
16. แม่วาว								✓										✓		
17. เวียงเชียงรุ้ง		✓																		
18. คอยหลวง																				

ตารางที่ 6.5 เปรียบเทียบ สถานการณ์ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบากในอำเภอ 18 อำเภอ ของจังหวัดเชียงราย
เรียงอันดับ 1 – 5 ปี พ.ศ.2546

อำเภอ	เด็กกำพร้า					เด็กทำผิดต้องโทษ ในคดีต่าง ๆ					เด็กเกี่ยวข้องกับ เสพติด					เด็กไร้สัญชาติ					เด็กพิการ				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. เมือง							✓				✓					✓									
2. เชียงของ																							✓		
3. เชียงแสน																									
4. เทิง				✓																					
5. ป่าแดด									✓			✓													
6. พาน																									
7. แม่จัน																									
8. แม่สรวย		✓														✓									
9. แม่สาย														✓											
10. เวียงป่าเป้า																									
11. เวียงชัย																	✓								
12. พญาเม็งราย	✓							✓				✓													
13. เวียงแก่น			✓																						✓
14. แม่ฟ้าหลวง																									
15. ขุนตาล					✓														✓		✓				
16. แม่วาว									✓									✓					✓		
17. เวียงเชียงรุ้ง													✓												
18. ดอยหลวง				✓																✓					

จากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กใน 18 อำเภอของจังหวัดเชียงราย เมื่อนำมาเรียงอันดับ 1 ถึง 5 จำนวนจากมากไปหาน้อยตามอำเภอต่างๆ จะเห็นได้ว่า แม้ว่าอำเภอแม่วาวจะมีเด็กในภาวะยากลำบากที่ติดอันดับถึง 5 ประเด็นปัญหา แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอำเภอเมืองเชียงรายซึ่งติดอันดับ 4 ประเด็นปัญหา แต่อำเภอเมืองจะติดในอันดับที่ 1 และ 2 เท่านั้น ในขณะที่อำเภอแม่วาวติดอันดับ 3 4 และ 5

อำเภอที่มีสถานการณ์เด็กในภาวะยากลำบากติดอันดับ 1 ถึง 5 ถึง 4 ประเด็นปัญหา ยังมีอำเภอป่าแดด อำเภอแม่สาย อำเภอพญาเม็งราย และอำเภอขุนตาล ซึ่งถ้าหากนำเอาพื้นที่ใกล้-ไกลเมือง และความใกล้ไกลบริเวณตะเข็บชายแดน ก็อาจจะได้คำตอบที่สามารถตั้งเป็นข้อสังเกตว่าอำเภอขุนตาลติดอันดับ 1 ใน

ประเด็นจำนวนเด็กติดเชื้อ HIV ในขณะที่อำเภอแม่สรวยติดอันดับ 1 ในประเด็นเด็กไร้สัญชาติ อำเภอแม่สายติดอันดับ 1 เด็กเร่ร่อน อำเภอดอยหลวงติดอันดับ 1 ประเด็นเด็กพิการ และอำเภอเมืองรายติดอันดับ 1 เด็กกำพร้า สำหรับอำเภอที่ไม่ติดอันดับ 1 ถึง 5 ในประเด็นเด็กในภาวะยากลำบากทั้ง 9 ประเด็นมี 3 อำเภอ คือ อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน และอำเภอเวียงป่าเป้า งานวิจัยของจังหวัดเชียงรายได้นำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นกรณีศึกษาของแต่ละประเด็นไว้หลายกรณีศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เด็กที่ตกอยู่ในสถานการณ์เหล่านั้น

สรุปได้ว่า จังหวัดเชียงรายได้แสดงตัวเลขสถานการณ์ปัญหาเด็ก 12 ประเด็น โดยใช้ฐานเด็กทั้งหมดในและอำเภอมาคำนวณแล้ว พบว่า ประเด็นปัญหาเด็กพิการมีอัตราส่วนต่อพันสูงสุด รองลงมาคือประเด็นเด็กที่ได้รับผลกระทบจาก AIDS ขณะที่ประเด็นเด็กไร้สัญชาติมีจำนวนสูงมาก แต่ไม่อาจนำมาคำนวณต่อพันคนได้ แม้ว่าจะเป็นประเด็นที่มีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นในอนาคต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของจังหวัดลำพูน

- ข้อมูลเชิงปริมาณ ปี พ.ศ.2546 ตัวเลขทั้งจังหวัดสรุปได้ดังนี้
 - เด็กถูกละเมิดมีทั้งหมด 19 คน ที่มีจำนวนสูงสุด คือ ถูกข่มขืนกระทำชำเรา เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี 7 ราย รองลงมา คือ พราวด์เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปจากบิดามารดา 4 ราย
 - เด็กในครอบครัววิกฤต วิกฤติเศรษฐกิจมี 4,873 คน วิกฤติด้านสังคม 448 คน
 - เด็กถูกระงับ ประกอบไปด้วยเด็กกำพร้า 1,656 คน เด็กถูกระงับก่อสร้าง 63 คน เด็กชนกลุ่มน้อย 724 คน
 - เด็กเป็นผู้กระทำ มีเด็กที่กระทำผิดทางอาญา 5 คน ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ 2 คน แก๊งค์กวนเมือง 1 คน
 - เด็กได้รับผลกระทบจาก HIV/AIDS มีเด็กติดเชื้อเอดส์ 54 คน เด็กกำพร้าเอดส์ 680 คน เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นผู้ป่วยเอดส์ 298 คน ผู้ติดเชื้อเอดส์ 208 คน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ ในโรงเรียน 680 คน และมีเด็กพิการ 327 คน
 - เด็กที่เข้ารับการบำบัดรักษาเสพติดในโรงพยาบาล 905 คน
 - ข้อมูลแรงงานเด็กที่ทำงานในกิจการต่าง ๆ รวม 66 คน
 - เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ เด็กด้อยโอกาส 3,976 คน เด็กยากจน 4,873 คน เด็กพิการ 2,607 คน เด็กชนกลุ่มน้อย 724 คน เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ 627 คน เด็กไร้สัญชาติ 178 คน เด็กเร่ร่อน 37 คน เด็กทำงานหาเลี้ยงครอบครัว 40 คน เด็กเคยหนีออกจากบ้าน 5 คน
 - คดีเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กเป็นผู้เสียหาย 17 ราย เด็กเป็นผู้ต้องหา 5 ราย
 - เด็กทารกกถูกทอดทิ้ง 13 ราย
 - หน่วยงานภาครัฐที่ทำงานด้านเด็ก / เยาวชน จำนวน 43 หน่วยงาน องค์กรเอกชนและองค์กรชุมชน จำนวน 18 องค์กร

● ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ทีมวิจัยจังหวัดลำพูน เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี จังหวัดลำพูน (สป.พดส.ลพ.) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล กรณีศึกษาจากการทำงานของศูนย์ และจัดจำแนกเด็กเข้าไว้ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

- เด็กถูกทารุณกรรม เด็กที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นเด็กหญิงถูกละเมิดทางเพศจากคนในครอบครัวหรือคนรู้จัก ถูกทำร้ายร่างกาย ได้รับการช่วยเหลือจากทางศูนย์
- เด็กในธุรกิจทางเพศ เป็นเด็กหญิงที่ขายบริการทางเพศเพราะค่านิยมฟุ้งเฟ้อ และเป็นเด็กใจแตก
- แรงงานเด็ก เป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน
- เด็กติดเชื้อ HIV กรณีศึกษาเด็กจะได้รับการรังเกียจจากคนในชุมชนที่รู้ข้อเท็จจริง
- เด็กได้รับผลกระทบจากเอดส์ พ่อ-แม่เสียชีวิต มีปัญหาเรื่องคนรับผิชอบเลี้ยงดู
- เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นกรณีศึกษาเด็กที่เสพยาเสพติดได้กำลังใจจากพ่อแม่และพี่ จึงเลิกพฤติกรรมได้
- เด็กกับพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ มีอาวุธปืน / ระเบิด พยายามฆ่า ตั้งครรภไม่พึงประสงค์

5. บทวิเคราะห์ผลการพัฒนาเครือข่ายองค์กรหรือประชาคมด้านเด็กในภาพรวม

จากบทเรียนที่ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ 3 จังหวัด และมีทีมประสานกลางเป็นหน่วยสนับสนุนเชิงกระบวนการและเชิงวิชาการ สามารถสังเคราะห์ถึงเงื่อนไขและความเป็นไปได้ในการใช้เครือข่ายองค์กรหรือประชาคมด้านเด็กเป็นรูปแบบใหม่ในการจัดการกับปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงของการเริ่มต้นการเป็นประชาคม และช่วงของปฏิบัติการของประชาคมอย่างต่อเนื่องได้ดังนี้

ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการสู่ความเป็นประชาคมด้านเด็ก

- ในแง่ของการจัดกลไกการปฏิบัติงาน
 - แต่ละจังหวัดมีคณะกรรมการหรือทีมวิจัยที่มาจากคนทำงานด้านเด็กหลายหน่วย
 - แต่ละจังหวัดมีหัวหน้าทีมทำหน้าที่ประสานงานในเรื่องสำคัญ
 - แต่ละจังหวัดมีกองเลขานุการทำหน้าที่ประสานงานในรายละเอียดและทำงานตามมติของกรรมการหรือทีมวิจัย
 - แต่ละจังหวัดมีคณะกรรมการที่มีการแบ่งงานตามความถนัด ตามภารกิจหลักของหน่วยงานที่สำคัญ และมีคณะกรรมการที่ทำด้านวิชาการ

- การรวมตัวเป็นกรรมการมาจากพื้นฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัวและเคยทำงานร่วมกันตามภาระหน้าที่อยู่แล้ว
- มีทีมกลางจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นหน่วยงานสนับสนุนเชิงกระบวนการและเชิงวิชาการ

โดยสรุป กลไกการปฏิบัติงานของจังหวัด ที่ได้มารวมกัน ไม่ใช่เกิดมาจากเพราะมีงานวิจัยอย่างเดียว แต่เกิดมาจากทีมงานได้มีความสัมพันธ์มาแต่ต้น และที่สำคัญ ทีมงานต้องการจัดระบบข้อมูลและหารูปแบบใหม่ที่ทำให้การประสานงานรวมพลังจัดการกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่ดีกว่าเดิมมาตั้งแต่ต้น งานวิจัยจึงเป็นแค่ “เครื่องกระตุ้น” และเปิดโอกาสให้มีปฏิบัติการอย่างเป็นระบบเกิดขึ้น

การมีทีมกลางได้เป็นกลไกที่ร่วมคิด เพิ่มมุมมองของการจัดการประชาคมและการพัฒนาระบบข้อมูลให้กว้างและลึกขึ้น ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่

■ ในแง่ของกระบวนการ

แต่ละจังหวัด ใช้เวทีบ่อยครั้งและหลายระดับ เป็นช่องทางเอนกประสงค์ของกระบวนการทำงานประกอบไปด้วย

- เวทีของทีมงานวิจัย/กรรมการ เพื่อปรับแนวคิด ทำความเข้าใจหลักการ (สร้างประชาคมโดยใช้ข้อมูลและการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาคู่) จัดการกับกระบวนการจัดระบบข้อมูลทุกขั้นตอนและประสานงานกับหน่วยงาน/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลและเพื่อมาร่วมงาน เวทีนี้ ทีมประสานกลางได้เข้ามามีส่วนร่วมและพบข้อสรุปที่สำคัญว่าประชาคมจะเกิดไม่ได้ หรือจะอ่อนแอ ถ้าไม่มีหน่วยงานจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ที่ดีเป็น “แกนกลาง” ของประชาคมและความสัมพันธ์ที่ดี จะเกิดขึ้นไม่ได้ หรือไม่ถาวร ถ้าไม่มีเวทีปฏิบัติการร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการบ่อยครั้ง
- เวทีที่ผู้บริหารหน่วยงานด้านเด็ก คนทำงานด้านเด็กรวมถึงตัวแทนกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ไม่มีโอกาสปฏิบัติการอย่างเข้มข้นกับ “แกนกลาง” ได้รับทราบ ได้มีส่วนสนับสนุน ได้มีส่วนร่วมในบางกิจกรรม และต่อไปจะกลายเป็นส่วนขยายของประชาคม ทั้งหมดได้มีโอกาสปรับความเข้าใจในแนวคิด ในทิศทาง และในช่องทางที่จะทำงานในรูปแบบใหม่ ซึ่งผลจากการจัดเวทีนี้พบว่า หลังจากการดำเนินงาน 1 ปี ที่จังหวัดน่านได้เกิดการปรับรูปแบบใหม่ที่เป็นประชาคมได้เป็นรูปธรรมแล้ว ที่จังหวัดเชียงรายเริ่มมีการเกาะกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะขับเคลื่อนด้านเด็กไร้สัญชาติและการค้าหญิงและเด็ก ส่วนที่จังหวัดลำพูนจะขับเคลื่อนด้านเด็กถูกละเมิดสิทธิ และเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์แล้ว
- เวทีกิจกรรม เป็นผลมาจากเวทีของทีมวิจัย ที่มีการแบ่งงานให้หน่วยงานสมาชิกไปทำ เช่น เก็บข้อมูลเชิงปริมาณในแต่ละเรื่อง จัดเวทีรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ จัดทำฐานข้อมูล จัดทำข้อสรุปผลการวิเคราะห์ นำผลการวิเคราะห์ไปขับเคลื่อนในรายละเอียดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำกิจกรรมบางกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนในรูปธรรมจะมีกองเลขานุการเป็นผู้ประสานงาน และจัดการเอกสารในรายละเอียด เวทีกิจกรรม

จะเข้มข้นและเป็นการทำงานจริงๆ ร่วมกันเป็นกลุ่มๆ ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ถ้าขาดเวทีกิจกรรม และถ้าไม่มีกองเลขานุการที่เข้มแข็ง ประชาคมจะไม่มี “ปฏิบัติการ” เมื่อไม่มีปฏิบัติการ ความสัมพันธ์ของหน่วยงาน/ผู้คนที่เกี่ยวข้อง ก็จะไม่เข้มข้นและยั่งยืน จึงจำเป็นอย่างมากของการเป็นประชาคม และก็ตรงกับกรอบคิดที่ว่า ต้องใช้ปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมเป็นเครื่องมือในการยึดโยงความสัมพันธ์

- ในแง่ของความสัมพันธ์ของ (1) สมาชิกเครือข่ายที่เป็นแกนกลางกับ (2) แกนกลางกับหน่วยงาน/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ
- ในระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่เป็นแกนกลาง ความสัมพันธ์ที่ดีนอกจากจะมีฐานมาจากความรู้จักเป็นการส่วนตัว และเคยทำงานตามหน้าที่ตามความสนใจร่วมกันมาก่อนแล้ว ยังพบว่า ขึ้นอยู่กับ (ก) คุณลักษณะของหัวหน้าทีม ที่มีความหลากหลาย (ดูในรายงานฉบับสมบูรณ์ของแต่ละจังหวัด) (ข) การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทีมวิจัย ที่นอกจากจะต้องทำงานเป็นทีมแล้ว ยังต้องจัดการกับเวลาและความเข้าใจ/การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดด้วย ในเรื่องนี้พบว่า ที่จังหวัดน่านได้สร้างวัฒนธรรมย่อยของการทำงานร่วมกันตามข้อจำกัดและศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างดี (ดูรายละเอียดในรายงานฉบับสมบูรณ์ของจังหวัดน่าน)

โดยสรุปแล้ว หาก “แกนกลาง” มีความชัดเจนในแนวคิด เห็นประโยชน์อย่างเด่นชัด กับการจัดการปัญหาาร่วมกัน และมีศิลป์ในการนำเสนอต่อผู้บริหาร ความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายที่เป็นแกนกลาง จะมีพลังและค่อนข้างยั่งยืน (ถ้าไม่มีการเปลี่ยนตำแหน่งงานบ่อยจนเกินไป)

- ระหว่างแกนกลางกับหน่วยงาน/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ พบว่า ในเงื่อนไขต่อไปนี้ ได้เกิดการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาบางส่วน บางประเด็น ในรูปแบบที่มีแกนกลางจัด “วง” ที่มีหน่วยงานเจ้าภาพและหน่วยงาน/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ มาทำงานร่วมกันแล้ว (เช่น กรณีเด็กด้อยโอกาสของจังหวัดน่าน เด็กไร้สัญชาติของเชียงราย และ สป.พศ.ของลำพูน จากรายงานฉบับสมบูรณ์)
- (1) ประเด็นปัญหาที่ผ่านการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และหาทางขับเคลื่อน โดยแกนกลางเป็นหลัก และหน่วยอื่นเป็นส่วนสนับสนุน มีความชัดเจน
- (2) ในเวทีใหญ่ มีหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งที่มีส่วนสนับสนุนงานวิจัย และที่ไม่ได้มีโอกาสเข้าร่วมตั้งแต่ต้น เมื่อเห็นปัญหารับทราบแนวทางใหม่แล้ว เกิดความต้องการตรงกัน ที่จะทำให้งานเดิมของเขาดีขึ้น ได้ก่อตัวเป็น “วง” ตามประเด็นปัญหา (ดูรายงานฉบับสมบูรณ์ของแต่ละจังหวัด)
- (3) ทีมกลางและกองเลขฯ ได้ประสานในชั้นปฏิบัติหลังเวทีใหญ่ จึงเกิดเวทีกิจกรรมที่มีหลายหน่วยงานมาตั้ง “วง” ทำกิจกรรมร่วมกัน

และทั้งหมดนี้ มีการคิด-ทำ โดยใช้งบประมาณหรือทุนที่มีอยู่เดิม ระดมทุนจากที่อื่น และคิดถึงการหาทุนจากระบบราชการในอนาคตด้วย

ความสัมพันธ์ในส่วนทั้งสองจึงเป็นไปตามปัญหาที่เห็นร่วมกัน และไปตามข้อเท็จจริงว่า ทำคนเดียวจะไม่สำเร็จ ต้องทำร่วมกันตรงตามกรอบคิดของงานวิจัยนี้

ปฏิบัติการของประชาคมต่อเนื่อง

เพื่อให้ประชาคมด้านเด็กและเยาวชนของ 3 จังหวัด ดำเนินอย่างต่อเนื่องและให้เกิดประชาคมขึ้นในจังหวัดต่างๆ ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

■ กลไกการทำงานในลักษณะของประชาคม

- ตามหลักการ เครือข่ายหน่วยงานหรือประชาคมด้านเด็ก จะเป็นกลไกเสริมการทำงานปกติของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน อบต. สมาคม สถาบันที่ทำหน้าที่ปกติของแต่ละส่วนอยู่แล้ว
- ประชาคมที่พัฒนาขึ้นมา และมีปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ต้องเข้าไปเสริมกลไกปกติ 3 ลักษณะคือ
 - (1) เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการระดับจังหวัด เช่น กรรมการคุ้มครองเด็ก กรรมการป้องกันการค้าเด็กและสตรี หรือ กรรมการประสานงานเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กและสตรี ส่วนของประชาคม จะนำเสนอข้อมูลและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้กรรมการรับเอาเรื่องสำคัญที่ต้องทำไปพิจารณาและมอบหมายอย่างเป็นทางการ
 - (2) เลขานุการของกรรมการที่เป็นทางการ ควรเป็นทีมเลขานุการหรือเลขานุการร่วม ระหว่างเลขานุการที่เป็นทางการ กับเลขานุการของประชาคม และการประสานงานกับเจ้าภาพหลักกับหน่วยงานอื่น ควรทำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
 - (3) การร่วมกำหนดกิจกรรมและปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่จะเข้าร่วม มีเจ้าภาพที่ชัดเจนในระยะเริ่มต้น กิจกรรมและปฏิบัติการของ 3 จังหวัด จะเป็นข้อตกลงระหว่างแกนกลางกับหน่วยงานที่มาร่วมงานในแต่ละประเด็น แต่ในระยะต่อเนื่อง จะเป็นข้อตกลงที่ได้รับการยอมรับและมอบหมายอย่างเป็นทางการจากกรรมการของจังหวัดด้วย
- ในการปฏิบัติงานของประชาคมอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องมีกองเลขานุการและมีเวทีที่แกนกลางของประชาคมได้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ อยู่ตลอดเวลา หากขาด 2 ส่วนนี้ จะขาดช่องทางในการประสานการปฏิบัติในระยะยาว

■ การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

- การสนับสนุนจากทีมกลางที่สนับสนุนทางวิชาการและกระบวนการ มีความจำเป็นในระยะเริ่มต้น แต่ในระยะยาว ต้องให้หน่วยงานส่วนกลางที่โดยหน้าที่ใหม่ตามการปฏิรูประบบราชการ ต้องทำหน้าที่ผู้สนับสนุนทางวิชาการและกระบวนการอยู่แล้ว เข้ามาแทนที่
- การสนับสนุนจากส่วนกลางในแง่ของการสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อ
 - (1) ให้การดำเนินงานของ 3 จังหวัด ที่ดำเนินการไปแล้วปฏิบัติอย่างต่อเนื่องอีกระยะหนึ่ง และ

(2) ให้เกิดประชาคมด้านเด็กในจังหวัดอื่น ที่พอจะมี “ทุน” เดิม โดยใช้ 3 จังหวัดแรกเป็นจังหวัด แลกเปลี่ยนเรียนรู้

- การสนับสนุนจากส่วนกลางในเชิงการปรับนโยบายและยุทธศาสตร์รูปแบบการจัดการ รวมถึงตลอดถึงงบประมาณและกองทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ในแต่ละจังหวัดมีประชาคมด้านเด็กทำงานอย่างคล่องตัวควบคู่กับหน่วยงานปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของ (1) การหนุนช่วยให้เกิดกระบวนการสร้างประชาคมและระบบข้อมูลในจังหวัดต่างๆ ที่มีความพร้อม (2) การอุดหนุนให้แกนกลางและกองเลขานุการของประชาคม สามารถปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง และ (3) การหนุนช่วยให้การสนับสนุนทางวิชาการจากหน่วยงานส่วนกลางจากสถาบันทางวิชาการและนักวิชาการท้องถิ่น
- การสนับสนุนจากจังหวัดในรูปแบบของการจัดการโดยผู้ว่า CEO โดยการเพิ่มศักยภาพและการประสานงานของคณะกรรมการที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนต่างๆ ให้มี (1) เลขานุการคู่ขนานระหว่าง เลขานุการที่เป็นทางการ และเลขานุการที่ไม่เป็นทางการจากประชาคม (2) การสนับสนุนให้มีกลุ่มหรือวงของหน่วยงานเจ้าภาพ หน่วยงานร่วม อบต. สมาคม/องค์กร รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมตัวใช้ข้อมูล ประสานแผนงานกิจกรรม และขับเคลื่อนงานร่วมกันในแต่ละประเด็น/พื้นที่ (โปรดดูแผนภูมิที่ 6.3)

สำหรับระบบข้อมูลจะมีการปรับปรุงให้มีการผสมผสานระหว่าง การเก็บโดยภารกิจนำกับการเก็บโดยเอาปัญหานำ ซึ่งต้องใช้กลุ่มหรือวงของหน่วยงานร่วมกันพัฒนาตามประเด็นปัญหา/พื้นที่

6. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ศักยภาพ ข้อจำกัดและความเป็นไปได้ของการใช้รูปแบบเครือข่ายองค์กร/หน่วยงาน เป็นกลไกในการพัฒนาและ/หรือแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่จังหวัด

จากการถอดประสบการณ์และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็ก ในรอบ 1 ปี สรุปได้ว่า

1. ในบริบทของพื้นที่ที่มีทุนเดิม คือ เมืองศรีสะเกษเอกชน ภาคประชาชนและภาครัฐ ที่มีประสบการณ์การทำงานในลักษณะเครือข่ายอยู่แล้ว เคยทำงานร่วมกันในเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและในเชิงกว้างกับนโยบายและสาธารณะ การก่อตัวของเครือข่ายเฉพาะประเด็น (ประเด็นเด็กและเยาวชน) โดยการหนุนช่วยทางวิชาการและทางกระบวนการจากภายนอก มีแนวโน้มแห่งความสำเร็จสูง และมีโอกาสที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมด้านเด็กและเยาวชนได้ดี เพราะ

(1) มีกลไกประสานกลาง ที่เชื่อมประสานความสัมพันธ์กับสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

(2) สมาชิกเครือข่าย มีการอุดหนุนเสริมจุดแข็ง แบ่งกระจายงานตามภาระหรือตามโจทย์แห่งปัญหาได้ดี

(3) ใช้เวทีทางการและไม่เป็นทางการ เป็นเครื่องมือร่วมคิด-ร่วมทำ-แบ่งกันทำ-นำมาร่วมคิด แก้ไขปัญหา เมื่อสมาชิกเป็นกัลยาณมิตร หรือมีใจ เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว บวกกับภาระงานตรงกับประเด็นที่มาร่วมเวที ทำให้เกิดการก่อตัวของวัฒนธรรมการทำงานแบบเครือข่ายได้ดี

(4) การใช้กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ในที่นี้ก็คือการคิดถึงวิธีการทำความเข้าใจปัญหาที่ชัดเจนขึ้น ลึกซึ้งขึ้น ครอบคลุมขึ้น ที่เป็นการต้องการทั้งส่วนบุคคลและของหน่วยงานที่สังกัด การร่วมกัน-ประสานกันไปรวบรวมข้อมูล เมื่อได้มาก็ตื่นตื้นตันสนใจกับข้อเท็จจริงใหม่ หรือเมื่อมีปัญหาอุปสรรค เนื่องจากจุดอ่อนของการเก็บข้อมูลของหน่วยงาน ก็ได้หาวิธีช่วยปรับระบบ ได้คุยกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูล ได้เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารถ่ายทอดแนวคิดและแนวทางในการใช้ข้อมูล ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ขยายวง รวมถึงการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และหาทางขับเคลื่อน โดยที่จุดไหนทำได้ก่อนลงมือทำเลย ทั้งหมดเกิด 2 ภาพ ขึ้นควบคู่กัน คือ ระบบการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูล และความสัมพันธ์ขององค์กรเครือข่ายดีขึ้นอย่างชัดเจน

2. การเริ่มต้นขององค์กรเครือข่ายประสานงาน จะยั่งยืนต่อเนื่องจนสามารถพัฒนาเป็นประชาคม (เฉพาะประเด็น) ในบริบทพื้นที่ที่มีทุนเดิม ยังเป็นงานที่ต้องทดลองกันคว้าต่อไป เพราะ

(1) การดำรงความต่อเนื่องของกลไกประสานกลาง เป็นปัจจัยของการเชื่อมประสาน-สื่อสาร ระหว่างผู้คน หน่วยงาน-องค์กรต่างๆ ที่มาร่วมเป็นประชาคม หากไม่มีกลไกนี้ หรือมีแต่ขาดความต่อเนื่องจะทำให้การสื่อสาร-ประสานงาน ระหว่างสมาชิกด้อยลง การรวมตัวกันจะขาดความเข้มข้นตามมา

(2) ระบบข้อมูลหรือการใช้ข้อมูล-องค์ความรู้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและสร้างความสัมพันธ์มีความสำคัญ ความต่อเนื่องต้องมีแนวทางที่เป็นไปได้คือ ใช้กรรมการที่เป็นทางการของรัฐเป็นพี่เลี้ยง และพัฒนาต่อในส่วนของคุณวุฒิเชิงสถิติ และให้หน่วยงานภาคเอกชนประสานองค์กรสาธารณะ/วิทยากร ช่วยเติมข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญต้องมีเวทีนำผลการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา มาสร้างเวทีอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดวัฒนธรรมการใช้ข้อมูล

(3) การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนก็ดี หรือการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่ดีในตัวของเขาเองในเชิงกระบวนการ หากเกิดขึ้นกับกลไกที่มีความพร้อมในบริบทของพื้นที่ที่มี “ทุน” เดิม มีผลหลายด้านพร้อมๆ กัน คือ ประการแรก เกิดเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพร่วม ผู้สนับสนุน เข้าดำเนินการกับส่วนใดส่วนหนึ่งของปัญหาทันที และผลของการดำเนินงานเป็นรูปแบบใหม่ด้วย คือ ไม่ได้ติดขัดกับกรอบคิด/กฎระเบียบเดิม แต่แปรผันไปตามตัวปัญหาและทรัพยากรศักยภาพที่มีในพื้นที่ ในขณะเดียวกัน ในประการที่ 2 ได้เกิดความสัมพันธ์ในแนวนอนกับหน่วยงานเริ่มต้น หน่วยงานพันธมิตรที่มาร่วมภายหลังและขยายวงออกไป ในประการที่ 3 เป็นความพยายามที่จะดำเนินการในแนวดิ่งด้วยก็คือ การนำเสนอการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย (เช่น ผ่านผู้ว่า CEO ผ่านคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก) มีการกระตุ้นสาธารณะผ่านสื่อมวลชน และการเกิดกลไกการเฝ้าระวัง ทั้งหมดอาจเรียกได้ว่าเป็น Child watch ในภาคปฏิบัติจริง

หากมีเงื่อนไขทั้ง 3 ดำเนินต่อ โอกาสที่สังคมไทยจะมีกลไกใหม่ ที่คล่องตัว ยืดหยุ่น และมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย เข้าจัดการกับปัญหาเด็กและเยาวชนที่เคลื่อนไหวเร็วกว่าเรียกว่าประชาคม น่าจะเป็นจริงได้

3. ในกรณีที่บริบทพื้นที่มีความแตกต่างออกไป ผลของการศึกษาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน การพัฒนาระบบข้อมูล และการใช้กระบวนการพัฒนาระบบข้อมูล เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดกลไกเครือข่ายการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน จะมีความแตกต่างกัน ที่มีผลในเชิงองค์ความรู้เพื่อจะนำไปพัฒนาต่อไปสามารถสรุปได้ดังนี้คือ

(1) การเริ่มต้นจาก “ทุน” ที่พอมีและเป็นส่วนที่เข้มแข็งอยู่ในระดับหนึ่งเป็นเงื่อนไข ที่จำเป็นในเบื้องต้นสำหรับการก่อตัวของเครือข่ายและจะขยายออกไปเป็นประชาคมในอนาคต “ทุน” ดังกล่าวได้แก่ ประวัติการรวมตัวของเครือข่ายที่มีอยู่แต่เดิม จนมีการผูกความสัมพันธ์ระหว่างส่วนตัวกับส่วนงานเข้าด้วยกัน อาจจะเป็นวงขององค์กรพัฒนาเอกชนหลายๆ วง แม้แต่ละวงอาจไม่เป็นพันธมิตรระหว่างกัน หรืออาจมีความสัมพันธ์ไม่แน่นแฟ้นกับหน่วยงานภาครัฐ วงที่มีศักยภาพจะเป็นจุดเริ่มต้นได้ เช่นกรณีของเชียงราย หรืออาจเป็นวงของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วม และมีวงอื่นๆ กระจายอยู่ในพื้นที่ จุดเริ่มต้นของหน่วยงานภาครัฐวงแรก เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี แต่ต้องมีกระบวนการเชื่อมโยงวงอื่นๆ ที่พอจะร่วมกันได้ เข้ามาเป็นพันธมิตร เช่นในกรณีของลำพูน ความก้าวหน้าของเครือข่ายนอกจากต้องอาศัยทุนเดิมแล้ว ยังขึ้นอยู่กับจัดการแกนกลางผู้ประสานงานด้วย การเพิ่มความเข้มข้นให้เวทีบ่อยครั้ง ให้มีกิจกรรมที่เข้มข้นต่อเนื่อง

จะช่วยให้ แม้จะเกิดปรากฏการณ์ที่บางหน่วยอาจจะหลุดออกไป แต่อาจจะมีหน่วยใหม่หรือวงใหม่เข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ผู้ประสานงานที่มีความชัดเจน และเชื่อมั่นในแนวทาง ใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือ ใช้ “ประชาคม” เป็นกลไกขับเคลื่อนจะพยายามใช้ความสัมพันธ์ ทั้งในและนอก รูปแบบ สร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกรณีของเชียงรายจะเริ่มเห็นการขยายความสัมพันธ์และเพิ่มสมาชิกจากองค์กรพัฒนาเอกชนมากขึ้นและกำลังจะถึง หน่วยงานภาครัฐ ที่มีแนวทางเดียวกันมาร่วมในอนาคต หรือกรณีของลำพูน นอกจากจะใช้ ศป.พดส.เป็นจุดเริ่มต้นและสร้างความสัมพันธ์แล้ว มีความพยายามที่จะดึง องค์กรพัฒนาเอกชน และ ภาคประชาชน ที่มีศักยภาพมาร่วมปฏิบัติให้มากกว่ามาร่วมรับรู้และรับทราบเท่านั้น

โดยสรุป การปรับกลยุทธ์และกระบวนการดึงเอาทุนเดิมมาใช้อย่างเข้มข้น แล้วค่อยๆ ขยายวงออกไป มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ

(2) ในเรื่องของระบบข้อมูลเชิงปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นบริบทพื้นที่ใด มักจะพบว่า การเก็บข้อมูลของหน่วยงานราชการมีจุดอ่อนมากกว่าศักยภาพ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของประสบการณ์ขององค์กรพัฒนาเอกชน และของหน่วยวิชาการในพื้นที่ที่ องค์กรพัฒนาเอกชน และฝ่ายวิชาการมีความเคลื่อนไหวสูง ก็จะเป็นศักยภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณของจังหวัดที่มีทุนจำกัด จะพบความยุ่งยากและอุปสรรค เช่น กรณีของเชียงรายและลำพูน การแก้ไขโดยใช้วิธีการที่เป็นทางการ แม้จะได้ผลในความร่วมมือ แต่อาจไม่ได้แก้ไขปัญหาด้านคุณภาพของข้อมูล แต่การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว จะได้ทั้งความร่วมมือและมีโอกาสได้คัดกรองหรือหาทางในการพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลได้ดีขึ้น ดังนั้น เมื่อเผชิญกับปัญหาในการเก็บข้อมูล คณะทำงานกลางจะต้องระดมความร่วมมือจากองค์กรเครือข่ายให้เข้มข้นมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ก็ต้องอาศัยช่องทางราชการช่วย หรืออาจต้องมีการเก็บข้อมูลเอง รูปแบบวิธีการจะเป็นอย่างไร จะอยู่ที่กระบวนการคิด-ปฏิบัติ ขององค์กรเครือข่ายที่เป็นคณะทำงาน

(3) การใช้ข้อมูลไปวิเคราะห์ ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และนำไปสู่การขับเคลื่อนในพื้นที่ที่มี “ทุน” น้อย และคณะทำงานต้องใช้ความพยายามอย่างสูงในการสร้างความสัมพันธ์และในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จะพบว่าเมื่อข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ การวิเคราะห์และขับเคลื่อนต่อ ยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ การใช้เวลา-ขยายเวลาให้คณะทำงานมีโอกาสทำได้เข้มข้นขึ้น น่าจะเป็นการเสริมให้กระบวนการสมบูรณ์ขึ้น เพราะเป็นธรรมชาติที่เมื่อ “ทุนเดิม” ไม่เท่ากัน จะให้ผู้ที่มิทุนเดิมน้อยกว่าพัฒนาได้เร็วกว่ากันไปได้ยาก

(4) เช่นเดียวกัน การขับเคลื่อนสำหรับพื้นที่ที่มี “ทุน” เดิมน้อย จะต้องอาศัยเวลา และความเข้มข้นของการทำงานผ่านเวทีหลายครั้ง แต่เมื่อมีการนำเอาข้อมูลบางประเด็น แม้ไม่สมบูรณ์ที่สุดไปขับเคลื่อน เช่น กรณีของเด็กไร้สัญชาติกับกระบวนการค้ามนุษย์ของเชียงราย หรือเด็กที่ได้รับผลกระทบจาก AIDS ของลำพูน งานวิจัยนี้เห็นศักยภาพและพบว่าข้อสมมุติฐานเบื้องต้นและกรอบคิดยังคงไม่ถูกปฏิเสธ

บรรณานุกรม

กฤษฎา บุญชัย.

- 2542 “ประชาสังคม : พื้นที่สาธารณะของنحن (ประชาชน) ที่จะจัดการเอง” ในโอกาส
ปัญญา และพิเชษฐ หน่อช้าง. (บรรณาธิการ). **ประชาคมรากหญ้า ขบวนการคน
กล้า สร้างบ้านวันใหม่**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

กิตติคุณ อางคาสัย.

- 2540 **โสภณเด็กชาย : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กชายเร่ร่อน ขยายบริการทางเพศ**. วิทยา
นิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ขนิษฐา เทวินทรภักดี.

- 2543 **รายงานการศึกษาวิจัย การจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนรู้ในสถาน
สงเคราะห์**. กลุ่มงานปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาแห่งชาติ.

จิตติมาพันธ์ ณ เชียงใหม่.

- 2546 **การสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรค
เอดส์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จินตนา ไพบูลย์.

- 2543 **การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับทักษะการฝึกวิชาชีพของเยาวชนในสถานพินิจ
และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลดา มนตรีวัต.

- 2544 **ชีวิตความเจ็บปวดของลูกสาวชาวเขาผู้ถูกขาย กรณีศึกษา : ลูกสาวลาหู่ที่ถูก
ครอบครัวยายเป็นสินค้า**. โครงการฝึกอบรมนักวิจัยด้านสตรีศึกษา รุ่นที่ 4 พ.ศ.
2542 – 2544 ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช.

- 2539 “ปฏิรูปการเมืองในกรอบประชาธิปไตย”. ผู้จัดการรายวัน. (8 เมษายน.)

ชาญวุฒิ เมธิกุล.

- 2547 การเลี้ยงชีพของเด็กเร่ร่อน : ศึกษาเฉพาะกรณีเด็กเร่ร่อนในความอุปการะของสถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด. สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการ มหาวิทยาลัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชูชัย สุภวงศ์.

- 2540 “การก่อตัวและเคลื่อนไหวของประชาสังคมไทย” ใน ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ : บทวิเคราะห์ทางวิชาการ. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ณัฐธิดา สุทธสุวรรณ.

- 2547 ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธีรยุทธ บุญมี

- 2540 สังคมเข้มแข็ง. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : มิ่งมิตรการพิมพ์.

ประเวศ วะสี.

- 2536 แนวคิดและยุทธศาสตร์ สังคมสมานุภาพและวิชา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ประเวศ วะสี นพ.

- 2541 ประชาคมตำบล : ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรม และสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

ปราศรัย ศิริปรีชาพงษ์.

- 2542 โสภณเด็กหญิงในเขตเทศบาลเมืองนครพนม. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัย คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปราณี ขัติยศ บรรณาธิการ, ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ

- 2543 ลูกจีนสู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย. โครงการพลวัตเศรษฐกิจการเมืองไทย.

มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม.

- 2542 ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์. สองทศวรรษการพัฒนาแม่และเด็ก. กรุงเทพฯ

ยุพิน ชินสงวนเกียรติ.

- 2543 ศักยภาพและบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการดูแลเด็กกำพร้าเนื่องจากโรค
เอดส์ : ศึกษากรณีชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรี. สำนักงานความ
คุมโรคติดต่อ เขต 3 ชลบุรี ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 3 กระทรวงสาธารณสุข.

เรืองชัย เรืองไพศาล รต่อ.

- 2543 ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน : ศึกษากรณี
สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล.

- 2543 รายงานการศึกษาวิจัยการจัดการศึกษาทางเลือกโดยศูนย์การเรียนรู้ในสภาพพินิจ
และคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กลุ่มงานปฏิบัติการศึกษายกระดับพื้นฐาน สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์.

- 2535 เด็กที่ถูกกลืนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร สะโครบานะ.

- 2533 “โสเภณีเด็ก : ผลผลิตของความยากจน?” ในรายงานการประชุม สมัชชาแห่งชาติ
ครั้งที่ 1. ด้านการพัฒนาเด็ก สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และหน่วยงาน
อื่น ๆ ณ ตึกสันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล.

สถาบันวิจัยสังคม.

- มปป. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. รายงานวิจัย
การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- 2541 รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานคนพิการในวัยเรียนและก่อนวัยเรียน, ธันวาคม.

สมนึก เต๊ะพะพันธ์.

- 2542 คุณภาพชีวิตของเด็กอายุ 0-6 ปี ที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์. วิทยา
นิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- 2542 รายงานความต้องการเรียนต่อของเด็กและเยาวชน การสำรวจข้อมูลทางสังคม.

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ.

2539 การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสารเสพติดในกลุ่มเยาวชน.

สิทธิณัฐ ประพุทธรนิตินสาร ดร.

2545 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สิทธิณัฐ ประพุทธรนิตินสาร ดร.

2546 พัฒนาชุมชน: การวิเคราะห์และวิพากษ์แนวคิดและแนวปฏิบัติ.

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สิทธิณัฐ ประพุทธรนิตินสาร และ ศันสนีย์ อ่อนท้วม

2546 การสังเคราะห์องค์ความรู้ประเด็นเด็กและเยาวชนกับยาเสพติดจากงานวิจัยและ
เอกสาร. เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สุนทรี ฉายคุณากรรัตน์ และคณะ.

2546 รายงานวิจัยกรณีศึกษากลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทาง
สังคม : การขายบริการทางเพศในเด็กเร่ร่อน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุนันทา เสี่ยงไทย.

2531 เด็กและเยาวชนเร่ร่อนจรจัด สภาพปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข.

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กและสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อดุลย์ ดวงดีทวีรัตน์ และคณะ.

2547 โครงการแนวทางการป้องกันเด็กไม่ให้เข้าสู่กระบวนการธุรกิจเพศพาณิชย์ กรณี
ศึกษา : ตำบลวังซ้าย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลำปาง. สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย ภาคเหนือ.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล.

2540 ประชาสังคม คำ ความคิด และความหมาย. หนังสือชุดประชาสังคมลำดับที่ 7.

กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อนุชาติ พวงสำลี และคณะ.

2544 การตอบสนองต่อภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของภาคประชาสังคมไทย เอกสารวิชาการ
นำเสนอในการประชุมวิชาการ “Civil Society Response to the Asian Crisis :
Thailand” ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพมหานคร 25 มิถุนายน 2544.

อภิเดช ชัยราชา.

- 2547 พลวัตของกระบวนการชุมชนในการจัดการปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจาก
เอดส์ : กรณีศึกษากองทัพเรือ ตำบลดอนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

อมรฤทธิ์ เอมะปาน.

- 2543 กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัทบพิตรการพิมพ์
จำกัด.

อรทัย อาจอำ และจรรยา เศรษฐบุตร บรรณาธิการ.

- 2537 โสภณเด็กในสังคมไทย : ผลการวิเคราะห์เอกสารและการประมาณการตัวเลขที่
ใกล้เคียง. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุ้นดา นพคุณ.

- 2535 รายงานผลการวิจัยการศึกษาสถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้
ด้อยโอกาส : เด็กถูกทอดทิ้ง. โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุ้นดา นพคุณ รศ.

- 2532 ปัญหาสวัสดิการเด็กและการตอบสนองโดยองค์การเอกชน. สมาคมสวัสดิการเด็ก
ในประเทศไทย.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์.

- 2540 อนุทินการเดินทางของความคิด : จาก “รัฐ” สู “อารยสังคม” และ “พลเมือง”.
กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.